II 12878 I 2687
I. IONESCU, B.C
133

CALENDAR

PENTRU

BUNUL CULTIVATOR

DE

ION IONESCU.
Vechiu elevŭ al Fermeĭ-modele de la Rovil.

„În starea în kare se află agri-
„kultura, nu atât de la aflarĭ ni
„teoriĭ noue, precât de la kunu-
„inținga meteadelor ce sânt nuse în
„lukrare aĭurea, trebue să am-
„tentăm îmbunătățirea acesteĭ in-
„dustriĭ într'o peară. THAER.

11308

EDITIUNEA A TREIA.

Adăogată cu elemente de METEOROLOGIE, AGRONOMIE ŞI MEXANIKA AGRIKOLĂ, *şi cu 54 de gravure, representănd maşinele agricole cele maĭ însemnate.*

BUKURESCI.
TIPOGRAFIA STATULUĬ, NIFON.
1861

c. 160350
BIBLIOTECA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

84
Tipărit ku keltuiala Ministeriuluĭ Kultelor ŞI al Instrukțiunieĭ publice din Pomânia.
SOSEAUA KISEL
BASAC

BIBLIOTECA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

TABLA MATERIELOR.

Прекувънтареа. 1

Іануарие.

Лукрърile лунеї. 8
Плугъria ши пъstoria. 8
Къtarea de вite. 15
Каїї. 16
Bitele albe. 19
Îngrъшатул вitelor. 23
Sarea. 24
Oile. 25
Маскърїї. 29
Стяпїї. 30
Пaserile. 31
Îmblъtitул. 31
Îngrijirea цearenelor. 32
Drenajул. 33
Къratул гъnoїлъї. 34

Феврuарие.

Лукрърile лунеї. 36
Bitele. 36
Тъrtele de oloїв. 38
Плануl de кълтъръ. 40
Арътърile. 43
Семънатул. 44
Бовul. 44

Obъsьl. 45
Makьl. 45
Grъsl de nrimъvarъ. 46
Mъsьrile. 48
Grъdina. 49
Libada. 53
Bia. 55
Dьzii. 56
Пъdьrile. 57
Gardьrile bii. 58
Dravila. 69

Martie.

Lьkrъrile lьnei. 71
Lьkratьl nъmъntьlьi. 72
Timnьl semъnatьlьi. 73
Verkatьl seminnei. 75
Kъtimea seminnei. 76
Grъsl de nrimъvarъ. 77
Obъsьl. 78
Mazerea. 79
Lintea. 80
Morkovьl. 81
Пъstъrnanьl. 82
Boronirea semъnъtьrilor. 83
Rъdъvinele. 84
Trifoiьl. 84
Lьzerna. 91
Inьl. 92
Marolele. 94
Imьsnъtъnirea fъnaielor. 95
Пъskьiьl grъsliьi. 96
Tьtьnьl. 97
Naserile. 105
Grъdina. 106
Fraxii. 108
Homъtьrile. 111

Altьitьl nomilor. 116
Tъietьl nomilor. 124
Biea. 125
Пъdьrile. 126
Dьzii. 129

Aurilie.

Lьkrъrile lьnei. 132
Sântьl Georgie. 134
Kontraktьrile nrogresibe. 135
Kartoflele. 138
Horьmbьl. 144
Sfeklile. i 156
Orzьl. 159
Sekara de варъ. 160
Anasonьl. 161
Oile. : 161
Ingrъnatьl biieilor. 163
Stьnii. 163
Naserile. 165
Пrъnitьl. 165
Grъnatьl obъssliьi n' al orzьliьi. 167
Grъdina. 168
Viea. 170
Dьzii. 171

Maiu.

Lьkrъrile lьnei. 172
Kъnena. 172
Mьlaiьi (Meiьl). 174
Fasolele. 176
Boronirea Kartofleior. 177
Kьrъnitьl Grъsliьi de snini. 177
Illъntele oleoasъ. 178
Kamelina. 179
Ranina de nrimъvarъ. 180
Nanii de nrimъvarъ. 181
Rъsъditьl sfeklelor. 181

Rъsъditъl tътънъlъi. 182
Пъskътъl bitelor. 183
Пъшънea kailor. 185
Пъшънea boilor. 187
Grъdina. 188
Stънiї. 189

Iънie.

Lъkrъrile lънeї. 191
Пrъmitъl norъmbъlъi. 191
Пrъmitъl kartoflilor. 196
Xrimka. 196
Kosirea lъzerneї mi a trifolъlъi. 199
Fънaŋъl. 201
Teskъitъl fънъlъi. 208
Stънiї. 209
Tънsъl oilor. 210
Amezatъl oilor la stънъ. 211
Grъdina. 212

Iulie.

Lъkrъrile lънeї. 214
Пrъmitъl. 214
Grънatъl morkovilor. 215
Grънatъl nanilor. 215
Kъlesъl raniŋeї mi'al nanъlъi. 215
Seчerimъl. 218
Trieratъl. 231
Пrodъktъl bъkatelor. 233
Raniŋa. 239
Kъlesъl inъlъi. 241
Kъlesъl kъneneї. 242
Grъdina. 244

August.

Lъkrъrile lънeї. 245
Lъkratъl mirimtilor. 246
Kъlesъl makъlъi. 248
Kъlesъl linteї. 248

Semънatъl nanъlъi. 249
Tonitъl inъlъi mi'al Kъneneї. 249
Arътъra de *t*oamnъ. 252
Пregътirea baselor de bin. 255
Grъdinъriea. 256

Septembrie.

Lъkrъrile lънeї. 257
Kъlъsъl bobъlъi. 257
Kъlesъl seminŋeї de *t*rifoiъ. 258
Kъlesъl norъmbъlъi. 260
Kъlesъl xrimkъi. 264
Kъlesъl tътънъlъi. 266
Semънatъl grъъlъi de toamnъ. 267
Semънatъl sekъreї. 274
Semънatъl sъrjoakъi. 277
Semънatъl alakъlъi. 277
Trieratъl. 278
Kositъl otъveї. 284
Kъlesъl nlънtelor oleoasъ. 284
Rъsъditъl raniŋeї. 285
Пrъmitъl mi rъritъl raniŋeї. 286
Kъlesъl bielor. 287
Faчerea binъlъi. 290
Binъl roшъ. 292
Intrebъingarea binъlъi. 300
Grъdina. 301

Octombrie.

Lъkrъrile lънeї. 303
Bъndъtъl nrodъktelor. 305
Пъstratъl nrodъktelor. 307
Пъterea natъreї în nlъgъrie. 312
Krъŋarea. 314
Magazinele de rezervъ în sate. 317
Kъlesъl mi nъstratъl kartoflelor. 318
Kъlesъl mi nъstratъl sfeklilor. 322

Despre vite. 324
Ernatiile. 324
Adăpatul bitelor. 326
Boii de negoț. 328
Paiele. 329
Xrana bitelor kă rădăcinī. 331
Fănul. 332
Grăsnțele bitelor. 333
Tărțele. 334
Măsurī pentrŭ vīsma bitelor. 335
Arătările pregătitoare. 340
Pădurile. 341
Grădina. 342

Noembrie.

Lăkrările lunei. 343
Kăsătoria. 344
Konkursurile agrikole. 344
Semănatul tărziŭ al grăului. 346
Skurțerea lokurilor ămede. 346
Grădina. 347
Păstratul frăktelor. 349

Dekembrie.

Lăkrările lunei. 354
Frigul ți omățul. 354
Sokotelile. 356
Prepelirea mașielor. 367

Manual
de
AGRICULTURA POPOREANA.

Meteorologica.

Introdăvere. 373
Kap 1. Kăldura. 377
Kap 2. Lumina. 382

Kap 3. Elektriŭitatea. 384
Kap 4. Apa. 387
Kap 5. Aerul. 391
Kap 6. Klimatologia. 396
Kap 7. Meteorognozia. 444

Agronomia.

Introdăvere. 410
Kap 1. Despre pămănt. 412
Komposiția pămăntului arabil. 416
Însușirile pămăntului. 417
Analisul pămăntului. 418
Elementele ximiče ale pămăntului . . . 419
Numirea pămăntărilor. 422
Însușirile fisiče ale pămăntului. . . . 424
Sușt. pămăntul arabil. 430
Fertilitatea pămăntului. 431
Kap 2. Amendamentele. 432
Xăma. 434
Barul. 436
Însosul. 437
Cenușele. 439
Kap 3. Ingrășările. 440
Kăm îngrașă Romănii pămăntul? . . . 442
Parkajul. 446
Ingrășarea verde. 447
Bălgarīul. 447
Kolușina, Guano. 450
Pădureta. 451

Mexanika Agrikolă.

Introdăvera. 452
Inșeușul mexaniče agrikole. 453
Starea mexaniče agrikole la noi. 454
Nevesitatea întrodăvereĭ instrumentelor agrikole. . 460
Plugul. 463

Skarifikatorĭsl mi Estirnatorĭsl. 472
Grana. 474
Vălătăkăl. 476
Mamina de semănat. 477
Mamina de prăsit. 478
Rariga de făkăt maminoae. 480
Mamina de kosit mi de sevérat. 481
Mamina de trierat. 487
Morimka. 490
Răsmiga. 491
Mamina de bătăt porumbăl. 492
Mamina de ărlăit grăunele. 492
Mamina de xăkăit naĭele. 493
Maminele de transport saŭ karăle. 494
Vanorăl în agrikăltără. 497
Fabrikarea maminelor agrikole. 499

BIBLIOTECA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

PREKĂVĂNTARE.

Agrikăltăra Romănilor, ka mi aveea a orĭ-kărĭa neamŭ, are obiveĭările sale rezemate ne klimă, ne pămăntŭ, ne întinderea moşiilor, ne nămerăl lokăitorilor, ne kinăl xrăneĭlor mi a obiveĭărilor mi, în fine, ne trebăinţele ţereĭ din năntră mi ne interesăl negoţălăĭ eĭ din afară. Toate aveste împregĭărătĭ daŭ agrikăltăreĭ o faţă deosebită în fie-kare ţeară. Metoada agrikolă a ăneĭ ţerĭ, isvorîtă fiind din noziţia ţeografiikă, din karakterăl ponălaţieĭ mi din împregĭărătile ekonomive mi komerviale ale ţereĭ, are ănŭ păternikŭ kăvăntŭ de a fi. Avesta aŭ făkăt ne Thaer, velŭ maĭ mare îmbănătăţitor al agrikăltăreĭ din Ţermania să zikă: „În starea în kare se află agrikăltăra, nă atătă de la aflărĭ mi teorii noŭă, prekăt dela kănoştinţa lăkrărilor ve sănt păse în lăkrare aărea, trebăie să aştentămŭ îmbănătăţirea aveste ĭ indăstrii într'o ţeară.“ Prin ărmare, mi Romănia are o sistemă de agrikăltără, are mi ea oare-kare lăkrărĭ praktive ve sănt în adevăr folositoare mi kare ar fi o nebănie de a se înlokăi prin sisteme engleze, franveze saŭ ţermane. Însă, kătăndŭ maĭ de aproape la lăkrările agrikăltăreĭ noastre, nă

întîrziemă a vidé kî nintre mălte lăkrărî bune a-vemă destăle mi rele, mi kî în mălte a remasă îndărătă de înaintările făkăte în agrikăltăra altor ţerî.

În adevăr, kăltivatorii nostri întrebăinţează mi astăzi unele din obiveiărî kă kare se slăjieaă moşiî mi strîmoşii nostri, nredevesorii aveî ve vieţuieaă simnlă mi moderată, mi ne kînd nămîntăl Romînieî era maî năţin lokăită mi avea maî năţin nreţă. Romînii de astăzî ămninmî de nronămirile indăstrieî mi ale vivilisaţieî se găseskă faţî în faţî kă o mălţime de nevoî mi de trebăinţe noăî, ne kare nă aă alte mizloave de ale îndestăla dekîtă avele vekî; mi kă aveste nă le notă îndestăla. Obiveiările vekî aă fostă, de bunî seamî, bune mi folositoare odinioarî; însî astăzî aă àţiănsă a fi nenotrivite kă îmnreţiărîrile noastre mi kă înaintările mtiinţelor; mi atîtă de nenotrivite kîtă sunt în aevea maî măltă năgăbitoare de kîtă folositoare.

A kănoamte, deî, agrikăltăra ţereî noastre, a aleţe obiveiările vele bune din vele rele, mi a îndrenta ne aveste nenotrivite kă îmnreţiărîrile de astăzi, înlokăindăle nrin altele adăkătoare de maî măltă folosă, este înveninăl dela kare katî să norveadî orî-ve îmbănătăţire. Sure a aţiănţe ka ună asemenea resăltat am făkătă înverkarea ve se a-flî în avestă Kălindară. Am kătată a nastra kă resnektă toate obiveiările ve mi s'aă nărătă bune în agrikăltăra noastrî, mi a arăta ne avele ve am năzăt găsi în agrikăltăra altor ţerî ka maî folositoare mi maî bune de întrebăinţată în lokăl obiveiărilor vele rele ale nlăgărieî noastre. Am altăită, ka să zikă amă, în trunkîăl a kărăia rădvinî sunt adănkă întinse în nămîntăl nostrî, oarekare îmbănătăţirî ve le am kăleşă din agrikăltăra altor ţerî, novăţăind mî în toate, în aveastî importantî mi delikatî lăkrare, maî kă osebire de sfatările mi verkăririle ilăstrălăî meă înbăţătoră Dombasle, karele a isbătit kă o lăkrare analoagî a norni agrikăltăra Franvieî ne kale nronămirilor.

Am alesă forma kălendarălăî, nentrî ka să mî konformezî kă trebăinţele ve simţeskă kăltivatorii de a avea lăkrările înmărate amă kăm sunt verăte de fire a se sevărmi în fie-kare timnă, mi nentrî kî nrin o asemine formî lesne se notă adăoga toate îmbănătăţirile aretate de isnitî saă deskonerite de nronămirea mtiinţeî. Engleziî aă *Kalendarăl arendauslăî* de Arthur Young, franveziî *Kalendarăl bunslăî kăltivator* de Dombasle mi Bunăl arendamă de D. Barral, kare sunt tot atît de neanărate kăltivatorălăî nrekămă este mi *Bunăl grădinar* ortikăltorilor, *Knowtinţa timpălăî* navigatorilor mi *Ansarăl bîroslăî longitsdelor* oamenilor de stat, fonkţionarilor, inginerilor mi ekonomistilor. Skoţîndă la lăminî în Romînia avestă *kalendarî al bunslăî kăltivator* mî grăbeskă a nune în frontea lăî ărmătoarea însemnare:

Kăltivatorii kare kautî fante folositoare agrikăltăreî romîne mi kare simţeskă trebăinţa de a'mî îmbănătăţi meseria lor sunt noftiţî ka să kămnăneaskî vele aretate în kălindar mi se îndenlineaskî obiveiările vele bune ve noate ne-aă skînată din vedere saă ne kare nă le-am kănoskătă, ka

*

rea la noi mai mălță de kățș ălăgțria. Akămș însț a înveneștș a trage nrisirile lămeĭ asănra bă-katelorș eĭ, kțvĭ akămș ălăgțria înfloresve mai mălță de kățș nțstoria.

Este bine ui de folosș ka sț înfloreaskț uj ălăgțria ui nțstoria într'o ycarț; însț, îndrentțndă-se kăltibatorĭĭ nostri, kă toate kanitalările lorș sure ălăgțrie, aș nțrțsițș nțstoria. Din nțrțsirea nțstorieĭ amș ajănsș a avea astțzĭ nisve bite atățș de nroaste, kățș nămaĭ nătemș konta ne folosăl ve noate sț ne adăkț ele. Aveasta nă nătemș sț zivęmș kț n'ar fi o nagăbț mare, nentră kț linsa bitelor bane înir'o ycarț este ănș nănkt de vea maĭ mare însemnțtate; ui anoĭ linsa bitelor esersiteasț o înrîărire din vele maĭ kărmțtoare uĭ kĭar asănra ălăgțrieĭ. Fțrț bite nțmțntăl este linsițș de îngrțuare; nțmțntăl ne îngrțuatș este sțrakș; ui anoĭ dintr'ănș nțmțnt sțrakș ve xolde noate severa vine-ва? Din kontra, înflorindș nțstoria într'o ycarț, înfloresve ui ălăgțria; kțvĭ nțstoria dț nătere ui îngrțuare nțmțntălăĭ.

Din bekime Romaniĭ, dedaŋĭ la nțstorie, fțveaș ălăgțria vea maĭ nrodăktivț. Aveasta ne-o sănne ui istoria. Boebodăl Kantemir în geografia Moldavieĭ zive kț: „Moldovenĭĭ arț nă ŋinș, seamțnț nă ŋinș, ui totăuĭ sevenț mălță“ Astțzĭ din kontra, Romțnĭĭ arț mălță, seamțnț mălță ui sevenț nă ŋinș; în mălte lokărĭ nă kălegș nivĭ mțkar 5 din ăna de semțnŋț! Nțmțntăl ne învetat solivitatș de a nrodăve, ui kă totăl linsițș de elementele nțstorieĭ ve'ĭ daș nătere, ajănge, în fine, de a nă maĭ rțsnlțti osteneala ui keltăelele kăl-

tibatorĭălăĭ. Ază atănvĭ ne kăltibatorĭ tęngăindă-se ui zikțndș kț aș trekătș bremile vele bane, kț maĭ bine era înainte de kățș akămș. Ui kămș nă borș fi trekătș bremile velle bane, de oarț ve kăltibatorĭăl astțzĭ a nțrțsițș kalea vea bănț, kare fțvea agrikăltăra noastrț nrosnerț, ui îmbelușgatț. Nă în mălță stț bănăl, vi în bănș stț mălțăl. Iatț o zikotoare romțneaskț nlinț de îngelenvĭăne, de la kare s'aș abțtătș kăltibatorĭĭ nostri. În lokș sț kaste ui sț se sileaskț a nrodăve ne o mikț întindere de nțmțnt, bine îngrțuatș, roade mălte, eĭ se anăkarț de lăkratș mălță nțmțnt, de fțkătș keltăĭele marĭ ne ănș nțmțnt storvitș de avăgie. Ui dănț ve, din nekibzăinga lor, remțnș kă doringele ne îmnlinite, sț deskarkț kă mțnie ne timnș, ne trekătș ui ne biitorĭș.

Nă timnăl vi omăl, ui fie-kare omș este fțkțtorăl norovireĭ sale, dănre kămș zive aveasta ui zikțtoarea lat'nț. La Romanĭ kĭar, kă dăoe bĭékărĭ maĭ naintea ereĭ krewtine, se kănosvea foarte bine folosăl ui însemnțtatea nțstoricĭ în agrikăltărț. Katon vensorăl întrebatș, kare ar fi mislokăl velș maĭ bănș ui maĭ sigărș de înabăgire în agrikăltărț, resnănsț: bene pascere, a naute bine; întrebatș, kare ar fi dănț avesta mislokălș alș dăoilea de înabăgire, resnănsț: mediocriter pascere, a naste de mislokș, ui în fine, întrebatș kare ar fi velș de alș treilea mijlokș, resnănse: male pascere, a naste reș. A naste reș, este a fave aveea ve amș fțkăt noĭ, adekț a nțrțsi nțstoria De omș arănka o kățțtărț de

okiș asșura însemnățățeĭ ce se dă nășorieĭ saș nlșgșrieĭ în agrikșltșra ţerelor ce lorș maĭ civilisate din Eșropa, nș șomș întșrzié a dobândi încrederea kă, kș kățș într'o ţeară se dă nășorieĭ o însemnătate maĭ mare de kățș nlșgșrieĭ, kș atșta aș ș ţiele nlășmășite de agrikșltșrș sșnt maĭ marĭ. Aceasta ne întșrește ui maĭ mșltș în kredința ce aș emș kă noĭ, nșrășindș ș nele lșkrșrĭ din cele șekĭ, karile eraș bșne în agrikșltșra noastră, maĭ mșltș ne-amș nșgșbitș de kățș ne-amș folositș kș cele noș de kare ne-amș akșatș fără nică ș nș kșvențș. Noĭ amș nșrășitș nășoria ui amș aș katș nlșgșria: amș nșrășitș, dară, ș nș lșkrș bșnș ui amș lșatș ș nș altșl reș. Aua aș fășkțș ui Ţermaniĭ, kari ajșnsese de sakrifika nentrș nlșgșrie natrș nșrș din cele cinci ale momieĭ, ui nentrș nășorie nșmaĭ o a cincea parte. Germaniĭ, văzându kă kș această metodă, ce o ș rmășmș astăzĭ noĭ, merge reș agrikșltșreĭ, aș fostș îndestșl de îngelenţĭ a revени ĭarăși la adevăratele principiĭ. Din zioa ce Ţermaniĭ aș datș nășorieĭ ăntăĭetate aș ș ura nlșgșrieĭ, aș începștș odată ui frșmoasele progrese ce s'aș realisatș în agrikșltșra loră.

Cercetarea komparativă a agrikșltșreĭ din Franția ui Englitera ne arată toată însemnătatea ce trebșimș a da nășorieĭ. Kș ș nș vĭékș maĭ în ș rmă agrikaltșra din ambele aceste ținuturi ţerĭ în ui ţiune, merţea totș ne acelĭaș principiĭ de producere. De atșncea ănsă Franția a aș katș kalea nlșgșrieĭ ui Englitera kalea nășorieĭ. Englitera kș nășoria a ajșnsă la ș nă gradă de înaș ţire de kare nș ne ștemă indestălă minș na. Iar Franția

kș nlșgșria a dată atșta îndărătă kățș kĭar astăzĭ este ţeara kare skoate maĭ nș ţin folosș din lșkrarea nămăntălăĭ eĭ. Isnita lșminată fășkțș în aceste ţerĭ, menite a ne servi de modelș, ne va otări ui ne noĭ a aș ka, în prodșcerea aș ţieĭ, kalea cea maĭ bună. Această kale se arată ănkă ui maĭ bine prin cifre, kare ș nș de îmnărțășeskă prekșmnănirea ce trebșie a se da nășorieĭ aș ș ura nlșgșrieĭ. Aua D. Dezeimeris ciți Akademieĭ ui ţiunelor din Haris ș nș memoarș, în kare ș redemș cifre ce dovedeskă matimatișeute înrîș rirea nășorieĭ ui a nlșgșrieĭ aș ș ura ș norireĭ saș skșdereĭ înaș ţireĭ ș neĭ ţerĭ. În Englitera, ș nș negonș de nămănt adșce ș in nășorie 252 leĭ; iar în Franția, ș nde este nlșgșria nș adșce nică ne jămătate, kăcĭ adșce nșmaĭ 100 leĭ. Asemine ui D. Michel Chevalier ne s ș ne kă: în Englitera ș nde domneute nășoria, 46 dé milioane de nogoane date agrikșltșreĭ, okșnă 8 milioane de oameni kari skotș de esemplș 5, kând în Franția, ș nde domnesce nlșgșria, 86 milioane de nogoane de nămănt, lșkrat de 21 milioane oameni, abia daș nșmaĭ 2. Maĭ denarte, eminentșl ekonomistă konstată kă: totă ne o întindere de nămăntă, Englesiĭ ţinș de natrș orĭ maĭ mșlte ș ite de kățș franțesiĭ, ui ș itele englese sșnt maĭ frșmoase, maĭ grele ui maĭ marĭ de kățș cele franțese. Kș ș nș kș ș nt, englesiĭ prin nășorie kanătă 10 din ș na de semănță; iar franțesiĭ prin nlșgșrie 5 din ș na de semănță.

Aceste fapte ne îndeamnă a sfătui ne kșltivatoriĭ nostri de a da kremterea vitelor însămnătatea

ve aș ele în agrikșltșrъ, de a da nъstorieĭ o întindere maĭ mare de kъtș nlșgъrieĭ. Kș aveastъ skimbare în sistemșl ɥaneralș alș ekonomieĭ rșrale, nrodșverea grъnelor, nș nșmaĭ nș ba da îndъrъtș, vi maĭ alesș ba înflori wi ba da rekolte mșlte de ne o întindere mikъ de nъmъntș; rekoltele se borș dobъndi kș o keltș-ĭalъ maĭ mikъ de kъtș astъ-zĭ; kъvĭ tot avea keltșĭalъ se fave kș șnș nъmъnt serakș ka wi kș șnș nъmъnt îngrъwatș; ъnsъ, rodșrile emite din nъmъntșl îngrъwatș sșnt maĭ mșlte wi maĭ bșne de kъtș avele nrodșse de nъmъntșl velș serakș. Bogъɥia saș sъrъvia nъmъntșlșĭ atъrnъ de la bite; nrin ormare, kș kъtș borș fi maĭ mșlte wi maĭ frșmoase bite în ɥearъ, kș atъta wi grъnele se borș fave maĭ mșlte wi nrodșverea ba kosta maĭ nșɥinъ keltșĭalъ. Hentrș a fave se înfloreaskъ nlșgъria trebșe maĭ ъntъĭș ka nъmъntșl sъ fie în starea vea maĭ îmbșnъtъɥitъ wi maĭ înfloritъ.

Kъnd kșltibatoriĭ nostri se borș konbinge de avește ədevъrșrĭ wi borș kъșta a le nșne în lșkrare atșnvea nrogresșl ba învene a se arela între noĭ, snre vea maĭ mare desbъlire a abșɥieĭ nartikșlare wi nșblive. Hentrș avestș sfъrwit, sistemșl nlșgъrieĭ, anșkatș astъ-zĭ fъrъ nivi șnș kșbъnt de kșltibatorĭ, trebșie koordonatș mi sșbordinatș nъstъrieĭ, de la kare învenș wi se ɥinș toate nronъwirile în snorirea roadelorș nъmъntșlșĭ Dakъ dorimș, devĭ, a ajșnge la skonșl de a îmmșlɥi roadele nъmъntșlșĭ, trebșimș a învene a îmmșlɥi wi a îmbșnъtъɥi bitele domesnive kъvĭ bi-

tele daș îngrъwъrĭ, wi îngrъwъrile nrodșkș grъnele vele mșlte wi eftine:

Kъștarea de bite.

Gresțatea ve are în agrikșltșrъ nъstoria asșnra nlșgъrieĭ vere o kъștare wi o îngrijire maĭ kș deosebire de toate bitele domestive. Din linsa șneĭ asemine kъștъrĭ, agrikșltșra noastrъ nivĭ nș noate îndestșla toate trebșinɥele sovietъɥeĭ, nivĭ nș adșve foloasele ve trebșie sъ'ĭ dea o lșkrare rșralъ bine înɥeleasъ.

Bitele nentrș Romъnia sșnt șneltele avelea nrin kare se nrefave în banĭ ĭarba de ne imawărĭ wi de ne fineɥe, de ne strșjъnĭ wi de ne alte rodșrĭ ale nъmъntșlșĭ, kare arș remъnea nerdște fъrъ de vite. Afarъ de aveea, kș bitele sъ lșkreazъ nъmîntșl, sъ karъ nrodșktele lșĭ, wi ve-ea ve este wi maĭ de însemnatș, kъ totș kș vitele se înoeskș wi ɥearenile vele înbekite. Ve e drentșl, astъ înoire, ve se escksteasъ nrin toloakъ, nъrloagъ, bъtъlșrъ, este vea maĭ nъgșbitoare; însъ este singșra întrebșinɥatъ în starea de înanoiere în kare se aflъ agrikșltșra noastrъ, kare kș toate avestea, rekșnoamte kъ bșkatele se fakș kș atъtș maĭ rodite kș kъtș nъmъntșl înbekitș ba fi maĭ resbъtștș wi maĭ tolovitș.

Toate sșnt strъnse legate între sine în natșrъ. De bomș kъșta reș de vite, dșnъ kem wi favemș, reș vomș kъșta wi de nъmъnt, wi a-i veste rele se skimbъ în nagșbĭ însemnate. De vomș da nșɥinș nъmъntșlșĭ, nșɥinș ne ba da wi elș, wi nșɥine borș fi wi foloasele kșltibatorșlșl.

Foloasele ce se scot din pământ sunt că atît mai mari că cât se castă mai multe de vitele ce'lă îngrașă, adică ăi întoarnă pasterea ce a nerdută că creșterea ui rodirea semințelor arănkate în elă. Așa căștândă a tot loa din pământă ui a nă'i mai restitui nimică, ajungemă de sărăcimă ui de îndreptățimă că nagoba noastră zicătoarea că: părinții mănâncă agrida, ui dinții fiilor se strepezească.

Caii.

Caii din Romănia eraă odinioară bestiă, ui atăta de întrebați de vecini ui mai alesăde Germani, cătă ei formaă anal din cele mai mari benitări ale gerei, ba ănică eraă mi cerăți că staringă de cătră Tărvi, că toate că avestia nosedaă locurile unde se creskă rasele cele mai bune de cai. Astăzi însă caii nostri atăt s'aă strikată, iar ai beviniloră atăt s'aă înbunătățită, cătă noi nă nămai că nă 'i mai esnortămă, nă nămai că nă 'i găsim în stare de a îndestula trebuințele, ba înică mergemă de kumpărămă de la străini. De unde bine aveastă simțitoare ui generală nagobă căt kiar nentră armată nă ne năstemă anrobisiona că cai? De akolo că ne cund noi bindemă ui anrobisionămă gerile bevine ui armatele străine că cai buni ui eftini, bevinii aă căștată că mari jărtfe de îmbunătățirea kailor; iar noi amă remasă ne lokă, am rămasă înapoi. Măsurele luate, în statorile bevine de guvernă ui de partikulari, nentră a îmbunătăți soiul kailor ui nentră a răspândi în nonoră soiurile cele bune, aă ajunsă de aă nălsmuită

caii nentră toate trebuințele lokuitorilor ui a le guvernului. Remâne-uomă oare ânică multă timu în starea de înapoiere în care singură neîngrijirea noastră ui a kultivatorilor, desure ună ramă atăt de însemnat al agrikulturei noastre, ne-aă adusă? După toată nepăsarea de interesele noastre cele materiale, ne care, trebuie să o ziceмă tare uî limede, se rădikă cele morale ui intelektuale ale naționei, ânică suntemă departe de a ne deștepta ui a căuta de cele ce ne sunt în adevăr folositoare ui însuflate de a ne înavuți ui a ne înăsternici.

Caii nostri sunt mici; însă plini de îndrăgealăă ui de bieață: talia lor se sporește prin ună năstrimântă bună ui xrănitorie. Englezii kiar la mânzi daă căte ună numnă de grăunțe; ui kă aveastă căutare nă pățin aă sporită mărimea kailor. De aceea în Englitera se află ui aksioma că: talia kalului este în sakul kă ovăsul. Mânzii de astă varăă trebuincioskă căutați carna kă năstrimântul celă mai xrănitorie. Arabii, care rădikă caii cei mai buni, ținută înadinsă cămile spre a năstri ne mâzi kă lantele lor kiar ui dupăă ce îngearkă enile. În kultura noastră cea mikă, generalii obicinuitoskă a da la mânzi tărâțe kari le umflă pântecile ui 'i îngrașă ka ui cund ar fi să 'i taie ui să 'i mănânce dupăă kum fakă Tătarii.

Caii se kreskă la noi afară, espusi la toate bremurile, kare în adevără îi fakă tari; însă aproape'i de starea naturală, saă mai nimerită, lăsându'i în starea naturală, nă notă fi căutați

e..160350.

în viaţa ui în krewtirea lor sure a resp∩nde la toate trebuinţele sowietăţilor de astăzĭ.

Kăstarea de îmbţire, prin alegerea soĭbĭlĭ velĭ maĭ bună, ui kare resp∩nde la felĭritele noastre nevoĭ, esteună obiektă kă totăl skăpată din bederea kăltibatorilor.

Kaĭ nostri, păr̆siţi în voea întămplăreĭ, petrekă în xergelii o viaţă nomadă ui săbatikă, ămblă kĭar earna ne kămnii de desgroanţ kă konĭtele lor de sub troiane kăte-va fire de ĭarbă. Paĭele, ustrimăntăl velă maĭ slabă, sunt întrebuinţate ui date în kursăl erneĭ la kaĭ nostri. Kaĭ la noĭ ofteasă după fună ui gr̆ăţe, ui tr̆ĭeskă ĭarna numaĭ de 'uĭ ţină zilele kă ve dă Dumnezeă, kând în alte ţerĭ însuĭ măgariĭ sunt adăpostiţĭ ui nutriţĭ kă fună ui ovăsă, ba înkă ui kă morkovĭ, ve le asigur̆ă o sănătate maĭ traĭnikă.

Fra bine de kaĭ nostri ne kând eraă pămăntrile larţĭ ui remănea earba nekosită, atunve aveaă velă nuţin nutrimăntăună ui kă îndestulare; astăzĭ e, însă, baĭ de kanăl lor! xemnisiţĭ de foame ui nekăutaţĭ de sistemăl ulugărieĭ, eĭ se istoveskă ui nerdă din kălităţile lor văzndă kă okiĭ. Singura kălitate ve le aă maĭ remasă este aveea de a răbda de foame. Kă aveastă kăstare, nu este kă nutinţă ka să avemă kaĭ maĭ bunĭ dekât veĭ de astăzĭ, ve aă ajunsă a fi ka nisve măţe leuinate.

Să nădăjduimă kă interesăl ui nevoĭa ve avemă de kaĭ boră suarge, în fine, ne îngrijirea kă yare amă lăsată de s'a strikat soĭăl, sure vea maĭ mare nagubă a venitărilor păm̆ntăluĭ, a transpor-

tăluĭ produktelor ui a apărăreĭ ţereĭ. Este o rumine nentru agri kăltura noastră de a se vidé kăzută în aveastă tikăloasă stare, în kât kĭar nentru trebuinţele nubline să adukă kaĭ de la străinii, de la kĭar aveĭa kărora noĭ Romănii le amă dată soĭăl, dela aveĭa kare era sălbativĭ, pre kând kaĭ nostrii aveaă un nume mare ui întinsă pănă la marginile măreĭ baltive, ui pănă în fundăl orientăluĭ, unde uiastăzĭ este zikătoare ve o are skrisă în arabeste ui Voevodăl Kantemir.

„Ună armăsar romăneskă înkălekată de ună tănăr̆ nersianu este totă ve noate vidé vine-va maĭ frumosă".

Bitele albe.

Boăl ui vaka sunt temeĭăl ulugărieĭ ui al negoţuluĭ nostru. Boăl, la noĭ, este singura vită de lukrare a păm̆ntuluĭ ui de kăr̆tăr̆ a produktelor luĭ. Boăl, kată este tănăr̆ă, munveute; ui anoĭ, kând înveue a îmbr̆ăni, el se une la îngr̆ăuată ui se vinde kăsanilor sure tărere. În Romănia, deuĭ, atată nentru lukrul kămpuluĭ kată ui nentru kăsănie, nu avemă de kată numaĭ un singur soĭu de vite albe, kare este ui soĭăl ve ne dă lautele ui maĭ ales untăl, kare forma odinioar̆ ună obiektă însemnată al komerţuluĭ ku str̆ăinii; însă astăzĭ să întrebuinţeazu numaĭ în păntrul ţereĭ. În alte ţerĭ sunt treĭ soĭurĭ de vite albe, kare se deosebeskă prin kîte una din vele treĭ folosinţe: vita de lukru este bună numaĭ nentru lukru, aveа de laute se kaută numaĭ nentru frăntă ui, în fine, aveа de îngr̆ăuetă este atată de bine notribită nentru avestă

*

skonš kъtš krewte lesne, ajъnge de grabъ în brъstъ wi la treĭ anĭ este wi kreskъtъ wi îngrъwatъ, el sъ îngrawъ renede wi kъ nъqinъ keltъealъ.

Soĭъl bitelor noastre se nъmewte bъkwanš. Boiĭ sъnt greĭ wi vĭolъnowĭ, lъnqĭ în trъnš, trъnъl rotъndš, niverele skъrte, nientъl latš, nielea moale, koarnele skъrte, wi la nъrš nlъbanĭ, norъmbĭ saš ъrsoĭ dar maĭ în deobwte nlъbanĭ. Boiĭ nostri sъnt bine fъkъqĭ wi destъl de arътowĭ wi frъmowĭ; însъ nъ sъnt bine notribiqĭ nentrъ lъkrъ. Nentrъ aveea, de ъnš timnš înkoave, kъltibatorii nostri aš kъътat aĭ imbъnътъqi, fъkъndš korvirĭ de bavĭ bъkwene kъ bъxaĭ ъngъrewtĭ. Soĭъl vitelor ъngъrewtĭ, de wi este frъmowĭ la koarne, lъnqĭ în trъn nalqĭ în nivoare wi ogoratikš; însъ nrekът sъnt de arътowĭ wi snrintenĭ la lъkrъ, nre atîte sъnt nrowtĭ de îngrъwatš wi ъwъreĭ la kъntarĭš. Soindъsъ Bъkwenii kъ ŏngъrenĭ aš dat ne a lokъrea boĭ arotowĭ, greĭ wi delikaqĭ, adekъ kare se îngrawъ maĭ renede wi aš ъnš nreqš maĭ bъnš la bъnzare.

Soĭъl nostrъ s'a smintit wi s'a kirvitš din treĭ nrivinĭ: ънtъĭa kъ nъ s'a kъътat de xrana lъĭ în tinereqe, a dъoa kъ s'a nъssš la lъkrъ nre de tinerš wi maĭ nainte de a fi destъl de kontš, wi a treĭa kъ nъ s'a nъssš nivĭ o îngrijire la înmъlqirea lor.

Ar fi bine a nъ ne maĭ amъqi ctrъngъndš bavĭ de rъndš nentrъ nrъsilъ. Bitele nroaste sъnt eftine, în adevъrš, însъ sъnt nentrъ aveasta mъlt maĭ skъmne de kът vele într'alesš, kъnd ъwĭ fave vinева sokoteaĭъ dreantъ. Tot avea keltъealъ *fave* vinева nentrъ qirerea ъneĭ bite de rъndš ka wi

nentrъ qinerea ъneĭ bite alese; ear folosъl dela o vitъ bъnъ este indъoitš maĭ mare dekът avel ve'lš dъ o bitъ nroastъ.

Afarъ de aveasta, la rъdikatъl bitelor, Romъnii boeskš, kъmš se zive, se fie wi kъ slъnina în nodš wi kъ kъrekĭъl ъnsš, wi nъ lasъ biqelъl sesъgъ tot deaъna de ajъnsš. Ve e drentъl, noĭ lъsътš biqelъlъĭ, în vele dintъĭъ treĭ sentътънĭ a le nawtereĭ sale, tot lantele mъne-sa; ear dъnъ avea ъĭ lъsътš dъoe qiqe, wi anoĭ kъnd se anronrie baka de stъrnit nъmaĭ ъna, wi awa kъътътš a avea wi frъntš wi biqelъl frъmosš. Aveasta nъ se noate dobъndi. De boimš se abemš frъntъl bavеĭ, katъ sъ ne disfavemš de biqeĭ, dъnъ kъmš fakš wi alte neamъrĭ, kare mънънkъ biqъĭĭ nre kъm mънkътš wi noĭ m'eĭ. Кънd boimš sъ abemš biqeĭ frъmowĭ wi nъternivĭ, atъnvĭ nъ trebъie se mъlqemš nivĭ de kъm bavile, vi sъ le lъsътš la ъnš lokš kъ biqъĭ, saš se dътš biqъilor tot lantele.

Кът qine earna trebъie sъ se dee biqeilor, mънzaqilor wi gonitorilor o xranъ bъnъ wi îmbelwъgatъ; кът dakъ bor slъbi akъmš, anoĭ krewterea lor se onrewte wi kъ greš sъ notš întrarma în barъ Îndeobwte nrivina de кънetenie a înrestъqireĭ soĭъlъĭ bitelor este linsa ъneĭ xrънĭ înbelwъgate wi bъne, kъnd ele sъnt tinere. Este dobedit kъ biqeĭ veĭ maĭ kirviqĭ dobъndeskš o nъtere wi o frъmъseqъ mare, daka bor mънka tot lantele, daka bor fi xrънiqĭ bine în mънzъqia wi gonitoria lor; awiwderea wi nentrъ kaĭ kъ mътimea trъnъlъĭ lor stъ în sakъl kъ obъsš, dъnъ zikala cnglezilor.

Biŋeĭ earna trebъĭe ŋinъŋĭ în grъjdiшoare, fъ-kъte lъngъ okolъl bavilor de nъele ши linite ши stъxъite bine ka sъ le ŋie kaldъ, ши sъ'ĭ anere de вънtъrĭ. Bara însъ grъjdiшoarele sъ nъ fie nivi linite nivĭ stъxъite, vi nъmaĭ akonerite bine ka sъ noatъ traŋe вънtъl ши le ŋie ши dosъ de soare ши de nloae. Biŋelъl nъtimeшte earna de frigъ ши vara de kъldъrъ. Biŋeĭ trebъeskъ nъziŋĭ ши de ŋerъ ши de arшiŋa soarelъĭ: earna sъ se skoatъ вiŋeĭ afarъ din grajdъ nъmaĭ zioa ши kъnd ва fi kaldъ, ear вara sъ stea înkiшĭ ne ferbiŋealъ ши nъmaĭ seara ne rъkoare sъ se skoatъ la nъskъt.

Bavilor a fъta sъ nъ kъmba sъ li se dea fънъ mъvedъ saъ naĭe strikate, nentrъ kъ aveastъ xranъ rea nrivi-nъeшte stъrnitъrĭ ши leшъdъrĭ debiŋei. Mъlte вavĭ fatъ în lъna aveasta; ши este bine ka sъ fete akъm în lokъrile вnde sъ întreabъ lantele. Fъtatъl este lesne la bavile xrъnite bine. Fъtatъl trebъĭe lъsatъ în вoĭa natъreĭ ши nъmaĭ la întъmnlъrĭ grele noate веni omъl într'ajъtor, adekъ atъnvĭ kъnd biŋelъl nъ esъ afarъ kъ botъl între niverile de dinainte. Dъnъ fътatъ вaka leanъdъ dela sine ши kъlkъшъl eĭ ши se anъkъ de li-nsъ biŋelъl. Sъ se nъzeaskъ ka sъ nъ'шĭ mъnъnve singъrъ kъlkъшъl. Biŋelъl se anъkъ de sъnlъ lante ne kare trebъie a il lъsa tot; fiind kъ se kъrъŋъ. Însъ dakъ biŋelъl este otъrътъ snre tъĭere, anoĭ trebъĭe al lъa îndatъ dъnъ fътare ши fъrъ ka sъ'lъ maĭ fi въzътъ вaka ши al nъne într'ънъ grajdĭъ în-kisъ ши întъnekosъ ши al denrinde ka sъ bee lante-le ve se mъlŋe dela вakъ.

Îngrъшetъl Bitelor.

În ĭanъarie îngrъшъrea вitelor este în vea maĭ mare lъkrare. Aveastъ treabъ nъ noate sъ fie fъ-kътъ kъ folos de kът de kътiъ avelъ ve шtie a kъmnъra ши a вinde. Vea maĭ însemnatъ întrebare într'o ekonomie este de a шti, kare este kinъl vel maĭ folositor nentrъ a întrebъinŋa fънъl, naĭele ши vele lalte zaxerele, menite snre xrъnirea вitelor? Aveasta atъrnъ de la o mъlŋime de îmnreŋĭъrъrĭ. Se noate întrebъinŋa nentrъ îngrъшъrea boilor orĭ ve felĭъ de xranъ, ши rare orĭ se îngrашъ de grabъ, eftinъ ши bine, nъmaĭ kъ fънъ.

Tъrtele de oloĭъ, adekъ xostokina de malaĭx, de kънenъ, de inъ, de nъvĭ, de soarea-soarelъĭ ши altele ve remъne în teask dъnъ ve se skъrŋe o-loiъl, îngrашъ foarte degrabъ ne вite, kъrora maĭ kъ seamъ le sънt nriitóre avele de inъ.

Pare orĭ în alte ŋerĭ noate vinева sъ îngrашъ вitele kъ folos, dъndъle nъnĭ, ka Moldoвenii. Rъdъ-vinele de tot soĭъl slъjeskъ la îngrъшarea вitelor kъ nъŋine keltъĭalъ. Boвъl se întrebъinŋeazъ aша ka ши la noĭ norъmbъl ши mъlaĭъl.

Braxa este вnъl din vele maĭ ekonomive mij-loave nentrъ îngrъшъtъl boilor. Kъte odatъ li se dъ braxa kъldъŋъ, altъ datъ rъve; însъ în deob-шtie toatъ xrana ve se ва da вitelor kaldъ, este mъlt maĭ nriitoare la îngrъшът de kът avea rъve.

La îngrъшelъl вitelor trebъie a se nъzi kъ mare îngrijire ka xrana sъ li se dea regъlat la oare otъrîte. Este bine ka sъ li o dee dimineaŋa la rъsъritъl soarelъĭ ши sara la toakъ; вitele între

aveste timnsrĭ aš knd sъ se odixneaskъ; ui dsnъ ve aš mъnkat fъnsl sъ li se dee anъ ksratъ ks îndestslare.

Ksrъgenia este vea maĭ de kъnitenie îngrijire la îngrъшъrea sitelor. Ele trebsĭe sъ fie svelate ui uterse aua de bine ka ui kaĭ; Ear auternstsl trebsĭe sъ fie totdeasna foarte îmbelsugatš ui foarte des înoitš.

Liniutea sitelor ajstъ foarte mslt ka ele sъ se noatъ îngrъua degrabъ. Mslgĭ kъltibatorĭ nslasъ sъ între strъinĭ în grajdĭsrĭ, ear maĭ ks seamъ kъnelor este onritъ întrarea ks desъsîrmire.

Sarea.

Sarea ns xrъneute, însъ este folositóre dobitóvelor, nentrskъ le agigъ nofta de mъnkare, dъ gsst materiilor xrъnitóre, îndemъneasъ stoarverea balelor ui aua înlesneute faverea mistsireĭ.

Toate dobitoavele ĭs beskš ui kastъ sarea; dar avele la kare mistsirea se fave maĭ ks nъssialъ, ksm snt rsmigъtoarele, aš maĭ mseltъ trebsingъ de sare.

Bavile daš sns laute, ve are în sine maĭ msl snt mi brъnzъ, knd lingš sare, de kъt kînd ns lingš.

Asemine boiĭ se îngrauъ maĭ degrabъ ui karnea lor este maĭ gsstoasъ, dakъ li se sarъ mъnkarea.

Oile ve naskš la ssrъtsrĭ, ka ui avele de ne najiutile serate ale gъrmsrilor mъreĭ, ui ka ui avele ve lingš la sare, snt ferite de galbazъ.

Kaiĭ dobъndeskš maĭ mseltъ nstere dakъ mъnъnkъ ssratš.

Haserile ъmblъ tare msit dsnъ sare; ui maĭ ales xrlsbiĭ fakš maĭ mslte osъ ui se îngrauъ maĭ lesne mînkînd sare.

În Englitera, în oare kare nъtgĭ a le Germanieĭ ui în Statsrile Snite se dъ foarte mseltъ sare la site, ui de aveea akolo se gъseskš sitele vele maĭ frsmoase ui kare tot odatъnъtimeskš de maĭ nsgine boale. Ili Romъniĭ obivnseskš a da sare la site, saš amestekъnd'o ks zaxar, saš nsind drobĭ de sare în tъrle ui în esle; ba înkъ snii foarte bine fakš de daš sitelor maĭ mseltъ sare earna de kъt sara; earna ar fave bine kasъ le dee norgiile de sare în kinsl srmъtor: savilor a fsta kъte 4 dramsrĭ, boilor la îngrъuet kъte 3 dramsrĭ; boilor gĭsgarĭ kъte 4 dramsrĭ, tineritslsĭ kъte 2 dramsrĭ ui sigcilor kъte sn dramš ne fie kare zi ui de fie kare kanš; sara însъ se kssine a mikuura ks o a treĭa narte aveastъ norgie.

Oile.

Oile trebsĭeskš xrъnite bine în tot timnsl; kъvĭ fъrъ de aveasta ns snt de nivĭ snš folosš . Dar maĭ ales knd snt anroane de fstat trebsĭe sъ se îndseaskъ xrana ui bsna kъstarc. În Romъnia, oile sara se xrъneskš singsre ne kъmnš , ui earna mъnъnkъ fъnš ksratš. Îndeobute snš kseltibator, la noĭ, nregъtеute kъte treĭ kъnige de fъnš nentrs fie kare oae, însъ knd earna este bsnъ ui oile notš ъmbla la kъmn snt deajĭsns dsoъ kъnigĭ.

Oaea maĭ alesš earna trebse xrъnitъ bine,

nentrъ ka sъ nъ slъbeaskъ wi sъ nъ o dobedeaskъ bre bnъ betewbgъ ve noate abea în trъnsa. *D*bnъ xrana ve se dъ oilor kanъtъ wi lъna deosebite însbwirĭ. La oile ve ъmblъ la kъmnъ lъna se fave. maĭ bbnъ de kъt la vele ve staъ în grajdĭbrĭ. Fъnbl este xrana vea maĭ bbnъ a oilor. Sъ noatea li se da naĭe amestekate kъ fъnъ wi alte erbbrĭ, toate tъĭete mъrbngelъ winbse într'o kadъ kъ anъ reve, bnde sъ toarnъ nleabъ, karofli ferte wi alte rъdъvinĭ. Avestea se înferbъntъ dbnъ kъteba zile wi sbnt bbne de datъ oilor.

Oaea este lakomъ la bъbt anъ, wi ana mbltъ ъĭ este de strikъvĭbne; de aveea oaea trebbĭe xrъnitъ bine wi adъnatъ nbginъ. Earna adъnatbl oaeĭ noate se fie nbmaĭ kъ omътъ, kare o folosewte nrea mbltъ. Ear kъnd este trebbingъ a se da oaeĭ anъ, atbnvea sъ i se dee nbmaĭ odatъ în 24 de oare. Oaea este lakomъ maĭ mbltъ la bъbtъ de kъt la mъnkatъ; de aveea, nъstorbl trebbĭe se o fereaskъ ka sъ nъ se adane din bъlgĭ, din skbrsъtbrĭ, din mlъwtinĭ wi din gromile în kare sъ adbkъ ana din nonóarъ, nentrъ kъ din aveastъ anъ skъrnabъ oaea îndatъ nrinde l gъlbeazъ.

îngrebnatbl oaeĭ gine 140 de zile. La noĭ berbenĭ se alegъ în nostbl Sъntъ-Mъrieĭ wi se daъ în oĭ dbnъ Sъnt Medrъ, nentrъ kъ s'a kbnoskbt kъ, dbnъ skimbъrile timnblbĭ din gcara noastrъ, esle maĭ de folosъ wi kъ maĭ nbginъ nrimejdie ka oaea sъ fete maĭ tъrziъ de kъt maĭ timnbriъ wi sъ fete maĭ bine în barъ wi de kъt în earnъ. În alte gъrĭ însъ mъrlitbl are lokъ în ĭbnie wi în ĭblie, ear fъtatbl învene de la dekembrie wi sъ kontinbъ în kbrsbl lbĭ ĭanbarie. Kъnd

oile fatъtoare sbnt xrъnite bine, mieĭ kreskъ kъ mare rъnejĭbne; wi dbnъ dъoe saъ treĭ sentъmъnĭ dela nawtere, mieĭ învenъ a mъnka fъnъ wi kъtę nbginъ obъsъ brlbitъ, ne kare'lъ ĭbbeskъ maĭ mbltъ, de kъt orĭ ve altъ xranъ.

Folosbl wi nagbba oilor atъrnъ dela mъna nъstorilor; de aveea kbltibatorbl sъ nъ se skbmneaskъ la xanbl vĭobanilor, vi maĭ ales sъ'ĭ kaste wtibgĭ wi isnitigĭ în mewtewbgbl lor; fiind kъ mbligĭ noartъnbme de vĭobanъ, dar nbginĭ sbnt de aveĭ kъ bbnъ wtingъ. Ear kъnd dъ rъea în tbrmъ, atbnvĭ Dombasle zive kъ nbmaĭ vĭobanbl este de binъ.

Nъ este bitъ maĭ folositoare nlъgarĭblbĭ romънъ de kъt oaea. Kъ lъna eĭ, romънbl se îmbrakъ, kъ brънza sъ xrъnewte wi întimninъ grebtatea kaseĭ, kъ mieĭ awъwderea sъ xrъnewte, asemeneа wi kъ nielea lor fave kъvĭblĭ, kojoave mi alte xaĭne de earnъ. Niele de melъ wi lъna sbnt bnъ obiektъ mare ve sъ esnoartъ din gearъ. Din avestъ nbktъ de bidere, kъbtarea wi îmbbnъtъgirea oilor noastre trebbĭe sъ tragъ toatъ bъgarea de seamъ a kbltibatorilor.

Abemъ în gearъ vinvĭ soĭbrĭ de oĭ: gbwte, oltenve, kъrnъĭ, gъgъĭ wi snanioale. Gbwtele sbnt oile vele de rъndъ wi vele maĭ mivĭ de kъt toate vele lalte. Ele nъ sbnt gingawe, sъ xrъneskъ ne lokbrĭ strъmnte wi largĭ, se îmnakъ kъ nъwbnea de nъ toloakъ wi din bъtъtbrĭ. Lъna lor este groasъ wi asurъ. Oltenvile aъ mare asemъnare kъ gbwtele, de kare se deosebeskъ nbmaĭ la frbnte, bnde aъ o kreaskъ în kinbl bneĭ kъvĭbligę de nelvikъ kreagъ. Kъrnъile sbnt maĭ lbngĭ wi maĭ în-

nalte de kъtъ цъutele ui oltenvele. lъna lor este maĭ bъniuoare, ui sъ binde kъ nreцъ maĭ bъnъ, ele se îngrauъ maĭ bine ui koada sъ fave nъmaĭ sъъ; mieiĭ sънt maĭ marĭ ui se fakъ maĭ grouĭ de kъt aĭ цъuteilor ui aĭ oltenvilor. Kъrnъile sънt delikate ui verъ sъ aibъ nъuъne la lokъ largъ, nentrъ kъ ele maĭ mъltъ kalkъ de kъt naskъ. Цigъile sънt maĭ bъne de kъt kъrnъile, цъutile ui oltelnivile, nentrъ kъ aъ o lъnъ maĭ bъnъ, maĭ moale maĭ sъnцire ui, nrin ъrmare, maĭ skъmnъ de kъt, avelor lalte soĭъrĭ. Snanioalile aъ lъna ui maĭ bъnъ de kъt a цigъilor ui sънt ui maĭ delikate, fiind kъ verъ marĭ îngrijirĭ maĭ alesъ earna, ui nъ notъ trъi fъrъ de grajdĭъrĭ.

Sънt înkъ dъoe sъb-soĭъrĭ de oĭ ve s'aъ korvitъ din vele de maĭ sъsъ: Mistrъganvile din цъule kъ berbevĭ kъrnъĭ ui Stogomanile din цъule kъ berbevĭ vigъĭ. Asemine sънt ui oĭ brъmarĭĭ ui oĭ de mъnъstirea Neamцъlъĭ. În alte цerĭ nъ se цinъ oile nentrъ ka sъ dee deodatъ ui lъnъ, ui karne ui ънtъ ui kaukabal, vi sънt soĭъrĭ kare daъ nъmaĭ lъnъ ui lъnъ de toate felĭъrile, lъngъ ui skъrtъ, netidъ ui kreaцъ, asnrъ ui moale; altele kare daъ nъmaĭ karne, ui karnea vea maĭ bъnъ, vea maĭ gъstoasъ ui avea kare se nrodъve kъ keltъeala vea maĭ mikъ. Aveste oĭ se nънъ ui la îngrъuatъ. Ianuarie este timnъl velъ maĭ notribit nentrъ a se nъne la îngrъuatъ oile, ve aъ se fie vъndъte de Nauti, kъnd sънt foarte kъstate. Oile se îngrauъ kъ rъdъvini, kъ fънъ, kъ otavъ ui kъ fънъ artificialъ, dъndъle ui naĭe de grъъ kъtъ notъ sъ mъnъnve, ui ne la sfъrnitъl îngrъuatъlъĭ, adekъ în a treĭa lъ-

nъ li sъ dъ ui grъъnцe ъrlъite de obъsъ, norъmbъ ui orzъ. La noĭ se îngrauъ oile bara dъkъndъle la nъskъtъ în miriutĭ ui otъbĭ, ui maĭ alesъ în nъuъnĭ bъltoase ui ъmede, ънde odatъ kъ îngrъuatъl sъ ui gъlbezeazъ ui sъ anronie în avestъ kinъ maĭ kъrъndъ de salxanale ънde se nrefakъ în nъstrъmъrĭ ui seъrĭ, dъoe obiekte însemnate ale komerцъlъĭ nostrъ.

Maskъrii.

Maskъrii sънt foarte simцitorĭ la frigъ. Komtereцile lor trebъie a fi kalde, aerate, auternъte ui kъt se noate maĭ kъrate. Norkъl nъ este skъrnabъ din ferea lъĭ; el ĭъbeute kъrъцenia kare 'ĭ ui nriemte, ka ui la toate vele-l-alte bite domesnive.

Norkъl este bita omъlъĭ serakъ, nrekъmъ este ънъ însemnatъ isborъ de înabъцire nentrъ omъl velъ abъtъ. El se xrъneute mi se îngrauъ fъrъ mъltъ keltъealъ ne la belniцĭ, ui lъntъrii. Romъniĭ aъ îngrijire de a semъna nentrъ norvĭ bastanĭ kъ karii цinъ earna ui'ĭ îngrauъ foarte bine.

Mazerea fiartъ nriemte foarte mъltъ norvilor, ne karii dese orĭ ъĭ isbъbeute kĭar de brънkъ. La norvĭ, ka ui la vele-l-alte bite, xrana mestekatъ ui alkъtъitъ din maĭ mъlte felĭъrĭ de nlънte este foarte nriitoare. Ънъ norkъ, zive Dombesle, kare mънънkъ 35 oka de mazere ui 35 oka de orzъ, kъntigъ, în 20 nънъ la 30 de zile, timnъl kъt цine aveastъ xranъ, o snorire în grestate de 10 nънъ la 12 oka.

Tot ve se kaътъ la ънъ soĭъ bъnъ de norvĭ

ka vite kasnive de mънkare, este ka sъ kreaskъ renede ши sъ fie mънkъчиошї. Sвnt soiвrї de nорчї, în alte цerї, ши maї ales în Englitera, kare aў aveste dвoe însвшirї foarte mвltў desbъlite. La noї, norчiї чeї konitaцї ши чeї kъnlъвцї svnt bвnї de snekвlaцie; ear чeї de rъndў svnt bвnї nentrв kasъ. Dвne xrana чe sъ dъ norчilor sъ faчe ши slъnina lor. Norвmbвl dъ slъnina чea maї bвnъ la toate soiвrile de nорчї.

Svnt soiвrї de nорчї kв niчere lвngї ши skвrte, kв вrekї drente ши skвrte, sàў lвцї ши kъnlъвцe, marї saў miчї la trвnў, kв karnea fraцedъ saў tare; însъ aчeea чe kъвtъmў într'вnў soiв bвnў este sъ kreaskъ degrabъ ши sъ se îmвlцeaskъ ївte. Skroafa noartъ 18 sentъmъnї; de aчeea noate sъ se цesteaskъ de dвoe orї ne anў, ши noate sъ dee nъnъ la 20 de nвrчeї într'вnў anў. Norчiї de 5 sentъmъnї trebвїe sъ se цiвgъneaskъ. Norчiї sъ se цiъ earna la kъldвrъ, la kвrъцenie ши la xranъ bвnъ, їar вara sъ se lase la nъskвt nrin nъdвrї, ши nrin stвxъriї.

Stвniї.

Stвniї svnt akвm earna aшezaцї în temnikў. Aiчї n'aў niчї o frikъ de frigў, чi nвmaї de шoareчї, kъrora le nlaчe nrea mвlt mїcrea. Albinile ш'aў nregвtit nровizie de miere ne earnъ; însъ dakъ sъ ва bъga de seamъ kъ dвkў neвoїe de xranъ, anoї trebвїe a se kвmnъra miere ши a li se da. În Belцia, oameniї ferbў sfekle ши le nвnў în nreajma stвnilor, de вnde anoї esў albinele ши mънънkъ. Temnikвl earna trebвїe kвrцitў ши stїхbeile trebвїeske kъвtate ши sterse ka sъ nв nrindъ mвчegaїв; kъчї aчesta kв mirosвl seў чel greў adвчe mare moarte în albine.

Naserile.

Naserile earna se xrъnesk kв чeea ce notў gъsi în gвnoїв ши ne dinaintea xambarївlвї; însъ este de neвoїe a li se da seara ши dimineaцa ши rъmъшiцвrile strвnse din чївrвitвl grъnilor. Aшemderea se noate ferbe rъdъчinї, kartofle, sfekle, nanї kare sъ li se dea kalde ши îngroшatъ kв kъцї ва nвmnї de tъrъцe. Romънїї le daў kвratў nвmaї tъrъцe o-nъrite de grъў ши de norвmbў S'ar nвtea a li se da ши kъte nвцinъ fъinъ de bobў, de mazъre, de xrъшkъ, kв kare nв nвцinў se stъrneшte oatвl lor maї de timnвriў. Gъska ши kвrka se îngraшъ earna îndonъndвle, adekъ xrъnindвle în silъ, цiindвle înkise în kвшkъ вnde sъ nв aibъ lokў de вmblatў; ba вnkъ nвindвle ne fie-kare în kъte o disnъrцitвrъ atвt de strвmntъ în kвt nвmaї kaвlў sъ noatъ skoatъ afarъ ka sъ bee anъ. Trexкцa sъ se aшasъ lъngъ kвшkъ ши sъ stea totў deaвna nlinъ kв anъ, ши kв anъ adeseorї îmnrosвtatъ. Nвmaї kъnd ва fi a se xrъni sъ se skoatъ afarъ kъte вna вna din kвшkъ ши sъ se цie în mънъ nънъ sъ ва îndona, ши anoї earъшї sъ se înkidъ. Kвшka se fie цinвtъ kвratъ, ши sъ fie aшъzatъ în o latвrъ liniштitъ a kвrцeї ши într'вnў lokў întвnekosў: adвnka liniшte ши tъvere grъbeшte îngrъшeatвl.

Îmвlъtitвl.

În ianвarie se bate nънea ши la arie ши svnt

stodolъ, Kъnd este timnъl maĭ rъve, atъnve se batъ maĭ bine nъnele kare se lasъ kъ greў, kъmъ'ĭ obъsъl strinsъ ne nloaĭe. La trierъ trebъĭe sъ nribigeze kъltibatorъl, ka îmblъtitoriĭ ші trierъtoriĭ sъ nъ se fakъ reĭ din nrivina nrilejъrilor ve li se dъ de a fъra fъrъ se fie bъzъgĭ. Asemine trebъĭe sъ se kaъte kъ mare îngrijire ka sъ nъ lase grъъnge în naĭe, kъvĭ este foarte rътъvitъ sokotinga aveea, kъ seminqele lъsate în naĭe foloseskъ bitelor. Harte din ele se mъnînkъ de gъzganĭ ші narte se nerde, ші în sfîrmit kъnd vineba dъ kailor naĭe, nъ brea sъ le dee ші grъў, kare ar fi o xranъ foarte skъmnъ nentrъ dъnmiĭ.

Îngrijirea qearenilor.

Întъmnlъndъse disgeqъrĭ de omъt în ianъarie, trebъĭe a kъsta lanъrile ші a kъrqui brazdele fъkъte de kъ toamnъ nentrъ skъrqerea aneĭ. Aveastъ îngrijire trebъĭe sъ se întindъ nъ nъmaĭ asъnra lanъrilor semъnate, dar ші asъnra velor ve aў sъ fie semъnate în nrimъvarъ, kъvĭ din linsa avestora, nъ mъntъl nъ noate sъ se sbiveaskъ kъrъnd, nivĭ sъ nrimeaskъ la timnъl kъbenit semъnътъra.

Drenajъl.

Kъbъntъl avesta este englizeskъ, ші însemneazъ skъrqere de ane, ъskare de mlamtenĭ. Snre a se skъrge anele din ogoare, snre a se fave ъskarea mlamtenilor se fakъ nrekъm s'aў fъkътъ tot deaъna manqъrĭ. Aveste aў fostъ ші desbъlite ші akonerite. În întъmnlarea astъ din ъrmъ, anele notъ sъ se skъrgъ ne dedesъntъ ші nlъgъl noate se ъmble ne deasъnra. Kъ lesnizĭ de neatrъ, nъse în fъndъl manqъlъĭ dъnъ ve s'a lъsat lokъ demъrtъ ka sъ treakъ anele, se not koneri, ші astъna kъ nъmъntъ manqъrile ama kът sъ nъ se maĭ noatъ kъnoamte ънde se afiъ. S'a dat avesteĭ lъkrъrĭ agrikole nъmirea egleze de Drenajъ; fiind-kъ engleziĭ aў îmbъnътqiĭ'o, aў înoiĭ'o, înlesnidъ skъrqerea anelor. Hrin întrebъinqarea ънor ълve de lътъ, de o nalmъ de lъngĭ, înmirate în fъndъl manqъlъĭ la o adънvime de la ънъl nъnъ la dъoĭkoqĭ, nъse kanъ în kanъ ънъllъngъ altъl, ana întrъ în ele mise skъrqe. Ші nentrъ ka sъ noatъ kъrqe ші maĭ bine se nънъ toate ълvele nlekate ama înkътse formeze o bale snre nънktъl ънde are a se adъna toatъ ana. Totъ drenajъ se nъmemte akъm ші lъkrarea ve se fave nentrъ a se ъska ънъ qinътъ, o qearъ întreagъ, dъndъse tътъror anelor eĭ o skъrqere regъlatъ, ші îndrentъndъse kъrsъl rъvrilor sale snre a nъ emi din matve, ші a fave kъ rъvътъsъrile lor nъgъbirĭ simqitoare.

Folosъl drenajъlъĭ este foarte bine aretatъ în aveste nъqine kъbinte ale D-lъĭ Martineli: Kaътъ astъ oalъ kъ florĭ, zive el, nentrъ ve are în fъndъl eĭ o gaвръ? nentrъ kъ din bъgarea de seamъ la aveastъ gaвръ a emit o nrifavere întreagъ în toatъ agrikъltъra. — Hrin gaврa asta se înoemte ana kъ kare se ъdъ florile. — Ші nentrъ ve sъ se înoeaskъ ana? — Hentrъ kъ ana dъ viaqa ші moartea florilor: viaqa, kъnd treve nъmaĭ nrin nъmъntъl din oalъ; nentrъ kъ ea lasъ materiile xrънitoare ve le are în sine, ші tonemte ne avele din nътъntъ nrefъkъndъle în stare de a nътea fi sorbite de rъdъvinele nlънteĭ; moartea, din notrivъ,

kând ana stă în oală; kăvî ea nă întârzie a se dăbi, a se strika ui a nătrezi rădăvinele urinkare să xrănească nălănta ui a împedeka de mai întra în nământăl din oală o altă ană ve s'ar târna. Drenajăl din gearină nă este altă de kăt aveastă gaură din fundăl oalei făkătă urin mijlovirea ălăvilor la toate nălântele ve sânt semănate în nământ.

Urin drenajă, dară, nământările vele bune se nână în stare de a da xolde foarte îmbelşugate; ear nământările vele rele se urefakă în bune. Băltavele, kare din urivina anelor ve n'ağânde să se skârgă remână nerdăte din rodirea ăneî gerî ui adăkă ui boale oamenilor, aţîngă urin drenajă a fi isboare ne sekate de bogăţie ui sănătate. Stăxăriile kreskăte lângă riările vele bărsătoare din netrebnive debină magazii de îndestălare ui de urodăkte îmbelşugate.

Ucntră ka să se drenezâ o gearină, o mouie, o stăxărie, o băltakă ui ună ginătă întregă, este de neapărată neboie de a se nibela nământăl. Lăkrarea asta a geometrilor kânătă o însemnătate foarte mare în anlikaţia eî la agrikăltură. Ureţăl drenărei ună nogonă să sâc nână la 400 lei; ui kă toate aveste mâkar kă ăn nogonă ar kosta ui 15 galbenî, totăuî kăltivatorii de urin toate nărţile Europei s'ağ anlikată ui ağ învenată a drena, ărmând nildei vei bune ui folositoare ve le-ağ dată Englezii. I. I.

Kărată gănoiăl.

În kărăl ornei să notă întrebăinţa boii ţîgarî la kărată gănoiăl ne ogoare. Kă aveastă

lăkrare, făkătă akăm kând nă este alt lăkră, să înlesneaşte foarte măltă însemnata treabă a îngrăşărei nământăl. Gănoiăl kărată la ogoră nă trebăie deskărkată ui lăsată să stee în grămezî, ui îndată ui fără kât de năţinî întârziere să se împrăştie de o notrivă ne toată faţa ogoră.

Gănoiările sânt de două soiărî: răvî ui kalde. Gănoiăl de bită albă, boă, bakă, maskără este răve ui se întrebăinţează kă velă mai mare folosă în nământările vele kalde, năsinoase, ăşoare ui lesne de lăkrat. Din notrivă gănoiările vele kalde, kăm este avelă al kailor ui al oilor, sânt foarte bune de îngrăşată nământările vele răvî, lătoase, tarî ui ămedî.

Într'ună kară kă două boi se noate nâne 400 de okale de gănoiă, ui 50 de aveste kară îngrăşă destăl de bine ună nogonă de nământ. Kă kât nământăl este mai bine îngrăşat kă atât dă ui roade mai mălte. Se nâne gănoiăl mai kă osebire în ogoarele ve ară se fie semănate kă norâmbă; kăvî norâmbăl vere nământăl velă mai bogată ui mai adânkă. În deobşte se nână îngrăşările în nământările ve ară se fie semănate kă nălânte ve să urăşăskă, ka aşa odată kă urăşăla nălântei să se stărneaskă ui toate bărăenile răle kăte se găseskă în gănoiă. Din urivina avestor seminţe de bărăene nă se nâne gănoiăl nentră grăă, nentră kă avesta firemte traţe la bărăeană ui fără ka să se mai arănve în nământ ui seminţele altor bărăene ve sânt adănate în gănoiă.

FEBRUARIE.

Lucrările lunei. — Bitele — Tertele de oloiŭ. — Planul de kultură. — Aratul. — Semănatul. — Boboul. — Obŭrul. — Makul. — Grăul de primăvară. — Mărările. — Grădina. — Livada. — Via — — Dzii. — Hădările. — Fardările vii. — Dravila. —

În luna aceasta fie care kultivatoriŭ trebŭe să'şi fakă sokoteală de tot fînul ce s'a mînkat kă bitele şi de kăt a mai remasă, ka aşa să noată năne în bănă rîndureală darea xranii la bite kă îndestulare: trebŭe să'şi oprească totdeauna o rezervă pentru primăvară, kănd din lipsa fănului se notă tămpla multe păgubiri.

Pregătirile pentru kulturа anului sănt obiektul de kănetenie al lunei aceştia. Akum, dănă înboirea timpului, înpene kultivatorul a porni plugările, ba înkă a şi semăna kătева din plantele pele ce pierd a fi arănkate în măstul omătului.

Bitele.

Timpul pelă mai greu pentru bitele kare să ţinŭ afară în kărsul erneĭ este apestă de la sfărşitul erneĭ. Kăt a ţinut earna, şi mai alesă drikul erneĭ, kare este în postul krăpĭnului, bitele s'ară ţinută bine; kăpĭ ară mănkată tot ce li s'ară datŭ, ba înkă kă kăt earna este mai grea kă atăt bitele mănănkă mai bine şi mai multă. Orĭ ce nutreţŭ se da da bitelor, kănd este frigŭ şi ţerul pelă mai mare, se mănănkă tot fără să se fakă

pea mai mikă răsipă. Akum însă sure primăvară ploile şi lapoviţile strikă foarte multă ne bite, le ea nofta de mănkare şi le slăbeşte. Nutreţul pe li se dă să iroseşte şi strikă mai mult dekăt se întrebuinţază, elă se kalkă mai mult în pivere dekăt să mănănkă. Răsina aceasta a nutreţului este aceea kare adăpe nagăba pea mai simţitoare şi bitelor şi kultivatoriului. Nimic nu poate mikşura tănjitul bitelor şi irositul nutreţului într'o agrikultură pastorală ka a noastră, în kare bitele se ţinŭ şi earna afară în starea nomadă şi fireaskă, de kăt skimbatul sistemului, de kăt faverea de grajdiură în kare să se adănosteaskă bitele de bremurile pele dela sfărşitul erneĭ. Fie earna kăt de tare, numai dakă ba fi ăskată şi earnă ka toate ernile pele bune, adikă kă ţerŭ de fokŭ şi kă troĭene marĭ, bitele nu tănjeskă nivĭ de kăm. Bitele săfărŭ mai mult de amezeală, de ploae şi de blăndeţa erneĭ dekăt de frigŭ şi de ămătŭ. De aceea ăkăm, kănd să îngînă earna kă primăvara, trebŭe a kăută mai kă osebire de bite, a le da nutreţŭ mai bună şi mai kă îmbelşugare. Şi pentru ka să nu se răsănească notreţul ar fi de mare folosŭ ka să se fakă, în toate tărlele şi în toate ernativile, esli prin ajutorul kărora s'ar putea împedeka ka să nu strice bitele nutreţul kălkăndul în pivere. Noĭ dămŭ nutreţŭ la bite ka să 'lŭ mănănce dar nu ka să 'lŭ kalce; de aceea numai prin esle bomŭ putea skăna de avestŭ obiceĭŭ reŭ şi păgubitoriŭ al agrikultureĭ noastre.

Tɜrtele de oloĭɜ.

Se nɜmeɯte *tɜrtă de oloĭs* saă mʟlaĭɜ, seminɣele nisate ɯi teskɜite ve aă remasă în sekɜlteɣ, dɜnʟ ve s'a storsă din ele oloĭɜl. În avestă mʟlaĭɜ se aflʟ toate nʟrɣile xrʟnitoare ale seminɣelor afarʟ nɜmaĭ de oloĭɜ kare s'a skos, ɯi de aveea este întrebɜinɣată de Englesĭ, de Franvesĭ, de Nemɣĭ ɯi alɣiĭ nɜ nɜmaĭ la nɜtreɣɜl bitelor, dar ɯi la îngrʟɯatɜl nʟmʟntɜlɜĭ.

Bɜnʟtatea tɜrtelor de oloĭɜ este atʟt de însemnatʟ nentrɜ amîndɜoʟ aveste întrebɜinɣʟrĭ, kʟt în Belɣia, Alzac, ele se bʟndă tot atʟt de skɜmn kʟt ɯi grʟɜl, ba înkʟ Englesii, dɜnʟ obiveĭɜl lor de a kɜmnʟra orĭ-ve gʟseskă bɜnă ɯi folositorĭɜ de ne aĭɜre, bină în Franvia ɯi kɜmnʟrʟ kʟte 50 nʟnʟ la 70 de leĭ sɜta de okʟ de tɜrte de oloĭɜ; ɯi kɜ toate kʟ eĭ nlʟteskăbamʟ kʟte 3 nʟnʟ la 9 leĭ la 100, ɯi kirie la korʟbiĭ, totɜɯĭ se kɜnoskă folosiɣĭ. La noĭ însʟ tɜrtele aveste remʟnă în vea maĭ mare narte, kɜ totɜl neîntrebɜinɣate, afarʟ nɜmaĭ kʟ snii ɯi alɣiĭ fakă din vele de kʟnenʟ sɜlfʟ, adekʟ o xranʟ nentrɜ oamenĭ, nregʟtitʟ în kinɜl ɜrmʟtorĭɜ: se moae în anʟ o bɜkatʟ de avestă mʟlaĭɜ de oloĭɜ, se strekɜrʟ nrin sitʟ, se îngroaɯʟ kɜ nʟsat ɯi se nɜne la fok de ferbe, ɯi aveastʟ fertɜrʟ dɜlve ka lantele se fave nɜmaĭ din mʟlaĭɜl de kʟnenʟ velă nroasnʟtă; kʟvĭ nrin trevere de timnă, mʟlaɜl se rʟnvezʟɯte ɯi aɯa remʟne nerdɜtă. Nentrɜ ka ne biitorime sʟ se foloseaskʟ kɜltibatorii romʟnĭ de aveste tɜrte, ve astɜzĭ se leanʟdʟ, le bom snɜne vева desnre kinɜl

de a le întrebɜinɣa, mʟkar akɜm de odatʟ, snre nɜtreɣɜl bitelor.

Toate tɜrtele din kare s'a skos oloĭɜl de nɜkʟ, de soarea-soarelɜĭ, de bostan, de ină, de kʟnenʟ, nrekɜm ɯi avele de ranɣʟ ɯi de alte seminɣe nekɜnoskɜte Romʟnilor, kɜmɜ'să, kamelina, sɜsamɜl, makɜl, ve se not lɜkra în nʟmʟntɜl nostrɜ kɜ mare folos nentrɜ kɜltibatorĭɜ, sɜnt bɜne nɜ nɜmaĭ nentrɜ xrana bitelor dar ɯi nentrɜ îngrʟɯʟtɜl lor. Kɜ kʟt seminɣele din kare s'aă storsă oloĭɜl bor fi fost maĭ nɜɣin teskɜite, kɜ atʟt tɜrtele remase vor kɜnrinde maĭ mɜlt oloĭɜ, ɯi nrin ɜrmare bor fi maĭ xrʟnitoare nentrɜ bitele ve sɜnt nɜse la îngrʟɯat.

Tɜrtele de ină sɜnt vele maĭ bɜne; kʟvĭ din ele kanʟtʟ vita o xranʟ sʟnʟtoasʟ ɯi rʟkoritoare: ele sɜnt bɜne de dat maĭ ales bavilor ɯi oilor a fʟta în lok de ɜrlɜealʟ de grʟne. Bavile ve beaă jɜlfʟ de tɜrte de aveste de ină daă lante maĭ mɜltă ɯi maĭ bɜnă dekʟt nrin orĭ ve altʟ xranʟ, dɜnʟ zisa lɜĭ Thaér.

Tɜrtele de nɜkʟ sɜnt atʟt de bɜne nentrɜ xrana bitelor ka ɯi avele de ină.

Tɜrtele de kʟnenʟ sɜnt vele maĭ nɜɣin xrʟnitoare, ɯi kɜnrindă în sine ɯi o materie akrʟ, din kare nrivinʟ oloɣeskă bitele ve se îngrașʟ la grajdĭɜ ɯi se nɜtreskă kɜ tɜrte de aveste de kʟnenʟ. Aveste fiind vele maĭ mɜlte în Romʟnia se bor nɜtea întrebɜinɣa nʟzind kɜltibatorii ɜrmʟtoarea sfʟtɜire a lɜĭ Dombasle de a rʟni desă ɯi bine grajdĭɜrile, de a înkʟlɣa bitele kɜ oninvĭ, dɜnʟ kɜm se obiviĭnɜeɯte aveasta în Flandra. Nɜmaĭ tɜrtele de jʟr aă în ele o materie bcninoasʟ ve omoarʟ

velor ve trăgeaș tabak. În Italia Papa Urban al 8-le afărisi ne aveĭ ve trăgeaș tabak; ear în Franția toată greșimea arănka fălgere de blăstămărĭ asănra avelor ve trăgeaș tabak. Ne atănve pefiind tabakerĭ ka astăsĭ, se skotea păpăma de tătăn mi răzătoarea din bărzănar mi se rădea atăta kăt trebăea snre a se ămplé pasăl.

Iakов I. riga Anglieĭ, nămit mi „Solomonăl Mareĭ-Britaniĭ“, la 1603, a năblikat o skriere asănra avesteĭ plănte mi neînțelosindăsă de a întra în lănță kă tabakvii mi kă tătănții ăĭ trăteazăș kă mare asnrime zikănd: „avest obiveĭă reă, ărăt lasidere, skărnabă la gast mi năterosă, nrimejdiosă krĭerilor, băchmătorie nientălăĭ, nrefave nasăl tabakvielăĭ într'ăn isbor nesăkat de păkărș, a kăreĭa năteare mi nekărțănie însăflș greațș tătăror; iar găra mi nasăl tătănțielăĭ, în nimte xoțeagărĭ, dinkare fămegș noxoae marĭ de năterĭ aua de amarnive mi aua de bătămătoare ka mi kănd ar fi emind din tartar.“

Întrebăințarea tătănălăĭ s'a lățit atăt de mălt între oamenĭ kăt găbernele din maĭ mălte țerĭ ă nasă măna mi ne kăltăra lăĭ, ă mărținit'o în lokările ănde este liberș, mi ă monopolisată binderea lăĭ kă skonă de a skoate ană benit, de a nane o dajdie în folosăl Bisterieĭ. Dar mi akolo ănde este liber fie vine se kăltibeze tătănăl mi ănde găbernăl nă este kămpărătorăl tătănălăĭ snre al nrekănegi, dănș kăm se fave aveasta în Franvia, găbernele ă nasă ăn biră ne toatș oka de tătănă. În Tărvia kăltibatorĭăl plătemte Bisterieĭ kăte 60, 100 mi pănș la 120 de narale de toatș oka

de tătăn ve strinte din ogorăl seă. Nămaĭ la noĭ kăltăra tătănălăĭ este liberș. Se kăltibeazș în mălte lokărĭ tătănăl; însș nămaĭ ănele sănt bestete nentră bănătatea tătănălăĭ ve nrodăkă. În Romania tătănăl de Gețmtĭ are ană name bine meritat; ear în Moldova avel de Xămĭ mi de Păpkanĭ.

Pămăntăl, klima, esnosigia lokălăĭ mi nosigialăĭ ă o înrărire foarte mare asănra bănătățeĭ tătănălăĭ. De la aveastș înrărire nrobine mălgimea soĭărilor de tătăn ve se aflș kănoskăte pănș astăzĭ.

Tătănăl, ka bamtinamă din Amerika, de ănde s'a adăsă în Eărona, a agĭăns mi în Tărvia mi maĭ ales în Mavedonia la Enigea. Avesta are o kăalitate deosebitș, este velș maĭ dălve, mi velș maĭ mirositorie din toate kăte sănt kănoskăte în lămea bekĭe. Semănța de tătăn de Enigea este kăstatș mi înbredniveute a fi rekomăndatș maĭ kă osebire Romănilor, karĭ notă verka mi semănța de la Armiro in Tesalia mi alte mălte soĭărĭ de tătăn ve ar năstea adăve din lămea noș mi maĭ alesă de la Xabana, kare skoate ănăl din vele maĭ bane tătănărĭ.

Semănța de tătăn nă nĭerde năterea înkolgitălăĭ măkar de ar sta mi pănș la 8 anĭ, nămaĭ kăt se fie năstratș bine. La Xămĭ kăltibatorĭĭ o nănă în titbe ne kare le gină snănzărate la ăskăvĭăne ka să nă mănvcaskș.

Semănța tătănălăĭ este foarte mănănțikș. Dintr'o sătș de dramărĭ, semănate în răsadnițș, notă să easș mi 20,000 de fire, kă kare se noate plănta mi dăoe nogoane.

Tɤtɤnɤl, fiind o nlɜntɜ de klimɜ kaldɜ, se seamɜnɜ nretɤtindene în Eɤrona maĭ ɜntɜĭɤ în rɜsadniɥe ne la înveneɤtɤl lɤĭ martie ɯi nɜnɜ la sfîrɯit ɯi anoĭ tokmaĭ în maĭɤ se skotɤ firiťe ɯi se rɜsɜdeskă în ogoare. Kɤltibatoriĭ de la Xɤɯĭ în sentɜmɜna albɜ ĭéă semɜniɥa, o nɤnă într'o netikɜ kɤ o mɜnɜ de ɥɤrɜnɜ, o ɤdɜ seara ɯi dimineaɥa ɯi o ɥinĕ la kɜldɤrɜ nɜnɜ ve înkolɥeɯte. Semɜniɥa de tɤtɤn întɜrzie kɤ înkolɥitɤl 2, 3 ɯi natrɤ sentɜmɜnĭ, însɜ la kɜldɤrɜ îndestɤlɜtoare ea înkolɥeɯte în 8 zile.

Tɤtɤnɤl, semɜnatɤ în rɜsadniɥɜ, înkolɥeɯte kɤ greɤ ɯi kreɯte învetɤ. Tɤtɤnɤl se seamɜnɜ în rɜsadniɥɜ. Akolo se ɤdɜ seara ɯi se akoneɤ neste noante kɤ rogojɜnĭ ka sɜ nɤ 'lɤ batɜ brɤma ɯi nɤmaĭ dimineaɥa dɤnɜ ve se rɜdikɜ soarele se deskonere.

Rɜsadniɥile noastre nɤ se fakɤ nrea bine notribite, de aveeaɤom snɤne aive kɤm ar trebɤi se fie fɜkɤte. O rɜsadniɥɜ de 6 stɜnjɜnĭ de lɤngɜ ɯi de ɤnɤ stɜnjɜnɤ de latɜ noate sɜ dee 15 nɜnɜ la 20000 de miĭ de fire dintr'o sɤtɜ de dramɤrĭ de semɜniɥɜ. Dɤnɜ kɜtimea de tɤtɤn ve boĭeɯte ɥinɤba sɜ seamine trebɤĭe se mɜreaskɜ saă se mikɯɤreze rɜsadniɥa. Rɜsadniɥa se fave sɜnɜnd nɜmɜntɤl la ɤnɤ lokɤ anɜratɤ, ɯi esnɤsɤ la soare ɯi la o faɥɜ maĭ mɤltɤ ɤskatɜ dekɜt ɤmedɜ. Nɜmɜntɤl se sanɜ de 1½ adese de dɤoe xɜrleɥe de adɜnk. Dɤnɜ ve skoate ɥɜrina afarɜ, se ɜmnle lokɤl deɯertă kɤ gɤnoĭɤ de kală ɯi de bakɜ amestekată. Gɤnoĭɤl de kală dɜ kɜldɤrɜ mɤltɜ ne kare o stɜmnɜrɜ ɯi o ɥine maĭ mɤltă timnă velă de bakɜ, kare este rɜve. Dɤnɜ ve sɜ astɤnɜ kɤ gɤnoĭɤ groana sɜnaĭɜ sɜ nɤne gɤnoĭɤ de-asɤnra ɜnkɜ de o nalmɜ ɯi jɤmɜtate ne kare skɜndɤrile nɤse îmnreɥiɤrɤl lɤĭ 'lă ɥine de nɤ se îmnrɜɯtie. Sɜ kalkɜ bine gɤnoĭɤl ɯi sɜ nɤne de-asɤnra lɤĭ o nɜtɤrɜ de nɜmɜntă negrɤ de o ɯkĭoanɜ de groasɜ. Neste avestă nɜmɜntă se seamɜnɜ semɜniɥa amestekatɜ kɤ ɥerinɜ mɜnɤniɥikɜ. Semɜniɥa nɤ se îngroanɜ ɯi nɤmaĭ sɜ ɤdɜ. Dɤnɜ aveea se nɤne neste rɜsadniɥɜ ɥeamɤrĭ de stiklɜ, ɯi neste aveste rogojɜnĭ ɯi la dɤoe saă treĭ zile sɜ ɤdɜ tɤtɤnɤl kɤ anɜ înkɜlzitɜ la soare.

Dɤnɜ 8 saă 10 zile, tɤtɤnɤl învene a rɜsɜri; ɯi odatɜ kɤ dɜnsɤl resară ɯi bɤrɤenile kare trebɤĭeskă nlibite kɤ mɤltɜ bɜgare de seamɜ ɯi maĭ în toate zilele. La nlibit sɜ rɜreɯte sadɤl ka sɜ i se dee aeră ɯi lɤminɜ.

Nɜnɜ ve sadɤl kreɯte nɜnɜ ve se îngroaɯɜ ɯi aɥĭɤniɥe în 3, 4, 5 ɯi 6 frɤnze, aveea ve sɜ întɜmnlɜ ne la sentɜmɜna moɯilor, elă stɜ în rɜsadniɥɜ, kare zioa, dɤne ve se înkɜlzeɯte timnɤl, noate remɜnea deskisɜ ɯi nɤmaĭ noantea sɜ se akonere de frika frigɤlĭ ɯi a brɤmeĭ.

Din aveste de maĭ sɤsă lɤkrɜrĭ, fie vine înɥeleɥe kɜ kɤltɤra tɤtɤnɤlĭ este foarte nigɜĭoasɤ ɯi vere foarte mɤlt lɤkrɜ de mɜnɜ. Aveasta fave kɜ tɤtɤnɤl nɤ se noate kɤltiba dekɜt de kɜtre ɥeranɜ, dekɜt în kɤltɤrɜ mikɜ. O kɤltɤrɜ ne o întindere maĭ mare întimninɜ greɤtɜɥĭ destɤle la semɜnată, însɜ aveste greɤtɜɥĭ kreskă o datɜ kɤ nlɜnta ɯi sɜ snoreskă atɤt la rɜsɜdit, la nrɜɯit, la sɤsɤorit, kɜt ɯi maĭ alesă la kɤlesă, la ɤskată, la jɤlɜ-

bit. Eatъ nentrъ kare kъbъnt kъltъra tътъnъlъĭ nъ noate fi întrenrinsъ kъ folosъ dekъt ne o întindere de nъmъntъ mъrginitъ la mъnka mi îngrijirile bnъĭ geranъ kъ familia sa.

Dar kъltъra tътъnъlъĭ nrekъt este de grea nre atъt aste mi de folositoare mi bъnoasъ.

Ъn nogon noate sъ dea dela 300 nъnъ la 500 de okale de tътъn, brea sъ zikъ, noate sъ dee vel maĭ mare benit ve noate kъnъta vinebа din lъkrarea nъmъntъlъĭ.

Nъnъ ve tътъnъl kreiute în rъsadniцъ, kъltibatoriъl se anъkъ de nregътit nъmъntъl în kare are sъ se nlъntezъ tътъnъl. Dela bъnътatea, mi maĭ ales, dela nregътirea nъmъntъlъĭ atъrnъ toatъ isbъnda kъltъreĭ tътъnъlъĭ. La Armiro de bnde esъ tътъnъl velъ kare arde maĭ bine mi la Eniцea de bnde esъ tътъnъl velъ maĭ bnnъ mi maĭ kъ mъltъ mirosъ, este lъkrъ kъnoskът kъ lokъl velъ maĭ bnnъ nentrъ rъsъdit tътъnъl este avel în kare a fost tъrle mi maĭ alesъ tъrle de oĭ. Nъmъntъl, deoĭ, velъ maĭ bogatъ, nъmъntъl velъ de grъdinъ, velъ negrъ mi kъ blagъ, este velъ maĭ nriitoriъ tътъnъlъĭ: îngrъmarea mi nътerea nъmъntъlъĭ se întreabъ maĭ mъlt de kът firea nъrцilor neorganive. Tътъnъl kreiute în oriĭ kare nъmъntъ ve nъ ba fi reve, bmedъ mi kleiosъ, însъ ĭbeiute maĭ mъlt ne velъ fraцedъ bmor mi nъsinosъ.

Kъltibatoriъl, kare nъ are tъrle bekĭ în kare sъ seamene tътъn, noate sъ'l nъnъ mi în bътътъръ, în kъninimte, nъmaĭ sъ se gъnoezъ bine. Sъ noate nъne mi nъnъ la 20,000 de okale de gъnoiъ într'ъn nogonъ. Tътъnъl sъ noatъ fave dъnъ sine ънsъmĭ ne avelam nъmънтъ înkъrцere de maĭ mъlцĭ anĭ. Tътъnъl nregътeimte bine nъmъntъl nentrъ toate vele-l-alte nlante ve se bor semъna în lokъl lъĭ mi dъnъ dънsъl.

Nentrъ a se rъsъdi tътъnъl într'ъn nъmъntъ sъ vere ka avesta sъ fie atът de bine lъkratъ mi atът de bine amъnънцit mi nrefъkът în gerънъ, kът sъ seamine kъ nregътirea ve se fave nentrъ vele maĭ fine seminge din grъdinъrie. Ъna, dъoъ mi treĭ arътъrĭ sънt vea maĭ nъцinъ lъkrare ve se noatъ da nъmъntъlъĭ. Arътъra dintъiъ trebъie sъ fie adънkъ mi kъ kът ba fi nai adънkъ lъ atът tътъnъl sъ ba fave maĭ frъmosъ mi maĭ roditъ. Dъnъ fie-kare arътъrъ sъ se borenezъ mi sъ grane ogorъl, mi kъndavesta ba fi nrefъkът bine în gerinъ mънънцikъ, atънvea maĭ 'nainte de a se însemna liniile ne kare se fave sъditъl firilor de tътъn sъ se dee vea maĭ de ne ъrmъ granъ în lъngъ mi în kъrmeziшъ.

Haserile.

Stъnъna de kasъ are de lъkrъ în aveastъ lъnъ kъ oatъl mi nъъl la klovit a naserilor. Naserile singъre aratъ ve este de fъkът nentrъ a se îngriji dъnъ kъbiinge de aveste dъoe lъkrърĭ: ele tot-d'abna fakъ kъibarile lor la lokъrĭ askънse, liniitite, kalde mi întънekoase. Aveste sънt kondiцiile vele maĭ nriitoare în kare mi stъnъna kaseĭ trebъie se nъnъ naserile la oat mi klovit.

Gъmtile mi rъцile învenъ a se oъa de timnъriъ; însъ stъnъna kaseĭ sъ kabte a nъ lъsa dekът ънъ rъцoiъ la 6 rъge mi ънъ gънsak la 3 gъmte mi de a smъlge nъfъl dela gъmtile kare nъ

să oăț. Kărvile sănt avele ve să oăț maĭ tărziă ui nă trebăĭe să fie de kăt nămaĭ ănă kărkan la 5 kărvĭ,

Găinele ve să oăț, ka ui toate naserile, dănț ve ač făkăt ănă nămeră de oăț, kaătț singăre ka să le kloveaskț. Îndatț ve kadă kloutile, stțnțna kaseĭ trebăĭe să le năntț ne oăț ui să le xrțneaskț bine ui maĭ alesă să le dee anț kăratț de băăt în tot timnăl kăt ging klovităl.

Klovităl	găineĭ ne oăle sale ging	21	zile.
—	— — de ragț	30	—
—	kărveĭ ne oățle sale ging	26	—
—	— ne oăț de găinț	—24	—
—	— ne oăț de ragț	—27	—
—	ragĭeĭ ne oățle sale	—30	—
—	găuteĭ ne oățle sale	—30	—

Din toate naserile, kărvele sănt avele maĭkăzăte la natima klovitălăĭ: ele not să ui moarț stând ne oăț dene kare nă se rădikț nivĭ măkar nentră a'uĭ kăăta de xranț, aveastț nlekare a fireĭ vere de la stțnțna de kasț o îngrijire de kărvĭ maĭ kă deosebire de kăt de vele-l-alte naserĭ.

Grădina.

În aveastț lănț stțnțna de kasț fave în grindinț semțnțtările vele maĭ însemnate. Morkovĭĭ, veana, nrajĭĭ, mazerea, bobăl, nătrănjelăl, rădikile de lănț, sfeklile, trebăĭe să kănrindț toatț grădina, ui să nă remțĭe de kăt nămaĭ tțnuanările nentră fasole ui barzț, ve ač să se samene maĭ tărzĭă.

Makriuăl, marolele, fragĭĭ, să se năĭț îmnreguărăl

nțtuanărilor, ne kărărăuile stratărilor ui să nă se lasț nivĭ ăn lok neîntrebăingat.

La îngronarea seminĝelor, stțnțna trebăĭe să baĝe de seamț la seminĝele vele mțnănte ui să le îngroane maĭ în faĝț; ear vele marĭ maĭ adănk: bobăl la treĭ nlamave de afând, mazerea la ănăl ui jămțtate, morkăvĭĭ ui alte mivĭ seminĝe să le îngroane kăt ba nătea maĭ în faĝț, fasolile însț să nă le îngroane adănk de ui ač firăl mare, kăvĭ ele foarte degrabț nătrezeskă ui nă rțsar. Morkovĭĭ, veana, arnavika, dănț ve le ba semțna să le kalve, fărț de aveastț bățțtărț nivĭ o semțnĝț mikț nă rțsare bine. Nivĭ odatț să nă se seamine nțnț ve nțmțntăl nă ba fi amțnănĝit ui sbivit bine. O femeĭe bănț ba kăăta să seamene maĭ măite soĭărĭ de marole, ănele kare kreskă maĭ degrabț, alte maĭ tărziă ui în toatț lăna să tot seamine, ka să aĭbț în tot anăl salatț la masț. Asemine ui morkovĭĭ veĭ ve ač să se fie mțnkaĝĭ bara să se seamine deosebĭ de aveĭ ve ač să se mțnțnve neste earnț: veĭ dintăĭă se seamțnț maĭ deuĭ, ear veĭ de ne ărmț maĭ răvărsaĝĭ, dakț voeuite vinева să aĭbț rădăvinĭ marĭ. Hintre morkovĭĭ de earnț noate să se seamine marole de barț, ui în lokăl morkovilor mțnkaĝĭ bara, să se seamine marole, ui anoĭ să se rășădeaskț barza.

Mazerea de xaraĝĭ să nă se seamene almintrele de kăt în rândărĭ drente, ui nintre dăoț rândărĭ de mazere, să se năĭe ḑoț treĭ rândărĭ de morkovĭ, veanț, ăstăroĭă, nrajĭ; kăvĭ mazerea, semțnaĭț asfel, adăve maĭ măltț roadț, fiind kț ač dobțndit maĭ măit aer ui lăminț.

Este bine sъ se seamine kъtева tъпшanзrї de kartofle barative, ka aша sъ se noatъ aвea de вnde mъnka în kasъ, пъnъ ve se вor strinje vele de kъmnз.

Tot akвm se nвne ші barza în rъsadniцъ, karea trebвїe fъkвїъ lъngъ gardвl desnre rъsъrit ші anвш ші îngrъшetъ bine. Dвпъ ve ва rъsъri sadвl de barzъ, sъ i se nresъre ne frвnze tвrte de in, kъneпъ, nвkъ; ka aша sъ kreaskъ maї ївte ші sъ skane de вermї. Ne rъsadnije sъ se nвe sninї karії цinз вmbrъ, ші fakз ka ana ve se toarnъ ne sadвrї sъ se strekoare ші sъ nive ka ші kъnd ar nloвa. Sъ se kaвte vele maї bвne soївrї de barzъ, kъvї seminцele vele amestekate ші rele nв daз вarsъ bвnъ ші anoї kare femeїe nв штie kъ earna fъrъ de barzъ, ші вara fъrъ de krastaвeцї, kasa tot flъmъndъ se aflъ?

Asemine tot în martie se nвn în пъmъnt rъdъvinile пъstrate de astъ-toamnъ, de morkovї, nanї, sfekle, rъdikї, barzъ, veanъ, snre a dobъndi seminje ne anвlвiitorїз. Aveste rъdъvinї trebвїesk nвse într'вn пъmъnt bogat ші bine grijit, nв la вmbrъ, kъvї fъrъ lвminъ îndestвlъ seminцele nв se fakз bвne, ші trebвїesk sъ fie de dвoъ ші treї nalme denarte вnele de altele. Barza de semъnцъ sъ nв se îngroane într'вn lan de kъt nвmaї de вn soїз, kъvї de ва fi de maї mвlte soївrї toate se вor amesteka ші semъnца ва eщi rea.

Fraцiї.

Dakъ fraцiї n'ar aвea altз meritз de kъt avela de a fi velз ъntїз frвktз de nrimъbarъ, înainte mergъtorїв bвnъtъцilor kв kare ne îndвlveшte пъmъntвl, eї ar fi totвшї nreцвiцї, ka вniї ve ne binз tokmaї kъnd sвntemз linsiцї de orї-ve frвktз ші ka вniї ve ne lъngъ вnз adevъratз meritз aз ші avela al noвtъцeї (trвfanda), al elegancieї, al вnвї narfвmз deliviosз, al вnвї gвstз. nlъkвt. Aveste fakз din fraцї nrodвktвl velз maї însemnatз al regnвlвї veцetalз.

Fraцiї ka frвktвl ve sъ koave maї 'nainte de toate în klimele noastre ші kare daз vele maї mвlte roade, aз fostз sвnвшї la o kвltвrъ foarte kъвtatъ. Din aveasta aз eшitз o mвlцime de felївrї de fraцї, neste вna sвtъ, îmnъrцite în шease klase, ve se deosebeskз nrin mъrimea, kolorвl, grosimea ші kвalitъцile rodвlвї, a gвstвlвї ші a mirosвlвї.

Fraцiї ївbeskз maї mвlt ana kв kare 'ї вndъ grъdinarїї de kъt avea de nloale; de aveea kвltвra lor nretвtindinea este în mikз. Imnreцївrвl Konstantinonolвlвї satele de ne Bosfor, Бевеквl, Arnъвt-kїoївl, Orta-kїoївl sвnt avele a kъrora lokвitorї trъїeskз nвmaї din kвltвra fraцilor. In nreajma Narisвlвї satele Montrїolз, Banieoletз, Fїonteneї ші altele skotз komorї marї din fraцї. Вnз kвltivatorїв de la Sent-Mande aз sokotitв kъ din treї nogoane de fraцї e ъ вnз folosз kвratз de 18,160 franvї, adekъ de 54,480 de leї! Englezїї ші Belцiї aз o natimъ nentrв kвltвra fraцilor kв kare întrekз ne toцї grъdinarїї din lвme. Kolekцia vea maї bogatъ de toate soївrile de fraцї este aveea a D. Garnier de la Sent-Balbвrj lъngъ Liej în Belцia. În Franvia, ші maї alesз lъngъ Naris, fraцiї nвmiцї de natrв timnвrї daз frвk-

te nentrъ toate stъrile ші nentrъ toate mesele. Avestia sънt soiъl че se kъltibeazъ maї kъ deosebire ші în maї marї întinderї de пъmънt.

Esnosiqia frъgъrieї trebъie sъ fie la anъsъ saъ ameazъ-zi avea de nord ші rъsъrit fiind rea.

Natъra пъmънtъlъї nentrъ vele maї mъlte barietъqї trebъie sъ fie nъternikъ ші bogatъ, maї mъlt ъmoare de kът kleїoasъ.

Пъmънtъl în kare este a se fave o fregъrie trebъie destънatъ kъ xъrleqъl ші îngrъmatъ qanънъ kъ gънoїъ de kalъ. Se fakъ anoї stratъrї de ънъ stънjinъ de late în lънqimea ogorъlъї ші desпъrqite kъ kъrъrъmї de kът de ънъ kotъ de larqї.

Fraqiї se înmъlqeskъ maї mъlt nrin resadърile blъstърilor de kът nrin seminqe. Kърneniї se kъlegъ în aggъstъ ші se rъsъdeskъ îndatъ, eї se nrindъ, ші sъ пънъ lъsъndъsъ kъte treї palme de la ънъl la altъl în toate пъrqile.

Dънъ rъsъdit blъstърile se ъdъ ші sъ nrindъ lesne dъndъ kїar din anъl dintъїъ roade. Snre a snorї rodirea trebъe ka îndatъ че nlънta învene a skoate floare kърneniїsъ se taїe ші sъ se îndrente toatъ пъterea în snre faverea rodъlъї.

Hentrъ ka sъ aibъ vine-ва o frъgъrie din kare sъ kъleagъ fraqї tótъ вara ші tótъ tómna пънъ че dъ omътъl, trebъie ka îndatъ че sъ aratъ flóre. sъ se taїe пънъ la rъdъvinъ kъ frънzъ kъ totъ ші kъ aveasta sъ întъrzie rodirea, kare este sigъръ dakъ sъ kaътъ bine kъ ъdatъl ші kъ nrъmitъl. Grъdinarїї zikъ kъ *fraqiї їsbeskъ sъ bee maї bine anъ de пъqъ de kъtъ anъ de verъ.*

Kъlesъl fraqilor are mare înriърire asънra mъlqimeї ródelor ші qinereї frъgъrieї. O tъfъ întreagъ nъ sъ kóve toatъ de odatъ, de aveea trebъie a se tъie fraqiї îndatъ че sъ kokъ ші a lъsa пе veї nekonqї snre a fi kъlewї la rъndъl lor.

Frъgъria qine treї anї, înse este bine ka sъ se lase nъmaї dъoї anї ші sъ se fakъ alta în altъ lokъ în kare n'aъ fostъ пъsъ fraqi treї anї vel пъqin. Skimbatъl iokъlъї aqiътъ foarte mъlt îmъlqirea roadelor ънeї frъgъrїъ.

Пomътърile.

De вom arънka o kътътъръ verietътoare aънra пomътърilor qъreї noastre, вomъ bidé kъ ele ънkъ se afiъ, în vea maї mare parte, în nroastъ stare. Ънeorї trevї nrin maї mъlte lokъrї ші sate fъръ a da makar neste ън пomът kът de mikъ dar че zik dе пomът, ba nivї de ън nom de leak; alteorї întimninї ivї kole nrin sate kъte ънъ пomът; dar nomїї întrънsele sънt seaъ de ън soїъ nrostъ, saъ vїънtaqї, rънqї, nekъръqiqї, negrijiqї ші desgrъdiqї, ba пънъ ші okoale bezї nrin libezї, nrin kare în lok sъ le înmъlqeaskъ le sekътъeute din anъ în anъ. Aveastъ nenъsare ші neîngrijire de пomътърї este neertatъ, kъvї пomътърile adък folos, nrivinъeskъ bъkърie ші înnalqъ kъqetърile noastre kътrъ Dънnezeъ.

Lesne se noate înqeleqe kъ пomътърile ne adък folos, ші- ънъ folosъ îndъoitъ, kъvї ne daъ ші noame ші lemne. Поamele se mънънkъ nroasnete ъskate, ferte, koaute, frinte, singъre saъ kъ alte nrodъktърї. Ele se întrebъieskъ felърit: la komnot, kisъliqъ, la rakiъ, вin, sironъrї, oqet, zaxar, mъst

mi la mɜlte felĭɜrĭ de bɜkate. Soĭɜrile ɥele maĭ nroaste slɜjeskă sure nɜtreɥɜl bitelor. Afarъ de aɥeasta mɜlte noame se întrebɜeskă la bindekarea deosebitelor boalĕ: awa, de nildъ, mъrɜl este bɜn. de skorbɜt mi, ąmestekat kɜ zaxar, de amorɥealъ, mi dɜrere de neńt.

Mɜlɥĭ oamenĭ aă mĭ ɜn benit însemnat din noame, nrekɜm mɜlɥĭ ɥeranĭ, merarĭ, lemnarĭ, mi alɥiĭ. Ɔnele sate, nrekɜm Rъdъmъnii, trъeskă kĭar nɜmaĭ kɜ benitɜl ɥe kanъtъ dela noamele lor.

Maĭ denarte, nomiĭ ne adɜk mi bɜkɜrie înъlɥîndɜne mintea la kɜɥetare kɜbioasъ. Bɜkɜriile însъ sɜnt de maĭ mɜlte felĭɜrĭ: sɜnt bɜkɜrii a le simɥirilor ɥelor trɜnemtĭ mi bɜkɜrii sɜfletemtĭ. S'ar nɜtea ziɥe oare kъ nomiĭ ne-adɜkă nɜmaĭ bɜkɜrie ɥe s'ar nɜtea nɜmi trɜneaskъ? Niɥĭ odatъ; kъɥĭ aɥeasta nɜ este bɜkɜria ɥe o simte desfrъnatɜl kъnd elă 'mĭ dъ frъă slobodă natimilor sale ɥelor trɜnemtĭ mi dobitoɥemtĭ; nɜ este bɜkɜria ɥe o simte skɜmnɜl mi ĭɜbitorĭɜl de arɥint kъnd 'mĭ nribemte abɜɥiile mi grъmъzile sale ɥele de banĭ, saă bɜkɜria snaniolɜlɜĭ kъnd bede lɜntele taɜrilor. Bɜkɜria ɥe o simte mɜritorĭɜl nribind ɜn nomъt înberzitĕ mi înflorit este o bɜkɜrie de o natɜrъ maĭ nobilъ. Aɥeasta e o bɜkɜrie de desfъtare mi ĕĭmire la kare ne adɜɥe mъreɥele fъntɜrĭ ale lɜĭ Dɜmnezeă.

Ɥine nɜ se bɜkɜrъ mi nɜ se beselemte nribind la ɜnă nomă nlinĕ de floare? Ɥine nɜ simte o deosebitъ nlъɥere ĕĭtъndɜ-se la ɜnă nomă înkъrkatĕ kɜ noame frɜmoase mi kolorate, ъndɜindɜ'mĭ krenɥile mi nъrъndɜse kъ ъnsɜ'mĭ înbie ne oamenĭ sъ gɜste din rodɜrile lɜĭ ɥele gɜstoase?

Ɥine nɜ se desfъteaă kъnd se adъnostemte sɜnt ɜmbra lɜĭ mi se rъkoremte bara de kъldɜra ɥea nesɜferitъ a ɣazelor soarelɜĭ?

Nomiĭ ne ъmnlɜ de bɜkɜrie, kъnd nrin ramɜrile lor slɜjesk de lъkɜinɥъ naserilor ɥelor kъntъtoare în aer, kare kɜ înmiitele lor bersɜrĭ melodioase ne rъdikъ mi ne transnoarte în raĭɜl ferĭireĭ. Bɜkɜrie ne nriɥinɜesk eĭ, kъɥĭ daă satelor, oramilor mi lokɜrilor întreɥĭ o nriibire întinsъ mi nlъkɜtъ.

Însɜmĭ satele ɥele maĭ nroaste, kъnd aă libezĭ de denarte se nară awa de frɜmoase ka mi nimte grъdinĭ îmnъrъtemtĭ, tragă asɜnrъ-le ɣintirea kъlъtorĭɜlɜĭ mi demteantъ în trɜnsɜl o simɥire relinioasъ, o gɜndire nobilъ mi o kɜɥetare kɜbioasъ. Maĭ mɜlɥĭ mɜritorĭ, nribind ɜn nomъt frɜmosă, aă rostit mi nebrъd kɜ bɜzele lor kɜbintele:„ minɜnate's lɜkrɜrile tale Doamne!“ saă: „kъt de minɜnat mi de frɜmos este nъmъntɜl lɜĭ D-zeă!“ saă „kъt sɜnt de mъrite lɜkrɜrile tale Doamne, kъɥĭ toate kɜ mare înɥelenĭĭɜne le aĭ fъkɜt!“ Mɜlɥĭ mъxniɥĭ, nreъmblъndɜse nrin nomъtɜrĭ, s'aă mъngъetă, mɜltor bolnabĭ le aă bъrsat ɜnă balsamă tъmъdɜitorĭɜ în ranele lor, ne mɜlɥĭ sъlbъtъɥiɥĭ mi krɜzĭ ĭ-aă îmblъnzit, ne mɜlɥĭ desnъdъjdɜiɥĭ ĭ-aă întъrit în kredinɥъ mi ĭ-aă întors la D-zeă.

Firemte kъ nɜ asɜnra tɜtɜror aă nɜtɜt nomъtɜrile sъ fъntɜeaskъ awa-fel, kъɥĭ mɜlɥĭ sɜnt karii în natɜrъ beɥɜesk dobitoɥemte, ĭindɜ-le mintea tъmnitъ mi netrekъnd întrɜ întɜnerikɜl nemtiinɥeĭ. Eĭ gɜstъ din ɥele maĭ delikate noame fъrъ sъ gъndeaskъ la dъĭtorĭɜl lor: eĭ nriibeskă nomъ-

tările vele mai alese ші nă'шї adăk aminte de Dămnezeă: eї nă se îndănlikъ niчї odineoarъ a se întoarve la kalea vea dreantъ ші a năne învenăt bănă,

Ѕănt oamenї nesimцitorї asănra kъroia nimik nă noate abe are o înriărire, niчї natăra vea mъreaцъ, niчї kăvъntăl vel mъntăitorїă, ші sfъtăїtorїă al predikatorălăї. Eї bъdă sъцetъtorїăl fălцer, aădă năternikăl tănet, pribeskă desfъtъtoarele aărorї, eї kaătъ la verїăl vel frămosă ші plină de stelъ; ші totăшї toate aveste nă aă niчї o înriărire asănra lor.

Nă ne îndoimă kъ nomiї notă sъ ne adăkъ marї foloase ші neprecăite băkăriї nobile, dar totăшї trebăїe sъ ne tъngăimă kъ kăltăra lor în mălte lokărї este foarte negrijitъ. Mălцї din lokăitoriї nostri se lenebeskă a rъsъdi ші a altăi nomї. Ăniї zik: „Ex Dămnezeă штie de boїă maї aцїănце sъ mъnънk eă noame din avest nom, ші de veї-lalцї ve'mї пasъ mie!“ alцiї n'aă de ănde kъnъta niшte soїărї băne; asemene ші mălцї kredă kъ în ănele lokărї n'ar пaté kreшte niшte nomї de ăn soїă bănă.

Dar nă bidemă пънъ ші prin mănцї kreskъnd nomъte ші rodind, nămaї dakъ se îngrijeшte vinеba de dъншiї? Пе шъsărї ші prin satele maї denъrtate de mănte, dakъ nă bidem nomъtărї, aveasta este bina lokăitorilor. Aveastъ neîngrijire, ve se цine de maї mălцї oamenї, este privina de nă se fak mălte bănărї, шiea fave ka ші înaintirele în kăltăra nomъtărilor sъ meargъ ka rakăl.

Ăniї aă niшte lokărї foarte frămoase ші notribite sure prъsirea ші kreшterea nomilor, ънse de mălte-orї aveste lokărї remънă sterne шină adă-

kă niчї ăn folos. Mălцї aă destălъ minte ші înцeleцire ші kănoskă prin ve kinărї ănă lokă sternă s'ar пaté prefave într'ănă nomъt frămosă, dar lenebirea vea plъkătъ 'ї îmпovъreazъ ші 'ї îmпedikъ de la lăkră. S'ar osteni oare prea mălt dakъ ar strinце pr'o kъцї-ba simbărї, 'ї-ar ăska bine, 'ї-ar пъstra kъt-ba timпă ші la timпă 'ї-ar пăne în пъmънt; le ar strika prea mălt liniштea dakъ ar trebăi se fakъ o preъmblare la satăl înbevinat saă ka pr'ăn lok maї denъrtat sъ adăkъ niшte nomăшorї, frămăшeї, sъ 'ї rъsъdeaskъ ші sъ se îngrijeaskъ de dъншiї. Totăшї avemtă felїă de oamenї nepъsъtorї îndeobшte sъ bъdă a fi oЬivїnăit ші de a fi foarte sărgăitorї întră a mънka rodările kreskăte aцїătorїăl lăї Dămnezeă prin osteneala ші sărgăinца altora! Lenebirea oamenilor, în pribirea kreшtereї nomilor, se bъdeшte ші prin alte kinărї. Ăniї ar boi sъ kreaskъ ші sъ înmălцeaskъ nomъtările, dakъ ar avea kănoштinцъ ші dibъviъ saă mъkar dakъ ar avea plekare sъ înbeце ші sъ se sileaskъ a kїeltăi, îndemnънd pre veї ve штiă, totăшї înse de mălte orї se fakă greoїші nerdă okazia notribitъ sure kreшterea nomiloră.

Mălцї nerdă rъbdarea, ші de ші aă învenătа fave vева, lasъ de nere maї 'nainte de a aцїănце la desъvъrшire. Ăniї, înkredinцaцї de folosăl nomъtărilor, se anăkъ kă sirgăinцъ de kreшterea lor, năn sinbărї în пъmънtă, rъsъdeskă nomăшorї, se îngrijeskă de dъншiї ші'ї pribeskă kă băkărie înпъlцindă'ші krengăцele lor vele fraцede. Dar de odatъ bine o fortănъ, o grindinъ, ăn îngїецă, ni-

*

mte bite, mi nimiveskă toatъ bъkъria lor. Alte-orĭ ana rъbarsъ mi în kъrgerea sa mъlemte saŭ desrъdъvineazъ mi dъve kъ sine mlъdigele vele tinere, orĭ ъn nrost saŭ ъn înrъътъgit în nъgine minste nimivemte ostenelile maĭ mъltor anĭ.

Drept-aveasta, orĭ-vine ва voi sъ nъ se leneveaskъ a lъkra kъt de nъgin snre înmъlgirea nomътъrilor, snre îngrijirea mi îmbъnътъгirea lor, sъ kъgete kъ mi dakъ nъ ва aдĭъnge sъ mъnъnvelă din rodъrile lor, de sigъr ъrmaшĭ lъĭ вor mъnka, nrekъm mъnъnkъ mi eĭ din rodъrile velor sъdigĭ de algii, mi вor bine-kъвънta nъmele lor. Kъ sъditъl nomilor trĭemte vinева nъ nъmaĭ nentrъ sine dar mi nentrъ veĭ ve se naskă dъnъ dъnsъl, sъ bъkъrъ mi se folosemte nъ nъmaĭ elă dar mi ъrmaшĭ. Nomъшorii se redeskă îndatъ ve nъmъntъl s'a sbivit în gъърile fъкъte de kъ earnъ. Rъsъditъl ve nъ se вanътea sfъrmi akъmsъ se lase a sĕ fave la toamnъ, nъnъ kъnd mi nomъшorii вor kremte. Kremterea nomъшorilor se stingeremte foarte mъltă kъnd se rъsъdeskă nrea tъrziă în nrimъваръ mi kъnd se fave avеastъ lъkrare în kondigiънĭ rele. Toamna se rъsъdeskă nomъшorii în nъmъntъrile vele nъsinoase, ъшoare mi ъskate; ear nrimъвara în avele lътoase, tarĭ mi ъmede.

Nomъшorii, rъsъdigĭ de ънă ană, se rъsъdeskă akъmă; ear aveĭ de dъoĭ anĭ învenă a fi kъътagĭ mi îndrentagĭ în krmterea lor nrin tъĭere.

Altъitъl nomilor.

Vea maĭ însemnatъ treabъ în kъltъra libezilor este altъirea; fiind kъ togĭ nomii kare daă

roadele vele maĭ alese sънt dobъndigĭ din altъire. Lъkrarea aveasta se noate fave în toate timnъrile anъlъĭ; înse maĭ sigъrъ este kъnd sъ sъвъrшamte nrimъвara, nentrъ kъ atънvĭ nomъlă sъ folosъmte de toatъ nъterea viezътoare ve desвъlemte mъzga în tinerege eĭ vea nъternikъ.

Altъirea este o lъkrare nrin kare o nlъntъ de soĭъ bънă se linemte de alta sъlbatikъ mi o îmbънътъгemte, fъкъndă din amъndъoe ънă singъră trънă. Nomъlă ve se sънъne la altъire tot deaъna este sъlbatikă; earъ smiveoa este lъatъ dintr'ънă soĭъ kъltivată. Snre a sъ nrinde altъoana trebъie sъ se fakъ în aша kină kъt liberъl smiveleĭ domesnive sъ se lineaskъ de liberъl trънkĭъlъĭ sъlbatikă în vea maĭ mare narte a întindereĭ lъĭ: ka aша sъkъlă saŭ mъzga kare ъmblъ nъmaĭ nrin koajъ saŭ skoarga arborilor, sъ noatъ treve din nomъl velă sъlbatikă în avelă altъită. Aveasta este lъkrarea de la kare atъrnъ toatъ isnraва altъireĭ. Ka o kondigiънe sekondarъ sъ vere ka nomъl sъlbatikă sъ aĭbъ analogie kъ avelă domesnikă; fiindă kъ s'a bъgată de seamъ kъ nlъntele dintr'ънă genă saŭ dintr'o familie nrekъmă sъ înrъdeskă în velе dinafarъ asemene seamъnъ mi în vele din lъntrъ mi de aveea sъ mi nrinde altoĭъlă.

Folosъl altъireĭ este înвederată: nrin ea sъ îmъlgeskă mi se nъstreazъ варietъгile de roade ve nъ sъ notă renrodъve nrin mizlovirea semingelor: nrin ea se îmъlgeskă kъ renegĭъne ънă nъmeră mare de nomĭ kare nъ sъ 'notă îmbънътъгĭ nrin altă mizlokă: nrin ea sъ kanътъ kъ renegĭъne варieta-

tea de noame ve dorewte vi'newa sъ aïbъ wi kъ o ekonomie de maï mъlцï anï.

Sъnt o mъlцime de kinъrï iskodite nentrъ a favę altъirea în toate timnъrile, în toate îmnreцïъrъrile wi nentrъ toate trebъinцele; înse din toate aveste, kъltibatorïi se slъjeskъ maï obivïnъitъ nъmaï kъ vinvï saъ wése kinъrï. Bomъ areta kinъrile de altъire vele maï oïbvïnъite wi maï nimeritъ, îmnъrцъndъle în treï nъlkъrï: în altъirea nrin anroniere, altъirea nrin smivele wi altъirea nrin okï.

Maï 'naïnte de a se anъka vinewa de altъitъ trebъïe sъ se înarmeze kъ ъneltele trebъitoare. Xerъstъъl de mъnъ, kare se înkide, wi se deskide, este trebъitorïъ snre a tъïé trънkïъrile vele groase ale nomilorъ sъlbativï; ънъ kosorъ askъцitъ este de nebоïe snre a tъïé krenцile vele sънцirï wi nentrъ a askъцi smivelile; ънъ kъцitъ înadinsъ de altъire, în forma kare este nretъtindene lъцitъ, se vere snre a tъïé koaja saъ skoarцa wi snre a skoate wi kordelele kъ okiï de ne smivele; ънъ maïъ snrè a bate kosorъl kъ kare sъ desnikъ trънkïъl; wi, însfъrwitъ, o nanъ snre a цiné deskisъ desnikътъra nънъ se ва îmnlънta smiveoa.

Asemine avel ve boïewte a se anъka de altъire trebъïe sъ'wï aïbъ nregътite legътъrile de lънъ, de fънie, de skoarцъ nentrъ a strънge, a lega wi a цiné neklintitъ altъirea nънъ kъnd sъ ва nrinde.

În sfъrwitъ, nentrъ a se aцïъta tъmъdъirea raneï, fъkъte nomъlъï nrin tъïetъrile lъï, este de nebоïe de a авea ънъ mastikъ kare ka wi o alifie sъ se anlive ne altъire snre a o anъra de kontaktъl

aervlъï, a ъmezeleï, a kъldъreï wi a lъmineï ve notъ sъ o strive. Alifia vea maï bънъ este avea alkътъitъ din 28 dramъrï rъшънъ, 28 smoalъ, 16 vearъ 14 seъ wi 14 kinъvarъ rowъ. Aveste sъ ïeъ, sъ toneskъ wi sъ anlikъ kъldъцe ne rana fъkътъ. nlънtelor.

I. Altъirea nrin anroniere sъ întrebъinцeazъ maï mъltъ la nlънtele vele delikate din florъrïï, nъ indъ în kontaktъ soïъl domesnikъ kъ avelъ sъlbatik wi legъndъle fъrъ de alъ desnъrцï de tъlninъ; dъ nъ ve s'aъ nrinsъ se desnъrцesk nlънtele nrin tъïerea smiveleï soïъlъï bънъ din цïosъ de lokъlъ în kare s'a înfintъ. Aveastъ altъire este de maï mъlte felïъrï: avea *englezъ* întrebъinцeazъ înkrestътъrъ adънkъ la amъndъoъ nlънtele, awa kът nъindъle ъna în alta se цinъ ka înkonviete; avea *erboasъ* întrebъinцeazъ nlънtele aflъndъse în vea maï tinъrъ stare. În orï kare kin se ва fave aveastъ altъire, smiviea domesnikъ se denъrteasъ de tъlnina eï dънъ ънъ anъ, kъnd remъne în avea sъlbatikъ, kъ kare formeazъ ънъ singъrъ trънъ.

II. altъirea nrin smivele se fave kъ ramъrele saъ bъkъцile de kreangъ lъate din nomiï veï domesnivï.

Nentrъ a isbъti în aveastъ altъire trebъïe: 1: a aleцe smivele de ънъ anъ lъndъ ne vele maï bigъroase wi maï bine formate; 2. smiveoa sъ fie maï 'nanoetъ în вецetaцiъne dekътъ nomъl în kare sъ altъewte, de aveea sъ taïe smivelele kъ o lънъ wi dъoъ maï 'nainte de a învene altъirea wi sъ îngroanъ în nъmънt ka sъ se întъrzie nornirea mъzgъï: 3. a fave tъïetъrile kъrate snre a nъ sъ sfъ-

nikъ skoarɥa lвї nънъ în inima lemnвlвї ші fъkъndвsъ o askвɥtвrъ nezeшъ smiveleї sъ îmnlъntъ între skoarɥъ ші lemnвlвї nomвlвї, sъ leagъ, sъ mastikвeшte ші sъ înвъleшte. Aveasta nrinde la nomiї bъtrъnї.

Nerfekɥionatъ sъ fave la nomї tinerї, rъtezъndвї ші disnikъndвle koaja în kare sъ îmnlъntъ smiveoa tъїetъ în formъ de nliskъ abъndъ вnъ okїв din afarъ kїar în drentвl nвnktвlвї ne kare sъ razimъ kв nartea din lъвntrв de trвnkїв.

3. Altвirea în kreangъ. Nentrв aveste soївrї de altвirї nв este nevoїe de a se rъteza kanвlъ nomвlвї sъlbatikъ; fiindъ kъ smiveoa sъ îmnlъntъ într'o koastъ a trвnkївlвї.

Riward: sъ їea o smivea strъmbъ ші sъ askвte nїezimъ ші sъ îmnlъntъ într'o tъїetвrъ fъkвtъ în formъ de T în skoarɥa nomвlвї, deasвnra kъrвїe sъ fave o bortъ nънъ la lemnъ, sъ leagъ, sъ mastikїazъ ші sъ înвъleшte.

Jirardenъ: sъ fave kв smivele mititele în kare sвnt bobovї de roade ші kare sъ dislineskъ kв bъgare de samъ; aveastъ smivea sъ îmnlъntъ într'o latвrъ a trвnkївlвї tъїetъ ka la Riwiard ші anoї sъ leagъ. În nrimъvara вrmъtoare, aveastъ smivea altвitъ dъ roade; isbвteшte nвmaї la nere ші la mere.

III. Altвirea în okї. Aveasta se fave kв koaja lвatъ de la nomвlъ domesnikъ. Ea are în mijlokвl eї вnъ okїв kare sъ desvъleшte ші sъ fave mвgвr, anoї smivea, kreangъ ші krak de konavїв. Aveastъ altвire sъ fave în nomiї kare aъ koajъ netedъ ші frвmoasъ. Вnъ omъ noate altвi 100 de nomї ne zi.

Altвirea în oki înkiwї cъ fave dela învenвtвl dъreї mъzgъї ші nънъ la învetarea eї, ші nв maї în nrimъvara вrmъtoare sъ rъteazъ kanътвlъ trвnkївlвї altвitъ. Sъ skoate koaja din smivea ші sъ fave toatъ bвkъɥile de вnъ nъlmakъ de lвnɥї ші de late, lвъnd aminte ka în fie kare netivelъ sъ fie вnвlъ saъ dвoї okї ve seaътънъ kв niшte nвnktвrї nвse ne dънsa. Dвnъ avcea sъ nвne netivelвl de koajъ ne nomвl sъlbatikъ ші sъ taїe din sвsвl ші din ɥїosвl netivelвlвї, sъ desnikъ mizlokвl ші sъ rъdikъ diskizъndвsъ într'o narte ші în alta ka kanatвrile вneї вшї. În ea sъ вrъ netivelвl de koajъ domesnikъ ші sъ înkide kв kanatвrile ші anoї sъ leagъ. Dвnъ 15 zile sъ desleagъ, ші koaja domestikъ este nrinsъ de avea sъlbatikъ ші sвs ші ɥїos, anoїsъ taїe kanatвrile ші remъne netivelвlъ domesnikъ în lokвlъ velвї sъlbatikъ.

Dвnlъ este aveastъ altвire kъnd ne вnъ trвnkїв sъlbatikъ sъ nвnъ dвoъ netivele saъ altoї domesnivї.

Toate aveste felївrite kinвrї de altвire se întrebвinɥeazъ în formarea libezilorъ nentrв a kъrora îmbвnътъɥire kв soївrile vele maї bвne nв este altъ de fъkвtъ dekъt a se adвve smivele din lokвrile vele maї denъrtate. Smivelile lвate ші îngrijite bine kв вmezealъ ші întвnerikъ, sъ notъ intrebвinɥa în kвrɥere de вna, doвъ ші treї lвnї. Obivїnвitъ se trimitъ smivelile aшъzate kв kanitele lorъ în lвtъ вmedъ saъ îmnlъntate în kartofli ші înвъlite în nънzъ saъ mвskї. Esnediɥiвnea sъ noate fave trimeɥъndъ smivelele în avestъ kinъ nregътite într'o ladъ înkisъ bine sure a nв rъsbate aervlîn ea.

nikъ skoarɥa lвї nънъ în inima lemnвlвї ші fъkъndвsъ o askвɥътъръ nezeшъ smiveleї sъ îmnlъntъ între skoarɥъ ші lemnвlвї nomвlвї, sъ leagъ, sъ mastikвeшte ші sъ înвъleшte. Aveasta nrinde la nomiї bътrънї.

Nerfekɥionatъ sъ fave la nomї tinerї, rътezъndвї ші disnikъndвle koaja în kare sъ îmnlъntъ smiveoa tъїetъ în formъ de nliskъ abъndъ вnъ okїв din afarъ кїar în drentвl nвnktвlвї ne kare sъ razimъ кв nartea din lъвntрв de trвnкїв.

3. Altвirea în kreangъ. Nentрв aveste soївrї de altвirї nв este neboїe de a se rъteza kanвlъ nomвlвї sъlbatikъ; fiindъ къ smiveoa sъ îmnlъntъ într'o koastъ a trвnкївlвї.

Riuard: sъ їea o smivea strъmbъ ші sъ askвte nїeziшъ ші sъ îmnlъntъ într'o tъїetвrъ fъkвtъ în formъ de T în skoarɥa nomвlвї, deasвnra кървїe sъ fave o bortъ nънъ la lemnъ, sъ leagъ, sъ mastikїazъ ші sъ înвъleшte.

Jirardenъ: sъ fave кв smivele mititele în kare sвnt bobovї de roade ші kare sъ dislineskъ кв bъgare de samъ; aveastъ smivea sъ îmnlъntъ într'o latвrъ a trвnкївlвї tъїetъ ka la Riuiard ші anoї sъ leagъ. În nrimъbara вrmътoare, aveastъ smivea altвitъ dъ roade; isbвteшte nвmaї la nere ші la mere.

III. Altвirea în okї. Aveasta se fave кв koaja lвatъ de la nomвlъ domesnikъ. Ea are în mijlokвl eї вnъ okїв kare sъ desbъleшte ші sъ fave mвgвr, anoї smivea, kreangъ ші krak de konavїв. Aveastъ altвire sъ fave în nomiї kare aъ koajъ netedъ ші frвmoasъ. Вnъ omъ noate altвi 100 de nomї ne zi.

Altвirea în oki înkiuї съ fave dela învenвtвl

dъreї mъzgъї ші nънъ la învetarea eї, ші nв maї în nrimъbara вrmътoare sъ rътeazъ kanътвlъ trвnкївlвї altвitъ. Sъ skoate koaja din smivea ші sъ fave toatъ bвкъɥile de вnъ nъlmakъ de lвnɥї ші de late, lвnd aminte ka în fie kare netivelъ sъ fie вnвlъ saъ dвoї okї ve seaмънъ кв niшte nвnktвrї nвse ne dвnsa. Dвnъ avcea sъ нвne netivelвl de koajъ ne nomвl sъlbatikъ ші sъ taїe din sвsвl ші din ɥїosвl netivelвlвї, sъ desnikъ mizlokвl ші sъ rъdikъ diskizъndвsъ într'o narte ші în alta ka kanatвrile вneї вшї. În ea sъ вгъ netivelвl de koajъ domesnikъ ші sъ înkide кв kanatвrile ші anoї sъ leagъ. Dвnъ 15 zile sъ desleagъ, ші koaja domestikъ este nrinsъ de avea sъlbatikъ ші sвs ші ɥїos, anoї sъ taїe kanatвrile ші remъne netivelвlъ domesnikъ în lokвlъ velвї sъlbatikъ.

Dвnlв este aveastъ altвire кънd ne вnъ trвnкїв sъlbatikъ sъ нвnъ dвoъ netivele saъ altoї domesnivї.

Toate aveste felївrite kinвrї de altвire se întrebвinɥeazъ în formarea liвezilorъ nentрв a кърora îmbвnътъɥire кв soївrile vele maї bвne nв este altъ de fъквtъ dekът a se adвve smivele din lokвrile vele maї denъrtate. Smivelile lвate ші îngrijite bine кв вmezealъ ші întвnerikъ, sъ notъ intrebвinɥa în кърɥere de вna, dвъ ші treї lвnї. Obivїnвitъ se trimitъ smivelile aшъzate кв kanitele lorъ în lвtъ вmedъ saъ îmnlъntate în kartofli ші înвъlite în нънzъ saъ mвskї. Esnediɥiвnea sъ noate fave trimeɥъndъ smivelele în avestъ kinъ nregътite într'o ladъ înkisъ bine sure a nв rъsbate aerвlîn ea.

Trifoiul nomilor.

Trifoiul nomilor se face ca scoică de a bені în ajutorul fiecăi ui a o face să dee nomului nă-mai forma cea mai potrivită, cea mai folositoare ui cea mai frumoasă, dar ui sure a 'lă face ca să ne dee în toată anii rodurile cele mai îmbelșugate ui cele mai gustoase.

Trifoiul înlesnește mâzga saă nutrește plântelor a se duce în krenguile acele ne kare se fakă noamele, ui a kurăți nomul de krenguile cele nefolositoare kare ar trage mâzga uiar întrebuința o sure a rodul mai multă lemnă de kât roadă.

Trifoiul era odinioară grea de înbățată ui greă de fukut; astăzi însă, multumită grădinarilor iskusiți Hardi, Lepere, du Breiul a ajunsă a fi atât de simplu kât fie cine o poate lesne înbăga din kărgiile avestor înbățați. Înbățătura ună cea mai bună ui mai solidă este aceea ce se kapătă din praktikă. La noi oameni praktici sunt de tot puțini ui până ne se bor înmulți aceștia felă de lukrători folositori, kultivatorul singur ba trebui să înbeție ui să 'ui taie adekă să 'ui kurăție nomii din libada sa.

Trifoiul nomilor, a kărora roade sunt ka seminție, începe a se face de ka earnă ui să urmeaze până la la sfârșitul lui februarie, ori ui de kâte ori țerul ne este de temut. În martie să taie nomii cei ce aă simburi în roade. Ear nersivii ui zarzarii să întârzie până ce înceaă bobovii lor a înflori.

La trifoiă să kurățe nomii de krenguile cele uscate ui de ace cele ce fiind prea strâmbe abată mâzga din drumul ei celă fireskă ui din întrebuințarea ei la facerea noamelor.

Regulile trifoiului sunt partea cea mai însemnată a kultureі nomilor, la kare ui îndreptămă ne togi aceі ce ar avea plăcere a se îndelednici ka avestă de mare folos ramă al grădinăreі.

Biea.

În luna aceasta să disgroapă biea, adekă se skoate afară dinpământul ce s'a usă neste dunsa pentru ka să nu depere de frigă în kursul erneі. Această lukrare se face îndată după ce s'a tonit omătul ui s'a sbiut pământul.

Pentru sădirul bieі se întrebuințează doe soiuri de kârlige: blăstare ku bige oarbe ui bige ku rădăcini. Bigele oarbe se taie în martie după altă biță tânără ui kare n'a pătimit de ger, nici n'a fostă bătută de brumă. Blăstarele se taie jumătate de palmă de sub okiul bigeі ku o bukățikă din biga cea bekie. După ce okii mlădigelor aă înkolgit ui s'aă fukut kât grăuntele de mazere, apoi se skotă din pământă ui să sedeskă, ferindusă plântătorul de a skoate mai multe blăstare de kât poate sădi, ka să nu se usuce. Sădirul bigeі ku rădăcini se face din mlădigele de mai susă, kare aă mezut în mangură 2 ui 3 ani ui aă fukut rădăcini. Bigele aceste ku rădăcini se nemeskă kârlige kare sunt mai bune de sădit; fiind kă nu tânjeskă ui fiind kă daă roadă ku 2 ani mai degrabă de kât bigele oarbe,

Sădirul kârligelor ka ui al bigelor oarbe se

fave în gъвrї deskise ші пвпъндвзъ în fie-kare gaвrъ kъte вnвl saŭ dвoe kъrliŋe.

În anвl dintъїв, вia sъditъ sъ lasъ de kreште în toatъ libertatea eї; al dвoїlea anŭ bвtвчїї se bor kвrъŋi kв kosorвl, tъindŭ toate rъdъчinele de deasвпra пъпъ la a treїa înkeїътвrъ în ŋїosŭ sпre a îndrenta toatъ пвterea în sпre desвъlirea rъdъчїneї прinчinale; ear вiŋele se bor rъteza de tot la kanete, lъsъndвle пвmaї de dвoe palme de lвnŋї. În anвl al treїlea sъ bor tъїa rъdъчinele bвtвkвlвї ші la bвtвчїї чeї slabї вnde ъnkъ пв s'a format tвlпina sъ bor tъїa toate mlъdiŋele sпre a întъri ші a o fъrъma. În anвl al 4 ші al 5 înчepe adevъrata kвltвrъ a bвtвчilor, karii trebвїe sъ fie rъtezaŋї kъt se ва пвtea maї aпroape de пъmъnt.

Пъdвrile.

Foarte пвŋine moшiї sвnt în kare sъ пв se gъseaskъ kъteва tъпшanвrї maї marї saŭ maї miчї din kare пв se poate skoate maї niчї вnŭ folosŭ saŭ пentrв kъ sвnt deпarte de satŭ, saŭ пentrв kъ aŭ вnŭ пъmъnt aridŭ saŭ пenoditorїв, dese-orї inвndatŭ de ape чe esŭ din пъmъnt saŭ staŭ ŋe faŋa lвї. Aчeste lokвrї пв se potŭ întrebвinŋa maї kв mare folosŭ de kъt пlъntъndвle kв kopaчї din пъdвrї.

Чea dintъїв îngrijъre a omвlвї чe boeште a isbвti în asemine пlъntare este de a otъri soївl de kopaчї kв kare brea se ъmple avest felŭ de lokвrї sterпe, lвъnd în прibire вшвrinŋa въnzъreї прodвktelor fie kъrвї soїв, ші firea пъmъntвlвї în kare kreште maї bine oare-kare soїв. Пentrв avest sfъrшit se pot kema în aŋїstorїв вrmъtoarele poвъŋвirї:

Stejarвl poate isbвti maї în toate пъmъntвrile, пвmaї kъt sъ пв fie niчї prе вskate ші aride niчї prе вmede ші lвtoase; ші пвmaї în пъmъntвrile kare aŭ fвndвrї adъпчї poate se se fakъ foarte naltŭ.

Fagвl чere вnŭ пъmъnt maї bogatŭ de kъt stejarвl, ївbeште maї kв deosebire пъmъntвrile въroase ші bogate, ші se pave maї frвmosŭ de kъt stejarвl în пъmъntвrile kв пвŋinъ adъпчime, fiind kъ rъdъчinele lвї sвnt maї mвltŭ în faŋъ.

Karpinвl ші ŋївgastrвl ївbeskŭ a se pave în пъmъntвrile чe prieskŭ fagвlвї ші stejarвlвї; aчeste soївrї se potŭ amesteka la olaltъ sпre a forma o plantaŋie în kare tot-deaвna este de folosŭ a se amesteka soївrile чe se пъrъbeskŭ.

Mesteakвпвl se pave maї pretвtindine вnde пъmъntвl пв este prе tare вmedŭ saŭ lвtosŭ; el se pave în aчele вskate ші пъпъ пе zъrile чelor maї înalŋї mвlŋї, kreште renide ші dъ вn lemnŭ de fokŭ de o kalitate foarte bвnъ.

Frasinвl ші slmsl ївbeskŭ maї kв osъbire пъmъntвrile чele jilabe ші mezoase.

Arinвl se pave în пъmъntвrї вmede ші mlъштinoase, пвmaї sъ пв fie mвltŭ timпŭ koperite kв anъ, prosпereazъ maї kв seamъ în въї вnde ana este în faŋъ, ші пв se pave în пъmъntвrї sъчї ші вskate.

Pŭkita se pave în пъmъntвrile чe prieskŭ arinвlвї, însъ soївl пвmit *salve mstв* în пъmъntвrї foarte вskate ші aride, ші maї ales dakъ sвnt ші въroasъ kreште ївte, se pave naltŭ ші este de mare folos kвltivatorilor.

Пlonвl ївbeште пъmъntвrї ŋїosite ші пв prie-

skă bine în avele ve nrieskă răkiteĭ. Illonăl negră noate se se fakă foarte frămos în pămăntările vele maĭ ămede, ui maĭ bine dekăt velelalte soĭărĭ alăĭ în vele săvĭ, rădikate ui alkătăite din lăt ui bar. Illonăl de Birginia ui vel de Kanada kreskă kă mare iăgală, însă veră ană pămănt păsinosă ui răkorosă.

Salkămsl krewte kă mare ăgeală în pămăntările vele păsinoase, ămoare ui răkoroase ui întinde foarte în mare depărtare rădăvinile sale kare fiind în faga pămăntălăĭ nlodeskă foarte măltă soĭăl avestăĭ konavĭă.

Molidsl este din togĭ konavĭĭ răuinoĭĭ avel kare se întrebăingeazăă maĭ desă în kăltăra forestierăă. Toate pămăntările păsinoase saă măntoase ălĭ nrieskă, nămaĭ să nă fie nrea ămede; el nă se fave în avele ămede, ui în avele lătoase. Avestă konavĭă krewte kă atăta maĭ ăte kă kăt pămăntăl este maĭ bogată în ămăs; se fave îsă foarte bine ui în pămăntărĭ păsinoase, nrăndoase ui aride, se fave ui la deal ui la bale, însă nreferă noziia kătre meazăă noante.

Melezsl saă *krinsl* ăbewte maĭ kă osăbire pămăntările vele înfoĭete, mezoasă ui răkoroasă. Elă se fave ui în lokările băroase amestekate kă netre; însă nă se fave în pămăntările aride saă mlăutinoase saă lătăase. Krewte ăte ui este din togĭ konavĭĭ răuinoĭĭ avel kare dă lemnăl vel maĭ vărtosă ui vel maĭ nreiosă nentră arte ui nentră fokă.

Fradsl se fave în toate pămăntările afarăă nămaĭ de păsinărĭ aride saă mlautine, însă nă krewte bine de kăt în măngĭ ui săs ne înălgimeĭ.

În nlantare nă se not amesteka avestĭ konavĭ răuănoĭĭ fiind kă nă aă krewterea de o notriăă, ui ănăl ne altăl se înnedikă.

Să se aleagă din konavĭĭ arătagĭ maĭ săs aveĭa kare se notribeskă maĭ bine kă pămănăl ve are a se semăna saă a se nlănta kă nădăre. Semănătăra este vea maĭ eftină ui maĭ esneditibă, însă sănt îmnreĭărărĭ kănd nlăntarea este maĭ nimerită. Aveasta se fave kănd pămăntăl este bogat ui răkorosă ui kănd se ămnle degrabă kă bărăiene kare înnădăuă semingăle ui veră mălte nrăuătărĭ de kare skănămă nămaĭ nrin nlăntare. Asemine se fave nlăntarea car nă semănătăra konavilor kănd pămăntăl este din fire ăskăvĭos, în kare tinerile mlădige ewite din semăngă sănt sănăse nrimejdieĭ de a se ăska; în toate alte îmnreĭărărĭ semănătăra este maĭ bănă dekăt nlăntarea.

Dăzii.

În aveastă lănă să sfărwewte răsădităl dăzilor ve s'a învenăt în lăna trekătă.

Dădăria se formeazăă nrin răsădire ui nrin semănătără. Kă răsădităl kăwtigă vineba kăgi-ba anĭ de krewterea dăzilor; de aveea orĭ ănde ui orĭ kănd noate găsi vineba năĭ de dăzĭ gata de răsădită fave bine să'ĭ kămnere. Kămnărătorĭăl se folosewte nămaĭ nągin de kăt bănzătorĭăl kare. se îndeletnăwewte kă lăkrăl favereĭ năilor de dăzĭ nrin semănătără.

Nentră faverea năilor de dăzĭ se seamănă akăm în martie semănga de dădă aleasă, ăskată,

ui nъstratъ bine. Semъnъtъra se fave într'ънъ lokъ senatъ adъnkъ, îngrъuatъ ui amъnъnцitъ ka nentrъ toatъ semъnца vea maï mъnъntъ. Se desnarte lokъl în stratъrï de ънъ stъnjenъ de late nrin kъrъrъше de kъte ънъ nasъ de larцï. Se seamъnъ 50 de dramъrï de semъnцъ de dъdъ într'o nrъjъnъ de rъsadnicъ. Se ъdъ rъsadnica, se nlibeute maï ънtъïъ uianoï se nrъшъute, uisъ цine kъratъ de bъrъïene rele. La nrъuitъ se rъreskъfirile, ka sъ nъ se îngïeъъeaskъ ui sъ se bateme, ънele ne altele.

Kъnd se resedeskъ nъïï de dъdъ de ъn an se taïe alътъrea kъ nъmъntъl ka sъ se întъreaskъ ui sъ se desвъleaskъ maï bine rъdъvinile lor. Avеastъ lъkrare în folosъl rъdъvinilor se noate fave uiîn rъsadnicъ.

În martie se fave ui tъïétъl nъilor de dъdъ kъ skonъ de a forma kanъl arborelъï, adekъ de a îndrenta krewterea krenцilor sure a dobъndi ele mъrimea vea maï notrivitъ. La tъïétъl avesta se daъ trънkïъlъï dъzilor treï felïъrï de lънцimï: Dъziï oloцï sънt avеï a kъrora tъънkïъ nъ se rъdikъ de la nъmъntъ la o înъlцime maï mare de kъt de ънa nъnъ la dъoe nalme; dъziï kъ trïънkïъl de mizlok aъ o lънgime în trïънkiъ de dъoï koцï; amъndъoe aveste forme de trънkïъrï ale dъzilor sънt foarte îndemъnative nentrъ kъlesъl frънzelor lor; ui în sfъruit dъziï kъ trънkïъl naltъ aъ ъn trънkïъ de ънъ stat de omъ de lънgъ.

În kanъl fie-kъrъïa trънkïъ a dъzilor ui a velor oloцï ui a velor de mizlokъ ui a velor nalцï se formeazъ kanъl arborelъï. Metoada vea maï bънъ nentrъ a forma kanъl este de a tъïé toate krenцele ui de a nъ lъsa de kъtъ nъmaï treï kare se fakъ kъ nъmъntъl ънъ ънgïъ de 45 de grade ui kare se îmnartъ verkъl saъ îmnreцïъrimea trънkïъlъï într ънъ trънgïъ drentъ ънgïъ. Aveste treï krengъце se taïe în anъl dintъïъ nelъsъndъle dekъtъ de o nalmъ de lънцï. Ui ele sънt menite a debeni kravïï dъdъlъl. În anъl al dъoïlea al tъïéreï sъ taïe toate krengъцile kreskъte ne vele treï fъkъte în anъl dintъïъ ui nъ se lasъ ne fie-kare din ele dekъt nъmaï kъte dъoe krengъце tot kъte de o nalmъ de lънgï. În anъl al treïlea se taïe krengъцile kreskъte ne krenцele formate în anъl al dъoïlea tot ka ui ne aveste ui aua maï denarte nънъ în anъl al vinvelea, kъnd aцïънце a fi isnrъbitъ formarea kanъl dъdъlъï, kanъ kare akъmъ are de toate 48 de ramъre, ve se întindъ îmnreцïъrъ ui kreskъ fъrъ ka ъna sъ adъkъ вre o îmnedekare alteïa.

APRILIE.

Lăkrările lăneĭ. — Sărbătoarea Georgie sau 23 aprilie. — Kontraktele progresibe. — Kartoflile. — Porumbul. — Sfeklile. — Orzul. — Sekara de vară. — Anisonul. — Oile. — Îngrăşămintele bigeilor. — Stupiĭ. — Păserile. — Prăşitul. — Grădinile orzului şi a ovăzului. — Grădina. — Bieaşii. —

Dulcĭ sunt nikărările vechĭ mănăncăcioşi a le oloilor kalde ce ădă pământul în această lună. Sufletul geranilor se ămple de nădejde kându'şĭ simţeşte trupul înkălzit de razele soarelui de primăvară. Inima ulugarilor să bate kând bate întâia dată măcieşul şi sunul înflorit, şi de aĭ 'nainte nekontenit kornărăie pănă ce se sfârşeskă zilele lui prier. În aprest timpă tot seamănă-el plănta ce'lă xrăneşte, porumbul, pănă ce poate sbărli kă porumbrika în boiĭ ceĭ dinaintea ulugărilor. Prier este îndestul de lungă pentru ka să aĭbă timpă ulugarul să seamine porumbă şi kartoflele, în ciremel are să seamene xrişka; şi atunce, kă aceste şi kă sekara de astă toamnă, a dobândit patru marĭ păteră kă kare poate ginea denarte de kasa lui foamete şi sărăcia: pentru kă de nă ba fi timpul bună pentru porumbă are nădejde în sekara de toamnă, şi kând timpul nă ba fi priitoare ničĭ sekăreĭ, ničĭ porumbălui, atunce de bună seamă este foarte roditor în kartofle. Fie orĭ kât de de reă anul, totuşĭ pentru una din aceste treĭ soiurĭ de plănte trebuie să fie bun; ear daka penoroçirea bastrăbate tokmaĭ pănă akolo kât să şĭ badă xoldele sale ăskate şi mânka perdută; şi atunce ănkă nă se ba teme de foamete dakă ba semăna xrişkă, kare înbredniceşte să gie ună însemnat lokă în kultura geranilui, pentru tărzia eĭ semănătură, timpuria eĭ kreşitere şi îmbelşugata rodire. Prin feliurile semănăturĭ de sekară, de porumbă, de kartofle şi xrişkă, soarta geranului ba înflori, şi pămentul lor se ba îmmulţi; kăcĭ kând este îmbelşugare în pâne, geranul nă se înglodează în datorĭi, ba ănkă 'şĭ poate plăti şi pe cele bekĭ: asemene tot atunce se fakă şi cele maĭ multe kăsătorĭi, dupre kum foarte nimerit aă rostit acest adevăr înţeleptul francez Buffon kă: l'ungă o pâne se naşte ună omă. Nă mă îndoesk kă proprietarĭi n'ar pribi kă bukurie sporirea numerului kultivatorilor dene moşiĭ, fiind kă prin aceasta kă atăta maĭ mult se adaoge soma venitului lor. Proprietarĭi dară sunt interesaţi să kaute de a înkizăşlui îmbelşugarea xraneĭ geranilui, kum şi skătărarea lui de datorĭi. Aceasta o bor dobândi dakă bor pribegĭa de auroane la faverea semănăturilor arătate maĭ sus. Folosul ce ar eşi şi pentru moşie şi pentru geranĭ este aşa de mare, kât unul ne altul trebuie să se îndemne sure a semăna maĭ multe soĭurĭ de plante. Pe aĭurea Okărmuirile nedensea pănă şi kă înkiderea la temniţe pe aceĭ ce nă semăna kartofle ka o skănare de foamete. A semăna dar nă numaĭ sekară şi porumbă, dar şi kartofle şi xrişkă, trebuie să fie

treaba ɥea maĭ ъntъĭɜ a ɥeranɜlĭĭ ɥe вoeшte sъ fie îndestɜlatъ kasa lɜĭ kɜ пъne.

Sъntɜl Georgie, saŭ 23 aпrilie.

În toate Romъnia zioa de 23 a aʋesteĭ lɜпĭ, Sъntɜl George, este termenɜl împlinireĭ kontraktɜrilor de moшiĭ. În aʋestŭ timпŭ ewirea arendaшilor (nosesorilor) ʋelor вekĭ de пe moшiĭ ш̆i întrarea ʋelor noĭ este пъgɜbitoare ш̆i neîndъmъnatikъ пentrɜ amъndɜoъ interesɜrile. Ʋel ɥe întrъ a nerdɜt timпɜl semъnatɜrilor de toamnъ ш̆i aʋelor de пrimъʋarъ; kъʋĭ de ш̆i s'a пъstrat ɜn obiʋeĭɜ ɥe împoeшte arendaшɜlĭĭ ʋelɜĭ noŭ de a faʋe aʋeste semъnatɜrĭ; însъ kъte împedekъrĭ пɜ întimпinъ? Ilłi kъtъ пъgɜbire пɜ simgeшte neaвъnd în ajɜtor mɜпka sъtenilor în faʋerea ʋelor maĭ de kъпitenie semъnatɜrĭ.? Afarъ de aʋeasta, arendaшɜl ʋel вĭékĭɜ, fiind stъпъn пe moшie, ɥine l'ar silĭ ka sъ пъgɜbeaskъ пъшɜnea de пe miriшtĭ? fъrъ de kare totɜшĭ пɜ are ɜnde sъ are de kɜ toamnъ aʋel noŭ. Ɥine 'lar împedeka sъ пɜ пɜe вite пe fъnage ш̆i imaше ka пъnъ în zioa Sъntɜlĭĭ George sъ le lasъ arendaшɜlĭĭ ʋelɜĭ noŭ goale ka în faga kaseĭ? Arendaшɜl ʋel noŭ sъ afl̆ъ atъrnatŭ de ɥeĭ вĭékĭɜ, karele tot deaɜna'ĭ пismɜeшte пentrɜ kъ l'a skos de пe moшie. Timпɜl ʋel maĭ пotriвitŭ ka ɜnŭ arendaшŭ noŭ sъ între пe moшie în lokɜl ʋelɜĭ ɥe i sъ împlineшte este atɜпve kъnd sъ sfъrmeskŭ toate lɜkrъrile kъmпɜlɜĭ, kъnd s'aŭ strъnsŭ пъnele ш̆i вine timпɜl sъ se fakъ semъnatɜrile пe anɜl ɜrmɜtorĭɜ. Aʋestŭ timпŭ este saŭ la 1 sentembrie saŭ la 1 martie. De ɥe dar tokmaĭ la Sъntɜ

Georgie, tokmaĭ în mizlokɜl anɜlɜĭ nlɜgarilor sъ se skimbe arendaшĭ de пe moшiĭ? ш̆i de ɥe sъ nɜ se de ĭée moшiile în arendъ tokmaĭ de atɜпve de kъnd sъ înʋeпŭ lɜkrъrile nlɜgarilor, de kъnd sъ fakŭ toate semъnatɜrile de toamnъ, de kъnd s'aŭ strîns toate ʋele a le anɜlɜĭ aʋelɜe? Întrъnd la Simion Stъlnikɜl, la înʋeпatɜl anɜlɜĭ вeĭŭ adekъla 1 sentembrie, kɜltiвatɜrl are kъnd sъ'шĭ înʋeaпъ ш̆i el anɜl nlɜgъrieĭ lɜĭ kɜ faʋerea semъnatɜrilor de toamnъ; ш̆iatɜпve arendaшɜl ʋel вekĭɜ nɜ пoate sъ fakъ niʋĭɜn reŭ ʋelɜĭ noŭ, dar niʋĭ aʋesta ʋelɜĭ вekĭɜ, karele пeste earnъ are kъnd sъ se desfakъ de prodɜktɜrĭ, ш̆i anoĭ în primъʋarъ пъnъ la darea kolgɜlɜĭ erвiĭ sъ'ш̆i strъmɜte ш̆i вitele.

Kontraktɜrile Progresiʋe.

Ɔnɜl din ɥele maĭ însemnate mizloaʋe ɥe s'a doʋedit din isпitъ kъ este bɜnŭ sure a se întrebɜinga пentrɜ îmbɜnatъgirea agrikɜltɜreĭ din gearъ este îndelɜngata ginere a kontraktelor de împosesɜire- (arendare) a moшiilor. Prin aʋeasta se kɜrmъ lɜпta între interesele proprietarilor ш̆i aʋele ale arendaшilor. Arendarea ɜneĭ moшiĭ пe treĭ anĭ, obшteшte întrebɜingatъ la noĭ în gearъ, s'a kɜnoskɜtŭ de însɜшĭ proprietariĭ nostri kъ este biginasъ; de aʋeea mɜlgĭ din eĭ s'aŭ determinatŭ a îndemъna interesele arendaшilor, snorindɜle kɜ dɜoĭ anĭ termenɜl kontraktelor, aшa în kъt terminɜl de ɥinʋĭ anĭ s'a admisŭ ш̆i la antrenrizele moшiilor nɜbliʋe ш̆i a înʋenɜt a deвeni saŭ maĭ bine a ginti de a deвeni o regɜlъ obшteaskъ în arendɜirile moшiilor.

Prekumъ dar de la 1843 amъ învenutъ ku borba mi ku skrisul a arъta nekuviinţele termenilor de treĭ anĭ, kare fiind akum nъrъsite, noĭ nъmimъ maĭ denarte mi vom pronaga ideea de kъmtĭurĭ progresive.

Oamenii nostri s'aъ konvinsъ de neapъrata trebuinţъve este a se da termine îndelungate kontrakturilor, fiind kъ în treĭ anĭ de arendare unъ arendamъ n'are kъnd sъ vie, sъ se amieze mi sъ kunoaskъ momia; mi tokmaĭ kъnd ar trebui sъ fakъ viele bune mi de folosъ nentru sine mi nentru pronrietarĭu, atunĭ trebuĭe sъ se anuve de kъtatъ alta.

Termenul maĭ îndelungatъ aţĭstъ ne arendamъ a nuté fave abansurĭ de banĭ la snorirea venitului momiilor, avund înkizemiuire de a 'mii nuté skoate mi a nutea dobъndi folosul ve are drent sъ kanete; însъ avestъ termenъ maĭ totъ-deauna noate aduve o mikmurare în leţĭuitele veniturĭ ale stъpъnului momieĭ; de aveea ku greu se determineazъ pronrietarii de a lъ da, mi la aveasta aъ kuvunt. Pentru ka sъ nunemъ armonie în interesele împonviimate a le pronrietarilor mi ale arendamilor, este de ne anъratъ trebuinţъ a se fave nu numaĭ kontrakturĭ lunţĭ, darъ mi progresive, adekъ, fiindъ kъ în îndelungata ţinere a kontraktulor arъndamii de bunъ seamъ îmbunъtъţeskъ mi snoreskъ venitulile momiilor, anoĭ din avestъ snorĭu este de neapъratъ trebuinţъ a se fave o narte mi stъpъnului momieĭ, mi kund aveastъ snorire a komtĭului este xotъrътъ în kontraktъ atunve kontraktul se zive progresivъ.

Snre a nuté fave ka sъ se înţeleagъ maĭ bine a aveastъ îmbunътъţire, ve pronunemъ în ekonomia rurală a ţereĭ noastre, momъ advve aive o nildъ axtentikъ. Mi aveasta o momъ lua'o din Franţia unde, ka mi la noĭ, kontrakturile ku termine lunţĭ mi ku kъmtĭurĭ progresive nu sunt unkъ obmtemte întroduse ka în Englitera. În Englitera kontraktul ne duoĭ-snre-zeve anĭ se sokotemte ka mi la noĭ avelъ ne treĭ anĭ; earъ îndelungata ţinere a kontraktelor a mizlovitъ kъ din nъrinţĭ trekъ la konii arendurile momiilor, în uterea snorireĭ trentate a venitulilor saъ a kъmtĭuluĭ lor.

D. Mason, avund doringъ a întroduve în Franţia obiveĭul arendъreĭ progresive a momiilor din Englitera, a urmatъ în kinul urmъtorĭu:

Momia domnului Mason, kare are o întindere de 105 xektare, mi kare se aflъ în denartamentul *Indre*, a fostъ datъ la 1820 ku 4,000 de franvĭ ne anъ, mi datъ ne vinvĭ anĭ. Kъvĭ mi în Franvia de la 3 anĭ maĭ unt̆ĭu s'aъ lunţitъ terminul arendъireĭ nunъ la 5 anĭ. La 1825 aъ dat'o în arendъ ne 27 de anĭ, mi ku kondiţiunile urmъtoare: arъndamul a nlътitъ ne veĭ unt̆ĭu natre anĭ kute 6,000 de franvĭ, ne fiekare anъ. Earъ de la 1829 kъmtĭul învene a snori grъdatъ, mi la alъ 18-lea anъ alъ arendъreĭ a aţĭunsъ a fi de 12,000 franvĭ mi avestъ îndoitъ kъmtĭu se nlътemte în strekurarea velor nouъ anĭ de la sfъrmitul kontraktuluĭ. La sfъrmitul arendъireĭ de 27 anĭ, arъndamul estę în drentate de a înnoi kontraktul ne alţĭ 27 de anĭ, dund în kurţerea velor nouъ anĭ dint̆ĭu kute 14,000 de franvĭ ne anъ, anoĭ în veelalţĭ nouъ anĭ urmъtorĭ kute 16,000 de franvĭ, mi în sfъrmit în

kărsăl celor mai dene ărmă nouă ani kăte 16,000 de franci ne totă anăl.

În aceată kină proprietarîăl a aţiănsă a întrei benităl moiei sale, kiar în împrejările în kare se află agrikăltăra Franţiei, prin abansările de kanital făkăte în îmbănătăţirile moiei de kătră arendaşă.

Kă aceste kontraktări progresibe însăi proprietarii englezi nekontenită snoreskă kăştiările din timpii ceî mai denărtaţi şi pănă astăzi

Dakă însă proprietarăl, dăpă strekărarea celor dintăiă 27 ani, nă ară boi a înnoi kontraktăl ne alţi 27 de ani, atănci este a se ărma dăpă kondiţiănea aceasta ce o găsimă în kontraktăl D. Mason:

Dakă proprietarăl ba refăza propănerea arendaşălăi de a'i da ană kăştiă întreită în kărsăl ăneî a dăoa înoire de kontraktă ne alţi 27 ani, atăncе D. Mason este îndatorită a despăgăbi ne arendaşi plătindăi 54,000 de franci.

Kartofla.

Kartofla (Solanum tuberosum) s'a adăs dela Peră din Amerika, ne la învenătăl biékălăi al 16-lea, mai ăntăiă în Suania, de akolo a trekăt în cele-l-alte părţi ale Europii.

Kartofla s'a priimit în Europa kă măltă neînkredere, despreţăire şi ară, în timpă ce alte plănte, kăm e tătănăl s'a priimit kă cea mai mare kăldură în toate părţile lăme.

Foametea din 1813 a trasă băgarea de seamă a Romănilor asăpra kartoflilor, ka asăpra ănor plănte bune de a skăpa de linsă ne lokăitori. Ear la 1816 s'ă trimisă în Băkovinа, din porănka Domnitorălăi Kalimachi, o mălţime de kare de beilik kare ă adăsă kartoflile ce s'ă împărţit de semănători ne la oameni. Belăgăl ce a ărmat în ţară în anii ărmători a făkăt a se părăsi kăltăra kartoflilor; însă semănţa lor nu s'a nerdăt din ţară. Celă întâiă Moldovană kare a semănat kartofli pentru a skoate din ele rakiă a fost ună boier mare numit Ioan Kananău. Dela moşia acestăie Kornea s'a dat nilda astă rea în ţară, ai kătora boieri a ărmat'o kă întocmerea pănă ce ă aţiănsă a skoate rakiăl kă maşinele de banori şi de a înmulţi o bucătură atât de bătătoare sănătăţei prekăt şi stărei ţeranilor nostri.

De bre-o kătă-va timpă a dat boala în kartofli şi a îngăstat foarte măltă kăltăra lor kăm şi facerea rakiălăi. Aceasta este kă măltă mai otrăbitoriă dekât acelă ce se skoate din orî-ce altă plănte.

Eă aşi dori a bedea semănănd ase kartoflile pentru xrana omălăi. De ne o falce kă kartofle, ăn kăltibatoriă dobăndeşte atâta roadă kât poate să xrăneaskă de patru ori mai mălţi oameni de kât din o falce de grâă. Am băzăt nemţi, belgi, flamanzi, alzasieni, kare nu mănâncă altă dekât numai kartofle în tot kărsăl celor mai mălte zile dintr'ună ană, în kât în ţerile unde se ună mălte kartofle în pământ, foametea nici odinioară nu poate străbate. Această plănte ar trebui să fie lăkrată la noi alătărea kă porumbăl, fiind-kă dă nu numai pentru oamenі o xranъ foarte sănătoasă şi bună, dar şi pentru bite: dăoă oka de kartofle xrăneskă o bită atâta de bine kât şi o oka de fănă. În kât se

atinge desure neapărata trebăinge ce avem de kartofle nă mă boiă amăgi dakă boiă îndemna ne togi ka să se sirgăeaskă a beni la isurăbi: ka fie kare lokăitor din sat să seamine în tot anăl celă năgin kăte zece urăjinî ventră trebăinga kasei sale. In starea lăkrărilor de astăzi, lokăitorii sănt siligi să lăkreze kartoflele cele semănate mi menite ventră faverea rakiălăi, mi aşa nă le remăne timnă kând să 'mi lăkreze mi ne ale lor, în kăt întămplăndăse a fi mi timnăl nenriitorîă norămbălăi, remănă sermanii săneămi foametei mi neboigi a se ămplăuta în datorii. Pănă nă se ba răzdika aveastă nedikă, drămăl înstărirei geranilor să ba fave din zi în zi tot mai greă.

Toate îmbănătăgirile în agrikăltără sănt legate ănele de altele: kinăl mi ănelte trebăitoare lăkrărei ănei nlănte, în cele mai mălte întămplări sănt temelia kăltărei. Din nrivină kă nă avemă ănelte bune, nă ne agîăngă bragele, mi Romănii nă not dobedi lăkrăl mai ales akăm kând din an în an să tot snorewte mărimea ogoarelor. La noi nămai norămbăl este nlănta ce să lăkreazî kă nrămităl sănei, karea kărăgă nămăntăl de bărăieni rele mi'l fave mai bun ventră năni albe. Noi nă avem kând să nrămim norămbăl, kăm ne bom mai anăka mi de lăkrăl kartoflelor ce ceră tot atăta nrami kăt mi norămbăl? Kătă roadă nă nerde geranăl ventră kă n'a nrămit norămbăl la timnă, ba ănkă kăgi norămbi gerenesvî nă remănă în bărăine? Aveasta'i nrivina de nă lăkreazî geranii kartofle, car mi ne ănde le lăkreazî, având de nrămit ne cele boieremti, a le lor nă se lăkreazî

la timnă, nivî norămbăl nivî kartofla. Din toate avestea benim la înkelerea ărmătoare: de este trebăinga de breo îmbănătăgire în agrikăltăra romănă, aveasta nă noate fi alta akăm de kăt adăverca mi îmnrămtierea nrin geară a ănceltelor de nrămit; kă aveste ănă singăr omă ar nrămi într'o zi kăt dăozecvî de oameni. Aveste ănelte sănt întrebăingate în alte geri, în cele mai mălte kărat nămai ventră kartofle; însă în Alsas mi la Robil în Franvia le-am văzăt mi în lăkrarea sfeklelor mi a norămbălî. Iată mijlokăl kă kare kăltibatorii cei marî m'ar nrămi norămbăl mi kartoflele lor kă îngealî mi eftinătate, car geranilor le-ar remănea timnă de a fave mi nrămitările lor la timnă. Mi aşa amândăoă interesările s'ar împăka, ar merge înainte mi ar adăvefolosărî mi geranilor mi agrikăltorilor, mi nă ar mai fi, nrekăm sănt astăzi, în lăntă năgăbitoare mai măltă geranălăi.

Sănt foarte mălte soiărî de kartofle, mi însămirile lor se skimbă: avelă mai bun dintr'ănă gină, se fave vel mai reă într'altăl. Kăltibatoriăl trebăie să kăste kă mare băgare de seamă la soiăl de kartofle ce ba semăna; kăvî sănt ănele îndăoit mai roditoare de kăt altele, mi mălt mai făinoase mi mai bune de mănkat. Ănele se fakă mai bine într'ănă nămănt de kăt într'altăl. Koaverea felăritelor soiărî nă este tot într'ăn timnă, de aveea se kăbine ka să întrebăingeze mai mălte soiărî ce se notribesk mai bine în fie-kare îmnregîărare, având în nribire mi timnăl semănătărei mi a skoaterei lor din nămănt. A kănoamte dar soiăl vel mai bun ventră nămănătăl mowiei kătare este vea mai ma-

re înțeleptnicire a kăltibatorilor: asemine nă mai nățin este de lăsat în bătgare de seamă ka să nă se seamine la o laltă felărĭ de soĭărĭ, nrekăm se obĭĭnĭeute ne la noĭ; kăvĭ nrin aveasta se nerde mi însămĭ soĭăl vel mai băn.

Toate pământările, afară nămai de vele foarte kleĭoase ve nă se amănățeskă kă aratăl, notă să fie băne nentră kartofle. În pământările vele ămoare trebăĭe nămai o arătără nentră ka să le nregătească bine; ear în vele lătoase de mălte orĭ trebăĭe a se da o ogorire de kă toamnă, mi dăoă saă treĭ arătărĭ în nrimăvară.

Snre a se nătă lăkra kartoflele kă ăneltele de nrămit trebăĭe a se seamăna în liniĭ deonotrivă de denarte ănele de altele. He ăn ogor amănăngit mi netezit bine se not traţe liniele kă o ănealtă nămită Liniер, mi să se împlănte kartoflele ne linie; însă mai eftin le nlănteazăvineaîn brazdă. Să traţe o brazdă de la 11 nănă la 12 palmave de lată, dealăngăl eĭ se năn kartoflele, dănă aveea se întoarnă nlăgăl kă a dăoa brazdă, ve kălkăndăse în vea dintăĭă akonere kartoflele, mi ne a treĭa brazda se nănă earem kartofle, mi ama mai denarte, tot lăsând kăte o arazdă, nănă ve te bezĭ kă kartoflele semănate în liniĭ drente· mi denarte ănele de altele kăte de 22 saă 24 palmave, adekă de treĭ palme. Între liniĭ nă se kăbine a lăsa mai nățin lok de kăt treĭ palme, ba ănkă ba fi mai folosit kăltibatorĭăl de ba lăa brazda de noă palmave de lată, mi între dăoă liniĭ semănate ba trebăi se tragă dăoă brazde ve bor remăné nesemănate, mi atănve lăţimea dintre liniĭ ba fi de 27 palmave.

Hentră ka să seamene vinewa kartoflele în liniĭ ba împărţĭ lăngimea ogorălăĭ în dăoă saă treĭ părţĭ. În fie kare narte ba năne kăte o femeĭe ka să amaze kartoflele dealăngăl brazdeĭ kănrinsă în desnărţirea eĭ. Pănă kănd femeile bor nlănta kartoflele dealăngăl amăndăror brazdelor deskise ne ogor, nlăgăl ba fave alte dăoă brazde într'ănă alt ogor alătăre kă aveasta ne kare să afă femeile kare se bor dăve să năe kartofle mi ne aveste brazde, nănă ve nlăgăl ba beni mi ba akoneri kartoflele năse în brazdele întăĭălăĭ ogor, mi ama mai denarte să ba merţe de odată, nă nămai kă nlăntarea kartoflelor în dăoă ogoare linite ănăl de altăl dar mi kă akonerirea brazdelor. În avest kinză lăkrăl merţe renede. Femeile nă trebăĭe să arănve kartoflele ne brazde, vi să le amezăă kă măna binemor în nămăntăl rostogolit, anăsăndăle năţin în ţărnă, ka ama boăl ve ba merţe înlăntrăl avesteĭ brazde deskisă, kănd ba beni kă brazda ărmătoare ve are să akonere ne aveastă semănată să nă sminteaskă kartoflele nlăntate. Denărtarea ănăĭkăĭb de altăl noate a fi de 8, 10, ba ănkă mi de 15 palmave.

Kartoflele vele marĭ se taĭe în dăoă, însă rare orĭ se not tăĭé mi în treĭ băkăţĭ. Vele de mijlok să nănă întreţĭ, mi nivĭ odată nă se kăbine a semăna de vele mivĭ. Îndeobmte rodirea este mălt mai îmbelmăgată kând să seamănă kartofle marĭ saă băkăţĭ marĭ, fiind foarte de nrisos de a năne kăte mai mălte kartofle într'ăn kăĭb, nrekăm fak kăltibatorii din Moldova în ţeara de săs.

Dănă ve să ba fi isnrăbit semănatăl, de să

ва teme кълtиватoрїъл de съvetъ, trebъїe съ boroneze faца ogorълъї; ши fiind пъmъntъл ъшor съ'l ши batъ къ ънealta пъmitъ t ъ в ъ l ъ k.

Пъmъntъл în kare este a se semъna kartoflele trebъїe съ fie foarte bogatъ. De ва fi a se пъne gънoїъ ne ogoare, anoї tot deaъna akolo ънde se ва gънoїé съ se пъe saъ kartoflele saъ noръmbъл saъ alte nlъnte nrъшътoare.

Норъмбъл.

Норъмбъл este, dъnъ kartofli, velъ maї nreцiosъ nrodъktъ kъ kare s'a înzestratъ agrikъltъra цereї noastre.

Норъмбъл este ъna din avele nlъnte kare aъ tras asъurъle foarte mъlt bъgarea de seamъ nъ nъmaї a tътъror kъitиватorilor, dar ши a soцietъцilor înвъцate. Între skriitorїї karїї s'aъ îndeletnivit kъ deosebiїъ sъrgъinцъ kъ avеastъ nlantъ sънt maї kъ seamъ Parmantier, Harasti, Burger, Duchêne, Schwerz, Dombasle ши maї dekъrъnd D. Bonafous.

De ne vele ve вedem la Amerikanї, Italienї, Snanioli, Franvezї ши Romъnї, nътem sъ ne înkredinцъm kъ avеastъ nlъntъ nreцioasъ dъ o mъnkare ve цine saцїъ. Avestъ adeвъrъ sъ rostemte nъ nъmaї deцeranъl nostrъ kъnd zive kъ fъrъ de mъmъligъ nъ se noate цine sътъl; dar ши de înвъцaцї, între kare Dombasle, вorbind desnre însъшirea norъвъlъї în nriвirea iцienikъ, zive kъ avеastъ nlъntъ, orї ши kъm ar fi nregътitъ nentrъ xrana omъlъї, dъ o mъnkare seцioasъ, ъшorъ de mistъitъ ши nriitoare sънътъцeї.

Норъмбъл se noate întreвъinga în lokъl orzъlъї saъ a grъвъlъї la faverea вerїї. Din zeama strъjenilor se noate skoate zaxar, oцът ши snirt: avest din ърmъ se skoate ши din grъънцele норъмбълъї kare de вor fi strikate daъ maї mъlt rakiъ dekът vele sънътoase. Tot din zeama strъjenilor Xilienїї fak o beътъръ dъlve, xrънitoare ши rъkoritoare. Din frънzele норъмбълъї se fak nъlърїї de вarъ, fъnїї, xъrtie. Нънъшъle норъмбълъї se întrebъinцazъ la ъmnlътъl mindirilor. Kъ vokъlъїї de норъмbї înkъlzesk sътenїї nostri kънtoarele lor; ши însfъrmit, nънъ ши din venъша норъмbilor se dobъndemte o lemie, kare se întrebъinцeazъ kъ mare folos la maї mъlte boale.

Nъ nъmaї nentrъ oamenї este норъмbъл o nlъntъ atъta de folositoare dar ши nentrъ вite. Zaxaroa de норъмbъ орlъitъ este ънъ nътreцъ nlъkътъ ши nriitorїъ la toate soїъrile de вite; ear strъjenїї вskaцї sънt mъlt maї xrънitorї de кът fънъl vel maї bънъ.

Пentrъo nlъntъ aша de folositoare, ши kare, dъnъ kъm zive ши D. Bonafons, este de ън interes maї mare ши de ънъ folos maї lъцitъ de кът toate vele-l-alte nlъnte, fie-vine doremte a aфia de ънde a вenit. Snre a îndestъla avеastъ doringъ foarte fireaskъ gъsimъ dъoъ nъrerї deosebite a dъoї oamenї însemnaцї: ъna sъsцinътъ de D. Mathieu Bonafous kare nretinde kъ норъмbъl era lъkrat în lъmea вiékїe maї 'nainte de a se deskonerї Amerika, kъ Arabiї saъ Krъviaцiї l'aъ adъs în Eъropa ши kъ maї tърziъ, dъnъ ve s'a deskonerit Amerika, s'a adъs ши de akolo sъmънцъ de норъмbъ. Dъnъ avеastъ nърere, natria норъмbълъї ar fi ши lъmea

bĭékie mi vea noăъ; ear alta, emisъ de Candolle kare săs ţine kъ norămbăl a venit în Eărona nămaĭ din Amerika.

Orĭ kă kare din aveste dăoъ nъrerĭ s'ar ăni vetitorĭĭ nostri, mi se nare kъ nentră noĭ este kă kale a mti tot-odatъ mi kъnd s'a adăs nlъnta aveasta în Romъnia.

Din vele ve vetimă în renertorĭăl de *kăsnoutinţe săsale* aflъmă kъ norămbăl s'a adăs în Balaxia de Domnitorĭăl Nikolae Mabrokordat în întъĭa sa Domnie, la 1710. Aua krede mi doktorăl Bolf ve a skris o karte în limba ţermanъ asănra ţъreĭ noastre.

Fiind kъ nimenĭnă se noate îndăoi kъ de la întrodăverea norămbălăĭ în ţearъ mi nъnъ astъzĭ, lăkrarea lăĭ a trebăit sъ se maĭ înmbănъtъţeaskъ, maĭ ales nrin aţĭătorăl mareĭ desbъlirĭ ve ăă dobъndit toate kănoutinţele în bĭékăl nostră, de aveea simţimă trebăinţa a arъta aivĭ kăltibatorilor nostrĭ o stădie, kare se konrindъ în sine nă nămaĭ vele ve sănt adeberite de băne în ţeara noastrъ, dar mi avele ve s'ă kănoskăt de băne în alte ţerĭ, ka aua natrioţiĭ sъ se foloseaskъ de dъnsele mi se fie în stare a nrodăve mi maĭ mălţĭ norămbĭ mi kă maĭ năţinъ kĭeltăĭélъ.

Maĭ 'nainte de a borbi desnre norămbă, sokotim de kăbiinţъ a ne înţeleţe în kăbinte, atъt în avele mtiinţelnive kъt mi în avele a nonorălăĭ nostră. Înbъţaţiĭ daă dăoъ năme de genă norămbălăĭ: D. Bonafous, kare s'a îndeletnivit maĭ mălt dekъt toţĭ veĭ-l-alţĭ kă lăkrarea mi verkъrile norămbălăĭ, zive kъ: nămele de genă al norămbălăĭ este Zea de la elineskăl Zεα, grъă, dănъ kăm 'la

nronăs mi bestităl botanik Linneus; ear D. de Candolle, îmnreănъ kă maĭ mălţĭ însemnaţĭ botanivĭ, sokotemte, kă drent kăbъnt, kъ adebъratăl năme de genă al norămbălăĭ ar trebăi se nă fie avest elineskă Zea, vi avelă de Mays, dăne kămă 'lă nămeskă mi astъzĭ lokăitorĭĭ de la St. Domingo. Romъnĭĭ din felĭărite nъrţĭ ale Davieĭ daă felĭărite nămirĭ norămbălăĭ: aua ăniĭ ъĭ zikă k ă k ă r ă z, alţĭĭ n o r ă m b ă, alţĭĭ m e ĭ ă, m a l a ĭ ă mi Moldobenĭĭ n o n ă m o ĭ ă. Toate aveste felĭărite nămirĭ se daă la totă aveeamĭ nlъntъ desnre kare ne este akăm borba.

În Istoria natăralъ, agrikolъ mi ekonomikъ a norămbălăĭ, fъkătъ de D. Bonafous, direktorăl grъdineĭ de agrikăltărъ din Tărin, se gъsesk dăoъsnre-zeve table, în kare bedemă litografiate kă o xъrnivie nesnăsъ vele vinvĭ soĭărĭ (sneţĭĭ) kă toate felĭările lor (barietъţĭ) de norămbă. Soĭăl vel maĭ resnъndit de norănbă este avel nămit Mays-Zea, saă Zea-Mays mi kare se aflъ mi ne la noĭ. Din avest soĭă a emit 22 de felĭărĭ ve sъ deosebeskă atъt de vele lalte natră soĭărĭ mi de barietъţile lor kъt mi între sine, de ne mъrimea, forma mi floarea grъănţelor, de ne lănţimea mi grosimea vokъlъălăĭ, de ne timnăl koavereĭ mi în sfъrmit mi de ne mălţimea rodireĭ. Din aveste felĭărĭ a soĭălăĭ Mays-Zea abemă mi noĭ doăъ, adekъ norămbălă m ă n t e n e s k kă vokъlъăl lăng mi gros mi kă grъănţele marĭ, mi norămbăl avel xъngъnesk kă văkălъăl skărt mi grъănţele mivĭ. Kăltibatorĭĭ aă verkat kъ veĭ măntenemtĭ sănt maĭ roditorĭ; ear avеĭ xъngъnemtĭ daă o mъmъligănţъ maĭ dălve; însъ amъndoăъ aveste soĭărĭ nă se lăkreazъ la nţĭ deosъbit, vi amestekate la olaltъ.

*

Aceastъ simplъ arътare este destulъ pentru ka sъ bedemъ kът este de întins kъmpul verkъrilor ve trebuesku a fave Romъniĭ, dakъ boesk a konoaşte ku deplinътate toate soĭurile de pomb, şi dakъ aŭ doringъ ka sъ afle kare ar fi pentru noĭ soĭul şi felĭul vel maĭ roditor şi vel maĭ potrivit ku klima, pъmъntul şi împrejurъrile kultъreĭ. La astfel de verkъrĭ ar trebui sъ ne îndemne nu numaĭ nilda naţionilor luminate, kare nu kruţъ niĭ munka niĭ nunga sure a fave şi astъzĭ verkъrĭ asupra avesteĭ plъnte, dar şi însuşĭ interesul nostru, fiind kъ ne aflъm într'o ţearъ unde pomb este uŭ însemnatŭ produkt, unde şi klima şi pъmъntul ъĭ priemte, şi unde numaĭ prin verkъrĭ bune am puté da peste un soĭu saŭ felĭu de pomb, kare ar resultъti maĭ bine ostinelile plugarĭuluĭ. Prin verkъrĭ a deskoperit D. Bonatous folosul unuĭ felĭu de pomb numit Hansilbanian, din soĭul Mays-Zea, kare astъzĭ ve aflъ întrodusŭ maĭ ku seamъ în Piemonte şi kare din 100 de vĭokulъĭ dъ 22 pъnъ la 25 de okale de grъunţe. Folosul ve ar dobъndi şi ţeara noastrъ din astfel de verkъrĭ este atът de însemnat înkът n'ar trebui sъ întъrziem niĭ o oarъ ku anukarea de fukut asemine verkъrĭ, maĭ bъrtos kъ toatъ întъrzierea este prihinositoare de o mare pъguire pentru toţĭ.

Din verkare s'a konoskut kъ toate soĭurile de pъmъnt nu sunt de o potrivъ de priitoare pentru toate plъntele; prin urmare şi pomburul trebuĭe sъ aĭbъ pъmъntul seŭ. Şi în adevъr, verkъrile fukute aŭ dovedit kъ pomburul rodeşte în pъmъntul velŭ kaldŭ, uşorŭ, şi bogatŭ, kare se sfarmъ bine şi kare ba fi arat adъnk.

Lokul pomburuluĭ nu este xotъrit la noĭ; kът ekonomiĭ romъnĭ ъl seamъnъ în pъrloagъ, toloakъ, ţelinъ, bъtelişte, bъtъtorъ, mirişte, moinъ, şi orĭ unde potŭ, fъrъ osebire, şi numaĭ atunve nu rodeşte bine kund ъl seamъnъ vineva într'un lok foarte bŭékĭu şi foarte uşurat.

Lokul avest bŭékĭu şi uşurat nu numaĭ se aflъ linsit de blagъ şi de pustere dar arunkъ şi foarte multe burubene rъle: doue rele de o potrivъ de nepriitoare pomburuluĭ; fiind-kъ aveста este o plъntъ kare sъ fave bine nu maĭ kund pъmъntul este bogat saŭ adъnkŭ şi kurat. Ku toate aveste un lokŭ bŭékĭu şi surakŭ este avela ne kare un bun ekonom trebuĭe sъ 'lŭ kaşte sure a 'lŭ îmbunътъţi şi a'lŭ fave sъ dee însemnate folosurĭ în agrikulţura ţъreĭ. Aşa de sъ ba semъna pomburul într' un lok bŭékĭu şi uşurat, sъ ba îmbunътъţi lokul; kът prin prașilъ se ba kurъţi de burubenile vele rele; însъ în asemene întъmplare rodirea ba fi puţinъ. Sure a şuori dar tot-odatъ şi rodirea, dupъ pilda altor ţerĭ, bom trebui a îngrъşé lokul ku gunoĭŭ, dupъ kare lukrare se vere numaĭ dekът a se semъna în aveст lokŭ o plъntъ prъşitoare: şi anoĭ tokmaĭ pomburul este plъnta prъşitoare vea maĭ de frunte din ţeara noastrъ. Aşa dar prin pomb avem în mъnъ nu numaĭ kiful de a întrebuinţa ku folos lokurile vele bekĭ şi uşurate, dar şi de ale îmbunътъţi kurъţindule de burubenele vele rele şi dundule şi nuştere de kare aŭ trebuinţъ. Ku avest kiu bor uşté ekonomi întrebuinţa şi gunoĭul ve astъzĭ se prъpъ-

deute, întrebuinţare din kare răsare nu numa mai multă roadă în noiembrie dar mi o înregătire foarte folositoare pentru voldele ve se bor semăna în avest pământ în lokul norocoşi.

De multe ori a urmat nagubă însemnată kărat numai din privinţă kă seminţile de noiembrie aă fost bekî mi strikate ănkă din pătul; de aceea mai 'nainte de a se semăna să ba întrebuinţa kinul arătată pentru verkarea seminţilor de bune. Kă toate aveste, de mi din verkare s'a kunoskut kă semăna de noiembrie vea năstrată bine noate se înkolţeaskă mukar de ba fi mi de 10 ani de bekie, totuşi tot-d'auna se întrebuinţează semăna vea mai nouă, mi ne avea de unu an mai kă ăntăietate de kăt ne aveea de două ani.

Noiembrie se seamănă timburiu mi tărziu. Noate se înveaană vineva al semăna îndată ve s'a înkălzit timpul, însă dacă, după ve bor răsări avesti noiembri, semănaţi de timburiu ăi ba bate niskai-ba brume, eî se bor strika. Asemine noate vineva să întărzie kă semănatul mi pănă la Mosi, pănă la sfărşitul primăverii, însă atunve soiulul nostru de noiembrie întămplăndusă aî merţe reu, mi al anuka bruma de toamnă ănkă ne kont, nu noate să dee toată roada vea doritu dela dănsul. În semănatul, deci, al noiembrie, trebuimă a kăuta la timpul velă mai potrivit. Timpul avesta este fórte bine aretat prin o borbă ve amă auzit'o din gura ţeranilor nostri, mi kare borbă kunrinde în sine vea mai bună povăţuire dentru timpul velă mai potrivită de semănare a noiembrie: „se semeni noiembrie după ve înfloreute nersikul mi până kând noţi se arunci kă porumbele în boi de la nug.“ Aceasta înbăţătură seamănă foarte mult kă avea ve povăţuute mi ne Amerikani în favorea semănătoreî.

Noiembrie obiunuit se seamănă în Romănia întru'o arătură proasnată, fiind kă răsare degrabă. Adănvimea, la kare se îngroană semănua la noi, nu trage nivi dekum bagare de seamă a kultivatorilor: apa, după obiceiul ţereî, poate vineva să seamene noiembrie fără frikă ne ogor mai 'nainte de ală ara mi să'l îngroape prin răstornarea pătureî tokmai fundul brazdeî: asemine să îngroană semănua mi în faţa arătureî. Între aveste două margeni de adănvime în îngronatul noiembrie se află unu al treile kinu de îngronatu semănua, ve nu de mult a înveniut a fi întrebuinţatu mi kare din zi în zi se lăţeute, adekă ku borona vea ku dinţi de fer.

Ori ku kare kinu s'ar îngrona semănua, se bagă de seamă kă în deobute toţi kultivatorii romănî seamănă ne arătură neboronită, lukru ve linseute ne pământul nostru de uregătirea ve o kapătă pământurile din vele-l-alte ţeri, unde după ve se ară, urmează mai ăntâiu o boronire, apoi se seamănă mi în sfărmit earem se boronoute sure a îngrona semănua.

Aceî ve obiunuiesk a îngrona semănua ku grana vea ku sunî urmează un obiceiu viéku mi bun al ţereî, semănând ne arătură neboronită; fiind kă semănua, nikăndu între brazde găseute adănvimea de kare are trebuinţă sure a înkolui, în timpu ve de ar boroni arătura mai 'nainte de a se semăna atunve kulmele brazdetor fiind asămăluite, semănua nu are unde nika mi grana nu este în stare ka să

o îngroane atъta de adъnk nrekъt sъ vere, fiind kъ lъkrarea eї nъ este maї nъternikъ dekъt aveea a ъnъї tъrnъ bъnъ. Din nrotivъ, avеї ve întrebъinţeazъ borona îngroanъ semъnţa kъt de adъnk, de aveea foarte nimerit ar fave avestї kъltivatorї de a boroni arъtъra maї 'nainte de a o semъna ші de a o boroni ші dъnъ ve se va semъna. Kъ aveastъ lъkrare nъ nъmaї semъnţa se îngroanъ bine, dar ші nъmъntъl se îmbъnъtъţeşte maї mъlt, ші trebъїe se rodeaskъ ші maї mъlt.

Kъ kinъrile de maї sъs slъjindъse kъltivatorїї obivnъeskъ a arъnka într'o falve de la 3 nъnъ la 4 dimerlїї grъъnţe de norъmbъ.

Toate obiveїъrile de semъnat ші îngronat aъ fost întrebъinţate, nretъtindene ka ші la noї astъzї, nentrъ feliъritele nlъnte nrъşitoare; însъ de kъnd ne aїъre kъltivatorїї aъ învenъt a gъndi kъ toatъ inima la îmbъnъtъţirea meserieї lor, dъnъ maї mъlte verkъrї fъkъte, aъ kъnoskъt maї folositor de a întrebъinţa în lokъl avestor lъkrъrї altele mъlt maї îndъmъnative ші maї ekonomive, ne kare le mi bedem astъzї lъţite ne aїъre ші nentrъ aveea le îmnъrtъşim ші noї kъltivatorilor nostri.

Dъnъ ve s'a boronit bine arъtъra, kare de nъ va fi amъnъnţitъ bine se maї boroneazъ ші de a dъoa, ba ънkъ ші de a treїa oarъ, nintre aveste rъstъnmъrї nъ nъmaї înkolţъskъ ші rъsarъ bъrъenile dar sъ ші nimiveskъ de dinţiї boroneї, anoї se seamъnъ norъmbъl într'ъn nъmъntъ nregътitъ bine ші kъrъţitъ de bъrъene, în liniї drente, arъnkъnd semъnţa la o adъnvime kъbiinvoasъ ші întrebъinţind

ші maї nъţinъ semъnţъ. Aveastъ lъkrare se fave kъ mawina ve o nъtem nъmi *semъnariţъ.*

Mawina aveasta are feliъrite forme; kъ toate aveste avea formъ mi s'a nъrъt tot-d'aъna maї bъnъ kare are lingъrї.

*S*emъnţa se toarnъ ve în kowъl mawineї, їesъ nrin gъъrile de la fъndъl kowъlъї, nikъ în lingъrile awezate ne ъnъ sъlъ, kare înbъrtindъse nrin miwkarea ve i se dъ de kъtrъ roatele mawineї trase de kal, înbъrtewte ші lingъrile: aveste trekъndъ ne dinaintea gъъreї kowъlъї їeъ semъnţa ші o arъnkъ de desъntъl kowъlъї ші a sъlъlъї într'o leїkъ ne kare se dъve semъnţa nъnъ în nъmъnt, kade în fъndъl brazdeї, deskise de niverele mawineї ші anoї se astъnъ kъ ţerъna ve o adъve ferъl aninat la dinanoea avestor nivere.

Snre a îndrenta aveastъ mawinъ kъътъm maї ънтъїъ a awеza niverele eї la o denъrtare notribitъ, ka awa ші brazdele ve se bor deskide se fie îndestъl de denъrtate ъnele de altele. Aveastъ denъrtare nentrъ norъmb trebъїe sъ fie de treї nalme de la o brazdъ la alta. Asemine se notribewte ші adънvimea brazdelor, dъnъ soїъl nlънteї ve se seamъnъ, rъdikъnd saъ koborъnd niverele mawineї ші fъkъnd'o a fi nentrъ norъmbъ de ъn nalmak de adънk în nъmъntъrile vele xleioase ші de dъoъ în avele nъsinoase:

Leїvile asemine se îndreanţъ nъind kъte ъna în mijlokъl fie-kъrъle niverъ ші awъzъndъle ka fie-kare se fie de desъntъl ші a ъneї gъъrї a lingъrilor.

Lingurile sunt kute mai multe la un lok ashezate împrejurul sălăi, însă numerul lor se sporește saŭ se micșorează când desimea se dorește a avea plantele deal lungul liniilor din ogor. Potrivirea ce se face lingurilor este legată și ca potrivirea ce se face deschiderei gurilor koșulăi; așa, când are să se semine plante mai dese, atunce nu numai se lasă ne săl la fie-care ash a koșulăi mai multe lingurî dar și însășî gaura koșulăi se mai mărește deschizând'o mai mult; și din protivă, când plante are se fie semănată mai rară, atunce se împrejmuiește nu numai numerul lingurilor de ne săl, dar se îngusteză și gaura koșulăi. Aceasta potrivire așa se face pentru porumbă ka în lanțimea unei palme dintr'o linie să nu kadă mai mult dekât unul saŭ mult două fire.

Mașina de semănat, ne kare o sokot bună a o rekomănda kultivatorilor, este acea numită englizaskă, trasă de un kal, ce s'a îmbunătățit în Franția și kare se găsea de vândut la institutul de la Robil; ear astăzî se găsește la avel de la Grignion și la fabrika lui Dombasle din Nancy. De akolo se pot dobândi modelurî, de ne kare să se poată face mașinî și aice la noi.

Tot în ogorul în kare s'a semănat porumbul se obicinuește aice la noi, ka și în Alzas, a semăna fasole, bostanî și mai kă samă kănepă pentru xăldanî; însă aceste plante kresk nu numai storkându blaga pământului, ce suntem interesați a o păstra pentru pânile albe, kare, dupe rândeala cea mai potrivită, aă să se semine în lokul porumbului, dar și mikșurându rodirea porumbului; kăcî

xrana din pământ are să se împarte, în asemine întâmplare, între aceste felurite plante. Fasolile, bostanii și xăldanii de și se fak la o altă kând sunt semănate ku porumbul, însă rodul lor este mai pugin de kât atunce kând se seamănă în deosebî fie-kare din aceste plante: de aceea dară obiceiul nostru este pădurarii și trebuie părăsit ka unul ce ne lăngă săraca pământului adăuce multă înkurkătură și nierdere de timpă ku alesul și krățatul lor la prășire.

Într'o geară, ka Romănia, unde pământurile sunt larjî ear oamenî pugină și fără tragere de inimă centru lukrul prorietarilui, și unde prașila este atâta de obișteaskă, kultivatorii sunt siliți ka să kaște toate kinurile prin kare să se sporească lukrul. Aceasta aă fost o trebuință neapărată și în alte gerî aflătoare în împrejurări de și deosebite de ale noastre; însă unde de asemine ka și la noi se simte trebuința prășitului. Ku lesnire dar am nuté să ne îndestulăm și noi, dakă ne vom folosi de aceea ce ne aiure verkarea ku desevârșire a dovedit kă; în lukrarea plantelor prășitoare mașinele de prășit sunt acele mai folositoare. Prin aceste și Romănul ar nuté lukra, dupe kum se lukrează ne aiure, nu numai mai multe kartofle și porumbî dar și ku mai puginî keltuélă și ku mai multă recoltă.

De luat în bugare de seamă este kă toată munka ce o face omul singur este prekât de ostenitoare și skumpă, pre atâta și cea mai desevârșită; ku toate aceste mașinele nu sunt altă dekât niște unelte ku kare se slujește omul lângă în agiutor și puterea dobitoacelor și așa făkând

nă nămaĭ maĭ mălt lăkră, dar mi ăn lăkră maĭ eftin, maĭ renede mi kă mai năţinъ trădъ. Aşa omăl sъnъnd nъmъntăl kă xărleţăl nă fave nivi odatъ atъta snor mi ăn lăkră atъta de eftin mi renede ka atănve kъnd în lokăl xărleţălĭ întrebăinţeazъ nlăgăl, mi ne lungъ mănka sa ĭé în aţĭătorĭă mi aveea a dobitoavelor ve trag nlăgăl. Asemine se noate zive mi desnre greblъ a kъreĭa treabъ o fave grana mi barona, earem trasъ de bite. Asemine de kъnd a cmit omăl de săbt robia întănerikălăĭ nemtiinţeĭ a aţĭăns ne aĭăre, în năterea desbъliteĭ sale înţeleţerĭ, de a lăa în aţĭător năterea bitelor mi la nrashъlъ kă kare astъzĭ ne aĭăre se fave ăn lăkră maĭ mălt, maĭ eftin mi maĭ renede dekъt kă sana.

Sfeklile.

Kartoflile lăkrate nentră xrana omălăĭ mi nentră skъnarea lăĭ foamete s'aă lъţit în agrikăltăra altor ţerĭ, nă nămaĭ nentră avestă folosă dar mi nentră kъ ele daă ănă nătreţă bănă bitelor. La noĭ însъ, mi maĭ alesă în Moldova, kartoflile s'aă nriimit în kăltăra mare maĭ mălţă nentră a skoate din ele rakiă dekъt nentră a xrъni ne oamenĭ.

Nrefaverea kartoflilor în rakiă aratъ o trebăinţъ mare ve se simţemte de kăltibatoriĭ nostri, aveea de a redăvea kъtimea vea mare a nrodăktelor într'ănă bolămă maĭ mikă, maĭ lesne de transnortat mi de bъndăt. Aveastъ trebăinţъ este aveea kare'ĭ silemte a nrefave în snirt kĭar mi grъăl, obъzăl, orzăl, sekara mi norămbăl. În avcastъ nrefavere kăltibatărĭĭ nostri, ne lungъ snirt, dobъndeskă mi braxъ, kare este ăn nătreţă însemnată nentră în-

grъmatăl boilor, ve formeazъ ănăl din vele maĭ marĭ obiekte ale komerţălăĭ nostră.

În alte ţerĭ sъ nrefakă grъnile mi kartoflile în snirt, nă nămaĭ nentră foloasele arътate maĭ săsă dar mi nentră a dobъndi ţănoĭă, fărъ kare nă este kă nătinţъ a se fave lăkrarea nъmъntălăĭ.

Afarъ de aveasta, kartoflile înfăţimazъ kăltăreĭ ănă folosă mare aţĭătъnd'o întră a kărъţi ogoarele de bărăĭenile vele rele kă kare le ъmnle nlъntele ve nă se nrъmъskă, kămă e grъăl, sekara, orzăl, obъsăl.

Snre a kărъţi nъmъntăl de bărăĭenĭ rele mi snre a fave ka grъele noastre sъ easъ kărate de neginъ, de mъzърikie de măltarĭă mi de o mălţime alte seminţe rele, este de neanъratъ trebăinţъ a se înmălţi în kăltăra noastrъ nlъntele vele ve se nrъmъskă, mi de kare noĭ n'avemă dekъt nămaĭ norămbăl. Într'aveastea, sfekla este aveea ne kare o rekomъndъmă maĭ kă osebire kăltibatorilor, nă nămaĭ nentră kъ kărъţъ nъmъntăl de bărăĭenĭ rele, fiind mi ea este o nlъntъ ve sъ nrъmъmte, nă nămaĭ nentră kъ serbemte la nătreţăl bitelor mĭ maĭ alesă la îngrъmatăl lor, dar mi nentră kъ mi ea se noate redăve într'ănă bolămă maĭ mikă mi kă mălţă maĭ folositorĭă sъnъiъţeĭ mi ferivireĭ oamenilor dekъt avelă ve easъ din kartofli. Din sfekle se skoate zaxară kare astъzĭ sъ nrodăve în kъtime mare în Franţa mi în velelalte ţerĭ kă klima stъmъratъ, ănde nă se noate fave trestia de zaxară.

Dănъ ve se skoate zaxarăl din sfekle remъne obraxъ kare este mălţă maĭ xrъnitoare nentră bite dekъt avea skoasъ din kartofli. Afarъ de a-

veasta ui din sfekli sъ skoate rakiъ. Dar kъ zaxarъl ve skoate vineва din sfekle ɣeara este mъltъ maĭ folositъ dekъt kъ rakiъl ve l'ar skoate din trъnsele saъ din kartofli.

Sfeklile sънt de maĭ mъlte soĭъrĭ, însъ avele albe de Silesia kъ kreasta вerde sънt avele maĭ bogate în zaxar.

Sfeklilor nriemte ънъ nъmъntъ ъmĭorъ ui bogatъ, kъ toate aveste ele se fakъ bine ui în nъmънt tare, kъnd este lъkrat ui nregъtit bine.

Semъnɣa de sfeklъ ve se nъne într'ънъ nogonъ atъrnъ dela kinъl lъkrъreĭ. Sfeklile se seamънъ d'a drentъl în ogorъ ui atъnvĭ natrъ oka de semънɣъ sънt nrea destъle nentrъ ънъ nogonъ. Sfeklile se seamънъ ui în rъsadniɣъ ui anoĭ se nĭънteasъ ka tътънъl. Avestъ de ne ъrmъ kinъ este avelъ maĭ îndemънatikъ, fiind-kъ îngъdъĭe kъltibatorĭъlъĭ a nregъti bine nъmънtъl în kare are se rъsъdeaskъ sfeklile, ui fiind-kъ noate în rъsadniɣъ sъ kъltibeze mъlte rъdъvinĭ ne o întindere mikъ de nъmънt. Kъnd sadъl a kreskъt nънъ ve a aɣĭъns se aĭbъ mése frънzimoare atънve se skoate, se reteazъ frънzele de la rъdъvinъ în ssъ, ui sъ sъdemte în linii, demarte de ънъ nasъ ъna de alta, nъindъ sadъrile d'a-lъngъl linieĭ în denъrtare de o nalmъ ui ɣĭъmътate ънъl de altъl, Нъмънтъl fiind aratъ adънkъ, fiind îngrъmatъ, fiind ui amънънɣitъ, kът se noate de bine, se înseamnъ liniele ne elъ ui anoĭ se fakъ gъърĭ kъ ънъ kitonagъ. Dънъ ve s'a fъkът o gaъръ adънkъ, se nъne rъdъvina sadъlъĭ în ea ui kъ nivĭorъl sъ anasъ de se lъnemte bine de nъmънt. În atinɣerea rъdъvineĭ de nrin toate nъrɣile kъ nъmънt ui maĭ alesъ la kanъl rъdъvineĭ stъ toatъ nrinderea sadъrilor.

Orzъl.

Orzъl ve se seamънъ de kъ toamnъ în ɣearъ se nъmemte Alakъ, în Moldoва de jos; ear avelъ de nrimъвarъ se seamънъ în anrilie. Soĭъl orzъlъl de ne la noĭ sъ seamънъ în martie ui maĭ nimerit în mъstъl omътъlъĭ. Se maĭ aflъ ui alte soĭъrĭ kare sъ seamънъ ui în maĭъ. De dorit este ka sъ deosъbim felĭъritele soĭъrĭ de orz ui sъ kъnoamtem toatъ însъmirile lor vele bъne; ama am mti kъ înkredinɣare kare este avel kare se seamънъ în mъstъl omътъlъĭ ui nъ deɣerъ, ui altъl kare stъ maĭ mъlt timn în nъmънt, totъmĭ firъl lъĭ nъ este maĭ grosъ ui maĭ bънъ de kът a orzъlъĭ grabnikъ ui mънънɣъlъ. Este ън soĭъ de orz nъmit orzъ de Eɣint ve dъ o fъinъ foarte bънъ nentrъ нъne ui karele este maĭ kъ totъl linsitъ de tъrъɣe.

Orzъlъĭ în deobmte nriemte ън nъmънt kald, ъmĭor, saъ vel nъɣin foarte bine amънънɣit. Ші în nъmънtърile vele Iътoase se noate semъna orzъl, dakъ вor fi nregътite bine nrintr'o ogorire de kъ toamnъ ui nrin dъoъ saъ ui treĭ arътърĭ de nrimъвarъ. Lokъl vel maĭ bънъ însъ nentrъ orz este norъmbimte karea, de ва fi fost lъkratъ bine, noate sъ nrimeaskъ orzъl în nrimъвarъ ui fъръ a maĭ fi aratъ. Îndatъ ve sъ ва sbivi nъmънтъl, sъ se boroneaskъ bine norъmbimte kъ o boronъ kъ dinɣĭ lънɣ, de fer, kъ o mamінъ ve se nъmemte stirnitor ui anoĭ sъ se seamene orzъl îngronъndъ'l adънk

la dăoъ, treĭ, ba ъnkъ ші la natră nalmave în nъmъntările ăuĭoare nrintr'o boronire bănъ, În avest kin am semъnat orz la Vĭoara, dăкъ sfъtărea ănăl kăltibator însemnat de la Ştefъneuţĭ, ші am dobъndit îmbelşugatъ roadъ, dar ші din semъnъtăra ve am fъkăt, năind orzăl în nărloagъ amъnănţitъ bine, nă maĭ năţin rod bănă am dobъndit. Kă kъt nъmъntăl ba fi maĭ slab ші maĭ bine amъnănţit, kă atъta ші orzăl se fave maĭ roditorĭă. De avea faimosăl franţez Dombasle arăta aveastъ stare a amъnănţireĭ nъmъntălăĭ zikъnd, de kъte orĭ trevеam dimineaţa ne lъngъ lanăl de orz, kъ el în venăше se fave maĭ bine. În adevъr, akolo am văzăt orzăl kăles de ne nъmъntăl Robilălăĭ fъkъndăkъ foarte riditorĭă ші dъnd îndăoit maĭ mălt de kъt strănţem noĭ de ne mъnoasele nъmъntărĭ a le Romъnieĭ, akolo de ne ărăndiшăl Mozelii sъ kъnъtъ maĭ mălt de kъt ve aive nă sъ dobъndeшte de ne nъmъntările ve le maĭ băne шikare se not nămi ale fъgъdăinţeĭ.

Sekara de barъ.

Kъnd nă s'a nătăt semъna sekara de toamnъ, saă kъnd din nrivina erneĭ sekara aveasta a nerită, se noate semъna sekara în măstăl omătălăĭ. La aveastъ semъnătărъ se năne maĭ mălt semъnăţ dekъt la avea de toamnъ. Sekara de barъ este băn de semъnat în iokările măntenoase, ănde vea de toamnъ nă rodeшte ші ănde deші sъ koave maĭ tărziă dar nă este aша de snornikъ ka vea de toamnъ. La nebоĭe nămaĭ se seamъnъ nrimъbara sekara, karea nivĭ nă sъ fave roditъ dakъ bara ba fi sъvetoasъ.

Anasonăl.

Am băgat de seamъ kъ negăţătorĭi kămnărъ anason din Tărkia ші'lă trimită în Romъnia ănde se întrebăinţeazъ la nrifъkătăl rakiălăĭ. Nă este de nebоe ka sъ se kămnere anason din strъinătate, de oarъ ve elă se noate fave foarte bine în ţeara noastrъ, ănde noate snori abăţia kăltibatorĭălăĭ nostră nrin okăltărъ din vele maĭ bănoasъ. La ănă nogonă de nъmъntă se vere nămaĭ 2 nънъ la 3 okale de semъnăţ kare, daka este arănkatъ în nъmъntăl ve'ĭ nriemte, noate sъ nrodăkъ ші neste 300 de okale, ші aша sъ resnlъteaskъ kă asănrъ de mъsărъ ostenealъ kăltibatorĭălăĭ.

Пъmъntăl kare nriemte maĭ bine anasonălăĭ este avel maĭ mălt slab dekъt tare, maĭ mălt nъsinosă de kъt kleĭosă, maĭ mălt ăшĭor dekъt greă, maĭ mălt kald dekъt reve, destăl sъ fie ămed ші sъ se afle într'o nosiţiăne kăldăroasъ. Пъmъntăl se nrăgătemte nrintr'o arătărъ de toamnъ ші alta maĭ 'naintea semъnatălăĭ, dar dănъ semъnare trebăie se se grane bine în lъngă ші înkărmeziшă.

Oile.

În aveastъ lănъ, oile ve aă învenăt a fъta simţeskă vea maĭmare trebăinţъ de ăn nătreţ în destăl ші bănă, fărъ de kare atът ele kът ші meiĭ se kirveskă. Пe la lăna aveasta kъmnăl ънkъ nă este înberzit bine ші fънăl învene a se sfărші. Kъte bite nă slăbesk ші nă sъ nrimejdăesk din linsa xrъneĭ la sfărmităl ernatikălăĭ lor? De avcea sъ kăbine ka sъ maĭ îmnrosnъtъz sătenilor nostri borba be-

kie „fъnъl ui nъnea sъ nъ ui le bъndъ niчĭ odatъ de la kasъ.“ Oile trebъesk skoasъ la kъmn îndatъ ve aš dat earba. Nъ trebъĭe însъ sъ auntentъm kasъ se îngroašъ la rъdъvinъ ui nъĭъu, kъvĭ oile mъnъnkъ nъmaĭ frъnzile ui sъ xrъneškš foarte bine nъmaĭ kъ kolцiĭ erbeĭ. Kъnd învene a kreunte naĭъl, atъnve frъnzele erbeĭ nъ maĭ kresk, ui tokmaĭ de aveea ne islazъrĭ not sъ se xrъneaskъ totdeaъna maĭ mъlte soĭъrĭ de bite de kъt ne fъnaцъrĭ.

Ne la învenъtъl avesteĭ lъnĭ nъmъntъl sъ aflъ înbъskъt kъ îndestъlъ earbъ nentrъ ka sъ se satъre oile ui sъ nъ li se maĭ dee fъn. Dъverea oilor la nъskъt trebъĭe sъ fie ka ui o nornealъ ui sъ nъ li sъ îngъdъe nivĭ de kъm ka sъ se kъlve ne nъuiъne saš sъ mъnъnve stъnd mъlt timn într'ъnš lok. Oaea trebъĭe sъ mъnъnve mergъnd neînvetat, kъvĭ almintrelea sъ întъmnlъ o mъlцime de boale foarte stъrnitoare de oĭ. Sъ ne ferim de a da oile la nъskъt ne imauъrĭ mlъutinoase, ba ъnkъ nivĭ ne vele ъskate kъnd earba ba fi mъĭetъ de nloae ui de roъъ; ear la sloatъ, maĭ 'nainte de a le dъve în nornealъ, este bine sъ li se dea ka sъ anъve în tъrlъ nъцine naĭe saš fъn.

Nronrietarii de oĭ kare voĭesk sъ nъ dee gъlbeazъ în bitele lor ui sъ fie ferite odatъ de orĭ ve boale,t rebъĭeskš sъ nribigĭezъ kъ neadormire ka vĭobanĭ sъ'ui întnlineaskъ datoria lor. Neîngrijirea vĭobanilor este maĭ totdeaъna nrivina nъgъbirilor velor maĭ marĭ ve se întъmnlъ în oĭ; ear maĭ kъ seamъ akъm kъnd fatъ oile, de la vĭobanĭ atъrnъ ka sъ casъ maĭ mъlцĭ saš maĭ nъцinĭ meĭ; ui aua de la eĭ nъrvede snorirea saš mikuъrarea folosъlъĭ ve

adъkš tъrmele de oĭ. De aveea orĭ kъt de bъn ar fi vĭobanъl, nъ trebъĭe lъsat nenribigĭet de kъtrъ stъnъnъl tъrmeĭ. Bъna rъdikare a meilor atъrnъ foarte mъlt ui de la nъtrъцъl ve se dъ fъtъtoarelor; de aveea kъ skъmnъtate sъ se ъrmeze vele zise maĭ sus, atъt în nribirea oilor kъt ui a meilor.

Îngrъuatъl biцeilor.

Îngrъuatъl biцeilor învene a debeni la noĭ ънš ramš însemnatš de înabъцire. Îngrъuatъl se fave în tot kъrsъl anъlъĭ; însъ maĭ obivnuit se fave ui se sfъrueute în aurilie, kъnd se întreabъ maĭ mъlt karnea de biцelš.

În mъlte lokъrĭ sъ taĭe biцeiĭ kъnd sънt de 3 nъnъ la 4 sentъmъnĭ. Însъ maĭ obivnuit sъ taĭe kъnd sънt de 4 saš de vinĭ lъnĭ, kъnd aš ui karnea vea maĭ albъ ui vea maĭ gъstoasъ. Nъtrецъl ve se dъ biцeilor fave karnea lor albъ, bъnъ la gъstš ui nlъkъtъ la mъnkare. Aveastъ bъnъtate ui aveastъ albeaцъ a kъrneĭ se dobъndeute dъndъsъ biцeilor, ui învenъnd a li se da de kъnd sънt de 2 lъnĭ ui nъnъvesъ taĭe, ne lъngъ lantele vel sъgeui o beътъrъ de fъinъ de grъš onoritъ ui amestekatъ kъ oъъ.

Stъnii.

Nъnъ la mijlokъl avesteĭ lъnĭ se sfъrueute lъkrarea skoatereĭ stъnilor din temnikš. Aveastъ skoatere atъrnъ dela timnъl ve ba fave. Kъnd este timnъl reve se întъrzie skoaterea stъnilor; ear kъnd este kaldš sъ grъbeute.

Skoцъndъsъ stъniĭ din temnikš se auazъ în nrisakъ. Nrisaka se fave la lokъl vel maĭ roman-

tăkă, vel mai ulină ka erbări ui ka konavĭ; fiind kă din florile avestora albină kăleţe mierea ui veara. Urisaka trebăie kărăţită de earbă ui bărăene ui ţinătă tot deaăna măţărată frămos În urejma urisvei este bine să se seamine erbări mirositoare de kămină, kămă'să vimbrăl, ramoniţa, sălvina, ui alte asemine, ear mai ka seamă xriuka, măkar br'o 60 de urăjină. Xriuka să se seamine de timnări ka aua ne timnăl roĭuteĭ să fie înfloritŭ ui să aţĭă'e roĭutea albinilor.

La făkătăl urisvilor să se ĭea seama a le păne denarte ăna de alta, ka să nă se înădeaskă albinele ui ănele ne altele să se urănădeaskă. Uttĭăbeile skoase în urisakă să se akonere bine ka kănave ka să nă resbată în ele uloae ui să le ţie dosă ui ămbră de razele vele arzetoare ale soarelăĭ.

Nă este animal mai folositorĭă săteanălăĭ nostră de kăt albina. Aveastă insektă kălege singără de ne kămu nektarăl ui uolenăl florilor, kare fără dănsele ar remănea nerdăte ear ka dănsele să strinţe ui se urefave în miere ui veară, fără ka omăl să'uĭ dee vea mai mică osteneală, saă să fakă bre o keltăĭeală. Ka mierea ui veara dela 2 uttĭăbeĭe săteanăl ăuĭ ulătemte toate dările sale kătre Stată ui kătră komănă, de aveea nimik nă noate fi mai de folosă ui mai de mare măngăere ui băkărie nentră săteană dekăt albina, kare ka mierea ăĭ bine de'ĭ îndălvemte amărătele sale zile ui de'lă aţĭătă în ulata datoriilor ui altor keltăĭele fără ka nentră aveste îndemănărĭ să'uĭ fi dat bre o mare osteneală. Albina singără se xrănemte, ui din xrana ve adănă îndălvemte ui ne omăl ve kaătă de dănsa.

Uaserile.

În anrilie stănăna de kasă are măltă treabă ui măltă bătaie de kană ka năiĭ ve 'ĭ aă skosă klomtile. Xrana vea mai bună ui vea mai nriitoare ve se noate da năilor, în vele dintăĭă uése zile, este mĭeză de păne ăskată ui dămikată măneănţelă ui a mestekată ka gălbinăuă de oă bărtosă, Ka kăt kreskă năiĭ ka atăta să îmnăţineazŭ gălbinăuăl de oă ui să snorewte mĭezăl de păne, kare se ui kărmă kănd aă aţĭănsă a fi năiĭ de dăoe sentămănĭ, ui în lokăl mĭezălăĭ de păne se nănă grăneţe.

Bobovĭĭ de găskă ui de raţă măpănkă tărăţe onărite ui bărăenĭ xăkăite, ear mai ales frănze de marole ui de barză. Eĭ ĭăbeskă a fi tot deaăna în ană ănde se skaldă ui kare nriiewte foarte măltă sănătăţĭ lor.

Năiĭ de kărkă kapătă ui eĭ mănkare de mĭeză de păne ka gălbinăuă de oă kare să dă ui la veilalţĭ năĭ; însă ka m ĭ măltă îngrijire ui băgare de seamă, fiind foarte delikaţĭ ui nătimitorĭ foarte măltă de frigă ui de ămezeală.

Urătuităl.

Bobăl. Într'o ulăgărie bănă, bobăl trebăĭe să fie sokotit ka o xoldă nregătitoare; nentră aveea kĭeltăĭală ve se fave ka nrătuitălbobălăĭ ba fi resulătită nrin îmbelmăgata lăĭ rodire. Tot-odată nămai năţin să folosesk ui xoldele ărmătoare de avest nrătuit, fiind kă găsesk ăn nămănt kărăţit de dădă. Bobăl semănat în linĭĭ se nrătămte de dăoă treĭ orĭ ka mawina nămită Sana kalălăĭ,

пънъ че kreшte îndestъl de nalt ka sъ nъ se maї noatъ lъkra kъ aveastъ maшinъ; ear dъdъъl din lъngъl linielor de n'între nlъnte se ва nliві saъ nrъшi de oamenї kъ sana.

Morkoвїї чеї semънaцї timnъriš aъ nevoїe în aveastъ lъnъ de a fi nrъшiцї. Trebъїe ka sъ le dъm ънtъїa nraшъlъ îndatъ че 'ї nъtem deoseві dintre bъrъїene. Kъ toate aveste trebъїe sъ ne ferim de a 'ї nrъшi kъnd nъmънtъl ва fi вmed шi sъ ва lini de oninvile nrъшitorilor.

Makъl trebъїe nrъшit în aurilie kъ aveeaшї bъgare de seamъ kъ kare s'aъ nrъшitъ morkoвїї. ba ънkъ шi maї mъlt katъ sъ ne ferim de a nrъшi makъl ne вn timn вmed. Din aveastъ greшalъ makъl tънjeшte tot daвna. Makъl trebъїe rъrit lъsънd kъte 15 пънъla 18 nalmave între o rъdъvinъ шi alta, kъ toate aveste akвm la ънtъїa nraшъlъ sъ lasъ шi maї des, fiind kъ mъlte rъdъviniї not sъ maї nearъ ънkъ; ънsъ la a dвoa nraшъlъ sъ ва sъvъrшi rъritвra makъlъї, шi aveasta sъ ва fave atвnve kъnd frвnzile bor fi de dвoъ saъ de treї nalmave de lъnцї.

Sfeklile, kъrekїъl, шi alte rъdъvinї din rъsadniцъ trebъїeskъ nlibite îndatъ че se notъ kъnoaшte din dъdъъ; шi dвnъ 8 saъ 15 zile, kъnd se nlibeskъ de al dвoїlea, sъ bor smъlце firile vele nrea dese, lъsънdвse kъte dвoъ deцete între fickare fir, шi dakъ ar dori vine-ва ka sъ aїbъ rъsad frвmos ва trebъi a rъri шi maї tare. Sfeklile semънate ne lok шi kare nъ aъ sъ maї fie rъsъdite, trebъїesk nrъшite kъt se ва nвtea maї de timnъriš

Inъl vel semънat de timnъriš trebъїe sъ se nrъшaskъ akвm, ferindъ-ne de a fave aveasta ne вn timnъ вшed шi silindвne a o isnrъві kъt maї îngrab.

Grънatъl ovъssъlъї, orzъlъї шi al bobъlъї.

Dвnъ че a rъsъrit ovъssl шi s'a înrъdъvinat bine, o grънare maї mъlt saъ maї nвцin adънkъ, dвnъ starea nъmънtъlъї, ъї adвve tot-d'avna foarte mъlt folos. Aveastъ grънare este neanrat trebвitoare, kъnd ovъssl sъ aflъ semънat într'вn nъmънt lвtos, saъ alb. Illoile bat fana ogorъlъї: шi dakъ dвnъ avestea вrmeazъ вskъvїne, atвnve sъ nrinde ne d'asвnra o skoarцъ вrtoasъ kare nъ sъ lasъ a fi rъsbътвtъ de roъ, de aer шi de вnt, шi kare sвgrвmъ nlънtele шi onreшte kreшterea ovъssъlъї. O grънare dar fъkвtъ ovъssъlъї la timnъ, kъnd nъmънtъl învene a se sbivi шi maї 'nainte de a se nrinde skoarцa, ъї nrivinвїeшte vele maї folositoare вrmъrї. Ne lъngъ avestea, toate ogoarele grънate în avest kin nътimesk foarte nвцin de sъvetele de barъ.

Grънarea este nriitoare шi orzъlъї, ънsъ trebъїe fъkвtъ kъ maї mъltъ kвmпънire, nentrв kъ naїъl lъї sъ sdrobeшte maї lesne de kъt al ovъssъlъї. Orzъl trebъїe sъ se grane zioa, kъnd ва fi maї mare arшiцъ шi kъnd soarele ва fi maї tare, kъvї atвnve nlънtele fiind kam вestejite nъ li se fъръmъ naїъl. De mare folos este ka kъltivatorїъl sъ nъndeaskъ minвtъl favereї avestor grънъrї, шi dвnъ че ва fi rъsъrit шi mвшtarъl шi rъdikїoara de nrin semънътвrile de nrimъvarъ, anoї sъ grъne sure a stъrni totd'odatъ шi aveste bъrъїene.

Bobъl trebъїe sъ se grane îndatъ че ва fi

rъsъrit. Aveastъ lъkrare nъ 'ĭ adъve nivĭ o strikъvĭъne, vi din nrotibъ grъbeute kreuterea lъĭ. De aveea nъ trebъie sъ 'l lъsъm ne grъnat, mъkar de am fi ui xotъriuĭ sъ 'l nrъuim maĭ tъrziĭ.

Toate aveste grъnъrĭ trebъieskъ fъkъte, kъt ba sta în nъtinuъ, ne ъn timn ъskat ui kъnd nъmъntъl ba fi sbivit bine. Kъnd avem sъ semъnъm trifoĭъ saŭ alt-fel de fъnaŭ ui imaш în bre ъna din aveste nъnĭ, atъnve în minътъl avestor grъnъrĭ sъ se arъnve semъnua, adekъ maĭ 'nainte de a grъna dakъ nъ ne-am teme ka semъnua sъ nъ fie nrea adъnkъ îngronatъ, saŭ dъnъ grъnare dakъ ba fi nъmъntъl bine amъnъnuit.

Grъdina.

În aveastъ lъnъ se not fave maĭ toate semъmъnътърile arътate în lъna trekътъ. Semъnътърile fъkъte în faъr ui uerminar ui avele de la învenътъl lъĭ nrier, aŭ trebъinuъ de a se nlibi, rъri ui nrъui. Stъnъna de kasъ trebъie sъ fie foarte xarnikъ în faverea avestor lъkrъrĭ, ui îndatъ ve ba bedea bъrъĭene ui dъdъŭ ne stratърĭ sъ le stъrneaskъ, kъvĭ aveste kъnrind lokъl uĭ înъdъuъ ne vele sъmъnate ui le îmnedekъ kreuterea, maĭ ales dakъ timnъl este nloĭos. Asemine trebъie sъ se rъreaskъ nretътindene nlъntele vele nrea dese, de frikъ noate ka sъ nъ fie fost sъmъnate nrea des; de aveea nъ trebъie ka sъ întъrzie kъ rъritъl, kъvĭ atъnve sъ nĭerde maĭ mъlt de kъt dakъ ar fi semъnat maĭ rar. Aua veana, morkobъl, nъirънjelъl nъ se fak destъl de groase în rъdъvinъ dakъ bor fi dese. Asemine kъrekĭъl ui sfeklile din rъsadnuъ sъ se rъreaskъ kъ

bъgare seamъ, kъvĭ nlъntele se bestejeskъ, se kirveskъ ui daŭ rodъrĭ foarte neînsemnate, kъnd kresk tiksite saŭ strinse ъnele de altele. În nrier saŭ maĭ bine în florar învene ui lъkrare ъdatъlъĭ grъdineĭ. Ana este sъfletъl grъdineĭ, de aveea de kъte orĭ se ba bedea kъ nъmъntъl sъ ъsъkъ, trebъie a'l ъda fъrъ întъrziere. Trebъinua ъdatъlъĭ aŭ storvit dibъvia grъdinarilor bъlgarĭ de ne la noĭ. Nъuъrĭ, manuъrĭ de dъs anъ, asemъnъrĭ de nъmъnt, faverĭ de drъmъrĭ nentrъ anъ, astъnътърĭ la rъsnintenele lor, ba ънkъ la grъdinele de ne uъsъl Jijieĭ am bъzъt kъ mare nlъvere ui roui înbъrtite de boĭ ui ъrkъnd ana de jos ne mal. Destъl ba fi ka o stъnъnъ sъ kaъte kъ bъgare de seamъ la neobosita mъnkъ, la iskъsinua ui kъutigъl grъdinarilor bъlgarĭ, nentrъ ka sъ se înkredinueze kъt de marĭ folosъrĭ ba dobъndi în kasa eĭ din osteneala ve'uĭ ba da întrъ kъътatъl kъ ъdare a grъdineĭ.

Nънъ ve nъ ba konteni îngĭeuъl ui rъveala nonuilor, ъdatъl în grъdinъ trebъie sъ se fakъ la ameazъ zi, nentrъ kъ frigъl este foarte nrimejdios nlъntelor dintr'ъn nъmъnt nlin de anъ. Însъ maĭ tъrziĭ, în florar, virewel, kъntor ui maĭ în kolo, ba trebъi sъ se ъde tot-d'aъna seara, ear nъ zioa ne aruiuile vele marĭ. Ъdarea de searъ este mъlt maĭ folositoare ui maĭ traĭnikъ, fiind-kъ este ajĭътатъ ui de rъkoreala nonuilor.

Rodърile grъdineĭ din nrier se mъrgineskъ în makriш, marole ui rъdikĭ de lъnъ, kare kъ kъt bor fi nъse maĭ de timnърiĭ ne masъ kъ atъt maĭ mъltъ lasdъ ba înbrednivi stъnъna kaseĭ. Rъdikile aveste trebъesk semъnate tot din 15 în 15 zile, ka aua

nekontenit sъ fie îndɜlvitъ simnla masъde gearъ, nъnъ în earnъ, kɜ aveste nlъnte ve daš o xranъ sъnъtoasъ wi nlъkɜtъ.

Biea.

Biea skoasъ dtn nъmъnt în lɜna trekɜtъ se nrъwъwte în aveasta, sъnъndɜse nъmъntɜl ne ɜnš timn frɜmos wi abɜnd îngrijire de a nɜ se beteji rъdъvinile. Senatɜl bieĭ nɜ are de skonš nɜmaĭ de a da nъmъntɜlĭ o lɜkrare, dar wi de al gine kɜratš de bɜrɜenile vele rele. Senatɜlse fave wi în lɜna ɜrmъtoare kɜ skonš de a stъrni bɜrɜenile wi a gine biea kɜratъ.

Dɜnъ sъnat ve fave kotorirea bieĭ, adekъ sъ rъdikъ biea ne xaragĭ de kare se leagъ bigele eĭkɜ teĭš saš kɜ mlajъ sɜbgire. Xъragiĭ însъ se nɜnš togĭ maĭ 'naintea înfloritɜlɜĭ bieĭ, atɜnvĭ se fave odatъ kɜ avestš înkordat al bieĭ renkɜirea wi tъietɜl eĭ, adekъ kɜnd sъ taĭe toate ramɜrile ve sɜnt de nrisos wi kɜnd se taĭe wi avele ve remъnš dela a treĭa frɜnzъ neste roadъ.

Biea însъ vea tinъrъ sъ ba sъna la rъdъvina bɜtɜkɜlɜĭ wi sъba kɜrъgĭ de toate rъdъvinile de ne lъngъ tɜlninъ. Tъĭerea de la rъdъvinъ se fave în maĭ mɜlte kinɜrĭ: în okĭ, în venɜrĭ wi în arkɜrĭ. În deobwte bɜtɜviĭ nɜ trebɜie lъsagĭ nre nalgĭ vi skɜrgĭ ka sъ kanete mɜlъ nɜtere wi sъ koakъ noama maĭ kɜrɜnd. Bɜtɜviĭ tinerĭ se taĭe în arkɜrĭ wi în venɜrĭ: la ɜnš bɜtɜk nɜtrebɜie lъsatš maĭ mɜlt dekъt treĭ ramɜre wi o tɜlninъ. Verkɜitɜl sъ se fakъ de narte de nъmъnt wi reskiratš ka sъ

noatъ resbate aerɜl, kъldɜra wi lɜmina ne dintoate nъrgile.

Dɜzii.

Kɜnd dɜziĭ învenš a înfrɜnzi, atɜnvĭ katъ a învene wi krewterea gъndavilor de mъtasъ, nɜind oъle la klovit; fiindkъ dɜziĭ sъ kɜltibeazъ nentrɜ a da frɜnza lor bermiior ve o nrefakš în matasъ.

În nrodɜveiea mъtъseĭ kare se nɜmewte serisikɜltɜrъ sɜnt natrɜ lɜkrъrĭ deosebite, kare kɜ kъt bor fi maĭ desnъrgite ɜna de alta kɜ atъta se bor sebъrwi wi maĭ bine wi maĭ kɜ folos. Vea ъntъĭ este kɜltɜra dɜzilor, a dɜoa krewtere bermilor, a treĭa denъnarea gogowilor wi a natra skoaterea semъngeĭ din gɜgoawe.

Aveasta de ne ɜrmъ lɜkrare este aveea nrin kare s'a agъgat în geara noastrъ, în avcastĭ de ne ɜrmъ anĭ, interesɜl romъnilor wi ĭ-aš fъkɜt a se anɜka wi de nlъntat dɜzĭ, snre a abea frɜnze kɜ kare sъ se xrъnéskъ gъndavĭĭ.

Oamenĭĭ veĭ seravĭ ka wi veĭ bogagĭ se notš anɜka de serisikɜltɜra. Kɜ nlъntagĭĭ întinse de dɜzĭ se noate nrodɜve o kъtime mare de frɜnze, kare se noate binde la avcĭ ve s'ar anɜka nɜmaĭ de kreskɜtɜl gъndavilor. Sъteanɜl nostrɜ înkъ de nɜ ar abea maĭ mɜlt nъmъnt dekъt vel trebɜitorĭɜ nentrɜ a nlъnta 15 dɜzĭ, totɜwĭ kɜ frɜnza avestora, kɜnd bor agĭɜngue a fi marĭ, noate se kreaskъ zevĭ dramɜrĭ (30 de grame) de oɜъ de gъndavĭ, la a kъrora xranъ este destɜl 312 okale de frɜnze (1,000 de kilograme) kare lesne esš din 15 dɜzĭ marĭ.

MAĬȣ.

Lȣkrъrile lȣneĭ. — Kъnepa. — Mъlaĭȣl. — Fasolile. — Boronirea Kartoflelor. — Kȣrъgitȣl grъȣlȣĭ de sninĭ. — Plъntele eleioase. — Kamelina. — Ranița de nrimъvarъ. — Naniĭ de nrimъvarъ. — Rȣsъditȣl Sfeklilor. — Rȣsъditȣl tȣtȣnȣlȣĭ. — Plъskȣtȣl bitelor. — Plъmȣnea kailor. — Plъmȣnea boilor. — Stȣnĭĭ. — Grъdina.

Dakъ în florar domneute ȣn timu kald mi sevetos mi ȣn bînt ferbinte, atȣnve toate semъnъtȣrile se ȣsȣkъ; ear dakъ timnȣl vel kald sъ înnrъsteazъ kȣ nloĭ miv̆ĭ, atȣnve nlъntele kresk bъzъnd kȣ okiĭ. În aveastъ lȣnъ ȣrmъm kȣ neobosire semъnъtȣra nreȵioaselor nlъnte ve ne xrъnesk: norȣmbȣl mi kartoflele, ne lъngъ kare maĭ semъnъm mi ne vele ve verȣ o temnaratȣrъ maĭ kaldъ. Oile sъ ameazъ la stъnъ mi sъ deosebeskȣ de mieĭ. Bavile mi enile întrъ în ferbinȵealъ mi kaȣtъ sъ le dъmȣ bȣxaĭ mi xarmasariĭ veĭ maĭ frȣmoml̆ snre a ne da o nrъsilъ bȣnъ.

Kъnepa.

Kъnepa (canabis sativa) este ȣna din vele maĭ folositoare nlъnte ve se seamъnъ, nȣ nȣmaĭ nentrȣ lъor din kare favem kъmetele, ȵolȣrile, savĭĭ, frъngiele, mfara mi alte lȣkrȣrĭ trebȣitoare în agrikȣltȣrъ mi indȣstrie, ve mi nentrȣ oloĭȣl ve skoatemȣ din semъnȵeĭ mi ne kare 'l întrebȣinȵeazъ foarte mȣlt zȣgravĭĭ, sъnȣnarĭĭ mi alȵĭ meserieamĭ. Semъnȵa

eĭ fave ne gъĭnĭ sъ se oȣъ maĭ de timnȣriȣ mi se ȵinъ oatȣl maĭ mȣlt timnȣ. Se aflъ maĭ mȣlte soĭȣrĭ de kъnepъ, dintre kare avele maĭ bestite sȣnt avele nȣmite de Piemȣnte (canabis sativa excelsior), de Kina (canabis sinentis) kare krewte la o mare înnъlȵime mi ajȣnȵe nъnъ la dȣoĭ stъȴjinĭ. Datoria mea este ka sъ îndemn ne kȣltibatorii nostri a verka felĭȣritele soĭȣrĭ de kъnepъ aretate maĭ sȣs, fiind kъ sȣnt bine înkredinȵat kъ bor nrinde la o semъnȵъ mȣlt maĭ folositoare de kъt aveea ve sъ aflъ astъzĭ în ȵearъ.

Kъnepa se seamъnъ la noĭ în silimte, în gȣnoimte, într'ȣn nъmȣnt foarte bogat, avȣnd o nътȣrъ foarte groasъ de nъmȣnt negrȣ, kȣm sȣnt albiile ĭazȣrilor, ale mlamtinilor mi bъlȵilor sekate. Kъvepa vere dar ȣn nъmȣnt mȣlt maĭ bogat de kъt inȣl mi kare sъ fie nȣȵin ȣmed mi kȣ toate aveste în destȣl de ȣmĭor mi amъnȣnȵit. Pentrȣ a se semъna kъnepa în nъmȣntȣlve'ĭ nriemte, trebȣĭe mai ȣntъĭȣ slъbitȣ nrin dȣoъ mi treĭ arътȣrĭ, dȣnъ kȣm zik romъnĭĭ; însъ se kȣbine ka tot-d'ȣna arътȣra vea d'intъĭȣ sъ fie foarte adȣnkъ, nentrȣ kъ ne aĭȣre nime nȣ sъ îndoemte kъ nentrȣ fie-kare nalmak de adȣnkътȣrъ ve sъ ba da nlȣgȣlȣĭ, kъnepa are sъ se fakъ maĭ naltъ kȣ o mkĭoanъ maĭ mȣlt.

Trebȣĭe a semъna kъnepa dȣnъ ve nъmȣntȣl ba fi resbътȣt de o nloae mare, însъ totȣmĭ sъ nȣ fie ama de ȣmed kъt sъ se stoloxъneaskъ la boronire. Sъ seamъnъ dȣoъ dimerlii la nrъjinъ în dȣoъ rъndȣrĭ: vea timnȣrie dъ maĭ bȣnlъor dar semъnȵъ nroastъ, ear vea tъrzie dъ lъor nrostȣ dar semъnȵъ bȣnъ.

Кънепа ръsare foarte degrabъ ши kreшte kъ o їъцealъ nesuъsъ, în kът în kърънd akonere nъmънтъl, înъdъшъ bъръenile ши aша rare orї ba trebъi a o маї nрiві saъ nръши, ши de aveea кънепа este маї eftinъ de lъkrat dekът inъl. Dakъ nъmънтъl este slъbit bine kъ arътърї ши dakъ nриешte кънепеї, atъnve aveasta ba astъna dъdъъl ши niчї o bъръїanъ nъ ba abea kънd sъ kreaskъ. În minътъl кънd ръsare кънепа trebъie anърatъ kъ îngrijire de връbіі, alъngъndъle kъ felїърї de kinърї, къmъ'ї toaka ши altele, кърї o їъbesk foarte ши o smъlgъ fir dъnъ fir ши adese orї nrelъnцesk ънkъ aveastъї strikърїъne маї mъlte zile dъnъ че a ръsърit.

Мълаїъl.

Мълаїъl (panicum milaceum) a dat nъmirea lъї ши la nънenче se фаче astъzї ne la sate din norъmbъ. Мълаїъl, dъnъ кът ne sunъne *Kantemir Bodъ* în skrisoarea lъї desnre Moldova, sъ mъчina de strъmошії nostri karії 'шї fъчea къ elъ нънea че se mънka маї ales къ ънt кънd era kaldъ. Din el sъ фаче ши мъмъligъ; dar маї къ seamъ semънца lъї se mънънkъ ши astъzi în nostърї fъkънd din ea gъlъште nъmite de нъsat. Нъsatъl sъ mънънkъ ши fert къ lante ши nlakie. Мълаїъl sъ întrebъinцeazъ la nътreцъl вitelor ши sъ dъ маї ales la aчelea че sънt nъse la îngrъшet.

Malaїъlъї nриешte ън нъmънt noъ, kald, ъшїor, bogat ши кърат, ши tot аша de bън ka ши aчel nentrъ norъmbъ. Цeranії nostri чеї вékї abea o вorъъ kъ malaїъl în цeara de jos ънde нъmънtъl este bън, sъ фаче fъrъ koajъ, ши ne timnърile чele вékї era

ътъta de rodit, кът Kantemir Bodъ zive:„ kъ malaїъl kreшte atъta de frъmos în цeara de jos кът dъ 300 la ъna semънatъ. Sъ къвine dar sъ'l їъkrъmъ ши akъm merex de oare че xrънешte ши ne oameniї ши ne вite. Afarъ de aveasta, lokъl malaїъlъї este цълina rънtъ saъ de kъ toamnъ în kare se seamънъ malaїъl чel timnърiъ, saъ de nrimъvarъ în цълina rънiъ în kare sъ seamънъ malaїъl чel tърziъ; destъl nъmaї ka la Sin-Петръ se ţe кът ърekele шoarekъlъї, dъnъ кът zik цeranії nostri, кърї tot se ва фаче frъmos. Malaїъl че se ва semънa de timnърiъ sъ къвine a fi чea dîntъїъ semънътъръ de nrimъvarъ în цълinъ, atъnve aveasta sъ seчerъ dъnъ Sin-Петръ, ши remъne lokъl de a se ara къ a dъoa brazdъ. Aveastъ nrosie este нъmънтъl чel dîntъїъ ши чel маї bън nentrъ grъъl de toamnъ. Asemine ши malaїъl търziъ, semънat în цълinъ, ne dъ ne toamnъ o nrosie bънъ de grъъ. Malaїъl este semънътъъra чea маї nriitoare че trebъesk Romънії a нъne în цълinъ ши a'шї nregъti astfel nrosia nentrъ grъъ; însъ dakъ sъ ва întъmnla a ї timnъl din nrotivъ la seчere, în кът sъ se skътъre malaїъl, atъnve aveastъ samъlastrъ de malaїъl de toamnъ noate sъ remъe ne la anъl, кърї malaїъl nъ deцerъ neste earnъ. Dar se noate ши stърni nrin boroniрї sure a фаче nrosia nentrъ grъъl de toamnъ.

Noї кънoaшiem dъoъ soїърї de malaїъ; чel мънънцъl rou ши aчel мъшkat търkat. Aчest de ne ърmъ авънd мїezъl seminцeї mare, se seamънъ маї de мъlцї, dar ши чel мънънцъl ънkъ se seamънъ. Într'o falчe se arънkъ dъoъ dimerliї ши jъ-

mъtate de semъnцъ Dakъ maĭ 'nainte de a semъna malaĭъl am amъnъnцi bine nъmъntъl ші nъ am arъnka semъnца neste brazdele nesfъrъmate kъ borona, nrekъm faчem akъm, atъnчe de bъnъ seamъ am dobъndi roadъ maĭ îmbelшъgatъ.

Malaĭъl trebъie sъ fie seчerat în nъtere ka sъ nъ se skъtъre frъntea lъĭ чea koantъ. Fiind kъ malaĭъl este gros în naĭъ, de aчeea dъnъ seчere se kъbine sъ stee în nolog nъnъ se ba ъska, ші anoĭ sъ ba lega în snonĭ, se ba nъne în klъĭ, ші dъnъ чe se ba maĭ ъskaънkъ bre o dъoъ treĭ zile sъ ba kъra la цireadъ. Aчeasta trebъie fъkътъ îngъstъ ші nъ lъngъ; nentrъ kъ malaĭъl se noate skoaчe ші anrinde; ba ънkъ el trebъie sъ fie trierat kъt maĭ în grabъ, ші nъs bine în gronĭ late în fъnd ші strimte la gъrъ ka o garafъ, ші arse bine de kare bedem o mъlцime nrin цearъ. Dintr'o falчe de malaĭъ esъ dela 8 nънъ la 12 merцe, ear rodit bine ші neskътърat, noate da 15 ші maĭ mъlte merчe ші nънъ la 60 din ъna de semънцъ.

Fasolele.

Ne la înчenътъl lъĭ maĭъ se seamънъ fasolele (phaseolus) a kъrora întrebъinцare este atъt de lъцitъ maĭ kъ samъ la noĭ. Dintre soĭърile de fasole nъmaĭ aчele oloage se not semъna la kъmn; ear чele de xarag, maĭ kъ seamъ sъ nъnъ în gъdinĭ.

Într'aчele oloaце aчelъ de Soason este foarte roditorĭъ; ear între чele de arag soĭъl чelъ maĭ bъn la mънkare este aчel de Orleanъ.

Пъmънtъl în kare se fakъ maĭ bine fasolele este aчel amънъnцitor, bogat ші rъkoros. În grъdinĭ sъ seamънъ în kъĭbърĭ ші dъnъ rъndъeala чe am arъtat nentrъ mazire; ear la kъmn sъ se nъe în linĭ de 18 nalmaчe denarte ънele de altele, nъind kъte 5 ші 6 fire într'o nalmъ. Aчeastъ semънътъръ se faчe foarte kъ lesnire nrin mашina de semънat: însъ kъnd ba fi sloatъ ші пъmънтъl ba fi lъtos, sъ nъ se îngroaце adънk seminцele, kъчĭ fasolea foarte de grabъ нътrezeшte maĭ 'nainte de a rъsъri; ear în пъmънтърile чele ъшoare ші la sъчetъ se not îngroша de ъn nalmak de adънk.

Boronirea kartoflilor.

Kartoflele, nlънtate ne la mijlokъl lъĭ nrier, bor înчene a eші din пъmънt ne la înчenътъl lъĭ florar. În aчeastъ lънъ este de mare folos de a le da o boronire bъnъ în lъng ші în kъrmeziш. Nrin aчeastъ lъkrare mъlte bъrъĭene se bor stirni ші kartoflelor le ba merце аша bine, ka ші kъnd ar fi fost nrъшite. Grънarea nъ faчe niчĭ o strikъчĭъne nlънtelor în minътъl kъnd esъ ele din пъmънt, nъmaĭ kъt dinцiĭ graneĭ sъ nъ strъbatъ tare adънk în пъmънt ka sъ sminteaskъ din lok kartoflele.

Kъrъцitъl grъъlъĭ de sninĭ.

În maĭъ, kъnd grъъl este mъriшor, se not strni sninĭ din grъъ, kъчĭ de bor fi tъĭeцĭ akъm în faца пъmънтъlъĭ nъ maĭ kresk, în timn чe de s'ar tъĭé maĭ timnъriъ, în kъrънd bor kreшte eareшĭ la lok. Aчeastъ treabъ se faчe kъ mare ĭъцealъ nrin ajътorъl ъneĭ ънelte alkътъitъ din o koadъ de sanъ ші abънd în bърfъl eĭ îmbъkatъ ъn fer saъ o kъstъръ latъ ші tъĭetoare. Mънvitorĭъl lъkreazъ

îmningъnd kъ konda în rъdъvina sninъlъĭ de dina-intea lъĭ.

Iliъntele oloĭoase.

Irekъm lъmina zileĭ ne înkъlzemte mi ne lъmineazъ în toate kъrъrile noastre, de asemine mi lъmina învъцъtъrilor trebъie sъ ne novъцъĭaskъ întrъ aflarea tътъror îndъmъnъrilor noastre, Toate mtiinцele sънt negorъte din ver, ънele maĭ tъrziъ altele maĭ timnъriъ, avъnd ънъl mi avelaш цъl: feriyirea omъlъĭ. Yine din noĭ nъ simцemte nevoie de lъminare mi de skъnare din întъnerekъl nouцeĭ? De la oniaцъl sъteanъlъĭ nъnъ la nolikandiъrile de nrin kъrцile vele marĭ, toцĭ aъ kъътat de a se lъmina: toцĭ simцim nevoie de a ne înkъlzi mi de a ne lъmina. Seъl atъta s'a skъmnit kъt astъzĭ în tъrgъrĭ maĭ folosiцĭ sънt romъnii a se lъmina kъ oloĭъ saъ kъ gazъ, de kъt kъ lъmъnъrĭ de seъ. Iar ne aĭъrea în însъmĭ bordeele vele maĭ sъrave a sъtenilorъ, oloĭъl цine lokъl ънtъreĭ în onaiцъl sъrakъlъĭ. Kъцĭ din sъteniĭ nostri nъ vineazъ seara kъ lъmina ve le dъ breaskъrile anrinse în batrъ? Ne aĭъre ънde se seamъnъ o mъlцime de nlъnte nentrъ a skoate din ele oloĭъl ka sъ'ĭ lъmineze, învъцaцiĭ s'aъ înъlцat mi maĭ sъs mi, iskodind taĭnele fireĭ, aъ deskonerit ън trъn amezat de Dъmnezeъ în toatъ firea: în aer, în anъ, în koarja nъmъntъlъĭ, în dobitoave mi în bъrъĭene. Avest trъn dъ lъminъ mi kъldъrъ kъ îmbelmъgare. Akъm învъцaцiĭ kaътъ ka sъ a-fle kinъl de a skoate avest trъn kъ nъцinъ klieltъ-ĭalъ, snre a se rъvъrsa asъnra tътъrora binefave-rea avea mare a învъцътъrilor, mi a ada tътъror kъl-

dъrъ mi lъminъ eftinъ: dъoe lъkrъrĭ de kare o-mъl simte nevoea vea maĭ mare. Sънt tъrgъrĭ în-alte цerĭ kare noantea sънt lъminate ka mi zioa, fъ-rъ de oloĭъ. Iънъ вom ajънце mi noĭ de a ne bъkъra de bine favorile mtiincelor, trimise de Dъm-nezeъ nentrъ ferivirea noastrъ, sъ mimkъm nъцin mi sъ ne anъkъm de a ne lъmina mъkar kъ oloĭъ. Snre a lъkra kъt de nъцin mi eъ întrъ alъngarea întъnerekъlъĭ de nrin sate, întrъ favorea ънъĭ o-naiц bъn mi eftin, n'am sokotit de nrisos a borbi desnre nlъntele ve ne daъ oloĭъl de ars, a kъrora lъkrare adъve nlъgarĭъlъĭ ne aĭъre ън folos atъta de mare kъt mi grъъl.

Illъntele ve se lъkreaza nentrъ oloĭъ sънt: 1-ĭъ, ranica mi alte nlъnte ve seamъnъ kъ barza; 2-le, kamelina mi altele ve seamъnъ kъ mъmtarĭъl; 3-le, kъnena mi inъl; 4-le, makъl. Din tóte aveste se skoate oloĭъ, sdrobind semincele lor. Avele ve se lъ-kreazъ nentrъ oloĭъ mi kare seamъnъ kъ barza, sънt: 1-ĭъ, Nanъl de earnъ (Brassica napus), 2-le, ranica (Brassica campestris), 3-le, rъdikea (Bras-sica rapa), 4-le, Nanъl de barъ (Brassica prae-cox). Aveste dъoъ din ъrmъ nъmaĭ ne la ънele lokъrĭ se lъkreazъ; car vele dъoъ d'intъĭъ sънt maĭ nretътindene lъkrate.

Kamelina.

Kamelina (myagrum sativum) este maĭ mult semъnatъ în Germania mi Italia de kъt vele-l-alte nlъnte, ve aъ floare galbenъ mi în krave, kъmъ'ĭ rъ-dikĭoara, mъmtarĭъl galben mi altele. Ea se fave în nъmъntърile ъmĭoare mi nъsinoase maĭ bine de

*

kъt în orĭ-kare altele. Se seamъnъ în avеastъ lъnъ kъt de tъrziĭ, nъnъ uĭ ne la jъmъtate din virеuar: krеute în foarte nъuin timn, uĭ semъnatъ akъm are kъnd sъ se koakъ nentrъ ka în toamnъ se semъnъm grъĭ în lokъl eĭ, dъnъ kъm maĭ nretъtindene sъ obivĭnъlеute.

Kamelina noftеute, nrekъm uĭ toate vele-l-alte nlъnte oloĭoase, ъn nъmъnt amъnъnuit uĭ bogat: o bъnъtate maĭ trebъitoare de kъt la toate vele-l-alte; nentrъ kъ în tinereuъ nъ o mъnъnkъ nъrivile de nъmъnt (altise) uĭ nivĭ fъrnika în înflorire (aphis). Semъnua eĭ este foarte mъnъntъ uĭ se arъnkъ 6 oka într'o falve. Ea se koave odatъ kъ mъultarъl alb, dakъ aĭ fost semъnate tot odatъ. Amestekъnd aveste dъoe nlъnte sъ kanътъ maĭ mъltъ roadъ de kъt dakъ le-ar semъna vinева deosebĭ. Oloĭъl avestora este bъn nъmaĭ de ars, în timn ve oloĭъl skosĭ nъmaĭ din semъnua mъultarъlъĭ alb este bъn uĭ de mъnkat.

Ranіua de nrimъvarъ.

Ranіua de nrimъvarъ (Brassica oleracea arvensis), semъnatъ în nъmъntъrile lътoase uĭ rъvĭ, sъ fave maĭ roditoare de kъt nanъl. Kъ toate aveste nrekъm toate velelalte semъnътъrĭ de nlъnte oloĭoase de nrimъvarъ asemine uĭ aveasta este foarte uъgъbaуъ. Nъmъntъrile vele ъmede uĭ mlъstinoase, de se bor skъrue, sъnt avele în kare dъ ranіuъ de nrimъvarъ o roadъ maĭ îmbeluъgatъ. Aveasta'ĭ nlъnta vea maĭ folositoare în nъmъntъrile lazъrilor de kъrъnd ъskate.

Ranіua de nrimъvarъ nъ se noate semъna a-

tъta de tъrziĭ ka uĭ nanъl, kъvĭ krеuterea eĭ este maĭ tъrzie. Nъmъntъl trebъĭe nregътit bine nrin dъoъ uĭ treĭ arътърĭ: se seamъnъ din arъnkътъръ 8 okъ într'o falve, întrъ'n nъmъnt amъnъnuit bine, uĭ sъ akonere kъ grana: se noate semъna ranіua în linіĭ kъte de 18 nalmave de denarte ъnele de altele uĭ sъ se nrъuaskъ nintre ele kъ *sana-kalslsĭ*; însъ avеastъ lъkrare, foarte însemnatъ uĭ ekonomikъ nentrъ ranіua uĭ nanъl de earnъ, este o bagatelъ nentrъ soĭърile vele de nrimъvarъ.

Nanіĭ de nrimъvarъ.

Din toate seminuele nentrъ oloĭъ ve sъ seamъnъ nrimъvarъ, nanіĭ (brassica napus sylvestris) se uot semъna maĭ tъrziĭ. Eĭ sъ seamъnъ akъm de uĭ aĭъre sъ seamъnъ unъnъ în jъmъtatea lъĭ virеuar, ka aua sъ se noatъ koave maĭ 'naintea nloilor de toamnъ ve ar fave strinsъra lor foarte grea. Avestia sъ seamъnъ kъt se noate maĭ tъrziĭ în nrimъvarъ, fiind kъ florile lor leagъ maĭ bine dakъ sъ desbъlesk atъnve kъnd nonuile învenĭ a fi lъngĭ uĭ revĭ. Nъmъntърile vele nъsinoase, ъuoare, însъ rъvĭ, sъnt avele în kare se fak maĭ roditorĭ avestĭ nanĭ. Dъnъ ve sъ arъ de dъoъ uĭ treĭ orĭ, anoĭ se seamъnъ nъind 10 okъ de semъnuъ într'o falve. Dъnъ dъnuiĭ se nъne grъĭ saĭ sekarъ.

Rъsъditъl sfeklelor.

Seminuele nъse în rъsadnіue în ueruinar not sъ se rъsъdeaskъ ne la sfiruitъl lъĭ florar uĭ în virеuar. Sfeklele rare orĭ se fak roditoare dakъ nъ bor fi rъsъdite nъnъ la jъmъtatea lъĭ virеuъl;

ear velelalte not sъ se rъsъdeaskъ ui maĭ tъrziš. Barza este avea kare vere an nъmъnt maĭ bogat ui maĭ amed, ui karele nъnъ akam a natat sъ nrimeaskъ toate arъtarile trebaitoare sure a fi karъgit de barъenĭ rele ui sure a fi amъnangit.

Sfeklele se bor rъsъdi în linĭ trase ka *linierăl* kъte de 24 nъnъ la 27 nalmave denъrtate anele de altele, nain sadarile de o nalmъ denъrtate ana de alta în gъarĭ fъkate ka an kitonag. Barza ba fi nъsъ în linĭ de treĭ nalme denъrtate între sine ui ka o kamnъnitъ denъrtare între sadarĭ, danъ mъrimea kъnъgunilor eĭ. Rъsъdirea trebaĭe sъ se fakъ ne an timn nioĭos saă kand nămъnatăl ba fi amed; de ba fi sadăl gros atanve anъsъnd bine nъmъnatăl îmureĭarăl lăĭ na pa saleri de sъvetъ; ear nъmъnatăl sъ se anesъ de la barfăl rъdъvineĭ nonъ la kanъtăl deasaura eĭ, adekъ toatъ nartea îngronatъ în nъmъnt sъ fie bine linitъ de el. Rъdъvina sfeklelor fiind foarte langъ sъ skarteazъ nagin, asemine se taĭe tot odatъ ui din franze, ui ka aveasta sъ înkizъmlaemte nrinderea lor.

Rъsъdităl Tatanălăĭ.

Mai 'nainte de a nane sadăl în nъmъnt trebaĭe sъ i se dee o arъtarъ nroasnъtъ. În krestile brazdilor sъ rъsъdemte firile de tatan, lъsъndase kъte daoe brazde între fie-kare brazdă rъsъditъ. De ka searъ, maĭ nainte de zioa în kare sъ fave rъsъdităl, sъ skoată firile din rъsadnigъ, danъ ve maĭ ъntъĭš s'a adat avegasta sure a se înlesni smalgerea lor. Sadăl trebaĭe sъ fie kreskat ui sъ fie în treĭ ui natra franze. Se na ne sadăl în langăi brazdeĭ

ja kъte o nalmъ anăl de altăl ui sъ amazъ bine lъand ui trъgand nъmъnatăl îmureĭarăl lăĭ. Danъ rъsъdit sъ adъ sadăl. Odatăl sъ fave 4 ui 5 zile de la o laltъ, ui seara ui dimineaja nъnъ ve sъ nrinde.

Danъ daoe sentъmъnĭ de la rъsъdit sъ nrъmemte tatanăl ъntъĭa oarъ ui anoĭ se mominoémte.

Danъ avea sъ sasaoremte adekъ sъ strikъ magarăl ve rъsare la sabsarea franzilor. Barbarile nlъntelor se makъreskă sure a le îmnedeka de a fave florĭ ui sure a îndrenta toatъ naterea nlъnteĭ în sure faverea franzelor, lъsand ne makъite namaĭ ne avele nlъnte ve aă sъ fakъ semъnja.

Nъskatăl aitelor.

Lokarile ve xrъnesk aitele romъnilor, de la darea kolgălăĭ erbiĭ ui nъnъ la nikatăl omъtălăĭ, sant na namaĭ izlazarile, toloavele, otъbile, dar ui gearenile înbekite ui obosite de a ne maĭ da nъnĭ, ui kare remъn în nărloaje sure a se înoi ui a xrъni aitele. Danъ lok ui amezarea lăĭ ui danъ soĭăl erbarilor se deosebeskă în banътate toate nъmъnatările ve se întrebainjeazъ la nъmanea aitelor. Felĭaritele soĭarĭ de aite trebaesk date la nъskat în lokarile avele ve le nriesk maĭ malt.

Fie kare soĭa de aitъ are an kin deosebit de a naite earba. Ama firea a fъkat nivĭoral kalălăĭ ka konitъ nentra a ъmbla ne nъmanele de ne nъmъnatarile vele askate ui bъrtoase, ui a amezat dingĭĭ ui bazele lăĭ nentra a anska ui a tъĭé o earbъ skartъ ui sainire. Ear niveral boalăĭ firea l'a fъkat ka angiĭ nentra ka sъ na se afande în nъmъnatarile vele moĭ. Boală are dingĭ ginginomĭ la falka

deasъnra, însъ firea ĭ-a fъkъt bъzele bъrtoase ші ĭ-a kъntъшit limba kъ kolцĭ întorшĭ înapoĭ ka aша sъ fie în stare a паmte earba чea lъngъ ші groasъ. Пentrъ aчeea boiĭ kъrъцъ de пe пъшъne toate bъrъenile чele rele ші marĭ, пъskъndъle maĭ 'nainte de a înflori, în timп чe kaĭ пъ sъ ating de aчeste, eĭ mъпъnkъ пъmaĭ din earba чea mъпъnцikъ. Ear oaĭa ші kanra sъnt linsite ka ші boъl de dinцiĭ цinцinoшĭ la falka deasъnra, însъ bъzele lor fiind maĭ sъnцirĭ de kъt ale kalъlъĭ ші trъпъl lor maĭ mik, sъnt în stare de a паmte earba mъlt maĭ апroape de rъdъvinъ de kъt kalъl, ba ъnkъ de mъlte orĭ o ші smъlg.

Aчeste firештĭ însъшirĭ ale вitelor a fъkъt пе Olandejĭ a întrebъinца toatъ xrana din пъшъnile lor, a пъ o lъsa se remъie nerdъtъ, чi пе toatъ bъrъeana a o întrebъinца la вite. Olandejiĭ slobod maĭ ъntъĭъ boilor ші вачilor пъшъnea, dъпъ aчeea kailor ші în sfъrшit oilor. În aчest kin bъrъenele чele marĭ ші groase xrъneskъ пе вitele albe, erbъrile чele miчĭ ші sъnцirĭ xrъneskъ пе kaĭ ші rъmъшiца se паmte de oĭ. Sъnt lokъrĭ în Olanda kare sъ obiчĭnъĭeskъ a se da порчilor, dъпъ oĭ. Порчiĭ rъmъ пъmъntъl, skot rъdъчinile bъrъenilor ші sъ xrъnesk kъ dъnsele; ші aша nimik пъ remъne nerdъt de пе o пъшъne niчĭ mъkar rъdъчinile. Порчiĭ kъ sъrla ar strika пъшъnea dar kъltiвatorĭъl sъ folosemte de aчeasta boronind ші îmпrъштiind цъrъna aчea поъъ пе toatъ faца islazъlъĭ, asemenea lъkrare 'l îmbъnъtъцемte ъnkъ ші maĭ mъlt. Пе toate пъшъnele satelor Romъne, вitele цerъпештĭ ъmblъ la пъskъt amestekate, ші de bъnъ seamъ kъ toate sъ xrъnesk ші toatъ earba ші bъrъeana sъ aflъ întrebъinцatъ. Alътърънd aчest obiчeĭъ al nostrъ kъ aчel din Olanda, arътat maĭ sus, вenim a faчe întrebarea ърmътoare: Din пъmъntъl пъшъnat kъ toate soĭърile de вite пе рънd, прekъm fakъ Englezĭ ші Olandezĭ saъ din пъmъntъl deodatъ kъ toate soĭърile de вite amestekate, прekъm fak цeranĭ nostri, dobъndemte kъltiвatorĭъl maĭ mъlt saъ maĭ пъцin folos? Resпъnsъl este апróne de mintea fie kъръĭe ші dar пъdъjdъimъ kъ kъltiвatorĭ nostri sъ вor folosi de obiчeĭъl чel bun пе kare li'lъ ръkъmъndъm al пъne în lokъl чelъĭ reъ чe se ърmeazъ de noĭ.

Пъшъnea kailor.

Пъшъnea are mare înriвrire asъnra kalъlъĭ. La noĭ eraъ în timпърile чele вiekĭ (вezĭ skrisoarea Moldaвieĭ a Boeвodъlъĭ Katemir la faца 93 ші 94) ші se deosebeaъ treĭ soĭърĭ de kaĭ: aчeĭ din партea мънтelъĭ eraъ miчĭ, въrtoшĭ, trainiчĭ la мънkъ, ші la konitъ аша de tarĭ în kъt пъ пъmaĭ din вekime dar ші astъzĭ цeranii ъĭ поartъ disпotkoвицĭ, sъnt xranaчĭ ші плinĭ de fok ші de ĭъцealъ; kaĭĭ din партea kъmпъlъĭ sъnt maĭ marĭ, maĭ frъmoшĭ la fъntъръ, potriвицĭ la oase, maĭ grabniчĭ ші maĭ traĭniчĭ; ші în sfършit kaĭĭ sъlbatiчĭ maĭ miчĭ ші kъ konetele late, въrtoase ші rotъnde. Kъ kът kalъl вa паmte пе ъn пъmънt de мънte kъ atъta вa fi maĭ mik, kъ trъпъl sъnцire, kъ пiчerele lъnцĭ ші sъnцirĭ, kъ konitele miчĭ ші въrtoase; însъ dakъ kalъl вa паmte пе пъmънt gras, ъmed, atънче trъпъl lъĭ вa fi maĭ gros, пiчerele skъrte, konitele marĭ ші moĭ ші kъ atът maĭ мъlt se вa апronie de boъ.

Kъte amestekъtъrĭ, kъte kirvitъrĭ nъ bedem astъzĭ în kaĭ din ţearъ, karĭ nivĭ de kъm nъ maĭ sънt kъstaţĭ de ъngъrĭ veĭve ne bъnd nosъ astъzĭ kai lor veĭ bъnĭ ear nъ noĭ Romъnĭ ka maĭ 'nainte. Kalъl, urekъm ui toate velelalte bite domesnive, menit fiind de fire de a se xrъni kъ earbъ, îndatъ ve simte mirosъl de carbъ berde, kare sъ întъmnlъ în avestъ lъnъ, kъnd vea mnĭ mare narte din erbъrĭ se aflъ înflorite, nъ maĭ mъnъnkъ kъ gъst nivĭ fъnъl nivĭ obъssl. În veirъrĭ Romъnĭ slobod kaĭ sure a resъflă ъn aer kъrat: akolo simţirea avea de slobozenie, atъt de dъlve la toate fiinţele însъfleţite, ъl îndeamnъ de a nante maĭ kъ dragoste, a misti maĭ bine, a se îngrъmé maĭ de grabъ ui a avé o sъnътate maĭ denlinъ. Kъnd sъ xrъnesk kaĭ bine la grajdiš kъ earbъ berde, atъnve mertikъl de obъs trebъie îndesit ui grajdъl kъrţuit bine, ui kaĭ sъ fie sъvelaţĭ, skъldaţĭ, ui nrimblaţĭ kътeva ore ne zi. Nrin aveste kinъrĭ noate bom dobъndi folosъrile din veirъrĭ. În grajdiš sъ kъstъm de kaĭ dъnъ ъrmътoarele regъlĭ: 1-iš, earba sъ se kosaskъ kъ 6 ore maĭ 'nainte de a li se da; al 2-le, sъ o ţinem reskiratъ; al 3-le, sъ dъm kъte nъţin de odatъ ui ne zi nънъ la 20 oka; al 4-le, sъ începem ui sъ sfъrmim nъmind kъ învetъl de la xrana berde la vea ъskatъ, ui din nrotivъ.

Isurъbile xrъnii kъ earbъ berde sънt ъrmътoarele: 1-iš ne kaĭ veĭ tinerĭ ui slъbiţĭ de mънkъ ъi îndreantъ, eĭ sънt maĭ beselĭ, maĭ bioĭ de kъt 'nainte, sъ nimъ maĭ mъlt, nicolea sъ moae, nъrъl sъ skimbъ ui se fave maĭ lъvitor; al 2-le, o kъrъţenie sъ aratъ ънъ 5 saŭ 6 zile, kare nъ trebъie sъ ţie maĭ mъlt de kъt o sentъmъnъ; al 3-le, ъngiile strikate la notkobit sъ îndreantъ; al 4-le, ravъnъl ui alte rъnĭ, sъgnĭ ui bermĭ, saŭ alte boale de nicle se lekъeskŭ nrin doftorĭ date kailor kъnd sъ xrъnesk kъ berde; al 5-le, kaĭ kъ înnъdъmalъ dobъndeskŭ o rъsъflare maĭ slobodъ, ui bътile nъntevelsĭ sънt maĭ regulate; al 6-le, însfъrmit, nъmaĭ kъ xranъ berde sъ îndreantъ kaĭ kъnd sънt disgъstaţĭ, kъnd mistъeskŭ reŭ, kъnd sънt slabĭ, ui kъnd aŭ toate aveste betemъgърĭ, fъrъ kasъ se konoaskъ nrivinile din kare nrobinŭ.

Nъmъnea boilor.

Nъrloaţele ui islazърile vele nosъ sънt folositoare tineritslsĭ, nentrъ kъ ele maĭ mъlt se disvъlesk de kът se îngrašъ. Islazърile vele de nrin vъĭ ui vele maĭ ъmede daŭ bitelor maĭ mъlt laute; ui de aveea bavile ear nъ boiĭ trebъie sъ naskъ în aveste. Islazърile de ne kostime ui dealърĭ sънt maĭ bune nentrъ boiĭ ve se îngrašъ. Îngrъşmerea bitelor la nъmъne se fave în ъrmътorĭsl kin: 1-iš sъ se nъzeaskъ a li se da nornelile kъbenite ui tot la avelaш timnŭ; al 2-le, zaxaraoa de mъlaĭš, norъmb ui alte nъnĭ sъ se dee ърlsitъ, ui sъ se învénъ maĭ întъĭš odatъ ne sentъmъnъ, anoĭ de dъoъ orĭ, ui în sfъrmit de treĭ orĭ, nъind într'o dimerlie de zaxara ui ъn nъmn de sare; al 3-le, adъnътoarea sъ fie kъratъ ui kъ îmbelшъgare; al 4-le, stъnъnsl sъ nribigezъ, kъvĭ okĭsl stingъnsl îngrašъ bita, dъnъ kъm zive ui romъnsl în înţelenvĭsnea zikътoareĭ sale.

Îngrъşmarea se învene de ne akrin ui ţine nънъ sъ înkъleazъ bitele kъ desъvъrmire. Nentrъ o bitъ, ve sъ kъmnъrъ ne St-Netrъ, sъ sokoiemte

treĭ fălvĭ de nămînt sure a se îngrăşé. Avestŭ nămînt, în timnurile vele rodite, să mikşurează; ear în avele săvetoase să snorească. În deobşte o falve şi jămătate să fave făn nentru earnă, ear o falve şi jămătate se dă sărat; însă să nu se sloboadă tot d'odată, kăvĭ de va fi îmbelşugat anăl, atunve remăşiga se noate kosi.

Grădina.

În aveastă lunĭ să fave răsădităl narzăĭ într'un nămînt foarte bogat şi amed, ne kare stă-năna de kasă nănă akum ază ară kând să'l ăregătească. Răsădităl se fave dună o nloae kând ănkă va fi nămîntăl amed. Dakă nămîntăl va fi ăskat, stănăna va trebăi să ade în toate zilele kăte de doă oră ne zi sadările, şi va avea vea maĭ d'anroane îngrijire de a le şi năşi. De la aveste kăătără atărnă mălgimea şi mărimea kănăginilor barzeĭ. Stănăna tot akum să îngrijăşte şi seamănă şi Krastaveţiĭ, atăt de trebăitorĭ nentru ădtăra de nost în timnăl velor maĭ năternive lăkrărĭ ale kămnălăĭ. Krastaveţiĭ să seamănă în kăĭbărĭ îngrăméte bine. Eĭ ĭăbeskă măltă kăldără şi măltă ană şi kă avestea se fakă foarte rodiţĭ. Semănga de krastaveţĭ să năstreză de la 6 nănă la 8 anĭ fără ka să'şĭ neardă năterea de a înkolgi.

Ieninii berzii şi galbenĭ, kariĭ nrin găstăl lor vel zăxăros şi răkoritor sănt atăt de ĭăbiţĭ romănilor, înbrednivesk a fi kăstaţĭ kă băgare de seamă. De aveste doă frăkte sănt o mălgime de soĭărĭ: toate să seamene la lok noă saă şi în nrosie lăkrată bine, năind simbării în kăĭbărĭ, ear la adat nă

trebăĭe să se berse ana neste rod şi frănze, vi nămaĭ la rădăvina nlănteĭ.

Natlagelile să seamănă într'ăn nămînt amed, amănăngit bine şi bogat, dănă ve nă maĭ este frikă de îngĭegărĭ; ear semănga lor înkolgemte măkar de ba fi bĭékĭe de 3 saă 4 anĭ.

Fragiĭ, de şi să fak şi din seminge, însă din rădăvinile răsădite în grădină toamna, earna şi nrimăbara se nlodesk maĭ fără gream. Fragilor nriemte ăn nămînt bogat şi amănăngit bine: eĭ să răsădesk în rândărĭ dealăngăl gardărilor, drămărilor şi a kărărilor din grădină. Stănăna trebăĭe să'ĭ nribegeze, kăvĭ eĭ întind biţe lăngĭ sure a se îmmălgi şi kă avestă fire a lor nă daă rodărĭ mălte; nentră ka să îndrente toată măzga întră a fave fragĭ mălgĭ şi găstoşĭ, stănăna 'ĭ ba vĭănti de biţe, ără ba nrăşi şi'ĭ ba ada des; ear la kăles să se kăleagă în toată zioa tăfele şi nămaĭ în timnările vele maĭ răvĭ odată în treĭ zile.

Stănăna în aveastă lunĭ kaătă de nlibităl şi nrăşităt grădineĭ şi maĭ ales de adată eĭ, kare este treaba vea maĭ însemnată; kăvĭ nlăntele kresk kă atăta maĭ bine kă kăt bor fi nrăşite maĭ des, şi kă kăt bor sta maĭ năgin nekărăgite de bără-eniĭ rele şi maĭ ales kă kăt bor fi adate maĭ kă belşugă. Mazerea şi fasolea îndată ve bor răsări trebăĭesk nrăşite, măkar de şi nă ar fi dădă nântre dănsele.

Stănii.

Kăstarea de stănĭ în aveastă lunĭ se mărginemte întră a'ĭ nă̆zi de dăşmanĭ. Dakă se ba

nrinde de beste kъ s'a înъdit mъшkъ ші strikъ la nrisakъ sъ se strъmtesъ ordinimъl mtîsbeilor ші sъ li sъ înвъleaskъ gъra kъ nъmъnt, ka aша sъ se aцîste anъrarea albinelor ші lъnta lor nъnъ вor stъrni ne strъinile че le bъntъîeskă nronrietatea

Akъm kъltibatorîъl nregътеште mtîsbeile nentrъ roitъ. Mtîsbeile noastre sънt foarte rele, nentrъ kъ din ele nъ nътemъ skoate mierea ші чeara de kът omorъnd ne mънvitorîї de чe ne-aъ nrodъsъ aveste marî bъnъrî. Este вre o fantъ maî krъdъ de kът aчeea de a вvide ne aчeî чe ne fakъ bine ші ne sънt de folosъ? Oameniî aъ kъътat sъ îmbънътъцeaskъ mtîsbeile. Aчel kare a isbътit în avestъ ramъ însemna este doktorъl Debeauvoys.

Mtîsbeîъl zisъ kъ boltъ a D-lъî Roux, kare l'a fъkът din naîe kъ maî mъlte katъrî din kare sъ nogoarъ albinele dънъ чe le ънnle kъ fagъrî îndemънeasъ ne kъltibatorî a'î lъa ші a se folosi de dънmiî fъrъ ka sъ вvidъ albinele saъ sъ le stingereaskъ în lъkrarea lor. Avestъ mtîsbeîъ a abътъ medalia de aur la konkъrsъl вnibersalъ din Haris din anъl 1856, nentrъ kъ s'a kъnoskът de toцî oameniî înвъцaцî a fi чel maî bun. Maî este ші mtîsbeîъl D. Hamet, fъkът din mlajъ, din berцî de salve, kъm ші aчelъ al doktorъlъî Houssay de lemnъ kare înlesneште lъkrarile. Avesta este eftinъ, цinc 18 leî, ші nentrъ aчeea s'a nъmitъ ші *mtîsbeîъl sъteskъ;* fiindkъ noate înlesni ne sъteanъ ші ne omъl чel maî sъrak de a se folosi de toate deskoneririle ші îmbънътъцirile fъkъte în *aniksltsrъ*, adekъ în mtiinца nrisъkъrieî.

I Ъ N I E.

Lъkrъrile lъneî. — Nrъmitъl norъmbъlъî. — Nrъmitъl kartoflilor. — Xrimka. — Kositъl lъzerneî ші a trifoîъlъî. — Pъnaцъl. — Teskъitъl fъnъlъî. — Stъniî. — Tънsъl oilor. — amъzatъl oilor la stъnъ. — Grъdina. —

Чiremelъl este o lъnъ foarte nlъkътъ kъltibatorîъlъî, kъnd ne lъngъ trъdnika lъî mънkъ bine ші milostibirea Dъmnezъeaskъ de ajътъ ші rodemte semънътърile. Akъm nънile se anronie kъ reneцîъne de seчeriш, fънaцъl de koasъ, ші nъdejdea de a'шî вedea kъltibatorîъl ostenelele înkънънate kъ bine'lъ îndeamnъ a se îngriji nъ nъmaî de strins dar ші de fъkътъl nramileî, чe'î singъra îndeletnicire dekъnі tenie în aчeastъ lъnъ.

Nrъmitъl norъmbъlъî

Într'o цearъ ka Romънia вnde nъmънътърile sънt larцî, car braцele mънvitoare nъцine, ші вnde nramila este foarte întrebъinцatъ, вn kъltibatorîъ este silit a kъвta toate kinърile nrin kare sъ noatъ nrъші mъlt, rънide ші kъ kът se noate maî nъцinъ keltъîélъ. Romънîî nъ kъnoskъ altъ вnealtъ de nrъmit de kът nъmaî sana, de kът nъmaî mънka omъlъî, karele într'o zi noate nrъші, dънъ lok, de la natrъ nънъ la 8 nrъjinî. În alte цeri omъl, lъnd în ajътor ші nъterea вitelor, este în stare a nrъші kъ mawina nъmitъ *sana kalslsî* (houx à cheval) kът 20 de oameni.

Kəltibatoriĭ veĭ bənĭ nrəmeskə norəmbəl kənd este în treĭ frənze, məkar de mi nə ba fi bərə-enos. Zisa romənələĭ de a sləbi norəmbəl la rə-dəvinə de mikə este əna din vele maĭ bəne în-bəgətərĭ ve abemə de ərmat. Nrəmitəl nə nəmaĭ în nəmənterile vele lətoase, bərtoase mi əmezĭ, dar mi în avele nəsinoase, əmĭoare, əskate, ba ənkə mi în vele maĭ nrinitoare mi arzetoare este foar-te nriitorĭə norəmbələĭ. Kənd ogorəl este nrəmit bi-ne, atənve gerəna este înfoĭetə mi skoarga vea sfər-matə înlesnemte aerəl mi roəa ka sə strəbatə la rə-dəvina norəmbələĭ, kare kə aveasta maĭ tot-d'auna sə aŋĭətə în kremterea ləĭ. Ne mesərile Nrətələĭ, Siretələĭ mi a altor riərĭ, ənde armiga grəbemte mi əsəkə norəmbəl, nramila vea bənə mi la timn əl gine, mi'l fave məlt maĭ roditə mi maĭ fərə gre mi dekət ne alte lokərĭ; kəvĭ rəkoara de noante, ba ənkə mi roəa, kare tot-d'auna nikə ne mesərile avestea, este destələ la kreskətəl norəmbələĭ; da'anoĭ mi o nloigə kət de mikə, kənd kade ne ogoarəle nrəmite mi amənənggite bine, le strəbate foarte a-dənk, în timn ve neste vele nenrəmite mi skorgite maĭ kə nivĭ se simgemte. Fie kət de mare sə-veta, nramila nə nəmaĭ kə nə strikə norəmbəl, də-nə kəm sənt nlekagĭ ənĭĭ din romənĭ a krede, vi maĭ bərtos le este nriitoare în orĭ-ve nəmənterĭ. De aveea norəmbəl trebəĭe *slăbit* ənkə din timn mi nrəmit adənk, məkar de mi sə rədikə kolbəl dənə nrəmitorĭ, məkar de mi dənə ve se sanə no-rəmbəl se əsəkə, se îngəlbinemte mi se sənemte maĭ ales în armigele vele marĭ; însə neste noante ə mezeala ve nikə din ver rəsbate la rədvina

norəmbələĭ mi a dəoa-zi ogorəl nrəmit este berde mi frəmos, ear vel nenrəmit galben mi sənit, în kət într'ən ogor nrəmit kə o sentəmənə maĭ 'nainte mi într'altəl nenrəmit saŭ mi nrəmit kə o sentə-mənə maĭ în ərmə, fie-vine noate bedea vea maĭ mare deosebire, nə nəmaĭ în kremtere dar mi în rodire.

Nrəmitəl nə nəmaĭ amənənggemte nəmənt əl, əlă sləbemte mi rəkoremte norəmbəl, dar anoĭ mi taĭe mi bərəĭenile karele, fiind məlte, înd əmesk no-rəmbəl, əl dobedesk mi əl nrənədesk. Ear romə-nəlaratə aveastə întəmnlare nrin təngəitoarea zisə:„ am skənat norəmbəl în bərəĭene". Nəmaĭ kəltiba-torĭəl velə nenrebəzetorĭə mi lenemăse noate təngəi în avest kin; kəvĭ vel ve sə lenebemte a ərma bəirənea-ska înbəgətərə: „ve aĭ de fəkət astəzĭ nə ləsa ne mə-ne", în kərənd se trezemte kə lanəl de norəmbă nrifəkət în lan de moxor mi în lok sə kane-te din avea semənətərə o xranə nentrə omă, do-bəndemte nətregă nentrə bite. Afarə de aveasta de mi bərəĭenile nə ar fi atəta de məlte kət sə fie în stare a înədəmi norəmbəl, totəmĭ remənd ne stir-nite sənt foarte nəgəbitoare, fiind-kə ele kresk rəmləind din nəmənt xrana ve ar fi sləjit la kres-kətəl norəmbələĭ, mi kə aveasta mikməreazə ro-direa lor. Kə kət bom nrəmi maĭ adənk, maĭ des mi la timnă, kə atəta bom dobəndi mi maĭ məltə roadə în norəmb.

La nramila d'intəĭə nə nəmaĭ amənənggim nə-mənt əl mi stirnim bərəĭenile, dar mi rərim norəm-bəl vel emit foarte des, ba ənkə tot akəm înde-sim mi ne vel emit foarte rar. Ləsənd aveastə

din ormъ lokrare a se face dопъ kom se por nrîve-ne aveї ve în nътъnqia mi sgîrvenia lor s'aš skom-nit la semъnat, bom zive чева desnre rъrit.

Aveastъ rъritorъ este neanъratъ, kъvї nor-ombol no nomaї atonve no sъ face kond este strim-torat de borїene strine, dar mi klar atonve kond ba fi îngesoit între sine. Fъkotol rъritoreї este felїorit dопъ starea nъmъntolъї mi dопъ timn. Kond nъmъntol este foarte bogat mi noš, atonve sъ lasъ nor-ombol maї rar de kot atonve kond nъ-mъntol este bїékїo mi nortat. Asemine de ba fi sъvetъ foarte mare, lъsъndo 'l maї rar, tot abem nъdejde de nъne, ear la sloatъ noate remъnea rъ-rit de mijlok. În rъritorъ romъnol taїe într'amъn-doo nъrqile, lъsъndš n'intre nor-omb atъta lok kot sъ se noatъ kolka bool, dопъ kom mi zive el. Adebъrata rъritorъ se face aua ka onol de altol sъ fie atot de-narte kot fronzele vele deasonra sъ no se aqїongъ.

La rъritol nor-ombolъї ko oqъrire mъ bъd neboit a nomeni de neleqiorea ve s'a înkoibat în inimile qeranilor karїї nrъuesk nor-ombol vel de boїeresk. L'am nribit emind la lanol boїeresk nrin sila zanviilor, ear no mъnikъndo-sъ des-de-dimineaqъ ko noantea în kan, ka atonvea kond se dove la ogorauol seš; 'l-am nribit monvind altoїa no ko avea rъbnъ mi traqe-re de inimъ ka kond monvemte nentro donsol. Din toate aveste m'am înkredinqat kъ în întonevimea în karea se aflъ qeranol no mtie kъ este o mare kol-kare de leqe de a loa nъmъntol mi a no nlъti aveeave datoreazъ avelъї veї l'a dat mi în avest kin de a no rъsnlъti ko monkъ nъmъntol ne kare se xrъnemte. Qeranol nostro este brednikš de nlъns kond

a aqїons a fi atot de orbit kot ko vea maї mare dowmъnie sъ taїe înadins nor-ombol la rъrit ka sъ no aї-bъ molt de lokro la koles! Aveasta este o nъkъ-toire de moarte. Sъ kotъm dar al lomina sure a'mї konoamte datoriele sale kotre sine mi kotre auroanele seš.

Šnii din koltibatorї bokoros nrъmeskš nomaї odatъ nor-ombol, însъ în deobmte toqї ъl nrъmesk mi de al dooїlea, kond sont la qenonkї, maї 'nainte de a însnika, dопъ 1, 2 saš mi 3 sentъmъnї dela nra-mila d'intъїo. Aveastъ a dooa nramilъ sъ deose-bemte de avea d'intъїo în aveea kъ akom la rъ-dъvina fie-kъroїa nor-ombš sъ strinqe momnoїo. Momnoaele no nomaї snrijineskš kovenii îmnrotiba bontorilor, dar qinš mi maї molto ormezealъ no-rombrilor, karii în momnoїo, gosind maї molto xra-nъ nъstratъ în nъmъnt, se fakš maї rodiqї.

Tot la nramila a dooa sъ ronš ko mare în-grijire mi konkileqii de la rъdъvina kovеanolъї, fiind kъ avestia kreskš ko nagoba grъonqelor de la vio-kъlъїї de ne strojenol vel maї mare. Sъ no gъn-deaskъ vinеba kъ on konkileq ba snori rodirea ko on vїokъlъš ne kare 'l nerde de 'l ba tъїa: no se nerde nimik, kъvї xrana ve 'l ar fi kreskot mer-qe de face grъonqe maї molte, maї nline mi maї marї ne vїokъlъol de ne kovеanol lъsat.

Momnoaele, la nor-ombol semъnat în linii mi nrъmit ko saua kalolъї, se fakš ko on nlog de ve-le ko dooъ kokore, dопъ kom momnoїeskš bolgarii barza ko rariqa lor.

În deobmte no este bine a nrъmi kond nъ-mъntol ba fi omed saš îndatъ dопъ o nloaїe, ka

*

să nă se prefacă pământul în bălgărî în lok de grăunță mănăncikă.

Ne aîare să obiceînățiesce la legatul bobuluî norambulaî, al măkări ka mi noî tătănăl, kă skonăl de a se face maî rodit. Sokotinga mea în aveastă pribire este kă ăn asemine obiceiă de mi este băn mi folositoriă, însă nă este pănă într'atăta de băn kăt să ne plăteaskă kîeltăîala ce s'ar face kă măkăritul norămbulaî.

Prăsitul Kartofilor.

Kartoflele bor trebui prămite maî totdeauna de 2 orî în aveastă lănă, ear mominoale se fak kând încep a se întinde bigele de kare se prind mi kresk; dakă nă se bor akoperi kă grănă atăncе ele eșă afară, se înberzăsk, mi rodirea se mikșorează. Maî kă samă pentră lăkratul kartoflelor, în celelalte gerî, s'a aflat *sana kalsiși mi rariga* kă 2 kăkare, desnre kare am borbit maî sus, mi kareastăzî sănt prelătindene întrebăingate pentră kartofle, sfekle, morkovî mi altele, pentră kă kă aveste ănelte omul face ăn lăkră mult maî eftin mi mult maî repede de kăt kând prăshește nămaî kă sana fără de bite. Kăltivatoriul la prămit are atăta ekonomie kăt mi la arat slăjindăse kă plugul mi kă bitele, de kăt aveea ce are kând să slăjește nămaî kă xărlegul.

Xrimkă.

Desnre xrimkă (Polygonum fagopyrum) zik Moldovenii kă: „pănea eî skoate ne om din nevoe, se binde bine, mi'î bănoasă.“ Am rekomăndat xrimka în lăna lui april ka o plăntă ne kare să va răzăma gerănul snre a skăna de foame'e în cea maî de ne ărmă a sa desnădăjduire. Mămăliga de xrimkă nu'î străină nonorăluî nostră prekăm nimî pănea de xrimkă ka să fiă silit a maî zice cevа desnre bănătatea eî, atăta nămaî voiă zice: kă demi nă dosneamte nimî kreamte apa de bine ka avea de grăș, totuși este foarte xrănitoare mi bănă la gust. Krănele de xrimkă sănt prea bune mi foarte mult întrebate. Xrimka xrănește mi îngrașă ne porcî ka mi orzul; ear ne kaî lî xrănește maî bine de kăt ovăsul. Xrimka kosită maî 'nainte de a se koace este ăn năstreș de erbărit foarte bună; ear naîele de xrimkă sănt bune pentră toate bitele, afară nămaî de oî, kare de bor mănka îndată se kă prind de o boală ce în prină le ămflă tot kanul. Kîar mi albinele strâng miere din florile xrimkăî.

Xrimka este ăna din cele maî prețioase plăntе pentră a da blagă păsărilor celor înbîekite, sărace, amoare mi păsinoase; pentră avest sfărmit să seamănă xrimka în aveste păsărî arănkând 12 dimerlii de semănă între'o falce, mi dănă ce va kreamte mi va fi angoane de legat, să îngroapă prin o arătură ce să dă avelui păsănt. Kă ajătoriul xrimkăî noate ăn kultivatoriă să nă pardă rodul de ne ogorul în kare s'aă smintit nă nămaî pănele de toamnă, dar mi avele de primăvară. Orî dănă ce pane se noate semăna xrimka, kăcî ea nimî lokul nimî pănea nă aleșe. Însă xrimka este o xoldă foarte prețioasă maî kă samă pentră păsările cele sămănătorile, mănțoase mi răcî, mi se face maî bine în păsările cele amoare dekăt în

avele bărtoase ші lăstoase; în sfârşit în bătelіште маї bine să faче хrішка de kăt în пămънтоrile чele noхe. Kă kăt lokăl ва fi маї bіékіх ші маї пărtat kă atăta este маї băn пentră хrішkă. Хrішka чere ăn пămънt foarte amънăngit, de aveea trebăіе arat de dăoă orі, ba înkă ші de 3 ші 4 orі маї 'nainte de a fi semънat.

Хrішka să seamънă маї tărziă de kăt toate пънele, să teme foarte mălt de frig ші чea маї mikă răчealъ o ігънъdeште. Dăпъ semънat, de ar fi orі kăt de mare săчeta, хrішka îndată răsare; de aveea obіvnăit o seamънă Romъніі kă o sentъmънă маї 'naintea Moшilor, kănd moшіі kadă în чiregel, ka să înfloreaskă dăпъ чe treче Пintele kălъtorіăl; kăчі dakă ва înflori în lăna lăі kăntor nă rodeште bine, de ші kreште ші înfloreште frămos. Хrішka stă în пămънt, de la semънat пънă la kăles, dăoă lănі ші jămъtate, чel măлt treі lănі. Dakă пloile linşeskă вara, în lăna lăі kăntor, atăпче kreштerea eі este întărzietă; dakă пe lăngă aveasta ші brăma ва пika пe la Sănt-Măria чea mikă, апоі Romънăl nă aleпe nimikă din хrішka anălăі aчelăїa. Пentră ka în toці anіі să se fakă хrішka, kăltіvatorіі чeі băні de пе aїăre o seamънă kăte de 3 ші 5 orі la înчepătăl de ънтъїa, a dăoa, a treїa şi a patra sentъmънă, ka aша să o notrіveaskă kă kăldăra ші пloaїa, de kare хrішka are trebăіпцă sпre a se faче roditъ.

Într'o falче de пămънt să arănkă 5, 6, măлt 7 dimerlіі de хrішkă, saă dăпъ kăm zіче Thaer *jsmătate маї nşцin de kăt grăă*; însă fііnd kă nă-цine xolde sănt deачele kare să nă săfăre semънă-

tăra пre deasă ka хrішka, de aveea маї bine este să se seamine маї răвărsată de kăt se kăвine ші să se arănче într'o falче, dăпъ пilda lokălitorilor ănde să seamънă foarte măлtă хrішkă, nămаї 3 demerlіі. Dombasle ne sfătăeште ka să semънămă хrішka kăt de răвăsat, пentră kă хrішka strigă agrikăltorilor: „fămі lok larg ka să kresk bine ші frămos“; ear semънца de хrішkă пikărea nă să îngroапă adънk la boronire, fііnd kă nătrezăште saă nă răsare. Пe lăngă aveasta se kăвine ka să маї fak o lăare aminte aiче:

În semънца de хrішkă să află ănele kă mez, ear altele săчі, aчeste пrin bănătărat se desпart, ші romъніі din чele grele, пline ші kă mez, fak făінă ші krăпe, ear чele ăшoare ші săчі le seamънă. Dakă aчea fără mez ne dă roadă, oare aчea kă mez ші denlin formată nă ва a маї bănă roadă? Aчeasta este de чerkat în însăші semънца хrішkăі de la noі. Апоі маї este de чerkat ші чelălalt soїă de хrішkă (polygonum tartaricum) a kărăїa însăшіrі de a nă se teme de îngїeцărі ші brăme ші de a da 80 la ăna de semънă, adekă de 10 orі маї măлt de kăt aчea obіvїnăіtă la noі, mă îndeamnă a traце băgarea de samă a kăltіvatorilor asănra eі, ші aї îndemna să o чerче în пă mънtăl nostră ші să o întrodăkă ші în цeara noastră.

Kosirea lăzerneі, trifoїălăї ші a altor fănaце legăminoase.

Minătăl чel маї notrіbit пentră a kosi aчeste пlănte ші a le prifaче în făn este kănd чea маї mare parte din ele sănt înflorite. De se вor kosі

mai 'nainte, sъ nerde din mălţimea fănălăi mi sъ ăsăkъ kă greă. De se bor kosi mai tărziă, naiele sъ înbărtoašъ mi se nerde din bănătatea fănălăi. Kът nentră lăzernъ de mălte ori trebăie kositъ mai 'nainte de a înflori, mai ales kând ărmeazъ săvetъ mi se băd frănzele îngălbinite la rădăvina nlănteĭ.

La făkălăl fănălăi sъ vere mai mălte braţe mănuitoare de kът la fănăl vel fireskă. Frănzele fănaţălăi firesk sănt lungi mi sъ linesk de naie kă ăšărinţь, Dimnrotivъ, frănzele trifoĭălăi mi avelorlalte fănaţe meštemăţite sănt rotănde mi sъ desnărţesk lesne de naiă, nikând ne nămănt; mi anoĭ fiind kъ frănzele sănt nartea vea mai xrъnitoare a fănălăi de trifoĭă, se kăbine ka în strinsăl avestăĭ făn sъ ne îngrijim a le năstra mi a nă le nerde. Vel mai băn mijlok de a dobândi aveastъ isnrabъ este de a lăsa trifoĭăl în norkanĭ nămai o zi saă vel mălt dăoъ, dănъ aveea îndatъ a se nane în kъniţĭ de barъ, kare dănъ dăoъ saă treĭ zile kând bor fi veba ăskate, sъ se adăne înkъniţĭ de măsărъ, klădind în ele nalele deonotrivъ, mi tinărindăle bine mi anoĭ bărbăindăle tare sălatik. În aveste trifoĭăl stъ bine măkar de ba nloa kът de mălt, kъvĭ nloaĭa nă'l resbate în kъniţa de măsărъ dakъ ba fi klădităъ bine. Kând trifoĭăl învene a se anronié de desăbărmita ăskare se xorăšte mi se klădemte în stog, însъ aveastъ lăkrare sъ se fakъ nămai dimineaţa mi seara, mi nivĭ odatъ ne kăldărъ zioa, kъvĭ atănve sъ sfarămъ frănzele foarte lesne mi sъ nerd foarte mălte. Dar dakъ ănkъ trifoĭăl nă ba fi ăskat bine, anoĭ sъ fak stogărĭ foarte sălative mi trase la bărb nămai din 4 saă 6 kъniţĭ de barъ, ănde ăskăndăsъ mi maĭ tare, sъ klădesk anoĭ în stogărĭ marĭ năind într'ănăl de la 5 mi năpъ la 10 stogărele de aveste mivĭ, mi klădindăle tot dănъ kăm bom bedea maĭ la bale la fănaţ.

Fănaţăl.

Timnăl favereĭ fănaţălăi este ne la sfărmităl lăĭ virenar, atănve kând nartea vea maĭ mare de earbъ învene a fi în denlinъ înflorire. Ăn kăltibatoriă băn nivĭ odatъ nă kosăšte earba krădъ, fiind kъ'ĭ nlinъ de anъ, sъ ăsăkъ kă greă mi fănăl este năţin xrănitoriă: dar nivĭ amteanĭъ kasъ treakъ înflorirea. Romănii zik ka sъ se kosaskъ atănve kând *earba va fi koantă*; însъ mtiind kă kăĭъ de mare reneţinăne treve earba din înflorire în kontărъ, în kът o întărziere de kătева zile nriminăemte o simţitoare skădere din bănătatea fănălăi, ne lungъ kare anoĭ mai mtiind kъ fănăl făkăt kând seminţele erbeĭ bor fi koante este gros mi năţin xrănitoriă, se kăbine ka sъ o lăam la koasъ kând earba ba fi în floare, mi tot odatъ sъ abem îndestăĭ kosamĭ snre a năté obori earba la nămănt în timnăl kăbenit, adekъ nivĭ kând ba fi krădъ; kъvĭ esъ năţin făn, nivĭ kând ba fi kontъ; kъvĭ esъ fănăl reă: vi kând ba fi în înflorire ka sъ easъ fănăl mi mălt mi băn.

Ile kът este de kănoskătъ în Romănia smintirea fănălăi la ăskat, adănat mi klădit, ne atăta este skănat din bedere timnăl kând se kăbine a kosi earba snre a dobândi fănăl vel maĭ xrănitoriă. Ăn kosam de aĭ nostri ĭé asănrăm nă nămaĭ o falve de kan, dar mi altъ falve ne deasănra kă nlatъ, în kът aţinţe amĭ fave fănăl nentră bitele lăĭ mi năpъ dănъ

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

zioa Krăvîĭ. Însă ne aĭăre kăltibatoriĭ nă nămaĭ să îngrijăsk de a nă da de koasă maĭ măIt de kăt se kăbine ăniĭ om, vi maĭ bărtos tot-d'aăna la kosire aĕ ăn urisos de oamenĭ, kăvĭ foarte adese orĭ se întămulă, în timurile vele dimurotibă, a fi skănată kosirea, saĕ vel năgin a fi năstrată băntatea fănălĭ nămaĭ kă urisosăl bragelor mănvitoare ui kă răneŋĭănea lăkrăreĭ lor, saĕ în întărnarea brazdelor, saĕ în întinderea norkanilor kând se arată soarele, saĕ în adănatăl în kăniŋĭ kând se ibeskĕ noărĭ de uloae, saĕ în xoriutea kăniŋilor la nodina stogălĭ kând se alină bănțăl. Fănăl trebăie să fie ăskat bine maĭ 'nainte de al năne în kăniŋĭ sure a se nățăli. De ba remână neadănat măkar kătera óre dănă ve se afla ăskat, atănve armiŋa soarelĭ ăl fave de'uĭ uierde mirosăl, bănătatea ui mlădierea lăĭ.

La făkătăl fănălĭ se vere nă nămaĭ ĭăŋala aveea ve o arată romănăl urin zisa kă: *să mănănve kosaŭsl din fsgă*, adekă xăsăreute, dar ui o kărmăire înŋeleaută ui o uribigĭere neadormită la toate lăkrările: la întors ui strins brazdele, la greblat nologă ui faverea norkanilor, la adănat kăniŋele, la klădităl stogălĭ, ui în sfărmit la kăratăl fănălĭ, kare nă noate fi făkăt maĭ kă mare ekonomie în timăl oamenilor ui al bitelor de kăt dănă rândăeala arătată maĭ săs; kăvĭ aua nămaĭ noate să fakă vinева fănăl vel maĭ băn. Fănăl vel maĭ băn este avelal kărăíe: 1-ĭă, kovenĭ sănt săbŋirĭ, mlădiosĭ uikă toate frănzele lor; al 2-le, floarea fănălĭ berzie; al 3-le, mirosăl ulăkăt ui aromatik; al 4-le, găstăl zăxăros, nelăsând ne limbă nivĭ akrime, nivĭ oŋetire.

Uănă la ăn an trăeute fănăl ui este foarte băn; ear înbekindăsă, adekă dănă 18 lănĭ, să înŋălbineute, să fave săk ui să sfarămă lesne: aveasta de ui nă batămă sănătatea bitelor, însă le xrăneute reĕ. Fănăl vel maĭ reĕ nentră bite este avel răŋinit, adekă ne a kărăĭa kovenĭ se băd nete năIberoase, galbene saĕ ka ferăl. Fănările mălite sănt greĕ de mistăit ui nexrănitoare, kolbăl ve esă din ele adăve tăsă, oftikă, boală de okĭ, ba ănkă s'aĕ băgat de seamă kă ui vĭăma bitelor a dat în avele xrănite kă asemine făn, ka ui în avele ve aĕ năskăt ne izlazărĭ mălite. Fănă vel măved, kă floarea maĭ ănătăĭă albie, anoĭ întănekată ui neagră, kă mirosăl ne ulăkăt, kă găstăl akră ka de nitan măved, este vel maĭ urimejdios sănătăŋeĭ bitelor.

La kosit ka ui la severat se simte trebăinŋa vea maĭ mare ui vea maĭ ne anărată ve are ŋeara noastră de braŋe lăkrătoare.

Uentră faverea avestor dăoe însemnate lăkrărĭ a le agrikăltăreĭ s'a kăstat a se năne măkar în narte în lokăl bragelor maninele de kosit ui de sevérat. Aveeaaĭ manină se întrebăinŋează kă foarte năŋine skimbărĭ ui la ăna ui altă treabă. Dintre maninile de koasă kare a măIŋămit maĭ bine nănă akăm ne kăltibatorĭĭ din alte ŋerĭ ănde se întrebăinŋează, aveea a inŋinerălĭ amerikanĕ Many, ve se binde la Uaris de D. Robert (Nr. 4 din ăliŋa noză a Kanăŋinilor,) este aveea ne kare o rekomăndăm ui noĭ kăltibatorilor nostri.

Earba tăĭétă se strinŋe kă greblа ui se împrăutie kă ŋenoĭăl nănă ve se ăsăkă ui să a-

dупъ în kъпiцï. Hentrъ adъnatъl erbeï чea maï bъnъ maшinъ este *grebla* lъï Howard ші пentrъ întinsъl brazdelor este maшina lъï Smith ші Ashby, amъndъoъ fak lъkrъl a 20 de oameпï kъ чea maï mare regъlaritate ші ekonomie de timп ші de oameпï. Maшina lъï Smith ші Ashby kostъ în Englitera 393 franчï, dar grebla lъï Howard 262 franчï.

Romъпiï esъ la kositъ maï de timпъriъ în kostiшъ, пe kare se faчe earba rotъndъ ші bъrtoasъ ші folositoare kailor; ші maï tъrziъ în bъï, пe kare sъ faчe earbъ moale ші latъ чe este maï folositoare bачilor; ear пe skrъntariï, пe kare sъ faчe earba пъioasъ, trebъe sъ easъ la koasъ de timпъriъ ka sъ пъ se înskorцaskь. Kosirea sъ înчepe în nostъl Sъn-Hetrъlъï, saъ ші dупъ Sъn-Hetrъ într'o seпtъmъпъ saъ doъ. Însъ emirea la kosit maï mъlt trebъe sъ fie пepъцъitъ de înfloririea erbeï, dупъ kъm am zis maï sus, dekъt de aшezarea ші firea пъmъntъlъï saъ ші de kъlindarъl lъnilor.

Earba se kosъшte maï bine dimineaцa ші seara пe roъъ; kъчï fiind ъmedъ o prinde koasa maï bine de kъt atъпчe kъnd este uskatъ. Tъtétъl erbeï se faчe kъt se пoate maï aпroape de пъmъnt, kъчï kъ kъt se ba tъté earba maï aпroape de rъdъчinъ kъ atъta este ші maï sпornikъ. Din aчeastъ pribire Romъпiï пerd foarte mъlt fъп, kъчï moшinoale beki ші noï împedikъ de a se пъtea lini koasa de пъmъnt, fъrъ kare totъшi foarte mъlt fъп remъne пe kosit.

Rarï oameпï sъnt aчeïa kare sъ ştie kъ toatъ desъvъrşirea пъ mъmaï a aleцe ші a lega koasa, dar a o ші bate dупъ felъїritele bъtoшimi ale aцeï eï, ші sъ

skoate din fie-kare bъtъtъrъ пъ пъmaï o adevъratъ kъlitъrъ, dar ші o пotriьire foarte nimeritъ kъ soïъl erbeï чe este ka sъ se oboare.

În kъt earba ba sta unkъ berde în brazde, пloile пъ 'ï fak niчï o strikъчïъne, ші пoate sta kъteba zile kъnd timпъl este frъmos. Earba sъ bestezeшte dупъ 1, 2, saъ ші 3 zile ші înчene a se uska, ші atъпчe trebъїe a se пъne în пorkanï. Însъ de o ba bate пloaïa fiind în brazde, atъпчe îndatъ чe dedesъbtъl пologъlъï se ba îngъlbini trebъїe întoarsъ. Earba, fie kъt de uskatъ, se jilъbeшte, în пorkanï ші se tokmeшte bine; ear nepъind'o în пorkanï se sfarъmъ. Пorkaniï bъtцï de пloae se întinde ші se uskь, însъ niчï пe пloae, niчï пe roъ, dar niчï neste noaпte, пъ se kъbine sъ remъїe întinsъ, ci totd'aъna sъ fie пъsъ în пorkanï în asemine stare de uskъчïъne.

Dупъ чe s'aъ uskat earba, пorkaniï se adъпъ de kosaшï în kъпiцï de barъ, unde se aшazъ, se jilъbeшte ші unkъ ші maï mъlt se uskь, ka aша dупъ чe se bor klъdi kъпiцile în stog sъ пъ mъчigъeze fъпъl.

Fiind timпъl frъmos, kъ mare iцealъ trebъїeskъ întoarse ші uskate brazdele, kare dimineaцa se пъn în пorkanï unde se jilъbeшte ші se uskь unkъ în searъ, ші seara пe lъnъ saъ unkъ kъt este ziъ se se adъпъ пorkaniï în kъпiцï. Aчeastъ earbъ, dупъ чe stъ unkъ se uskь ші maï mъlt, anoï se xorъшte la lokъl în kare se klъdeшte în stog.

Din 3 kъпiцï de barъ se faчe o kъпiцъ de mъsurъ чe are 4 stъnjenï împreцiur ші treï ші jь-

mъtate neste kan. Avesta ъmple bine ъn kar în dъoĭ boĭ. Ъn stog de bъnzare se klъdeşte ne 3 kъniţĭ de barъ, nъind în el de la 30 nъnъ la 40 de kъniţĭ de barъ; ear stogъl vel de mъssrъ se klъdeşte ne 4 kъniţĭ de barъ, nъind în el de la 60 nъnъ la 80 de kъniţĭ. Nъ se nriveпe vineva la noĭ kъnd zive stog de falve, stog de kъmпъ, nъmaĭ stogъl de mъssrъ este avel maĭ bine kъnoskъt.

La klъditъl stogъlъĭ naĭele se asbъrle tot la mijlok, şi de akolo le îé kosaşъl vel de ne stog şi le aşeazъ de-o notrivъ kъm aşeazъ dъlgerъl şindrila la akoneremъntъl kaselor, ferindъssъa falve groпĭ, kъstъnd a le nъne de-o notrivъ şi anoĭ le tinъreşte kъ fъrka, kъlkъnd bine neste toate nalele. Ne vele jilabe le aşeazъ la marţine ka sъ nъ se strive, ear ne vele ъskate le nъne la mijlok. Tъlnina se falve de ъn stъnjen de naltъ, dъnъ aveea sъ klъdeşte nodina ъnkъ de ъn stъnjin anoi se falve bъrdъfъl stogъlъĭ în kare întrъ kъt fъn ba boi vineva a nъne, şi anoĭ se norneşte şi bъrfъl, karele, la stogъrile de bъndъt, se falve sъlatik şi abъnd forma ъnъĭ oš tras la bъrf; însfъrşit stogъl se leagъ kъ şomoĭagъrĭ.

Bъnъtatea fъnъlъĭ atъrnъ nъ nъmaĭ de la kosire, dar şi de la mesteşъl de a ъska earba maĭ ъntъĭs în brazde, anoĭ în norkanĭ şi în kъniţĭ, dъnъ aveea în klъditъl şi aşezatъl nalelor în stog, ънde earba earesĭ se jilъveşte şi se aşeazъ şi maĭ mъlt, în kъt kъnd se aflъ de nlin ъskatъ atъnve şi stogъl este skъzъt Dakъ fъnъl ba fi klъdit în stog fiind foarte ъskatъ earba, atъnve jilъbirea nъ ъrmeazъ, fъnъl se falve fъrъmivios şi kolbъros; asemine dakъ se ba klъdi stogъl fiind fъnъl ъmed,

atъnve la jilъbire se anrinde şi mъvegъeazъ: în kъt în amъndъoъ întъmplъrile fъnъl esъ reš. Stogъl, klъdit şi nъlъit bine, onreşte resbaterea aerъlъĭ într'însъl şi aşa nъ se smintepte fъnъl.

Nemţiĭ fak akonerişъrĭ de naĭe, în alte lokъrĭ sъ lasъ ъn oţeag în mijlokъl stogъlъĭ, ne aĭъre bъrbъrile de naĭe a stogъrilor sъ rъdikъ şi sъ nogoarъ kъ skriţĭ, ne ъne lokъrĭ akonerişъrile sъnt nъse ne 4 amnarĭ, ne aĭъre nъmaĭ ne ъnъl la mijlok, în sfъrşit Englejiĭ, nъn şi nodina rъdikatъ de la nъmъnt ne o leasъ; însъ toate avestea sъnt zъdarnive kъnd sъ ba klъdi fъnъl bine şi kъnd stogъl sъ ba bъrbъi bine. Ba ъnkъ şi fъnъl nъstrat în stog este mъlt maĭ bъn, maĭ traĭnik şi maĭ xrъnitorĭs de kъt avel nъstrat nrin orĭ kare alt kin. Romъnĭ dar se bъrbъeaskъ bine şi fъrъ kъt de nъţinъ întъrziére stogъrile, se bъrbъeaskъ şi d'al dъoile ne vele rъ sinite şi nrъvъlite de bъntъrĭ, legъndъle bine kъ şomoeţe, şi atъnve bor abé fъnъl vel maĭ bъn şi bor skъna de toate înkъrkъtъrile şi keltъĭelile ve se fak în alte ţerĭ nentrъ nъstratъl fъnъlъĭ.

De şi nikъ greš kosaşъlъĭ kъnd este silit sъ xoreaskъ kъniţile şi sъ fakъ kъte 10 şi maĭ mъlte stogъrĭ tot într'ъn lok, însъ folosъrile ve isbъrъs din astъ lъkrare sъnt atъt de marĭ, kъt kĭar de s'ar favə o adъoţire de nlatъ, aveasta este resnlъtitъ nrin ъşъringa kъrъtъreĭ fъnъlъĭ earna, şi îndemnatika nъzirea lъĭ de strikъvĭъnea bitelor.

D'intre felĭъritele kinъrĭ de a falve fъnъl, avel kare, dъnъ sokotinga tъtъror kъltinatorilor, este maĭ bъn nentrъ îngrъşetъl boilor este de neanъratъ

trebuinţă a se face cunoscut Romînilor. Acest fîn să numeşte *fân negru*. El se pune în stog cînd earba nu este uscată bine, ci apa earba îndată să jilăveşte ci mai tare, aprinzîndusă, răcorindusă ci uscîndusă de la sine. Stogul scade foarte mult ci fînul atîta de apusat remîne, cît numai tăiét poate a fi întrebuinţat, ci seamănă că un gunoiu foarte bărtos. De bună samă bunătatea fînului atîrnă de la această lucrare de jilăbire ci de uscare, ne care în faverea fînului Romînii o puzesc unind brazdele în nolog, norcani, cuniţi ci în stog unde să isprăbeşte uscarea lucrăreî fînului; ear în faverea *fânului negru* stogul de odată din earbă să cladeşte ci ciar în stog să disbălesc toate lucrările prin care treve earba pînă se prefave în fîn.

Teschirea fînului.

O praktică agricolă, foarte folositoare ci bună de întrodus în peară, este teschirea fînului. Pentru a pustra fînul, ci mai ales pentru al cura ci al strinţe în magazie se întămpină greutăţi mari din privina bolumului seu. Ună metru cub pe tranţe mai mult de cît 60 de kilograme. Ku teschire poate să între într'ună metru cub 320 de kilograme. Această înlesnire aă îndemnată ne Englezi ci Franţezi de a întrebuinţa maşini idraulice pentru teschirea fînului. Maşinele curmăireî Franţese din Alţeria aă o pătere de 650,000 kilograme ci daă din o singură teschire teanchiri de fînă de cîte 400 kilograme într'un metru cub ci într'un ciasu de 1 oră ci 15 minute,

Întrebuinţarea maşinelor idraulice în teschirea fînului înfăţişează folos însemnată pu pumai în ţările ci economika transportare a fînului, dară ci în următoarele priviri: fînul teschită pu se ămple de colb, pu se moaie de ploaie, pu este supus primejdieî fochului, se taie lesne ci cît trebuie sure a se da la bite, cinci saă cease metre cube sunt destul spaţiu sure a înkăpea provizia unui kalu ne unu anu, în timpu ce pentru celu neteschit se cere 40—50 metre.

Aceste foloase sunt destule ca să îndemne ci ne Romînii a întrebuinţa acestu metodu, care 'i va aţista pu pumai la curatul fînului ce se póte aduce pentru trebuinţa tărgoveţilor din lokuri depărtate unde este mai eftinu, dară ci pentru păstratul lui în cuţere de îndelungaţi ani. Acest metodu, întrănd în praktika pereî, poate să deskidă ci un nou isboru de înabuţire; fiind-că poate forma unu obiektu însemnatu de esportaţiune ănkă nekunoscut pînă akum la noi.

Stupii.

Roitul albinilor înpene în această lună ci se kontinuă înpea următóre. Kultivatoriul n'are akum altă grijă dekăt să prindă roii. Pentru acestu sfărcit se face la noi unu feliu de oloiu de kănepă care se amestikă ku mîere ci ku această amestekătură se unge ciciorele ci face pe albine să roeaskă. Însă mult mai bine este ka să se pregătească ciciorele ci să se puie în preajma avelor din care aă să easă roii. Pregătirea se face afumând ciciorele ku frunze de melisă ci frekăndule ku fagură ulinî de mîere retezaţi din ciciorele vele biékî.

Roĭăl este o matkă ve esă dintr'ăn uttĭăbeĭă ka să formeasă o altă kolonie. Matkă emăndă kă albinele eĭ se urinde în uttĭăbeĭăl velă noă. Dintr'ănă uttĭăbeĭă bĭékĭă noate ewi ănkă o adăoă matkă ui atănve să zive kă a naroită. Dănă ve s'a urinsă ănă roĭă trebăie a se năzi ka să nă făgă. Kănd sănt slabĭ roiĭ, se năpă kăte dăoĭ într'ănă uttĭăbeĭă ui albinile ăvidă ele singăre ne ăna din dăoe matve kare este maĭ bevisnikă. În uttĭăbeile vele îmbăbănătăuite, omăl noate să ăvidă matvile ui awa să îmnedive ka să nă făgă roiĭ ui ka să nă se slăbeaskă urin înmăluirea matvilor. Într'ănă uttĭăbeĭă este nămaĭ o singără matkă, adekă o albiuă kare neînvetat klovewte ui skoate albine lăkrătoare, albine kare adănă nektarăl ui nolenăl florilor ui fakă din avveste mĭerea ui veara.

Tănsăl oilor.

Oile se tăwănneasă la fătat ui se tăndă în nostăl St-Petrălĭă; ear kărlaniĭ trebăie să fie miuăiuĭ nănă la St-Ilie.

Maĭ 'nainte de a se tănde oile se obivĭnăievwte în ănele uerĭ ui maĭ ales în Englitera de a se snăla lăna, dăne oile ănkă netănse, kă dăoe saă treĭ zile maĭ 'nainte de a kăleue de ne tănăl lor avest însemnat nrodăkt. Snălatăl mikwăreazăă greătatea lăneĭ, ui de avveea nă se întrebăiueazăă de kăt nămaĭ în lokările ănde negăuătoriĭ o veră ui o kămnără snălatăă nentră kare ui daă ne dănsa ănă nreuă maĭ mare dekăt ne lăna ne snălată.

Tănsăl oilor se fave kă foarfevile. În Uermania se întrebăiueazăă niwte foarfevĭ kă koardă adekă kare să întindă ui să deskidă fără ka să osteneaskă măna omălăĭ ve tănde. Foarfevile întrebăiuate în Englitera sănt maĭ băne ui maĭ simnle dekăt avele din Uermania.

Lăna tănsă să înbălewte ui să năstreazăă în magaziĭ ănde să nă o ajĭăngă nivĭ kăldăra nivĭ ămezeala, kăvĭ atănve nivĭ nă se ăsăkă, nivĭ nă se strikă.

Awezatăl oilor la stănă.

Oile se awveazăă la stănă dănă ve se deosebeskă de mĭeĭ, avveea ve se fave ne la Isnasă ui nănă anroane dă St-Petră. Kă kăt se bor desnărui oile de mĭăĭ maĭ tărziă nă atăta mĭeĭ se fakă maĭ bănĭ. Ear kănd interesăĭ de frăktăl oilor este maĭ mare de kăt avela de mĭeĭ, atănvĭ se alegă mĭeĭ ui se băndă îndatăă dănă St-Georgie, ear oile se awveazăă ne brănzăă ui atănvĭ se fave ui stăna.

La stănă se măgă oile ui să fave ăntăl, brănza ui ărda; ear la kăwărie brănzá se nrefave în kawkavală. Lăngăă stănă se fave ui okolăl ănde se bără oile ka să easă ăna kăte ăna urin străngăă snre a fi măise.

Vĭobanăl se awveazăă la străngă kă găleata; ui nentră ka lantele ve mălue să nă îmnroawte ui să se iroseaskă, ăl mălue într'o kănă snănzărată în baĭere de ărekile găleueĭ.

Oile se măgă de treĭ orĭ ne zi nănă la zioa Krăvĭĭ: ănătăĭă în fantăl zileĭ, anoĭ la ameazăă-zi ui la sfinuităl soarelăĭ. De la zioa Krăvĭĭ ui nănă la sfărwităl lăneĭ se măgă oile de dăoă orĭ ne zi: seara ui dimineaua. Anoĭ nănăla Binerea mare odatăă ne zi. De akolo înainte nănă la St-Me-

drъ se mъlgъ odatъ la dъoъ saъ treї zile nъnъ ve stъrneskъ. Toamna se îmnъgineazъ mъlsъl oilor ka sъ nъ sъ sminteaskъ sъ se slъbeaskъ mi sъ între vъtioane ne earnъ.

Dъnъ St-Medrъ se daъ mi berbeviї în oiї de kare s'aъ desnъrgit n'intre Sъntъ-Mъriї mi s'aъ întrarmat bine nъnъ akъm.

Stъna se fave ne ъn lokъ înalt mi kam kostimъ, ka sъ se skъrgъ nloaïa, nimatъl mi toate nekъrъgeniele din okoale. În stъnъ se fakъ dъoe desnъrgitъrї: ъna nentrъ strinsъl mi lъkratъl frъktъlъї mi alta nentrъ nъstratъl lъї.

Grъdinъ.

În aveastъ lъnъ se fakъ tot avele semъnътъrї ve s'aъ arътat în lъna trekътъ, adъogъnd a semъna, ne lъngъ rъdikile de lъnъ din 15 în 15 zile, mi ne velelalte ve aъ sъ fie de întrebъingat ne earnъ.

În aveastъ lъnъ stъnъna de kasъ sъ înbrednivemte a bedé îndestъlatъ kasa eї kъ tot felїъl de legъmї, mi akъm simgemte kътъ mъlgemire ъї adъve ostenelele ve m'aъ dat întrъ îngrijirea grъdineї.

Îndatъ ve barza ba fi koantъ, adekъ îndatъ ve kъnъgina eї se aflъ îndesitъ bine, trebъїe smъltъ, kъvї de se ba amtenta maї mъlt atъnve krapъ mi în nrinъ 'mї nerde toatъ bъnътatea eї. Barza kъleasъ sъ amazъ înfr'ъn lok akonerit mi rъkoros, nъind kъnъginile ъnele lъngъ altele, saъ mi fъkъndъle berze kъ ajъtorїъl ъneї ъnelte foarte obivїnъite în Bokobina.

Tot akъm sъ kъlege mi mazerea ve sъ mъnънkъ kъ nъstъrї kъ tot; mi dakъ boemte stъnъ na de kasъ ka stratъrile de mazere sъ adъkъ mъl

tъ roadъ, ba trebъi la toate dъoъ zile sъ kъleagъ din fie kare strat toate nъstъrile de mazere ve bor fi tot de o bъrstъ de koante; kъvї de le ba lъsa nekъlese, atъnve ele, fiind marї mi maї 'naintite în kremtere, trag la sine toatъ mъzga kare ar fave sъ maї înfloreaskъ mi alte tъfe mi sъ se fakъ mi alte noъ nъstъrї de mazere; ear stratъrile ve bor fi nъstrate nentrъ a da semingъ ne anъl biitorїъ nъ se bor kъlege nivї de kъm mi ama semъnga ba fi mъlt maї bъnъ.

Kartoflele vele bъrative sъnt bъne de mъnkat în aveastъ lъnъ, mi stъnъna nъ amteantъ ka sъ le sane nentrъ mъnkare atъnve kъnd tъfele lor bor fi ъskate, vi îndatъ ve ba bedé kъ se ъsъkъ, vi îndatъ ve bedé kъ 'mї nleakъ kanъl mi kъ se îngъlbineskъ frъnzele. Nrekъm mъnънkъ oameniї fasolele, mazerea mi bobъl berde fъrъ ka sъ se nrimejdъїaskъ sъnътatea lor, asemine not mъnka mi kartoflele mi maї ales ne avele fъinoase mi bъrative, fъrъ nivї o frikъ de boale.

Ĭ ŏ L I E.

Lăkrările lunei. — Prăsitul. — Grădinile morcovilor.— Grădinile napilor. — Călduri ramurei și a napilor de ernă.— Săverisul.— Prodăctul. — Semănatul ramurei. — Călduri înăltătoare. — Trieratul. — Călduri Cănepei. — Grădina. —

Călduri kremte în luna lui Ĭulie și apărănde a fi cea mai mare din tot cursul anului, de aceea și Romănii nostri ădat nămele de *kăntor* avestei luni.

Ploile în această lună sunt destul de rari ne la noi, karii ne și folosim de această bănătate a klimei sure a face săveratul și kositul erbei; doe lăkrări vele mai însemnate din tot cursul anului kăltărală: De kăm să sfărșemte săveratăi kăltivatorii nostri să anăkă, fără să neardă timpul, de trierat ka apa să noate avea grăul gata de băndăt și de transportat la mkeli pănă la sfărșitul tomnei.

Prăsitul.

În cursul lunei întrepi a lui kăntor, kăltivatorăl trebăe să prisigeze kă neadormire la prăsitul xoldelor și să nă îngădăe nici de kăm kremterea bărbenilor, nici să întărzie sfărmatul skoarpei de ne faga ogoarelor. Prapila de al doilea a norămbului se sfărșemte tot-d'auna ne la învenătul lui kăntor, mai ales la acei semănapi de timnării; ear nentră acei semănapi tărziă obicinuesk a zice romănii că: "dănă ve treve Pinteleĭ Călătorăl înzădar tă mai prășăte vinerea."

Grădinile morcovilor.

Morcovii semănapi în sekară, în ină și în ori kare alte xolde, trebuiesk grădinapi bine în lung mi în kărmeziu, îndată dănă s'a kules semănătăra vea de kănitenie. Kă aveastă grădnare să skot din pământ rădăvinele xoldelor săverate și o mălgime de alte bărbeni rele. Dănă ve bor treve ont zile de la făkătul grădinării, în kare timu morkovii prind la nătere, se dă o prășitură bună kă kare să răreskă lăsându'i numai kăte de o palmă denarte unul de altul.

Grădinile napilor.

Napii semănapi nentru xrana bitelor în virenar bor fi apănuți akăm a fi în 5 saă 6 frunze și bor trebui grădinapi bine sure a se pregăti de prașilă. În Flandra unde să seamănă foarte mălg napi, kăltivatorii zik kă: "avel ve grapă napii nă trebuie să se bîte înapoi,,. Și în adevăr, unul din ceĭ neisnitigi băzând mălgimea napilor ve se desrădăvineazăă kă granarea, ne lok ar și konteni de ale mai da aveastă folositoare lăkrare.

Călduri ramurei și a napilor de ernă.

Căte odată ne la sfărșitul lui virenar, însă în deobște mai tot-d'auna ne la învenătul lui kăntor, atăt ramura kăt și napul de ernă se kokă. Obicinuit însă napul să koave kă 8 saă 10 zile mai 'naintea ramurei. Fiind kă aveste plănte oloioase să

skотъръ tare kъ mare ошърингъ, de aneea este de neanъratъ trebъingъ a le stringe maĭ 'nainte de a se koane kъ desъvъrmire. Timnъl vel maĭ notribit nentrъ strinsъl lor este atъnve kъnd o a treĭa narte de nъstъrĭ sъ îngъlbinesk, kъnd nrin nъstrare se nribede semъnga, mĭ kъnd floarea semingeĭ învene a se întъneka. Orĭ în kъte nъstъrĭ se bor afla ънkъ mъlte semingе moĭ, aveste sъ kokъ toate în kъt timn stъ ranига în kъnigĭ. Kъnd semingele bor fi nrea koante, atъnve tъĭetъl tъfelor se fave nъmaĭ seara mi dimineaga ne roъ, saъ mi noaptea ne lъnъ mi ne rъkoare.

Kъlesъl ranigeĭ mi a nanъlъĭ se fave obiĭnъ-it kъ severea. Dъnъ 24 de oare mъnъnkile sъverate se adъnъ în kъnigĭ kare se klъdesk ne lokъrile vele maĭ rъdikate mi maĭ ъskate ale lanъlъĭ. Klъditъl kъnigilor se fave nъind la mijlok bъrbъrile nlъntelor, ear kanetele desnre rъdъvinъ la marqine, mi ашъzindъle bine nъind mъnъnkĭъl kъ nъstъrile toate la mijlok. Mijlokъl kъnigeĭ tot-d'aъna este maĭ 'nalt de kъt marqenile eĭ atъt în tъlninъ kъt mi în nodinъ, ear înъlqimea sъ snoremte mi maĭ mъlt kъ bъrbъitъl velve se fave sure a nъ resbate nloaĭa. Înъlqimea kъnigeĭ kъ bъrb kъ tot, însъ fъrъ de kъvĭъlъ, este de 5 saъ 6 nalme. Illъntele kъt staъ în kъnigĭ sъ isnrъbesk de ъskat mi de kontъ: aveasta se fave în kъrqere de 8 saъ 12 zile.

Kъnd nlъntele bor fi ъskate, atъnve nъ maĭ este nevoe a le nъne în kъnigĭ, vi deadrentъl se klъdeskъ în stogъrĭ ънde mi maĭ bine sъ sfъrmъmte koaverea semingelor. Stogъrile se klъdesk la lokъrile de ne lan ънde se fave mi aria, ka a-

ma sъ nъ se maĭ neardъ semъnga ve se skотъръ foarte lesne nrin kъrъtъra nlъntelor de la ъn lok la altъl. În ънele qerĭ kъnigele sъ karъ ne golъrĭ în nъrъngъ nъnъ la xarabale amternъte mi ele kъ golъrĭ mi sъ ъmblъteskъ saъ se bat a kasъ; însъ vel maĭ bъn mizlok de a se feri de skотъrarea seminqelor este a klъdi mъnъnkile în stogъrĭ ne kъm mi a le triera akolo kъ kaĭ. Kъ kъlkatъl kailor sъ desnartъ semingele de nъstъrĭ, mi mъnvitorĭъl skотъръ naĭele kъ qъnoaele, întoarve вrавъl, ъl maĭ trierъ, anoĭъl alegе mi dъ afarъ kovenĭ mi nleava; ear semingele le stringe la nar, le вънтъrъ, le vĭъrъeмte mi anoĭ le adъve la magazie. Semъnga adъsъ se întinde în nътъrĭ sъngirĭ, se întoarnъ des, ka sъ nъ se anrindъ mi sъ mъvegъezъ. Însъ în deobмte nъmaĭ kъnd se ва da la kъmnъrътorĭъ se kъbine ka sъ se vĭъrъeaskъ semъnga sure a o desnъrgi kъ desъvъrmire de nleava, fiind kъ se nъstreazъ maĭ bine kъ nleavъ kъ tot ъn lok.

Hrodsktsl. În nъmъntъrile vele de mijlok de bogate, ranига rodemte atъta ba ънkъ mi maĭ mъlt de kъt grъъl: ama nъmъntъrile ve arънkъ dintr'o falve 10 merge de grъъ, bor arънka 10 nъnъ la 15 merge de ranigъ; ear în nъmъntъrile vele bogate, ranigъ arънkъ maĭ mъlt de kъt grъъl, dъnd mi nъnъ la 30 de merge dintr'o falve, maĭ ales kъnd mi nъmъntъl este lъkrat bine.

Nanъl de earnъ arънkъ maĭ atъta kъt mi grъъl. În deobмte în lъna lъĭ kънtor se binde semъnga îndatъ dъnъ strънsъl eĭ dene kъmn. Aveasta вънzare adъve banĭ kъltivatorĭъlъĭ într'ъn timn kъnd

toate velelalte semănătorĭ stau ănkă nestrinsă sau negata de a fi bănduite.

Săverĭitul.

În agrikultură să kaută nu numaĭ ka năimănătul se fie lukrat bine ĭi la timu, dar ĭi ka să se stringă ĭi să să năstrăzză bine rodul dobăndit. Ăn kultivatorĭu bunătie kă de la lukrarea avea bună a năimănătul ĭi de la fireaska lui bănătate atărnă toată snorirea roadelor lui, însă tot odată el ătie ĭi aveea kă de la buna stringere a semănătorilor atărnă toată isprava kultură. La săverĭitul kultivatorĭul maĭ anroane fiind de sfărmitul kălătorie sale, se kăbine să îndoeaskă ku atăt maĭ mult xărnivĭea, ostenéla, nrivigĭerea ĭi îngrijirea, ku kăt nrimejdiea aive este maĭ mare ĭi ameninguă de a nerde într'o singură zi aveea nentru kare s'a keltuit ĭi s'a ostenit un anŭ întreg. Vea maĭ mikă întărziere la severat aduve skutărare grăunilor: vea maĭ mikă nrinire la strins aduve smintealu bukatilor, kare se anrindŭ ĭi se isgorăskŭ: vea maĭ mikă neîngrijere ĭi nerdere de timu lasă xoldele în boea bănturilor kare le noloĭeute saŭ le skutură, în boea arĭiĭeĭ kare le năleute, le kirveute ĭi le mikĭurează, în sfărmit în boea noilor kare le înkolăăute ĭi le muvegăeazău.

Să verkăm a arăta mizloavele nrin kare kultivatorii veĭ bunĭ se sileskŭ a nută skăna xoldele lor de atăte de mălte ĭi marĭ nrimejdiĭ.

Între nregătirile ve se fak nentru săveriu vea maĭ ăntăia este *tokmitul muvitorilor*.

În fukutul avestei trebĭ nu este bine a se denărta kultivatorĭul de kinurile obivĭnuite ĭi leĭĭsite

în gearău. Ku toate aveste, fiind kă săveriĭul este una din lukrările kămuĭlĭ kare vere vea maĭ mare ĭuĭală, xărnivie, bună orădăeală ĭi kibzuire din nartea kultivatorĭulĭ, maĭ ales kând timul este noĭos, anoĭ se kubine ka să se îngrijaskă de a avea kĭar ĭi un număr maĭ mare de munitorĭ. La sloată kultivatorĭul totdeauna trebuie să lukrezău într'o zi dimineaua auaka kând neste zi saŭ în de searău nesmintit ar avea să se skimbe timul frumos în noae. La severiu kultivatorĭul nu trebuie să amăe de azĭ ne mâne aveea ve noate fave astăzĭ, ba ănkă de mult orĭ într'o singură zi saŭ într'o singură jĭumătate de zi, îndată ve stă noaĭa ĭi să alină bănul, ba trebui se fakă lukrul de 2 saŭ 3 zile maĭ 'nainte. De aveea la severiu simgeute kultivatorĭul kăt de mare trebuinău are de munitorĭ xarnivĭ ĭi ku traĭere de inimă. La severiu kultivatorul din alte gerĭ obivĭnuite a xrăni ĭi a kăsta de munitorĭ maĭ bine de kăt în alte timurĭ, ba ănkă akum snoreute ĭi bestrika. Kultivatorĭul akum fave tot ve noate omul ka să întăreaskă inima munitorĭulĭ în trudnika munkă de ne zădărul zileĭ ĭi de ne arĭiĭa soarelui.

Al 2-le, kultivatorĭul kaută de *înjgebatul xăĭteilor ĭi a xarabalelor*, la kare nutem de bună samă fave oare kare îmbunătăĭirĭ snre a kăra maĭ mult ĭi ku maĭ nuĭinĭ argaĭĭ ĭi boĭ ĭĭngar: aua de nildă dakă în lokul karelor velor marĭ ĭi întoarse saŭ ĭi a xarabalelor, am intrebuinĭa karu fukute dună nruba saŭ avelor Fnglizeutĭ saŭ avelor Flamande saŭ ĭi maĭ nimerit avelor de la Rubil în Franĭia, ku

kare Dombasle kъra nъmaĭ kъ ъn kal jĭъmъtate noboara ve sъ nъne ne natrъ kaĭ, am abea o mare ekonomie.

În alte ţerĭ sъ fak kъ mare bъgare de seamъ nregъtirile nentrъ *legъtoarele snonilor*. Însъ kъltibatori nostri obivĭnъeskъ a lega snonii kъ legъtoare fъkъte din naĭele kъ snive kъ tot a le nlъnteĭ ve se severъ. Dakъ naĭele sънt skъrte, nodъrile nъ se fak bъne ui snonii se disleagъ, ui din aveasta nrivinъ mъltъ nъne se skъtъrъ ui sъ irosъute. Ne aĭъre însъ sъ nregъtesk legъtorile în ъrmъtorĭъl kin: sъverinъl sъ învene maĭ ъntъĭъ la sekarъ a kъreĭ naĭъ, fiind totdeaъna maĭ lъng ui maĭ bъrjos, serbъ de legъtorĭ. Aveste legъtorĭ fiind toate deonotribъ fakă ui snonii toţĭ deonotribъ, dar nъ ъnii maĭ marĭ ui alţii maĭ mivĭ ka veĭ din Romъnia, ъnde kъltibatorĭъl nъ noate sъ'uĭ ţie nivĭ sokotealъ lъmъritъ. Asemine ui nodъl snonъlă de la kanъtъl naĭelor desure rъdъvina legъtoareĭ este mъlt maĭ ţanъn ui maĭ traĭnik de kът avel ve sъ fave în Romъnia ui kare ţine de azĭ nънъ mъnĭ Kъ legъtorĭ bъne nivĭ sъ skътъръ semъnţa bъkatelor, dar nivĭ sъ irosъute aveea a snivilor de la legъtърĭ ka ne la noĭ veĭ kreskъţĭ în belъъg kariĭ sънtem ui denrinmĭ *a ns lsa în seamъ aveastъ irosire*, ui a nerde avele seminţe ve de ar fi fost strine ar fi snorit rodirea, dъure kъm ne înbaţъ ui borba vea bътrъneaskъ, kъ· *din nikътърĭ se fave laksl.*

De la mъvenikъl Ilrokonie înven ui xoldele a nrini ui Romъnii a eui la severe, maĭ ъntъĭъ la orzъ anoĭ la sekara ui ne ъrmъ la vele lalte semъnътърĭ.

În deobute Romъnii sънt înkredinţaţĭ kъ kinъl vel maĭ folositorĭъ este de a tъĭé xoldele kъ se-

verca, ui nentrъ aveea totdeaъna kъ dъnsa severs grъъl ui ne toate velelalte grъnĭ kъnd sънt lъmъrative ui kъrate, ear kъ koasa sъ slъjъsk nъmaĭ kъnd bъkatele sънt skъrte la naĭъ, kъnd sънt bъrъenoase. Orzъl ui obъsъl maĭ tot deaъna se xrenkъesk. În deobute xoldele tъĭete kъ xreanka aă naĭele maĭ lънţĭ dekът avele sevérate. Ón mъnvitorĭъ noate xrenkъi într'o zi întreit ui îmnътrit maĭ mъlt de kът ъn sevérătorĭъ; însъ de xrenkъit se anъkъ nъmaĭ oamenii veĭ boĭnivĭ ui kasauĭ veĭ bъnĭ, ka ъnii ve utiă sъ kъlve la nъmъnt xoldele fъръ ka sъ le skътъre nre tare, în timn ve la severe sъ въrъ ui mouineţiĭ ui flъkъiĭ ui bъeţiĭ ui femeile ui fetile; nrin ъrmare maĭ mъltor oamenĭsъ dъ de lъkrъ kъ sevérea, ui avestia skътъръ maĭ nъţin xoldele ui maĭ bine string maĭ ales ne avele skъrte ui kъlkate. Însfърmit, nivĭ xreanka nivĭ sevérea nъ ne daă atъte de mъlte ui kovърuitoare folosърĭ kът se fie îndemnat vinева a se slъji maĭ mъlt kъ ъna din aveste dъoъ ънelte de kъ kъ alta ui aua a se denърta de la obiveĭъl ţereĭ în kare se aflъ. În adevър, nrin întrebъinţarea severeĭ ъn kъltibator dobъndeute foarte mъlt folos ui noate în trebъinţane toţĭ mъnvitorii de la mouie, ba ънkъ, kъnd sъ înkalikъ ъn lъkrъ neste altъl, kъnd bърbaţiĭ sъ dъk la koasъ saă la nrauila a dъoa; ear bътrъniĭ ui tinerii remънă la sъvere; nъmaĭ kът la legatъl snonilor sъ se auъze bine snivile ui naĭele în snonĭ. Dar anoĭ ui xreanka înbredniveute a fi întrebъinţatъ maĭ ales la mouiele vele marĭ ънde ъn kъltibatorĭъ trebъie sъ se sileaskъ de a isnrъbi sevérinъl kът se noate maĭ kъrъnd ui kъ vea maĭ mare ĭъţealъ.

La noi în Romъnia trebъinţa de a se face sъverimъl kъ ceа mai mare grъneţiъne este atъta de simţitъ kъt mai toţi kъltibatorii ceі marі doreskъ a abé mauinі de sъverat. Ne lъngъ sъvere mi xreankъ, kare sъnt întrebъinţate mi în Romъnia, se aflъ ъnkъ o altъ ъnealtъ ce se întrebъinţazъ ma ї kъ seamъ în Flandra ъnde sъ nъmeute *Sana Flamandъ*. Kъ aceasta sъ dobъndesk folosъrile mi a severeї mi a xrъncеї, kъcї kъ dъnsa omъl sevеръ maї rъnede de kъt kъ severea, mi maї atъta de їste kъt mi kъ xreanka. Ne lъngъ aceastъ їţalъ Sana Flamandъ nicї mikmъreazъ lъnţimea naїъlъї ka severea, nicї skъtъrъ nъnea aua de tare ka xreanka. În kъt desnre mauinї nentrъ severat abem nъ nъmaї în Englitera, ka o ţearъ bestitъ nentrъ iskъsinţa maxanicilor eї mi maї kъ saimъ cele dъoъ însъmnate aflъrї a lъї Smitt mi a lъї Bell, dar mi în Franţia mi maї ales în Amerika.

La cea din ъrmъ esnoziţiъne ъnibersalъ din Naris s'a înfъţimat maї mъlte sistemъrї de sъverъtoare, dintre kare acea a lъї Mac-Cormich din Amerika s'a gъsit a fi cea maї bъnъ. Aceastъ mauinъ a sъverat în 16 minъte 1987 metri adekъ a fъkъt lъkrъl a mése-zecї de sъverъtorї. Eanъ kostisemte dekъt 750 franchї. Rezъltatъl Esnoziţiъneї, adekъ a aleţereї dintre toate sъverъtoarele ne cea maї bъnъ, a fostъ kъ aceste sъverъtorї s'aъ întrodъsъ în kъltъra cea mare ce fakъ franceziї în Alţeria, ъnde aъ aţiъnsъ de seamъnъ atъta de mare întindere de grъъ kъtъ se aflъ mi în Nrincipatele-Ъnite. Kolonisti Franceзї fakъ astъzї tot sevemimъl lor kъ mauina de sъverat. Eatъ nilda cea maї bъnъ

ce nъtem adъce înaintea kъltibatorilor nostri snre aї îndemna sъ kadъ kъ toate nъterile lor a asъnra mauine lor mi sъ nъ se lesъ nъnъ ce ne bor aţiъnţe a face totlъkrъl kъsъverъtoarele. Seremъl kъ sevерea ţine în Alţeria fr. 17 nogonъl mi kъ mauina ţine nъmaї 10.

Sevеръtoarele ъnkъ nъ sъnt de tot îmbъnъtъţite: de aceea nrin konkъrsъrї îmnъrъtemtї sъ kaxtъ în Franţa, Belţia mi Englitera, a se îmbъnътъţi, dъndъse nremiї marї aflъtъtorilor. Nrin aceste konkъrsъrї se feresk mi kъltibatorii a kъdé în nъndele ce le sъnt întinse de marlatanї, de kare agrikъltъra sъfere maї mъlt de kъt orї kare altъ indъstrie. Snre a feri mi noї ne kъltibatorii nostri de marlatanii, cele bъneazъ nъnţile nrin mauinile, de kare simţimъ cea maї mare trebъinţъ, bom trebi a snъne ne tot anъl kare sъnt xotъrъrile jъdekъtorilor de la konkъrsъrile din alte ţerї asъnra tъtъrormauinelor mi maї ales asъnra acelor de kosit, de sevерat mi de trierat.

Nъnъ akъm la konkъrsъl ţinъt înnrejma Narisъlъї ne mouia Filioasъ a îmnъratъlъї Franchezilor mi în fiinţa lъї, sъverъtoarea kare s'a nъrъt ţiъръlъї brednikъ a ţiné lokъl cel dъntъїъ a fost aceea trimisъ de D. D. Burgen et Key din Londra. (23. Nevvgate Street), kare nъ este altъ dekъt mauina îmbъnътъţitъ lъi Mac-Cormick. Ireţъlъ eї este 1,062 franchї. Aceastъ mauinъ, ъntъїa nremiatъ în Franchia, a dobъndit mi în Belţia nremiъl al dъoile la konkъrsъl dela Ţemblъ. În Englitera la konkъrsъl mauinilor de sevеръ s'a nъsъ maї nresъs de sъverъtoarea lъї Burgen mi Key, o altъ mauinъ trasъ nъmaї de ъnъ cal mi fabrikatъ în atelia D.

Calhbert. Aveastъ mашinъ n'a fost la Fвiвlosa ші nrin вrmare se noate ka sъ fie maĭ bвnъ dekъt aveea kвnoskвtъ ast-fel de jвriвl franцezъ, însъ nъnъ akвm n'a вrmat niчĭ o lвutъ de întrevere.

Firea singвrъ aratъ kъnd se aflъ grъвl kont ші bвn de sevерat. Aveastъ stare este aveea kъnd seminцele lвĭ, ka ші ale tвtвror velor-l-alte nlъnte, se skвtвrъ de la sine. În agrikвltвrъ nв ne nвtem novъцвĭ de avest sъmn al fireĭ; nentrв kъ de am strinце grъвl aша de kontв s'ar skвtвra, ші aша aveea ve ar trebвi sъ adвnъm în magazine ar remъné ne miriшte ші arfave aveea ve nвmesk romъnіі *sămвraslв*. Sure a ne feri de aveasta, ші a skoate maĭ mвlt grъв ші kъt se noate вn grъв kare dъ fъina vea maĭ bвnъ, se kвbine ka sъ'l sevегъm maĭ 'nainte de a fi kont kв desъvъrшire, kъnd ъnkъ'ĭ în nвtere, adekъ, dвnъ kвm ъnkъ foarte din înbekime ne-aв inвцat Columelle," чева maĭ 'nainte de a fi kont, чева maĭ sure вrъsniчie, de kъt чева maĭ în вrmъ, чева maĭ tъrziв." adekъ kъnd sъ aflъ în bвtrъneце. Obiчeĭвl de nвs la severe, în Alzas ші Flandra, este îndatъ ve firвl din laute s'a nrifъkвt în fвinъ, adekъ kъnd ъnkъ'ĭ moale. Aveastъ stare, este kъnd firвl grъвlвĭ strins tare între deцete se lъцeшte. La Robil Dombasle, severa grъвl kв 6 saв 8 zile maĭ 'naintea denlineĭ lвĭ koaverĭ, adekъ kъnd naĭвl învene a nerde floarea lвĭ vea вerzie, kъnd la snik se bedea semnele вeшteziвlвĭ ші a îngъlbinitвlвĭ învenъnd a se nogori dealвngвl, naĭвlвĭ în sure rъdъvinъ, kъnd semъnца era atъta de вrtoasъ kъt de ші strъnsъ între deцete, вngia întra în ea, însъ nв o disnъrцea în dвoъ bвkъцĭ. Ов

asemine grъв remъné la Robil în snonĭ, dar maĭ kв seamъ în kъniцĭ în kare sъ isnrъвeшte de kont fъrъ ka sъ se skвtвre. Nв nвmaĭ înвъцаціĭ dobedeskв kъ avest grъв sevегat ast-fel maĭ 'nainte de a fi kв desъvъrшire kont se koave вskъndвse în snonĭ, dar ші kвltibatorіĭ de nrin цerile Evroneĭ вnde sъ obiчĭnвeшte avest sevегim timnвriв, într'o вnire sъ înboesk a zive kъ nв nвmaĭ sъ koave, dar kъ sъ ші îmbвnъtъцeшte ші kъ dъ fвina чea maĭ bвnъ.

În nribirea nъzireĭ de skвtвrat a grъвlвĭ, romъnіĭ штів tare bine kъ grъвl чel ъmblътorів saв de toamnъ saв de nrimъвarъ trebвie nъzit tare bine la severe, fiind kъ sъ skвtвrъ dakъ nв'l ва anвka чineва fiind ъnkъ în nвtere. Ов asemine grъв, în avest kin sъverat, dъ fвina чea maĭ bвnъ; nentrв avest sfъrшit ші grъвl чel твns, kare se цine foarte bine în snik, ъnkъ trebвe sevегat maĭ 'nainte de a se koave kв desъvъrшire, dвnъ kвm am aretat maĭ sвs.

Ов kвltibatorів se folosemte totdeaвna kъnd ва severa овъсвl fiind ъnkъ nвцin berde, maĭ ales ne avel ve sъ skвtвrъ lesne de вънtвrĭ dakъ remъne nrea mвlt timn în niчĭore. Ов asemine oвъs, oborit la nъmънt maĭ 'nainte de a fi fost kв desъvъrшire kont, trebвe sъ stee чel nвцin o sentъmънъ întins ne lan în nale, saв în mънвnke sure a se koave, ші anoĭ sъ se leце în snonĭ. În aveastъ stare o bвrъ saв dвoъ de nloae ъĭ este foarte nriitoare, mъrindв'ĭ bвnътatea ші greвtatea firвlвĭ. Ормnd avest obiчeĭв katъ sъ ne nъzimв de a fave ші noĭ чeca ve am въzвt în вne lokвrĭ din alte цerĭ вnde sъ lasъ овъсвl nrea mвlt timn ne

lan nestrins sure a se fave mai bun; kuvi tokmai dinnrotibu se fave mai reu, se smintemte semunga mi mai ku seamu naiele lui, kund stu nrea mult ne strinsu.

Din toate bukatele *orzul* este avel ve se nrimejduemte mai mult kund ul anuku nloile în munonkî, sau în nolog, sau mi în snonî; kuvî el înkolgumte ku mare iugalu, sau ku vea mai mare rumeginne su înroşumte, su înegremte mi nerde bunutatea seminyelor lui; ear anoî mi naiele lui se striku ku mai mare iugalu de kut avele ale tuturor velorlalte xolde. Orzul trebuie nuzit ku vea mai mare îngrijir la sloatu. Orzul su se leme în snonî mititeî îndatu dunu ve s'a suverat, mi su se nuie legutoarea kiar lungu snive mi su se rudive snonul în nivîoare ku snivile în sus, mi asa noate sta împrotiba bremsirilor sloateî. Dar mi la suvetu orzul su nulemte mi se skutsru mai mult de kut orî kare altu grunu. Orzul trebuie dar sevorat îndatu ve a trekut semunga din starea de a mai fi în lante, kund unku este moale, kuvî su koave mi tuiét fiind; ear orzul vel nrea nulit, nrinit sau skunat la koavere, sure a nu su skutura ku desubrmire, trebuie sevorat numai dimineaga mi seara ne rosu, kund unku'î jilau.

Asemine toate bukatele noloqite trebuesk sevorate îndatu vu se ba îndrenta timnul, mukar de mi nu bor fi aqiunse seminyele în stare de denlinu koavere.

În Moldova dunu doî sevorutorî se întrebunyeazu unul kare leagu munonkile în snonî, ear snonii nu trebuiesk fukuqî nivî marî nivî mivî, vi ka de 4 nalme îmnreqiur. Seara se kludesk în kluî toqî snonii sevoraqî zioa, însu în deobmte mai mult se obivînuemte a se fave jumuiyqî de kluî, alkutuite din 15 snonî, karii se aneazu în jumutatea de klae ne treî nivîoare krusvim. Kund nu înkane timnul ne un kultibatorîu ka su stringu la qireadu snonii legaqî, el noate su 'î lase su stee în jumuiyqî de kluî mi mai mult timn furu ka su se teamu kъ bor fi strikaqî de nloae.

Obiveîul întrebuinyat de kultibatorii nostri întru kludirea jumutuqilor de kluî mi se nare mai nuqin folositoriu de kut avel obivînuit în alte qerî; kuvî într'o jumutate de klae nune Romunul treî nivîoare kute din 5 snonî fie kare nivîor; dakъ ar nune într'un nivîor numai 4 snonî, însu dakъ i'ar anuza ana ka veî de'ntuiu duoî snonî su fie nunî ku snivele unue neste snivele altue, mi asemine mi ne vielalqî duoî ve bor subrmi nivîorul, atunvî avestî tusnatru snonî ve fak un nivîor bor fave tot odatu mi o krave în a kureîa mijlok bor fi toate snivele velor 4 snonî. Ku aveastu kludire, mai unîoarъ de fukut de kut de skris, urmum fukund mi ne al 2-le mi ne al 3-le nivîor, mi nunem în avestkin în jumutate de kale numaî 12 snonî unii neste alqii , tot kute treî în fie kare kornu al kraveî, mi în mijlokul kraveî su aflu adunate toate snivile avelor 12 snonî ve alkutuesk o jumutate (de klae). Mizlokul kraveî este, nrin urmare, mult mai rudikat de kut vele 4 koarne ale eî: dakъ bom nune neste dunsul un al 13-le snon ku snivele în jos mi ku naiele în sus, avestea bor akoneri ne toate snivele din m jlokul kraveî mi ne toat ele ba anura de udealu; ear buntul ku umuringu usuku snevele snonilor anezaqî dunu kum arutarum. Romunii ku gru-

mъdirea ve fak snonilor în klъditъl jъmъtъŋilor de klъĭ, în lok sъ mikwъrezъ nrimejdia, maĭ mъlt o snoresk; de aveea wi sъnt nevoiŋĭ ka sъ strive klъile, sъ întindъ snoniĭ wi sъ'ĭ ъsve îndatъ ve staă nloile; ear onoĭ a întinde wi a strinŋe niwte snoniĭ ъskaŋĭ, anoĭ ъzĭ, wi anoĭ earewĭ ъskaŋĭ, nъ nъmaĭ kъ sъ mikwъreazъ bъnъtatea seminŋeĭ dar totodatъ wi mъlŋimea eĭ. Aveasta'ĭ o nъgъbirъ de kare se not ferĭ Romъniĭ nrin faverea jъmъtъŋilor de klъĭ în krave.

Din toate kinъrile întrebъinŋate nъnъ astъzĭ snre a strinŋe bъkatele în aniĭ veĭ slotowĭ, nъmaĭ avel întrebъinŋat de Dombasle este maĭ notribit Kъ avesta nъnъ wi orzъl, kare'ĭ vel maĭ mъlt sъnъs nrimejdieĭ, noate skъna de neriviśne, lъsъnd a zive kъ toate bъkatele nъse în kъniŋĭ se îmbъnътъŋesk foarte wъlt. Kъniŋile aveste se fak în kinъl ъrmъtorĭs: ne lok rъdikat wi ъskat sъ awazъ ъn snon îndъoindъ'l kъ snivele în sъs ear nъ linite de nъmъnt, 5 saă 6 femeĭ înven a strinŋe mъnъkile de ne miriwte mi a le adъve la snonъl vel îndъoit, ъnde ъn om le tot ĭa de la femeĭ mi le uъne îmnreŋĭъrъl snonъlъĭ îndъoit kъ snivele kan în kan wi kъlkate neste snivele snonъlъĭ velъĭ de'ntъĭś, awa kъt în mijlokъl kъniŋeĭ se afl̆ъ toate snivele mъnъnkilor klъdite, se awazъ wi se îndeasъ mъnъnkile de ŋĭъr îmnreŋĭъrъl snonъlъĭ îndъoit. Kъ aveastъ lъkrare se fave o kъniŋъ a kъreĭa mijlok este maĭ nalt de kъt marŋenile. Dъnъ ve se rъdikъ înnъlŋimea kъniŋeĭ la 4 nalme, se fave wi bъrbъl eĭ îngъstъnd nъŋin lъrŋimea eĭ nъnъ ve se fave bъrbъitъ ka ъn oă. Bъrbъl maĭ înlŋeazъ kъniŋa ъnkъ de 2 nalme, fъkъnd'o de 6 nalme de naltъ. Nъ la nъlvimea de 4 nalme a kъniŋeĭ s'aă nъs de ŋĭъr îmnreŋĭъr toate mъnъnkile kan la kan; însъ la bъrbъit îngъstarea lъrŋimeĭ kъniŋeĭ se fave nъind mъnъnkile kъ snivele din ve în ve maĭ mъlt înkъlekate ъnele neste altele, wi anoĭ neste bъrbă se nъne o kъvĭъlъ alkъtъitъ dintr'ъn snon legat bine lъngъ snive, dar nъ la mijlok: aveastъ kъvĭъlъ bine în mijlokъl bъrbъlъĭ kъniŋeĭ, ear naĭele snonъse koboarъ în jos wi akonъrъ lъrŋimea bъrdъbъlъĭ desnre bъrb; kъ avest kin nloaea nъ nъmaĭ nъ noate sъ resbatъ la snive în mijlokъl kъniŋeĭ, dar totodatъ sъ wi skъrŋe la bale kъ ъwъrinŋъ fъrъ ka sъ noatъ resbate mъkar în trъnъl kъniŋeĭ adekъ în naĭele mъnъnkilor.

De nъ ba fi xolda bъrъenoasъ saă ъdъ, atъnve se not fave kъniŋile îndatъ dъnъ ve sъ ba severa, însъ la din îmnrotibъ sъ se awtente nъnъ se bor bewtezi bъrъenile wi se bor sbivi mъnъnkile sevérate, wi anoĭ sъ se klъdeaskъ kъniŋile, O xoldъ strinsъ în kъnŋĭ noate sta 10 saă 15 zile, saă wi maĭ mъlt nъnъ ve sъ ba nъtea înlesni kъltibatorĭsl saă nъnъ ve se ba îndrenta timnъl, kъnd atъnve mъnъnkile nъse în kъniŋĭ, ъnde s'aă isnrъbit seminŋele de kont wi bъnъtatea lor li s'aă snorit, sъ leagъ în snoniĭ wi sъ karъ klъdindъse în storg saă în ŋireadъ. Aveste'ĭ kinъl vel maĭ nriinvĭos în strinsъl semъnътъrilor, kare de wi vere o snorire de keltĭélъ, însъ aveasta'ĭ neînsemnatъ ne lъngъ folosъl ve adъve. Wi anoĭ ekonomiea de keltĭélъ în strinsъl wi nъstratъl semъnътъrilor sevérate, nimene nъ o întrebъinŋeazъ din aveĭ kъltibatorĭ kare wtiă wi nъzeskă borba vea bътrъneas-

kъ: „skвmnвl maĭ mвlt nъgвbeшte ші mвlt aleargъ“.

Пъstratвl bвkatelor în stвgвrĭ u.. nъ kвm se obiчĭnвĭeшte în Romъnia, de bвnъ seamъ are folosвrile sale. Kъnd вn stog saв o ţireadъ вa fi klъditъ bine, bвkatele nв se strikъ de шoarecĭ karĭi atъta de mare notoп fak în nъnile чe se nъstreazъ sвbt швrĭ. În stogвrĭ nъnea sъ nъstreazъ mвlt timп ші поate sta ші kъţĭ-ва anĭ fъrъ ka sъ se striчe.

La klъditвl stogвlвĭ saв a ţirezeĭ trebвĭe sъ se kare nвmaĭ snonĭĭ чeĭ вskaţĭ bine, kъчĭ dc вor fi вmezĭ atвnчe sъ isgorъsk ші toatъ nъnea se anrinde ші se mвчigъĭazъ. Bъrfвl trebвĭe fъkвt kв mвltъ bъgare de seamъ ші no tribit ka sъ fie aшezat aша ka ші oalele de пe kasъ, snre a se nвtea faчe skвrsвra aпeĭ ші onrirea de a nв resbate în nъвntrв. O însemnatъ îmbвnъtъţire пentrв stogвrile aчeste kв nъne este de a nвne tвlnina lor, dвnъ obiчeĭвl englizeskв, пe o gratie de lemn rъdikatъ de 1 saв 2 пalme de la nъmъnt пe kъnъtъe. Kв aчest kin nimik nв ar nвtea sъ nriчinвĭaskъ strikъчĭвne nъstrъreĭ bвkatelor în stogвrĭ.

Пъstrarea xoldelor în швrĭ are folosвl de a nвtea fi kъrate ші nвse la trierat în orĭ чe timn; însъ aчest de пe вrmъ ţel sъ dobъndeшte ші kв nвnerea bвkatelor în stodolĭ.

Пentrв ka sъ se klъdeaskъ o ţiradъ în kare sъ se nъstreze bвkatele ші în kвrs de treĭ anĭ, fъrъ ka sъ resbatъ пloaĭa într'ъnsa ші fъrъ ka dixъniile sъ 'ĭ fakъ вre o strikъчĭвne, sъ kвbine a o faчe dвnъ rъndвeala nъstratъ în obiчeĭвl nъ-

mъntвlвĭ nostrв, ші kare fiind bвn katъ sъ 'l nъ ţimв.

Sъ seanъ ші sъ kвrъţъ ariea вnde are sъ se klъdeaskъ ţireada. Se notв lвa bra dele ші faчe kв dъnsele temelia saв stratвl ţerezeĭ de o palmъ de naltв, ші neste aчest strat sъ se nвĭe naĭe вskatc. Între o ţereadъ sъ lasъ вliţĭ desnъrţitoare de kъte 20 stъnjъnĭ de late ka aша între dвoe ţerezĭ sъ se поatъ faчe dвoe feţe de arĭĭ. Snonĭĭ чe se karъ se nвnв maĭ ъntвĭв la kornвl ţirezeĭ, ші ka sъ nвfoeaskъ afarъ aчestĭ snonĭ trebвĭesk legaţĭ nвindв'ĭ nъnъ la ţĭвmъtatea lвnţimeĭ lor вnвl neste altвl. Se nвne вn rъnd de snonĭ afarъ, ші legъtвra saв nrinsoarea se faчe kв al dвoĭle rъnd de snonĭ чe se aшazъ neste чeĭ de'ntъĭв kв snivele afarъ пe legъtoarea snonilor чelor de desвbt. Sъ klъdeskв snonĭĭ rъndвrĭ rъndвrĭ, adekъ se nвne вn rъnd de snonĭ kв naĭele afarъ ші вn alt rъnd neste dъnsвl kв snivile afarъ. Dвnъ чe sъ rъdikъ ţireada la 1 ші jвmъtate nъnъ la 2 stъnjъnĭ de naltъ, se înчenв streшъnile eĭ. Streшъna se faчe din snonĭ aшъzaţĭ, чeĭ din rъndвl ъntвĭв maĭ afarъ de nъreţĭĭ ţerezeĭ ші anoĭ sъ tot îngвsteazъ nвind шease rъndвrĭ de snonĭ ші akonerind legъtвrile lor ka sъ nв se lase în ţĭos nъnъ sъ se înkeĭe вrfвl. Bъrfвl ţerezeĭ se înkeĭe nвind dealвngвl eĭ snonĭĭ aша ka legъtвrile lor sъ nв se вadъ. Ţereada чea bвnъ se faчe de o lъţime de 2 stъnjъnĭ ші de o lвnţime 20 de stъnjъnĭ.

Trieratвl.

Îndatъ dвnъ sebъrшirea eчeriш вlвĭ se faчe kъratвl snonilor la arie ші sъ înчene trieratвl.

Obiveĭsl nostrs de a kъra snoniĭ la arie ші a fave aria în mijloksl lansĭsĭ este mslt maĭ îndъmъnatiks ші maĭ ekonomiks de kъt avel srmat în gerile snde se karъ snoniĭ la ksrte ші se nsnš în magazine.

Aria se fave ne snš loks naltš ші deskis snre a se sksrge anele ші snre a asea bъntsl de nrin toate nъrgile.

Trieratsl se fave la noĭ aulternъnd snoniĭ ne o faqъ de arie ші kъlkъnds'ĭ ks kaiĭ kare sksъtsrъ ші skot afarъ firile din snive saš din nъstъrĭ. În alte loksrĭ kaiĭ sas boiĭ trierъ ns nsmaĭ ks nivĭorile dar ші trъgъnd dsnъ dъnшiĭ felĭsrĭ de snelte nregътite a хъksi naĭele ші a sdrobi snivile. Însъ din toate aveste kinsrĭ velš maĭ bsn ші maĭ ekonomik este trieratsl ks mawina de trierat. O fъgare la noĭ se alkътsĭewte din 6 kaĭ ші 6 oamenĭ kariĭ trierъ în dsoe zile 20 de merge ші le bъntsrъ într'o zi. Se nlътewte trierътorilor nentrs msnka lor ші a bitelor lor kъte 5 nъnъ la10 leĭ de mergъ; vele 20 de merge gin snasstъ nъnъ la200 de leĭ

Ks o mawinъ de trierat de sistemsl franvesš la kare se întrebsingeazъ 6 oamenĭ ші 6 kaĭ se trierъ într'o zi 20 de merge. A fave într'o zi lskrsl a treĭ zile este a fave o adevъratъ ekonomie de timn kare este vel maĭ însemnat kanita. al kъltibatorĭslsĭ. Afarъ de aveasta, keltsĭalъ ks trieratsl la mawinъ este mslt maĭ mikъ de kъt aveea ve se fave ks trieratsl obiviĭnsit aksm la noĭ. Sokotind kъte 3 leĭ de kal ші 3 leĭ de omš sъ keltsĭéwte într'o zi ks mawina 36 de leĭ ші seĭ dobъndewte sn lskrs ne kare 'lš nlътimš astъzĭ

100 nъnъ la 200 de leĭ. Hstemš zive kъ trieratsl ks mawina este în gismътate maĭ eftin de kъt trieratsl fъrъ mawinъ.

Adaoge anoĭ ka ші lskrsl se fave maĭ bine ks mawina de kъt ks trieratsl obiviĭnsit la noĭ. Kъvĭ grъsngele esš ksrate ші esš ші în maĭ mslъ kътime.

Ks mawina omsl ns este silit a sta ks srassl adsnat la narš ші a awtenta, sъ batъ bъntsl ka sъ bъntsre. Mawina trierъ ші bъntsrъ tot odatъ.

Ns kredem sъ maĭ fie astъzĭ sre sn kъltibatorĭs la noĭ kare sъ ns fie konbins de foloasele trieratsl ks mawina, toatъ grextatea întrodsvereĭ mawinilor stъ nsmaĭ întrs aveea kъ ънkъ ns s'aš lsat mъssrĭ snre a se fave mawinĭ în gearъ ші awa a se nstea da kъltibatorilor ks nregsrĭ mъssrate

Hrodsktsl bskatelor.

Este foarte ks greš a snsne ksrat kъt grъs, sekarъ, orz ші alte nъnĭ se nrodsk în toatъ gearа, ші kъte kъt se dobъndewte de la sna de semъngъ, gind-kъ ns nsmaĭ an ks an ns se notribewte, dar anoĭ ші felĭsritele soĭsrĭ de nъmънt, bsnътatea lor gireaskъ, lskrarea lor ші o mslgime alte îmnregiĭsrъrĭ mijlovesk o skimbare neînvetatъ în vifre, kare kъte odatъ snoreskš ші altъ datъ se îmnxgineazъ ші nivĭ odatъ, not zive, kъ ns sънt statornive. Se lsъm de nildъ nsmaĭ grъsl. Bedem kъ snĭĭ din kъltibatorĭ în nъmънtsrĭ foarte bsne, nose ші ksrate de bsrsĭene, dobъndesk în aniĭ veĭ bsnĭ ш 20 la sna de semъngъ. Asemine în snre Galagĭi obiviĭnsit esъ 10 la sna, ші în snre Iaшĭ abĭa ns-

maĭ 5. Dakъ am kъвta sъ favem o sokotealъ kare sъ nъ fie tare denarte de adevъr nentrъ obштeaska arъnkътъръ a grъvlъĭ în пътънтъl Romънieĭĭ am trebъi sъ пriimim 7 la вna de semънцъ, ka mijlovieа între 10 a пътънтърilor din sure Galaц. ши 5-ale velor de lъngъ Iашĭ. În Цermania dвпъ Thaer este 7 la вna de grъў, în Englitera dвпъ Arthur Joung este 9, în Franцia dвпъ Dombasle este 8 ши în Belцia dвпъ Schwertz este 11. Dвпъ aveastъ rънdвĭalъ vele-l-alte пънĭ rodeskў dвпъ kъm вrmeazъ:

Nвmirea.	Цermania.	Engl.	Franца.	Belцia.	Romънia.
Grъв	7	9	8	11	7
Sekarъ	6	9	10	12	9
Orz.	6	12	11	17	9—
Овъs	5	14	14	24	10—

Dвпъ sokotinца înвъцацilor, цeara aveea este maĭ înaintitъ în agrikвltъръ karea dobъndeшte maĭ mвlt de kъt alta din вna de semънцъ; de aveea, dвпъ vifrele arътate maĭ sвs, Belцia este цeara vea maĭ de'ntъĭв. Însъ în Romънia în пътънтърile vele novъ se вrkъ ши astъzц вniĭ din kвltivatorĭ la roadele vele de kare zive ши Boevodвl Kantemir kъ din вekime, (dakъ am krede aveea ve snвne avest înвъцat domnitorĭв al Moldavieĭ) se dobъndea 24 la вna de grъў, 30 la вna de sekarъ, 60 la вna de orz ши 300 la вna de meĭв. Asemine rodirĭsвnt foarte rarĭ în zioa de astъzĭ. Ne lъngъ rodirea пътънтвlвĭsъ ĭa în bъgare de seamъ ши пreцврile kъ kare se вnd rodвktele ши karъ la 1843 eraъ trekвte în avest *календар* în вrmътorĭвl kin:

Falve.	Бвkate.	Пrodвkt. merце.	Пreц. leĭ.	Sвma. totalъ
1	Sekara dъ	10	15	150
1	Orzвl —	8	10	80
1	Овъzвl —	12	8	96
1	Grъвl —	6	20	120
1	Пorвmbвl —	15	12	180
Пrodвktвl în leĭ a 5 fълvĭ de пътънt este:				626

Din avest пrodвkъ sъ skade semънца:

Merце.	Leĭ.	
1 ½ de Sъkarъ	22 ½	
1 ½ - Orz	15	
1 ½ - Овъs	12	
1 ½ - Grъў	30	
3 dimerlиĭ Пorвmbў	3 ½	
	83	83
remъne пrodвktвl kвrat în leĭ		543

O a 5-a narte devĭ din пrodвktвl a vinvĭ fълvĭ este 108 leĭ 24 нarale, adekъ 3 galbenĭ, 3 leĭ ши a- 24 нarale, kare este folosвl dobъndit dintr'o falve de пътънт.

Dela 1843 пънъ akвm, în kвrs de 17 anĭ, пreцврile grънelor aў mersў snorind ши aў aцĭвns a fi astъzĭ пrekвm вrmeazъ:

Întindere.	пlъnta.	merце.	пreцвl.	sвma.
1 falve	sekara dъ	10	30	300
1 —	orzвl —	8	20	160
1 —	овъsвl —	12	20	200
1 —	grъвl —	6	50	300
1 —	пorвmbвl	15	30	450
пrodвktвl a vinvĭ fълvĭ este:				1410 leĭ.

Din avestă nrodăkt se skade semănța:

1 1/2	merțe	Sekară . .	45 leĭ.	
1 1/2	—	Orză . .	30 —	
1 1/2	—	Ovăsă . .	30 —	
1 1/2	—	Grău . .	75 —	
1 1/2	—	Porumbă . .	45 —	
			215	215

remăne nentru vinul fălul: . . . . . 1195.

O a vinvea narte din nrodăktăl a vinul fălul este 239 leĭ saŭ 6 galbenĭ ui 19 leĭ. Avesta este venitul unuĭ fălul: nrin urmare, dela 1843 ui năn la 1861 nrețurile grânelor s'aŭ îndoit ui nrin urmare ui venitul moșiilor în kursul avestui timu a snorit maĭ mult dekât kan la kan.

Keltuĭélile de nrodăvere în aveste doe enoxe se înkinueskă nentru semănăturile de, maĭ sus în următor iul kiuă:

În 1843 keltuĭélele țineaŭ:

aratul semănatul	20	leĭ falve,	nentru	5	fălul 100
severatul	—	20	—	—	80
nrașila ui kulesul	—	50	—	—	50
arenda	—	20	—	—	100
					340.

O a vinvea narte din keltuĭéla a vinul fălul este 70 leĭ, adekă nentru o falve 2 galbenĭ.

Skăzând keltuĭéla aveasta din folosul ve lar la 1843 remăné un galben 3 leĭ ui 24 narale fălosu kurat al unuĭ falve.

În 1861 keltuĭélile sunt:

		neste tot
aratul ui semănatul	50 leĭ nentru o falve	250
severatul	60 —	240
nrașila ui kulesul	80 —	80
arenda	50 —	250
Suma keltuĭélilor nentru vinul fălul este:		820

O a vinvea narte din aveastă keltuĭélă este 164 leĭ, adekă 4 galbenĭ ui 16 leĭ de falve.

Prin urmare, keltuĭéla de nrodus s'a îndoit dela 1843 nănă la 1861. Aseminea s'a îndoit ui folosul.

O legătură mare este între nrețul nrodăvereĭ ui avel al bindereĭ. În doindusă nrețul bindereĭ nrodăktelor s'a îndoit ui keltuĭéla nrodăvereĭlor, ui s'a îndoit ui folosul ve remăne kultivatorilor.

Pământul dat unuĭ țeran în sumă de 4 fălul 10 de nrăjinĭ se sokotea la 1843 drept 3 galbenĭ; astăzĭ se sokotea drept 6 galbenĭ, în vifre rotunde ui țenerale.

Folosul avelul ve lua în arendă dela nronrietarul munka țeranului era sokotit în 1843 drept 6 galbenĭ; astăzĭ se sokoate maĭ mult dekât îndoit, kăruĭ su sue nănă la 15 galbenĭ.

Este dar o mare deosebire de a se lua dela țeran kiria nământul în banĭ saŭ în munkă. Kând țeranul o va nlăti în banĭ, atunuĭ va da numaĭ 6 galbenĭ; ear de o va nlăti în munkă va da nrekum ui dă astăzĭ ui *12* galbenĭ.

Sirea nrețurilor nrodăktelor nostre o datorim Komerțurilor; kăruĭ agrikultura în sine însaui, în avest neriod de 17 anĭ, n'a făkut niuĭ un nrogres altul de kât avel emit din snorirea numerurilor lokuitorilor kariĭ înmulțindu-se aŭ mărit întinderea nămănturilor kultivabilă. Progresul în agrikultură kon-

sistъ întrъ a îmnъgina keltъiélile de nrodъvere mi întrъ a se îmъlgi kantitatea nrodъktelor mi întrъ a se snori bъnъtatea lor. Keltъiélile în lok se skadъ aъ snorit; awa dar în lok se merjemъ înainte amъ dat înanoi kъ agrikъltъra noastrъ. Mikwъrarea keltъiélilor se nъdъjdъewte dela întrodъvere în jearъ a mawinilor, kare fakъ ъn lъkrъ mai renede, mai bъn, mi mai eftin de kъt avel vel favemъ noi astъzi. Asemine keltъiélile se îmnъginеazъ kъnd se dobъndewte nrodъkte mai mъlte mi mai bъne. Aveasta o snerъmъ nъmai de la îmbъnъtъjirea seminjelor. Daka ъnkъ nъnъ akъm, kъ toatъ bъna boinjъ ve aъ abъt kъltibatorii nostri, nъ s'a nътът dobъndi avéstъ îmbъnътъjire, avestъ bine, nrivina este nentrъ kъ nimeni n'a kъътat ka sъ 'lъ dobъndeaskъ.

Kът nentrъ naile sънt îndeobwte în strъnsъ legътъrъ kъ greътatea seminjelor a fie kъreia grъnъ; kъ toate aveste sъ ie în bъgare de seamъ mi skimbъrile ve bin de la timnъri. Nentrъ a nreji mъljimea naielor, kъltibatorii ъrmeazъ ъn obiveiъ kъ totъl deosebit de avel de ne la noi, kъvi ne aiъre ънde sъ drъmъlъesk lъkrъrile kъ amъnъnjimea ve se kъbine, sъ nrejъlъesk naiele dъnъ greътatea lor darnъ kъ bъrta tъrvewte saъ kъ stъnjenъl.

La grъъ naiele sънt în deobwte de dъoъ ori saъ de dъoъ oriwi jъmътate maigrele de kът seminjele, adekъ nentrъ 240 okъ de grъъ saъ o kilъ abem 480 saъ 600 okъ de naie: adekъ dintr'o falve, dъnъ sokoteala de mai sъs, bom dobъndi 1240 saъ 1800 okъ de naie.

Naiele de sekarъ de mi sънt mai grele dekът vele de grъъ însъ mai totdeaъna sъ sokotesk tot dъnъ kъm s'aъ sokotit vele de grъъ.

Nentrъ orz greътatea naielor este de 150 nъnъ la 200 okъ de la 100 okъ de semъnjъ.

Nentrъ ovъs greътatea sъ sokotewte tot ka wi la orz.

Raniga.

Raniga (Brassica oleracea campestris) se seamъnъ akъm. ъn nъmънt bogat, amъnъnjit bine, jilab, bine îngrъwet wi nregътit nrin mai mъlte arътъri wi borjnirі este de neanъratъ trebъinjъ nentrъ raniga. Aveastъ nlъntъ se seamъnъ în Romъnia de kът ba timn wi se fave wi în nъmънtъrile vele ъwoare, nъsinoase wi kiar în nrъndiwъri dakъ bor fi îngrъwete wi nrelъkrate bine. Însъ raniei nriewte kъ osebire nъmънtъrile vele abia bъrtoase wi lътoase, nъmai kът sъ fie amъnъnjite foarte bine. Nъmънtъl în kare se seamъnъ raniga trebъie sъ aibъ o fireaskъ skъrsъrъ a anei, kъvi nimikъ nъ'i este atъta de nrimejdios ka zъkarea anei ne lan.

Raniga se noate semъna în trei feliъri: 1-iъ, din arъnkътъrъ; al 2-le, în linii, wi al 3-le în rъsadnijъ. Din semънътъra raniei la lan ear nъ în rъsadnijъ kanътъ kъltibatoriъl mai mъlt folos, nъ mai kът nъmънтъl sъ fie nregътit bine. Semънътъra în linii se fave kъ mawina de semънat, lъsъnd 18 nalmave denъrtare de la o linie la alta: aveastъ denъrtare noate sъ fie wi mai mare în nъmънтъrile vele foarte bogate; wi atъnvi se dobъndewte mare ъwъrinjъ la nrъwit, însъ semънътъra kъ mъna se fave mai înveti de kът kъ mawina.

Rъnejibnea la faverea semънътъrei este de neanъratъ trebъinjъ nentrъ raniga, kъvi ea vere a fi arъnkatъ în nъmънt îndatъ dъnъ nloae; în

kъt foarte adese-orĭ o întъrziere nъmaĭ de o zi este foarte bътъmътoare. Kъnd s'ar teme vineва kъ ва ъrma sъvetъ îndatъ dъnъ semъnътъrъ, atъnve ва avea mare folos de a tinъri nъmъntъl bine kъ mašina nъmitъ bъlътък (rouleau) îndatъ dъnъ sъbъrmirea boronireĭ kъ kare sъ îngronъ semъnya. Rъsъditъl se fave în nъmъntъrile ve nъ s'aъ nътът nrelъkra mi nъne în ele semъnътъra ranigeĭ nъnъ la 15 aъgъst. Dъnъ treverea avestъĭ timn semъnътъra ranyeĭ este nesigъrъ, kъ toate aveste în nъmъntъrile foarte bogate se noate semъna mi maĭ tъrziъ; însъ nъmaĭ nъnъ la Simion Stъlnikъl.

Din o falve de nъmънt fъkътъ rъsadniyъ sъ dobъndemte atъta sadъ kът sъ se noatъ ъmplé 2, 3 mi 4 fъlvĭ. Însъ nъmъntъl întrebъinyat în rъsadniyъ se stoarve denътere mi de aveea nъ 'l nътem întrebъinya la raniyъ. O semъnътъrъ de raniyъ în rъsadniyъ se fave în vea maĭ de ne ъrmъ jъmътate a lъneĭ lъĭ kъntor, ka ama sъ avemъ sadъrĭ de timnъriъ. Rare orĭ sъ dobъndemte îmbelmъgatъ rodire de la raniyъ dakъ se ва nrelъnyi rъsъdirea sadъrilor nъnъ dъnъ Binerea-Mare. Rъsadniya ne îndemъneazъ de a nrъmi maĭ eftinъ mi maĭ bine nlъntele ne kare ъnkъ de timnъriъ le вom mi rъri

În semъnътъra din liniĭ nътem nъne kъte 15 nъnъ la 20 fire de semъnyъ dealъngъl ъneĭ nalme i sъ le îngronъm la ъn nalmak saъ 1 mi jъmътate de adънk.

Hъrivile de nъmънt (altise) este ъn dъmman kъmnlit al raniyeĭ, în minътъl rъsъrireĭ eĭ din nъmънt mi nъnъ ve ayĭъnye în treĭ frънze. Din atъte de mъlte mijloave ve se întrebъinyeazъ îmnotriва ave-

stъĭ reъ, nivĭ ънъl nъ este ama de sigъr ka îngrijirea în nregътirea tътъror îmnreyĭъrъrilor nrin kare raniya noate sъ dobъndeaskъ o kremtere foarte grabnikъ în vel ънтъĭъ timn al kremtereĭ sale.

Kъlesъl inъlъĭ.

În yerile ънde sъ seamънъ inъl nъmaĭ nentrъ lъorъ, kъltibatorĭъl esъ la kъles kъnd frънzele sънt galbine ka veara, de mi semъnya din mъvĭъliĭ ънkъ'ĭberde mi moale. La noĭ în Romънia inъl vel timnъriъ sekъleye n'intre Sънтъ-Mъriĭ, kъnd se aflъ îngъlbinit ka veara mi kъnd seminyele înven a sъna în mъvĭъliĭ. Dar inъl vel tъrziъ, semънat la Onofreĭъ, sъ kъleye fъr'a maĭ kъsta la seminye, fiind kъ avesta se nъne la tonit kъ seminye kъ tot. Dakъ воemte kъltibatorĭъl sъ kanete la semънyъ bъnъ, anoĭ trebъĭe sъ lasъ ka sъ se koakъ inъl bine mi anoĭ sъ'l kъleagъ; însъ sъ nъ se întъrzie nънъ sъ se treakъ nrea tare kъ kontъl, kъvĭ atъnve inъl sъ nolignemte.

La kъlesъl inъlъĭ nъnъ femeile kъte treĭ mънънke la ъn lok, mi fak ъn mънънkĭъ mare, adekъ ъn fъĭor de ne deal saъ de kъmn; avesta îndatъ sъ leagъ lъngъ mъvĭъliĭ mi se amazъ rъdikat în nivĭoare mi înlins roatъ la soare ka sъ se ъsъve mi sъ se nrъjaskъ. Avest obiveĭъ al romънilor, de a nrъji inъl kъles, este mъlt maĭ bъn de kът avel ve se ъrmeazъ în oare kare yerĭ, ънde sъ lasъ inъl nelegat în fъĭoare mi kъlkat în nolъg ne kъmn. În aveastъ stare remъind inъl se noate nrimejdъi bъnътatea mi trъĭnivia lъorъlъĭ, maĭ ales ъnd ъrmeazъ mi nloĭ, kare 'l dъbeskъ mi'l slъbeskъ.

Dəuъ ve s'a əskat inəl, anoĭ se batŭ bъrfərile mъnənkilor, sure a se disuъrgi lъorəl de semъnguъ. La aveastъ ləkrare foarte bine fakŭ romъnĭ de nə se ure întrek kə bъtətəl, ka aua skoguъnd toatъ semъnga se skъmoŭeazъ bъrfərile lъorələĭ. Бътətəl inələĭ se fave saŭ ne o skъndərъ səb kare se aflъ auternəl ən gol ŭi dъnd kə ma ĭəl neste mъvĭəlĭĭ, saŭ la skaən bortelit strъngъnd kə aga ŭi kə nivĭorəl bъrfərile mъnənkilor, a kъrora mъvĭəlĭĭ kadŭ din treĭ saŭ natrə lobitərĭ de maĭə. Бътətəl inələĭ la skъndərъ ŭi kə maĭəl este întrebəingat ŭi urin alte gerĭ, nentrə toate soĭərile de in a kъrəĭa mъvĭəlĭĭ se sfarъmъ lesne; însъ bътətəl la ən skaən kə dəoъ borte, nintre kare treve ən lag de aguъ ve kə nartea deasənra de skaən urinde bъrfərile mъnənkilor, ŭi în nartea ve treve səbt skaən se nəne ən nъrəŭtean, neste kare kəlkъnd kə nivĭorəl se stringŭ mъnənkile, este atət de îndъmənatik ŭi rъnede, kət înbrednivеŭte a fi kənoskət ŭi întrebəingat ŭi de veĭ maĭ bənĭ kəltibatorĭ de urin alte gerĭ, fiind məlt maĭ bən de kət nenteniĭ veĭ de lemn kə kare se desnarte în altъ gerĭ semъnga de lъor.

Kəlesəl kъnineĭ,

Kъnd kəltibatorĭəl boeute a kəlege kъnina vea de barъ odatъ kə vea de toamnъ, atənvĭ nerde semъnga ŭi dobъndeute ən lъor mai mik, maĭ səbgire, maĭ moale ŭi maĭ bən. La noĭ în Romъnia se obivĭnəeute a se kəlege kъnina în dŭoъ rъndərĭ, de ənde s'aŭ ŭi dat dəoъ nəmirĭ ənəĭ singər soĭə de kъnenъ: adekъ bъrbatələĭ kъnineĭ nəmele de kъninъ de barъ, ŭi femeiĭ nəmele de kъninъ de

toamnъ. Bъrbatəl saŭ kъnina de barъ se kəlege îndatъ dəuъ ve a înflorit, dəuъ ve a mijlovit rodirea kъninеĭ de toamnъ ŭi s'a îngəlbinit. Aveastъ de ne ərmъ stare este semnəl kъ kъnina ŭ'aŭ îmnlinit ləkrəl nentrə kare a fost menit. Ear kъnina de toamnъ, ve a remas nekəleasъ ŭi kare ъnkъ'ĭ berde, remъne sure a lega ŭi a koave semъnga odrъslitъ, ŭi tokmaĭ dəuъ natrə sentъmъnĭ este bənъ de kəles. Kə avest obiveĭə Romъnĭĭ kanъtъ din kъnina de barъ lъorəl vel maĭ bən, ear din kъnina de toamnъ semъnga vea maĭ məltъ.

La kəlesəl kъninеĭ de barъ sъ vere məlte brage, kъvĭ aveastъ ləkrare sъ fave anəkъnd'o tot de bъrə, ŭi vĭənind'o kə mare migъĭalъ, kъte ən fir de iĭ kъte ən fir kolo, alegъnd de urin kъnina vea de toamnъ ne vea de barъ nъnъ ve se adənъ în mъnĭ ən mъnənkĭə, ŭi 3 mъnənkĭe se leagъ la ən lok de se fave ən fəlor, a kъrəĭa rъdъvinъ se reskirъ roatъ nenъmъnl ŭi bъrfərile rъdikate în səs remъn întinse la soare ka sъ se əsəve. Kъnina de toamnъ se kəlege, se leagъ, se întinde ŭi se əsəkъ la soare ka ŭi inəl. În kəlesəl aveste kъnine, ənĭ din Romъnĭ ərmézъ ən obiveĭə reŭ, kъnd nən fəĭoarele (de kъmn) kan la kan kъte 10 ŭi mai məlte într'o roatъ ka sъ se dəbeaskъ, dənъ kəm zik, seminguele. Însъ la ve sləjesve aveastъ dəbire? La nimik altъ de kət nəmaĭ ka sъ se irosaskъ ŭi sъ se strive. De sa'r nəne kъnina de toamnъ kan la kan ka sъ se koakъ semъnga, kъnd, de nildъ, ar fi ъnkъ berde ŭi moale, atənve noate s'ar snori ŭi bənътatea seminguĕĭ; însъ nəindəsъ kə semъnga koantъ ka sъ se dəbeaskъ, sъ fave o mənkъ ne kət de zadar-

*

nikъ, ne atъta ui de bътъmътoarie. Kъnina ka ui i-n8l d8nъ ve s'a k8les treb8ie s8 se întindъ la soare ka s8 se nrъjaskъ ui aua s8 se batъ mai lesne; dar niui de k8m ka s8 se d8beaskъ.

Grъdina.

He lъngъ leg8mile ve am arъtat kъ s8 k8legъ în uirewar, înuenem a k8leue ak8m în k8ntor ui fasolile.

Fasolile oloaue s8nt auele ve îndest8leazъ kasa mai 'naintea uelor de xarag. Între uele oloaue s8nt mai m8lte soi8ri ve neînuetat înfloresk ui leagъ, dakъ 8om k8leue tot-d'a8na toate n8stъrile uele tinere ui n8 8om lъsa niui 8na mъkar s8 îmbътrъneaskъ, nrek8m am zis ka s8 se 8rmeze la k8lesel mazirei. Ear nentr8 fasolele de semъnъ se 8a lъsa kътe8a tъnuan8ri nek8lese. La k8lesel fosolilor berzi s8 se nъzaskъ stъnъna de kasъ de a n8 le kъlka niui ne biue niui ne xl8jeni, niui ne fr8nze; asemine niui de k8m s8 n8 se atingъ de d8nsele k8nd 8or fi nline de ro8ъ, saă k8nd 8or fi 8de de nloae, kъui fъrъ de auea-st8 nazъ, fasolile niui înfloreskă, niui leagъ.

A ă G ă S T.

L8krъrile l8nei. — L8kratel Miriutilor. — K8lesel mak8lei. — K8lesel linrei. — Semъnatel nan8lei. — Tonitel in8lei ui a kъneuei. — Arъt8rile de toamnъ. — Ureg8tirea 8aselor de 8in. — Grъdin8ria.

În m8sъlar înuenem a ne îngriji de fъk8tel arъt8rilor ui a semъnъt8rilor de toamnъ, k8 toate aueste ak8m k8ltiuatorii8l este silit a lъsa toate în nъmъnt ui a kъ8ta n8mai de strins8l gr8nilor. O întъrziere la arat ui semъnat nriuin8eute de b8nъ seamъ mare smintealъ; însъ la strins noate sъ nriuin8iaskъ strikъu'i8nea saă nerderea întreueï rodirï. Kъt fъns trikat ui m8uezit, kъte gr8ni sk8t8rate saă anrinse n8 8ede uinea ne la k8ltiuatorii ueï tikъiui? Saă k8 alte k8uinte kъte mii de leï n8 se nrъnъdeskă nentr8 kъ s'aă ekonomisit kъte8a s8te? Hъnъ n8 se 8a deurinde romъn8l nostr8 ka sъ fakъ la sokotele ui sъ utie 8nde se k8uine a kelt8i 5 lei s8re a kъutiga 10, nъnъ n8 se 8a mъruini ka se l8kreze n8uin ui b8n de kъt m8lt ui re8, în sfъrșit nъnъ n8 8a l8kra n8mai 5 fъlui ka sъ k8leagъ atъta roadъ kъt de ne 10, nъnъ at8nui n8 se 8a îmb8nътъui l8krarea nъmъnt8l8i nostr8.

Mъsъlarii8l este drik8l strins8l8i nъnelor ne kare de le 8om severa k8nd unkъ 8or fi moi la fire, adekъ îndatъ ve n8 8or mai fi în

laute atенче nе вом sеferi niчĭ o пъgеbire, чi maĭ ales вом dobъndi ши fъina чea maĭ bеnъ.

Lеkratеl miriштilor.

Bеkatele saĕ grъnele noastre sеnt nline de neginъ, de mъzърikъ, de mештar, de makĕ ши de o mеlqime de ale seminqe de bеrеene rele, kare mikшеreazъ nе nемaĭ rodirea xoldelor, dar ши nreqеl lor în okiĭ kемnъrъtorĭelĕĭ.

Între felĭеritele soĭеrĭ de aчeste bеrеene, aчele maĭ mеlte ши maĭ nъgеbitoare se nlodesk maĭ kе seamъ în miriште; kъчĭ în nъnешoiште sana ънkъ din timn le stirneште de ne ogoare ka ne niште nrimejdioase narazite. În miriштea de grъx, orz, oвъs, sekarъ, malaĭe, (meĭe) xriшkъ ши altele, de am' semъna grъna чea maĭ kеratъ, totеш вom aвea sъчeriш neginos ши kе mъzърike, kъчĭ noĭ d'anе-rеrea dъmĕ niste dънsele ши kĭar akolo ънde nе le semъnъm, kе kъt maĭ mеlt вom trebеi a le gъsi akolo ънde le semъnъm îmnreънъ kе bеkatele. Чea maĭ de kънetenie îngrijire a kеltiвatorĭelĕĭ este ka nъmънtеl se fie kerъqit de aчeste bеrеenĭ rele.

Iлterea înmеlqireĭ aчestor bеrеene este maĭ tot atъta de mare ka mi a makеlĕĭ, kare arънkъ nемaĭ dintr'ън fir neste 32,000 de fire. Bеrеenele чele rele de la sine din an în an se înmеl-qesk skетerъndешĭ semъnqa lor în miriште. Dakъ dar вom lъsa miriштele în aчeastъ stare, semъnqa bе-rеenilor se nъstreazъ вĭékerĭ întreqĭ fъrъ ka sъ înkolqeaskъ, maĭ ales kъnd arътera le îngroanъ în fеndеl brazdeĭ. Desmoulins a skos roadъ din se-

mънqa de mъzърike чe a stat în mormънtерrile Romanilor maĭ mеlt de 15 вĭékerĭ. În nъmънt se-minqele fiind liнsite de lеminъ, aer, anъ ши kъldерrъ, remъn nънъ чe se adек earemĭ în faqa ogorеlĕĭ, ши atенче înkolqesk, kresk, ши kе aчeasta înъdешъ grъnile, rъшlешeskĕ din xrana lor înniedekъnd ши mikшerъndеle rodirea.

Snre a skъna de aчeste nagebĭ kеltiвatorĭ lе-kreazъ miriштele îndatъ dънъ sъчerea ши strinqerea bеkatelor de ne kъmnĕ. Irin lеkrarea miriштilor se stirneskĕ seminqele berеenilor rele. Aчeasta se faчe sfъръmъnd foarte bine toatъ faqa miriштeĭ kе o boronъ mare kе dinqĭ de fier ши lеnqĭ, ши boronind tot lokеl de maĭ mеlte orĭ în lеng ши în kермeziш. Kе aчest kin, toatъ faqa miriштeĭ fiind skormolitъ ши sfъръmatъ bine, semъnqa bеrеenilor ешor ва înkolqi; ши anoĭ dънъ 10 saĕ 16 zile, kъnd se arъ miriштea nen-trе a se seamъna grъnele în ea, bеrеeana fiind rъ-sъritъ se îngroanъ ши aшa nемaĭ are de ънde eши, fiind semъnqa eĭ sekatъ kе desъвърwire.

În kinеl arътat am вzеt nrelекrъnd miriштele în Flandra, Belqia ши la Robil în Franqa, ънde kеl-tiвatorĭi se întrek în rъвnъ ши silinqъ de a stъrni bеrеenile aчeste rele, kare într'ън an înkolqesk, kresk ши rodesk, fiind kъ akolo sеnt înkredinqaqĭ, kъ kelteĭéla ши mенka fъkетъ în aчeastъ nrівire li se resnlъtеште kе mare folos nrin îmbенnъtъqi-rea nъmънtеlelĕĭ ши nrin rodirea ши kerъqъnia bеka-tilor. Tot în kinеl aчesta ar trebĭ se ермeze ши Romънiĭ, kъчĭ nемaĭ de ne ogoare miriштerite bine вor kеleqe grъne rodite, frемoase ши kерate, ear nе în dеoъ kе neginъ, kе mъzърike, kе rъdikĭoarъ,

ши а. ка пънъ акъм; къчї dintr'ън пъмънт реж ls-krat ka ши de пе чel remas în пaraţinъ esъ nъmaї sninї ши пълъmidъ, прекъм zice Dombasle.

Kъlesъl makъlъi.

Makъl avel kъ mъчїъliea fъrъ borte la kreaşîъ ши kъ semъnţa neagrъ — чenъшie se kъleţe tъind koveniї, saŭ rъmпънd пъmaї mъчїъliele kъnd bor fi koante ши anoї ъskъndъle пе ţolъrї în xъmbare; ear dъпъ чe se bor bate, atъпче semъnţa emitъ se întinde sъbţire ka sъ se sbънteze. Makъl avel kъ borte la kreastъ ши kъ semъnţa albъ, din kare priviпъ sъ skътъръ lesne semъnţa, sъ kъleţe rъmпънd tot la dъoъ treї zile mъчїъliele чele koante ши stringъndъle în savї; însъ în ţerile ънde se seamънъ mъlt mak kъ semъnţa чenъшie se faче kъlesъl kъnd mъчїъliele înveпъ a îngълbini, ши se leagъ mъnънkile kъ legътorї, ши sъ пъпъ mъnънkile în niчїoare пе lan ka sъ se isпrъbaskъ de koпt ши sъ se ъsъче. Мъчїъliele se batъ kъ ътblъчiъl ши semъnţa sъ aleţe la вънtърat.

Пrodsktsl. Пъmънtърile чele foarte bogate arънkъ пънъ la 14 merţe de semъnţъ de makъ dintr'o falче lъkratъ bine. Însъ maї obiчїnъit din пъmънtърї destъl de bъne se dobъndeшte 8 пънъ la 10 merţe de semъnţъ dintr'o falче.

Kъlesъl linteї.

Trebъїe a se anъka de kъles lintea kъnd пъstърile чele de jos bor înчene a se înegri ши kъnd tъfele bor fi ънkъ berzї; къчї dakъ bor troче avest semne, anoї se skътъръ mъltъ semъnţъ.

Semъnatъl nanъlъї.

Nanъl (Brassica napus sylvestris) este maї nъţin ţingaш de kът raniţa întrъ aleţerea пъmънtъlъї. Într'ън ogor nъ nrea bogat nanъl se faче maї fъръ greш de kът raniţa, ши într'ън ogor foarte bogat el rodeшte maї nъţin de kът raniţa. Fiind kъ nanъl se пoate semъna maї tърziъ de kът raniţъ, adekъ kът ţine mъsълar ши пънъ пе la jъmътate din biniчer în пъmънtърile чe'ї nriesk, de aчeea remъne îndestъl timп ънъї kъltibatorїъ ka sъ nregъteaskъ пъmънtъl bine nrin 2 ши 3 arътърї, ши a-ша sъ'l seamine în lok fъръ a maї abea trebъinţъ de rъsadniţъ. Într'o falче se arънkъ 5 пънъ la 7 okъ de semъnţъ de nan kare sъ îngroanъ пънъ ши la dъoъ palmaче de adънk. Se пoate semъna nanъl ши în linїї kъte de dъoъ palme deпъrtate ънele de altele.

Tonitъl inъlъї ши a kъninei.

Firile чe alkътъeskъ lъorъl de in ши de kъninъ se aflъ în skoarţa kovenilor avestor plънte, linite saŭ înklemtate ънele de altele kъ o materie rъшinoasъ ши kleїoasъ. Пentrъ a se desпърţi firile de aчeastъ materie se sънънъ la lъkrarea чe o пътrezemte ши kare se пътemte tonitъl inъlъї.

Tonitъl se faче saŭ în anъ saŭ пе ъskat. Avest din ърmъ kiп stъ întrъ a întinde plънtele пе fънaţe, saŭ întrъ a le îngrona în пъmънt. În ънele пърţї a le Ţermanieї se înчene tonitъl în anъ ши sfършъte пе fънaţe. Tonitъl se пoate faче nrin maї mъlte kinърї iskodite d eoamenї înвъţaţї, însъ a-

veste nu sunt unkъ întrebuinţatъ nikъirea. În Romъnia se toneute inul saŭ kъnepa în anъ. Avest obiveĭu nъzit ui urmat ku bunъ rъndulealъ este maĭ bun de kът toate velelalte kunoskute ui întrebuinţate nъnъ astъzĭ.

Anele vele maĭ bune nentru tonit sunt tokmaĭ avele în kare obivĭnueskŭ ui Romъnii a toni: ama sunt toate bulţile, toate baxnele, bulxakurile ui anele stътътoare. Ku toate aveste de dorit este ka în folosul kruţъreĭ sunътъţeĭ oamenilor sъ nu se întъrzie ku aflarea unuĭ kin de tonire, kare sъ nu adukъ boalele ve obivĭnuit sъ iskъ din tonirea ve se fave maĭ ku samъ în anъ.

Mъnunkile de in saŭ ui de kъnepъ se klъdeskŭ ne o nlutъ, fъkutъ din duoĭ rъsloţĭ legaţĭ la kapete ui kare sъ aninъ ku un laţ de kurmeĭu de un nar bътut în baltъ. Ka sъ se akufunde nluta în baltъ se une deasupra inulуĭ saŭ a kъnepeĭ de ne dъnsa nĭetri, nrund, boloanĭ, ba unkъ ui brazde de nъmънt, însъ aveste nu numaĭ kъ se mavinъ de anъ, dar anoĭ ui strikъ luorul înegrindul, ui nentru aveea bine ar fi ka sъ nu se maĭ întrebuinţezъ.

Tonitul se fave bine atunve kъnd merţe de o notribъ în toate mъnunkile. Nentru aveasta trebuĭe sъ se verve des; ui îndatъ ve se ba bedé kъ în unele tonirea este maĭ înaintatъ ui în altele maĭ înapoetъ, sъ se skoaţъ nluta din baltъ ui sъ se klъdeaskъ de al duoile maĭ bine.

Inul vel subţire se toneute în 4 saŭ în 5 zile; însъ totdeauna ku o zi maĭ tъrziŭ de kът vel gros.

Kъnepa de barъ se toneute ka ui inul, însъ avea de toamnъ méde în baltъ ui duoъ sentъmъnĭ.

Inul ui kъnepa nuse în baltъ trebuiesk nъzite ui verkate des ka sъ nu se urea treakъ ku tonitul; kъvĭ atunve dubirea nu se mъrţineute la anutrezi numaĭ materiea rъuinoasъ ui kleĭoasъ, vi se întinde ui la însuuĭ luorul, din kare anoĭ esъ mulţĭ buvĭ, kulţĭ, navinъ, ui fuĭorul în destul de mikuurat fave un tort arsŭ ui slab ui o nъnzъ foarte netraĭnikъ.

Se vearkъ starea tonitulуĭ skoţъnd din nlutъ kute un smok subţire de inŭ saŭ de kъnepъ, ui se înbulutuveute ne deţet; dakъ esъ afarъ ui kade toatъ nozderia ui remъne numaĭ luorul, atunve inul saŭ kъnepa se afle tonite, ui îndatъ trebuĭesk skoase afarъ din baltъ fъrъ kът de nuţinъ întъrziere. La skos din baltъ se klutesk ui se snalъ bine mъnunkile, ui anoĭ se întindŭ roatъ la soare, unde staŭ nъnъ ve se usukъ. Mъnunkile ve se bor deslega akum, trebuĭeskŭ eareuĭ legate ka sъ nu se irosaskъ.

Dunъ ve s'aŭ uskat mъnunkile se adunъ ui se klъdeskŭ în non ne un nutul de skъndurъ ka sъ se tokmeaskъ, unde staŭ ui o sentъmъnъ saŭ ui duoъ nъnъ la bътut.

Inul se bate la skaun ka sъ 'uĭ dea nozderia, ear kъnepa nu se maĭ dъ la skaun, ui akum dintr'un fuĭor fъkut maĭ 'nainte de tonire, se fakŭ duoъ fuĭoare tonite.

Aveste fuĭoare se daŭ urin meliţoĭu. Fulvelile avestuia, fiind maĭ larţĭ ui limba luĭ fiind maĭ groasъ de kът a meliţeĭ, nu kurъţъ de tot nozderiea, nentru aveea atът inul kът ui kъnepa se tragŭ maĭ untuĭu la meliţoĭu ui anoĭ ui la meliţъ.

Dупъ ce s'aŭ meliqat mi nrin meliqoiз mi nrin meliqъ, anoĭ se nзnŭ fзĭoarele grъmadъ ka sъ nз sboare saŭ sъ se smзlgъ. Dзnъ aveea se leagъ kъte 12 fзĭoare la зnlokmi se alkъtзemte kita de in saŭ de kъnenъ, nentrз bъnzare. De la meliqat esъ kъlqiĭ kariĭ sзnt atъta de bзnĭ kъt mi fзĭorзl, ba ънkъ mi maĭ bзnĭ de kъt kъlqiĭ ve esŭ de la rъbilat.

Nentrз ka sъ se dea la torsŭ kita de inŭ mi de kъnenъ, se maĭ sзnзne la зrmъtoarele lзkrъrĭ. Maĭ ънtъĭз se rabilъ. Rabila nentrз in este maĭ deasъ de kъt aveа nentrз kъnenъ, mi rъbilatзl totd'aзna se fave la soare. Dзnъ aveasta stъ inзl saŭ kъnenъ rъbilatъ dзoъ saŭ treĭ zile ka sъ se maĭ molomeze mi anoĭ sъ nerie ka sъ se maĭ mънзnqomezъ mi sъ nзmaĭ remъĭe nozderie în fзĭor. Nerietзl se fave tot-d'aзna la rъkoare mi de la dънsзl esъ naviмile.

Kъlqiĭ de la rabilat mi naviмile se neantъnъ nзind de o narte bзviĭ, ve nзmaĭ de bъtзt în savĭ sзnt bзnĭ, mi de altъ narte se nзnŭ kъlqiĭ (de la nientъnat) ve se daŭ la tors.

Fзĭoarele not se fie maĭ marĭ saŭ maĭ miĭ, maĭ lзnqĭ saŭ maĭ skзrte; asemine firile not se fie maĭ groase saŭ maĭ sзbqirĭ, mi de aveea la tors sъ se dea nз kз kita vi kз kъntarзl.

Arътзra de toamnъ.

Arътзrile se fak la noĭ nзmaĭ nrimъbara mi toamna. Avest obiveĭз este isborът din îmnreqĭзrъrile în kare se afiъ kзltзra nъmъntзlзĭ în qeara noastrъ. Intimderea vea mare de nъmънt mi nзmerзl vel mik al lokзitorilor a fъkзt kъ nlзgariĭ din вekime seamънaŭ tot-d'aзna în nъmънtзrĭ noзъ.

Nъmънtзrile noзъ ne abънd bзrзĭene nз verŭ dekът lзkrare trebзitoare nentrз ale amънзnqi. Aveastъ lзkrare în nimte nъmънtзrĭ bзne ka ale noastre sъ dobъndemte nзmaĭ kз o arътзrъ. Kзltibatorizl nostrз neabънd nivĭ sъ kзrъqe nъmънtзl de bзrзĭene, nivĭ sъ 'lŭ îngrami, ъl arъ nзmaĭ odatъ. Nentrз aratзl nъmънtзlзĭ odatъ nзmaĭ este destзlъ nrimъbara mi toamna. Arътзra de nrimъbarъ se fave nentrз norзmb, orz, oвъs mi vlt. mi avea de toamnъ nentrз grъŭ mi sekarъ.

Kз înmзlqirea nonзlaqiзneĭ s'aŭ îngзstat mi nъmънtзrile. Arътзra dela nъmънtзrile vele bзne mi lesne de lзkrat s'a întins la vele maĭ grele. Aveasta adзsъ trebзinqa ka dзnъ sebъrmirea arътзrilor nentrз semънtзrile de toamnъ sъ nз se strive nlзgзrile, ve sъ зrmeazъ a fave arътзrĭ ve se zikŭ ogorъrĭ nentrз semънtзrile de nrimъbarъ. De kз toamnъ nънъ în nrimъbarъ arътзrile aŭ de skon nзmaĭ de a nregъti mi de a amънзnqi nъmънtзl. Însъ nъmънtзl vel înвekit arзnkъ bзrзĭene rele, kare nз se not stirni dekът kз arътзrile de barъ, amimderea nъmънtзl înвekit are trebзinqъ de a fi gзnoĭat, mi ganoĭзl nзs în nъmънt skoate mзlte bзrзene kare nз se not stirni de kът nзmaĭ nrin arътзrĭ mi nrin nramъla de barъ.

Nънъ kът a fost nъmънtзl noŭ mi în mare întindere, obiveĭзl nlзgъrieĭ era de a se însgeba nlзgзrile nзmaĭ toamna mi nrimъbara, kъnd însъ nъmънtзl este înвekit, arзnkъ bзrзĭene mi n'are nзtere mi kъnd este greŭ de lзkrat, atзnve este

trebuinţъ a se faue arътърї ші earna ші вага. Аша dar în tot kърsul anulуї ші în tot timpul în kare se poate faue arътърї trebuіe sъ arъmъ de akът înainte, dakъ воimъ ka sъ авemъ bukate îmbelшugate ші kърate. Bukatele noastre sunt pline de semъnţe rele ne kare de воim a le stirpi trebuim a înfiene a ага ші вага ші în tot kърsul anulуї.

Пrekът dupъ sebършirea semъnътърilor de toamnъ ne apukъmъ de ogorът , asemene dupъ sebърea semъnътърilor de primъvarъ trebuіe sъ ърmъmъ kъ arътъra pentru a stirpi bърuenile rele rele.

Lukrul пъmъnтului kъ seapa ue sъ de pentru krewterea porumbului, sfeklelor, kartofilor, kърţъ bърuenile rele ші faue de prisos arътърile de варъ. Dar dupъ seueriш am rekomъndat kultibatorilor a lukra îndatъ miriштile kъ boronile spre a înlesni înkolţirea seminţelor de bърuene. Îndatъ ue aъ înkolţiт bърuenile este deneapъratъ trebuinţъ a se faue o arътъръ. De aueea plugърile pentru semъnътърile de toamnъ sъ se însgebezъ îndatъ dupъ lukratul miriштeї ші sъ se potribeaskъ a ara uel пuţin de doъ orї пъmъntul маї 'nainte de a fi semъnat. Kъ kът пъmъntul ва fi arat маї bine ші la timp маї potribit, kъ atът ва da rekolte маї îmbelшugate ші маї ales kърate de върuene. În linsъ de пъmъnтърї puoъ întrebuinţemъ ne uele beki înoindule prin arътърї ші prin îngrъшътї. La arътъръ dar trebuіe kultibatorii sъ puпъ toatъ silinţa kund boeskъ a pu 'шї nerde timpul ші kapitalul lor în agrikultъръ.

Arътъra trebuіe sъ fie pu pumaї mъnuţikъ dar ші adunkъ. Kъ kът ва ara kultibatorіul маї adunk este o lukrare de la kare kultibatorіi nostri not sъ kapete una din uele маї marї înbunътъţirї a roadelor ші a пъmънтърilor, маї ales întru dobundirea de roade multe ші kът sъ poate маї kърate.

dunk kъ atъta ва înoi маї mult faţa пъmънтърilor uelor veki, ші kъ atъta bukatele luї se вог faue маї rodite; kът plъntele semъnate în arътъръ adunkъ potъ sъ'шї întindъ маї mult rădъuinile ші sъ sugъ dintr'o маї mare întindere de пъmъnt xrana de kare aъ neboe supe a kreute. Afarъ de aueea în arътъръ adunkъ plъnta fiind маї bine înţepenitъ rabdъ la seuetъ маї mult de kът ue nu poate kund se aflъ într'un пъmъnt arat în faţъ.

A ara kът se ва putea маї bine adekъ маї de multe orї ші маї adunk este o lukrare de la kare kultibatorii nostri not sъ kapete una din uele маї marї înbunътъţirї a roadelor ші a пъmънтърilor, маї ales întru dobundirea de roade multe ші kът sъ poate маї kърate.

Пregътirea baselor de bin.

Noї штim kъ toţii kъ kърţenia este de neapъratъ trebuinţъ supe a dobundi unъ bin bun ші supe al пъstra îndelungat timp. De aueea ънkъ kъ 15 zile маї 'naintea kulesului biilor, fie-kare bierїu bun опърewte noloboauele uele noъ ші lewieazъ ne uele beki ka sъ skoatъ tot mirosul de mauegaїu, nintr'akърuїa fiinţъ ші uel маї bun bin se faue de nimikъ. Mirosul auest de mauegaїu, kare atъta de mult strikъ gustul binulуї, pumaї kъ kinul urmъторїu, dupъ повъţuirea D. Masson-Four, se poate skoate kъ desъвърwire: їea o parte de bitriolъ (acidum sulfuricum dilutum) ші doъ пърţї de апъ, spalъ basele kъ apa aueasta de bitriol, dupъ aueea lewъїazъ kъ uenuшъ saъ kъ apъ în ka-

re se ва пѫнъ ѕарѫ ші аноїle клѣтеште кѫ апъ кѫратъ; дѫпъ ачеea lasъle sъ se ѫѕѫче: ші дѫпъ че s'aѫ ѫскатѫ arde în ele пѫчїoasъ дѫпъ кѫm se oбiчїnѫїeште saѫ клѣтештile кѫ пѫцintelѫ snirtѫ. Кѫ kinѫl arъtat trebѫїeskѫ кѫrъцite ші toate къzile, dejele, чїѕberele, linѫrile, teaskѫrile ші alte ѫnelte întrebѫinцate întrѫ faчerea вinѫlѫї.

Grъdinъria.

In ачeastъ lѫnъ se îngrijeште stъпъna de a semъna tot felїѫl de sъlatъ ne toamnъ, ші tot-o-datъ înчene a strinце seminцele пlъntelor koaнte.

De akѫm înainte din grъdinъ se dobъndeskѫ tot felїѫl de legѫmї sure îndestѫlarea kaseї.

SEPTEMBRIE.

Lѫkrъrile lѫneї. — Kѫlessl bobѫlѫї. — Kѫlessl seminцeї de trifoїѫ. — Kѫlessl norѫmbѫlѫї. — Kѫlessl xrimkъї. — Kѫlessl tѫtѫnѫlѫї. — Semъnatѫl grъѫlѫї de toamnъ. — Semъnatѫl sekъreї. — Semъnatѫl sъrjoakъї. — Semъnatѫl alakѫlѫї. — Desnre trierat. — Kositѫl otъвeї. — Rъsъditѫl raniцeї. — Прѫmitѫl ші rъritѫl raniцeї. — Kѫlessl вielor. — Faчerea вinѫlѫї. — Binѫl roшѫ. — Întrebѫinцarea вinѫlѫї. — Desnre grъdinъ.

În ачeastъ lѫnъ trebѫїe sъ se fakъ чele maї de kъnetenie lѫkrъrї ale agrikѫltѫreї. Semъnътѫrile de toamnъ, kѫlessl norѫmbѫlѫї ші al altor пlъnte прѫшitoare, trieratѫl ші вѫndѫtѫl grъѫlѫї, kѫlessl вielor, toate ачeste se grъmъdeskѫ în вiniчer. Akѫm kѫltiвatorїѫl kaѫtъ nѫ nѫmaї ka sъ se desfakъ de nrodѫktѫrile чele strinse, dar sъ ші adѫne пe чele koaнte; ear anoї kѫnd вede kъ frѫnzele konaчilor înчenѫ ase îngъlbini ші a пika, naserile a se kъrdѫї ші a se kъlътori, nъїajiniї a ѫrzi aцele пе bѫlgъrїї цeranilor, atѫnче se demteantъ în inima lѫї ші îngrijirea de чele вiitoare, atѫnче de пе ачeste semne nriчene kъ s'a sfъrшit ѫn an, ші fъrъ întъrziere trebѫїe sъ se anѫче de kornъrit ші de arѫnkat în nъmъnt seminцele grъnilor nentrѫ anѫl вiitorїѫ.

Kѫlessl вobѫlѫї.

Rare orї se kѫleце bobѫl maї 'nainte de вiniчer; akѫm însъ trebѫїe al strinце fъrъ a maї a-

штента ка съ се коакъ маї кз денлинътате фирile din пъстърї; фиind къ кз авest кип se добъндеskъ маї бзне паїе пентрз пзтрецзл вителor. In lзkrarea boбзлзї kзltibatoriї bagъ foarte мзlt în seamъ паїele lзl, фиind kъ авestea strinse bine daš зn пзтрец минзnat пентрз kaї, вачї ші oї. Kъnd xolda s'a întъlnlat a fi deasъ, вitele мънънkъ маї пе toate паїele бобзлзї, însъ kъnd a eшit маї гъвърsatъ атзnче beцile чele маї groase remъn nemънkate; kз toate авeste паїele бобзлзї alkътзeskъ ăn пзтрецъ маї атъta de бзn kът ші fънзl.

Ilrodsktsl. In anїї чеї бзnї se добъндешte кът одатъ 15 мерце de фire de бов dintr'o falче, ear în ачеї reї se întъмnlъ de nз se kanътъ маї nimikъ; ші nївї одатъ nз поate пъдъjdзi чinева, kїar ші din пъмънтзrile чele бзne, a добъndi маї мзlt de кът 7 saš 8 мерце de бов dintr'o falче.

Kзlesзl семинцеї de trifoїз.

Пентрз ka съ se поaiъ нринde la семънцъ бзnъ de trifoїз, trebзїe ka съ o stringъ чinева din kosirea a дзoa (otaва ънтъїа) a lanзlзї de trifoїз. Drent авeea kosirea ънтъїа se ва фаче маї de timnзrіš, ka аша a дзoa съ nз se întърzie нrea мзlt. Trifoїзl de семънцъ se змзlце кънd чele маї мзlte тъfe de пе lan вor fi зskate ші семинцele din кънъцinele florilor вor fi коante. De ва fi timnзl frзmos, trifoїзl de семънцъ se косешte se пзne în кънiцї ka съ se зsзче; ear de ва fi timnзl' slotos, атзnче маї bine este ka brazdele kosite съ se леце în snonї, ші авestea съ se гъdiче în niчїoare. Trifoїзl kosit se зsзkъ маї кзгънd dakъ

floarea lзї a fost зskatъ de кът dakъ a fost вerde. În Flandra ші în Belgia съ obiчїnзешte a se стинце trifoїзl de семънцъ кзlegънd nзmaї кънъцinele lзї ші anoї маї тъrziš kosind ші паїele: ші авest obiчеїз este бзn de зrmat маї ales атзнчекънd timnзl nз'ї statornik.

Кънъцinile se disnartš кз зшзринцъ de паїе пзind la ъmblътit пе arie saš snonїї saš кънiцile de trifoїз; însъ aleцerea семинцеї din кънъцinї se фаче кз mare грeзtate. Dзnъ чe s'aš ales кънъцinile din паїе, trebзїeskъ întinse пе цolзrї la soare ka съ se зsзче, ba ънкъ în oare каre lokзrї съ obiчїnзешte a le sвърli în кзntїoare kalde; însъ авest obiчеїз este нrimejdзїos, фиind къ чева de вor fi кзntїoarele маї kalde de кът se кзвine, вor нръji ші вor коаче семънца în lok ka пзmaї съ o зsзче, ші аша nз ва маї înkolцi.

Dзnъ чe se вor зska кънъцinele bine, se batš кз ъmblъчiele sнre a aleце семънца din ele. La Robil, Dombasle aleцea семънца мъчinъnd кънъцinele, ші âvesta'ї kinзl чel маї зшor; къчї семънца de trifoїз, фиind фоarte вътoasъ, mikъ ші lзnekoasъ, treче нintre нetrile moreї fънъ ka съ fie sdrobitъ; ear кънъцinele se sfarъmъ ші se нrefakš în пзlbere. În sfънmit, de вor fi кънъцinele зskate bine, семънца esъ din ele маї lesne orї кз каre kin s'ar slзji чinева sнre a o aleцe. Illї tot-d'аzna маї зшor se aleце dakъ o ва bate чinева îndatъ дзnъ чe se ва стинце de пе цolзrї, кънd ънкъ'ї kaldъ, de кът dakъ o ва lъsa съ se гъчeaskъ, saš dakъ o ва lъsa съ маї stee мъkar jзmътate de zi.

*

Kălesăl norămbălăĭ.

Norămbăl maĭ obiĭnăit se kălege în biniĭer, însă avel semănat de timnărică se kălege mi maĭ 'nainte; ear avel maĭ târzică, saŭ kând timnăl s'a arătat reŭ, trebăeute kăles orĭ în ve stare se ba afla, ăskat saŭ berde; fiind kă dănă ve se răcheute timnăl, dănă ve se măresk nonțile mi dănă ve'l bate brăma, nă maĭ este nădejde kă se ba maĭ koave.

Obiveĭăl romănilor de a kălețe norămbăl răndnd maĭ ănțăĭă vĭokălăĭĭ mi anoĭ maĭ târzică tăind mi străjenĭĭ, este mălt maĭ îndămănatik de kăt avel ărmat în oare kare lokărĭ, ănde se taĭe străjenĭĭ fiind ănkă vĭokălăĭĭ ne dănmĭĭ.

Dănă ve se bor kăra vĭokălăĭĭ kălemĭ kă banițile la grămadă, nă trebăĭe să stee mălt timn în nănmĭ, măkar de se bor nărea a fi orĭ mi kăt de ăskaț mi konț; fiind kă ămezeala din avestea în kărând ăĭ anrinde mi'ĭ măvegăeazăă.

La disfăkăt trebăĭe să se aleagă norămbăl arăkând de o parte vĭokălăĭĭ veĭ berzĭ mi de alta ne veĭ ăskaț; kăvĭ dakă se bor ănne la ăn lok veĭ berzĭ kă veĭ ăskaț mi kă veĭ strikaț, atănve se măvegăeazăă mi se sminteskă kă toț; de aveea disnărțiț să se mi stringă în koŭere deosebite. Asemine tot la disfăkăt să se aleagă mi norămbăl vel maĭ de frănte mi să se năe la o parte nentră semănțăă; fiind kă kă kăt maĭ mălt se ba îngriji ăn kălĭbatorĭă a abea semănțăă bănă, kă atăt ba dobândi maĭ mălță mi maĭ bănă roadă. La ăniĭ din romănĭ se bede ănkă ăn obiveĭă, kare este băn

nămaĭ nentră kăltăra vea mikă a țeranălăĭ nostră. La desfăkăt se alețe de semănțăă norămbăl vel maĭ frămos mi se răne nănămilă vi se răsfrăng mi se împleteskă legăndăse kă dănsele maĭ măltț norămbĭ la ăn lok. Aveste klădărĭĭ de norămb se sunzără în nod saŭ se anină săntt streŭenile kaseĭ, ănde nă le ațĭănțe nivĭ ploae, ba ănkă tot-o-datăă le ăsăkă mi bănțăl.

Dănă ve se disfave norămbăl de nene anoĭ fără întărziere se kară la koŭer; fiind kă de ba remăné în grămadă mălt timn, atănve măkar de ar fi grăăntele de ne vĭokălăă orĭ kăt de ăskat, totămĭ ămezeala ve se afă în mezăl vĭokălăălăĭ lesne esă în faț mi strikă grăănțele.

În koŭere, dănă kăm le nămeskă Moldovenĭĭ, saŭ în năăle dănă kăm le nămeskă Măntenĭĭ, se năstreazăă norămbăl: mi să năstreazăă bine dakă ba fi fost kontă, dakă ba fi fost ăskat mi dakă se ba fi ămplăt koŭerĭăl asemănd norămbăl foarte bine nănă în akoneremănt ka să nă remăe gaăre nintre dănmĭĭ, fiind kă mi aveste noate să adăkă strikăvĭăne.

Koŭerĭăl romănilor velor din Moldova este maĭ îndămănatik nentră năstratăl norămbălăĭ de kăt năăălăl romănilor velor din Măntenia. Nentră kă dănă însămĭ sokotința lăĭ Dombasle, karele aŭ îndrentat ne franvezĭ ka să ĭa probă de la romănĭ nentră năstratăl norămbălăĭ, ăn koŭer nă trebăĭe se aĭbă maĭ mălt de kăt 6 nivĭoare în lărțime, ka aua se noată străbate bănăl kă ămărință în norămbăl din trănsăl, mi anoĭ lărțimea koŭerĭălăĭ este de la 4 nănă la 5 palme mi nivĭ odată nă tre-

ve neste 6 palme, fiind kъ atъnve se strikъ norъmbъl de la mijlok; ear nъtъlele sъnt de la 8 mi nъnъ la 12 palme de late. În komar se nъne maĭ mъltъ nъne în lъnjime, ear în nъtъl maĭ mъltъ în lъrjime. Lъmina komerĭъlъĭ fiind maĭ îngъstъ de kъt a nъtъlъlъĭ, bъntъl maĭ ъmor mi maĭ bine resbate în komer de kъt în nъtъl, mi aua în komer maĭ bine mi maĭ mъlt timn se nъstreazъ norъmbъl de kъt în nъtъl. Lъmina komerĭъlъĭ adekъ înъljimea lъĭ de la tъlnoĭ mi nъnъ la akonceremъnt este de 12 palme, ear a nъtъlъlъĭ de 4 mi nъnъ la 6 palme, în kъt kъ kъt maĭ mъlt resbate bъntъl în komer, kъ atъta maĭ nъjin resbate în nъtъl.

Rъdikarea komerĭъlъĭ de la nъmъnt este în Moldova de la 3 mi nъnъ la 4 palme, ear a nъtъlъlъĭ este de la 8 mi nъnъ la 9 palme, în kъt ne sъnt fъndъl nъtъlъlъĭ noate întra karъl înkъrkat În aveastъ nribire de mi nъtъlъl este rъdikat de la nъmъnt tokmaĭ în mъssra verkatъ, doveditъ de bъnъ mi întrebъinjatъ mi de Dombasle, în kъt bъntъl bate nъ nъmaĭ îmnreŋĭъr dar mi ne de dessbtъl nъtъlъlъĭ, totъmĭ norъmbъl, stъnd grъmъdit tare gros în lъjimea lъĭ, nъ noate fi resbъtъt de bъnt aua de bine ka avel nss în komer. În adevъr, de ar fi nъtъlъl îngъst ka kemerĭъl, nrekъt este de sss de rъdikat de la nъmъnt, atъnve în el s'ar nъstra norъmbъl foarte bine, însъ komerĭъl de mi este maĭ jos de kъt nъtъlъl, kъ îngъstimea lъĭ nъstreazъ norъmbъl mi maĭ bine mi tot-o-datъ este mi maĭ traĭnik de kъt nъtъlъl.

Moldovenĭ obivĭnsit fakъ komerile în kъrmezimъl bъntъlъl, fiind kъ norъmbъl se ssskъ maĭ bine; ear în vele fъkъie în lъngъl bъntъlъĭ nъmaĭ într'ъn kanъt se nъstreazъ mai bine norъmbъl, ear înkolo mede maĭ berde mi maĭ nъjin timn trъemte din nrivinъ kъ stъ la dosъl bъntъlъĭ. La toate momiele vele marĭ kъnd sъnt a se fave maĭ mъlte komere se ameazъ kъie dъoъ tot sъnt ъn akonceremъnt, mi se fakъ în lъngъl bъntъlъĭ, fiind kъ aua sъ noatъ ъmbla slobod nrintr'amъndъoъ komerile; ear de s'ar fave în kъrmezimъl bъntъlъĭ, nъmaĭ vel de'ntъlъ komer se folosъmte maĭ mъlt de bъnt ear vel de al dъoile stъnd în dosъl velъĭ de'ntъlъ, nъ se folosъmte atъta de bine. Afarъ de aveasta norъmbъl se bate kъ înlesnire sъnt akonceremъntъl avestor dъoъ komere, sъb kare se noate mi bъntъra.

Lъnjimea komerĭъlъĭ nъ este xotъritъ: ea atъrnъ de la mъljimea norъmbъlъĭ mi noate a fi, dъnъ sokotinja lъĭ Dombasle, nesfъrmitъ; însъ Moldovenĭ o mъrjinesk fъkъnd komerile dъnъ nъterea kъltibatorilъĭ, de $^1/_2$, de 1, de 2, nъnъ mi de 25 de stъnjenĭ de lъnjĭ.

Sare a fave ъn komer de 8 st. trebъie o temelie de neatrъ de 3 nъnъ la 4 palme, rъdikatъ de la nъmъnt mi îmnъrjitъ în 16 nivĭoare, adekъ kъte ъn nivĭor la $^1/_2$ stъnjen. Dъnъ aveea se amterne în kъrmezim neste nivĭoare 16 bъkъjĭ de kъnътъe, mi se nъne neste kъnътъe d'alъngъl 2 tъlnoale saъ mi maĭ mъlte înъdite, mi în avest strat a komerĭъlъĭ se nъne o leasъ saъ se fave fъndъl din skъndъrĭ nentrъ maĭ mъltъ trъĭnivie. La trъnъl komerĭъlъĭ, a kъrъie înъlvime trebъie sъ fie de 12 palme lъminъ, trebъieskъ 80 de fъsveĭ înfinjĭ în tъlnoale mi îngrъdiji kъ nъele, din kare vele

mai traĭnice sunt avele de lozie; asemine trebuĭesk 16 sъpeцĭ ku uъjurile lor îngrupate în kъpъtъile nivioarelor kъte de un stъnjen departe una de alta ші la fie kare două sъpeцĭ se pun kъte două kinцĭ d'akurmeziшul koшerĭulуĭ, ші apoĭ între două sъpeцĭ se pun ші kъte 4 naĭantурĭ krucim înkeĭete în două bukъцĭ jos ші sus, ші la fie kare sъpeatъ se pune ші kъte o poprea surijinitъ ku nъj în tъlpoĭe. În въrвul sъpeцilor se aшeazъ ku nъjurĭ kostoroabele, atъtea la numer kъte ші tъlpoaĭe: aveste kostoroabe se leagъ d'akurmeziшul ku 12 ku meziшurĭ; ші în sfurшit la akoperemъntul ce se face windilit sau ku skundurĭ trebuĭeskă 22 de kъpiorĭ din kare 16 se întrebuinцeazъ la legъtorĭ ші 6 se împurцeskă kъte 3 la kapetele koшerĭuluĭ. În akoperemъnt se fak obloane de turnat porumbul în koшer, ші d'asupra tъlpoilor se lasъ lok de obloane pentru skosul porumbuluĭ, ші akole în pragul vel d'asupra a uшorilor avestor obloane se înfing ші fusceiĭ.

Kulesul xriшkъĭ.

Înflorirea ші legatul xriшkъĭ se prelunцeшte mult timp; prin urmare seminцele eĭ, ne kokъndose deodatъ toate, se stringă kund cea mai mare parte din ele sunt destul de koapte. De bom aштenta prea mult ku strinsul ne primejduim sъ o skъpъm ші atunce nu ne aleцem maĭ ku nimikъ, kъcĭ xriшka se skuturъ maĭ lesne de kъt orĭ kare altъ plъntъ

Noĭ strinцem xriшka saŭ kosind'o, saŭ sъverъnd'o, saŭ smulgund'o; dupъ aveea o lъsъm în brazde orĭ în mъnunke ka sъ se uscue ne lan, ші

în kurцere de 3 ші 4 zile saŭ ші maĭ multe, dupъ kum va fi timpul, seminцele se uscъ ші florile leagъ. Paĭul xriшkъĭ se uscъ foarte ku greŭ; de bom aштenta, prekum ші aштeaptъ romъniĭ, ka sъ se uscue ші paĭul, atunce la adunat în kluĭ pikъ seminцele; de nu bom aштenta ші bom aduna xriшka ku paĭele verzĭ ші ude, atunvea în stog semъnца se amrinde ші se isgorъште (adekъ se strikъ, arde ka ші gunoĭul furъ parъ). De aveasta bom skъpa, dakъ bom urma aveea ce ne învaцъ Dombasle, adekъ de a bate xriшka kund unkъ nu este uscatъ bine, ші apoĭ semъnца sъ o uscum ku denlinътate întinzund'o ne polurĭ: ku aveasta lukrare nerdem paĭele. Dakъ semъnum xriшkъ pentru semъnцъ, apoĭ sъ jertfim paĭele, ear dakъ o semъnum pentru paĭe, apoĭ katъ sъ jertfim semъnца. Silindune a avea ші paĭe ші semъnцъ, dupъ kum doreskă romъniĭ, putem perde u'amundoъ. Ші aveasta este privina, kare împedekъ de nu se lukreazъ xriшkъ multъ ші pretutindene în pearъ la noĭ; kъcĭ este utilst kъt de uşurъцъ este ші kъtъ bъgare de seamъ vere strinsul eĭ. Чева de sъ va skъpa, xriшka sъ skuturъ, чева de sъ va klъdi umede se isgorъште, ba unkъ ші stogul trebuĭe înpъlit ші akoperit bine ku paĭe saŭ ku rogoz ka sъ nu rezbatъ ploaĭa, kъcĭ dakъ stogul va fi numaĭ din xriшkъ ші va remъné ne înpъlit bine, atunce ploaĭa ъl strebate pupъ la pumunt ші xriшka toatъ se strikъ.

Semънца de xriшkъ se uscъ treazъ negъшluĭitъ în kurцere de maĭ multĭ anĭ. De aveea un kultivatorĭu nцinъ uşare are de prucul eĭ,

karele se nogoarъ kъnd se faʋe roditъ ші ne la mal mъlцї se ші sъїe kъnd nъ se faʋe, nънъ în kъt aцїъnце ne la noї la 30 leї merца. Ear din o faʋe, dъnъ kъm se ва nъrta ші omъl, noate se easъ nънъ la 8 merце, ba ънkъ ші maї mъlt; însъ de se ва lъsa omъl în воїа soarteї kъ aʋeastъ nlънtъ delikatъ ші шъgъвацъ, anoї se ва aleце maї kъ nimika.

Kъlesъl tътънъlъї.

Tътънъl se kъleце kъnd frънzele înʋenъ a se îngъlbeni ші a se вesteji. Frънzele ʋele de цїos de lъngъ nъmънt se kъleg maї ънtъїъ, dънъ aʋeea ʋele de la mijlokъl koʋeanъlъї ші, în sfъrшit, ʋele din въrfъl lъї. În treї rъndъrї darъ trebъїe sъ se kъleagъ tътънъl; însъ dънъ semnele ʋe am arъtat nentrъ fъkътъl kъlesъlъї, el se noate kъleце de atъta orї de kъte orї adънъ ʋineва frънzele ʋele вesteјite. În deobшte frънzele ʋele de цїos daъ tътънъl ʋel maї nrost ші ʋele de sъs ne ʋel maї bъn. La Armiro frънzele kъlese de ne mijlokъl koʋeanъlъї sънt aʋele ʋe se adънъ kъ maї mъlte îngrijirї, fiind kъ daъ tътънъl ʋel maї bъn de tras adekъ a ʋel kare nъ este niʋї nrea tare niʋї nrea slab.

Dъne ʋe se kъleg frънzele se nъn la sвънtat kъte-ва zile în mънънkї de kъte 10 нънъ la 15, ші anoї îndatъ нънъ ънkъ sънt jilaвe se îшшirъ ne sшfarъ ші se fak шireagъrї kare se sнънzъrъ la ъmbrъ sъb шъrъ saъ sъb strешinъ ka sъ le baiъ вънtъl, sъ le îngъlbineaskъ ші sъ le ъsъʋe ші aша sъ nъ sъ striʋe ші sъ nъ se înegreaskъ.

Toatъ bънътatea tътънъlъї atъrnъ de la aʋeastъ lъkrare, de la aʋeastъ skimbare a floareї lъї. Kъ kъt вor fi frънzele maї bine ші maї notribit înшirate, kъ atъta sъ ъsъkъ maї bine, adekъ dobъndesk o floare maї de o notribъ ші maї galbenъ. Frънzele ʋele negre sънt aʋele kare la ъskat se ard, ear aʋele вerzї sънt aʋele kare n'aъ fost reskolite de felїъ: ънele sънt rele nentrъ kъ s'aъ strikat la ъskat ші altele aшiшderea sънt rele nentrъ kъ asemine s'aъ smintit la ъskat.

Frънzele înшirate ne шfoarъ ші nъse la ъskat staъ o sentъmънъ ші dъoe ші treї, în kare timn sъ se întoarkъ de maї mъlte orї, adekъ sъ se skimbe шiragъrile kare trebъїe sъ stee snънzъrate нънъ ʋe bine o zi ъmedъ kare jъlъвindъle îngъdъїe kъltibatorїъlъї a le lъa ші a le faʋe нънъшї. La fъkътъl нънъшilor se nънъ frънzele ʋele шiʋї la mijlok ші ʋele marї ші maї frъmoase la marцenї. Нънъшele se klъdesk ънele neste altele ші sъ teskъesk.

Dънъ aʋeastъ teskъitъrъ, orї kъt ar fi de ъskate frънzele tot maї skot ъmezealъ, kare kъ kъldъra din ele, le faʋe de maї fierb ънkъ odatъ. De aʋeea teankъrile de tътън trebъesk nъse la rъkoare.

Semънatъl grъъlъї de toamnъ.

Grъъl este semънътъra ʋea maї folositoare a шiъgъrieї, nъ nъmaї nentrъ kъ нънea fъkътъ din el este maї xrънitoare de kъt aʋeea a tътъror ʋelora-l-alte grъne, dar ші nentrъ kъ se întreabъ maї mъlt de negъцътorї.

La noї în Romънia se kъnoskъ maї mъlie felїъrї de grъъ, kъmъ 'ї ʋel tъns ъmblътor ші de

toamnъ, kвmв'ĭ vel kъrnъš de toamnъ, de вarъ ші ъmblъtorĭв. Aveste felĭвrĭ de grъne maĭ вine s'ar deosebi de ne floarea firelor de kъt de ne timnвl semъnъreĭ lor, ші aша am авea grъš albš, grъš romв; asemine ші de ne mъrimea firilor, ші atвnve am авea grъš mъrвnt, grъš mъшkat.

Grъвl vel de toamnъ, (triticum hybernum) karele se aflъ maĭ ne la toate moшiile din ųearъ, este romв ші mъшkat ші tare ші se sokotešte a fi vel maĭ roditorĭв.

Se lвkreaaъ ne aĭвre neste 40 de soĭвrĭ de grъš, tвnse saš kв barbъ, kв naĭele bortilite saš astвnate, ші kв firile deosebite în mъrime, въrtoшime ші floare. În Englitera вnde kвltibatorіĭ ввnt foarte grijъlibĭ s'aš nвmerat neste 100 de felĭвrĭ de grъš. Fъrъ îndoealъ kъ nentrв fie kare soĭв de grъš se aflъ o klimъ, вn nъmъnt, o aшezare în kare se fave maĭ rodit de kъt orĭ ші вnde; ші avesta'ĭ nrivina de se въdš atъta dė mвlte soĭвrĭ ші felĭвrĭ de grъš. De aveea kвltibatorĭĭ romъnіĭ ar trebвi se verve grъele vele maĭ вestite de roditoare din alte ųerĭ; fiind kъ este kв nвtinųъ sъ dee neste вn soĭв de grъš kъrвĭa sъ'ĭ nrieaskъ maĭ bine nъmъntвl ųereĭ noastre, ші aша sъ se вnoreaskъ bвnътatea grъвlвĭ ші mвlųimea rodвlвĭ fъrъ a maĭ вnori ші keltвiélile. Aveste verkъrĭ fвkвte în mik nв ar ųinea mвltъ keltвiélъ ші isnrъвile lor ar nвtea fi foarte însemnate. De odatъ mъkar grъele вevinilor ar trebвi sъ se verve, adekъ grъвl vel alb вngвresk, grъвl vel tвns de Odesa, grъвl vel romв de Kaвkaz, grъвl vel tare ші mъшkat de Taigan, grъвl de Holonia, grъвl vel tare

din Bвlgaria, kare ese la Balvik ші ne Dвnъrea, grъвl de Silezia ші anoĭ s'ar nвté verka ші grъele vele maĭ вestite de roditoare din ųerile vele maĭ denъrtate de noĭ, din Franųia ші maĭ alesš din Englitera.

Grъвlвĭ nriešte вn nъmъnt ve are o въrtoшime de mijlok; de aveea se ші fave el maĭ fъrъ greшš ші maĭ roditorĭв în nъmъntвrile vele ve din firea lor sвnt maĭ mвlt saš maš nвųin lвtoase ші tarĭ, kъrora li s'aš dat ші nвmirea de nъmъntвrĭ bвne nentrв grъš, de kъt în avele nъsinoase ші moĭ în kare se fave maĭ bine sekara.

În deobшte grъвl se seamъnъ la lok noš, în toloakъ nrelвkratъ bine, în nrosie ші în nrъшitвrъ, dakъ aveasta nв ва fi tare bĭékie, fiind kъ atвnve arвnkъ mвlte legвmвrĭ ші alte bвrвenĭ netrebnive.

Hentrв grъвl de toamnъ nв esle de neanъratъ trebвinųъ ka sъ fie faųъ ogorвlвĭ amъnвnųitъ bine, dвnъ kвm se verė a se fave aveastъ lвkrare nentrв semъnътвrile de nrimъvarъ. Bвlgъrіĭ ve remъnš nesfъrъmaųĭ ne lanвl de grъš, maĭ mвlt foloseskš de kъt vatъmъ; fiind kъ eĭ onresk вntвrile de a snвlbera omъtвl de ne grъš, kare ші rabdъ maĭ bine la ųer kъnd este nresъrat kв bвlgъrĭ ші akonerit kв omът. Afarъ de aveasta, frigвl deųerъ ші sdrobešte bвlgъrіĭ kв a kъrora ųъrnъ în nrimъvarъ se akonъrš înfrъųirile grъвlвĭ kare fiind în avest kin îndъmъnate kreskš ші snoreskš rodirea, maĭ ales dakъ ne lъngъ lвkrarea fireĭ de kв earnъ, вine ші omвl în nrimъvarъ ші se folosešte de dвnsa dъnd ogorвlвĭ o boronire în timnвl kвbenit.

Semъnътвra grъвlвĭ de toamnъ se înveне a

se fave de la 15 mɐsɐlar mi se ɐrmeazɐ în biniver, în brɐmɐrel, ba ɐnkɐ mi maĭ tɐrziŏ. Se întɐmnlɐ în oare kare anĭ de se fakŏ maĭ bine semɐnɐtɐrile vele tɐrziĭ de kɐt vele de timnɐriŏ, însɐ aveasta'ĭ foarte rar, mi în deobmte semɐnɐtɐrile vele timnɐriĭ sɐnt tot d'ɐɐna vele maĭ roditoare. O singɐrɐ întɐmnlare se bagɐ de seamɐ, mi aveasta este kɐ adekɐ în nɐmɐntɐrile vele foarte bogate, semɐnɐtɐrile vele tɐrziĭ se fakŏ maĭ fɐrɐ grem de kɐt în vele de mijlok. Illɐgariĭ romɐnĭ arɐ toloaka de timnɐriŏ ka sɐ se nrɐjaskɐ nɐqin arɐtɐra, mi kɐm treve Sɐntɐ-Mɐria vea mare se anɐkɐ de semɐnat la grɐŏ.

Nentrɐ toate semɐnɐtɐrele, dar maĭ kɐ seamɐ nentrɐ avele de grɐŏ, se vere ka semɐnqa sɐ fie nlinɐ, sɐnɐtoasɐ, koantɐ mi kɐratɐ de legɐmɐrĭ mi alte bɐrɐene netrebnive. Avɐnd vinɐa asemine semɐnqɐ nɐ vɐd nentrɐ ve nrivinɐ ar skimba'o. Se obivĭnɐemte însɐ de o mare narte de kɐltibatorĭ a se skimba semɐnqa din timn în timn. Skimbarea aveasta se fave kɐ atɐta maĭ des kɐ kɐt kɐltibatorii, demrinmĭ fiind a ɐmbla dɐnɐ semɐnqɐ, kaɐtɐ tot-d'ɐɐna de kɐmnɐrɐ de avea kare gɐsesk maĭ kɐratɐ mi maĭ frɐmoasɐ; în timn veĭ kɐnd nɐ s'ɐŏ obivĭnɐit a skimba semɐnqa ɐɐnt siliqĭ ka sɐ seamine de aveea kare ɐŏ, orĭ kɐm ar fi bɐnɐ saŏ rea. Afarɐ de aveasta fie kare soĭɐ de nɐmɐnt nriemte maĭ mɐlt kremtereĭ ɐnor bɐrɐenĭ netrebnive de kɐt altora, mi semɐnqa avestor bɐrɐenĭ fiind amestekatɐ nrintr'avea de grɐŏ, dakɐ se seamɐnɐ într'ɐn nɐmɐnt deosebit de avel în kare s'a fɐkɐt, atɐnve bɐrɐenile saŏ nɐ rɐsarŏ,

saŏ tɐnjɐskŏ mi sɐnt înɐdɐmite de grɐŏ. Ama dar kɐnd nɐ se îngrijɐmte nlɐgarĭɐl de semɐnqɐ mi nɐ are de kɐt semɐnqɐ rea mi bɐrɐenoasɐ, trebɐie nɐmaĭ de kɐt s'o skimbe; ear kɐnd are semɐnqɐ bɐnɐ mi kɐratɐ nɐ noate sɐ dobɐndeaskɐ nivĭ ɐn folos de o ɐa skimba, afarɐ nɐmaĭ kɐnd a dat neste ɐn soĭɐ de grɐŏ maĭ roditorĭɐ.

Grɐnele sɐnt sɐnɐse la mɐlte înɐmnlɐrĭ, mi boale kare mikmɐreazɐ rodirea, mi adese orĭ batɐmɐ sɐnɐtatea oamenilor ve se xrɐneskŏ kɐ dɐnsele. Ama *arssra* din nrivina sɐveteĭ; ama nloile vele rɐvĭ, bijɐliile vele marĭ, grindina, neatra; ama *rsqina* (uredo rubigo mi u. linearis mi puccinia graminium); aveastɐ boalɐ se ibemte ne frɐnzele mi naĭele grɐɐlɐĭ; ama *tɐvĭsnele* (uredo carbo) ve se aflɐ în lokɐl fɐineĭ din toate firile; ama *nintiu* (secale cornutum) ve este o adevɐratɐ otravɐ vɐtɐmɐtoare sɐnɐtɐqeĭ; ama strikɐvĭɐnile ve le fakŏ gɐndavĭĭ mi mɐmtele, dintre kare ɐna (cecidomya tritici) este vea maĭ nrimejdioasɐ.

Însɐ îndeobmte la grɐŏ se deosebeskŏ dɐoɐ felĭɐrĭ de boale ve se nɐmeskŏ *tɐvĭsne*. Ona seamɐnɐ kɐ o nɐlbere neagrɐ, kare strikɐ mi mezɐl mi skoarqa firɐlɐĭ: aveasta sɐ iskɐ nɐ nɐmaĭ la grɐŏ, dar mi la alte grɐne, ear maĭ kɐ seamɐ la norɐmbŏ ovɐs mi orz. Aveastɐ boalɐ ve se nɐmemte tɐvĭɐne (charbon, mi de învɐqaqĭ uredo carbo, saŏ uredo segetum, saŏ ustilago), se snɐlberɐ de vɐnɐrĭ mi se snalɐ de nloĭ maĭ 'nainte de sɐverim; ear vela-l-alt soĭɐ de boalɐ nɐmit *tɐvĭsne* sarie, uredo caries) nɐmaĭ în mlezɐl firɐlɐĭ se aflɐ nrefɐkɐt fiind într'o nɐlbere neagrɐ în-

tъnekatъ ші nътъroasъ. Avest tъvїъne nъ nъmaї mikшъreazъ xolda, dar tot-odatъ este ші o boalъ linivїoasъ molinsind toate firile la ъmblъtit nrin sdrobirea firelor avelor tъvїъnoase. Din toate kinъrile verkate nentrъ a feri grъъl de avest tъvїъne (carie), avel maї sigъr ші maї bun, kъ kare se slъjea ші Dombasle, este ърmъtorїъl:

Se nъne 8 okъ de sъlfat de sъdъ adekъ Sarea lъї Glaъber în 10 vedre de anъ, ші se amestekъ bine nънъ ve se toneшte aveastъ sare în anъ. Se їa bъlgъrї de var ne stins, se nънъ într'un sak, se moae în anъ kъteva sekъnde ші se deшartъ varъl din sak ne nъmънt ънde se nrefave în nъlbere ші anoї se înveleшte bine ka sъ nъ se strive. Kъ sarea lъї Glaъber mъїétъ în anъ ші kъ var se anъrъ kъltivatorїї îmnrotiva tъvїъnelъї, nregъtind grъъl maї 'nainte de a'l semъna în kinъl ърmъtorїъ:

Se toarnъ jъmъtate merџъ de grъъ la mijlok ші treї oamenї kъ loneџile ъl noartъ, ъl întindъ, ъl stringъ, ne kъnd ън alt om ъl ъdъ de maї mъlte orї tot în rъstъmnъrї mivї kъ atъta anъ de aveea în kare s'a tonit sarea lъї Glaъber kътъ trebъїe sure a ъda bine toate firile.

Dъnъ ve s'aъ ъdat toate firile, ън om їé kъ ън kъъш varъl nregътit ші'l nreserъ neste grъъ în timn ve avеї kъ loneџile ъl întorkъ, ъl întindъ, ъl stringъ вътos, aша ka toate firile de grъъ ve aъ fost ъdate sъ nrindъ akъm o skoarџъ de var ne toate feџile lor. Toatъ bънътatea avestъї kin feritor de tъvїъne atъrnъ de la dъoъ îmnreџїъръrї ne lъngъ bънътatea materialъlъї ve s'a întrebъinџat.

Maї ънтъїъ, grъъl sъ se noarte kъ loneџile kъnd sъ toarnъ anъ sъlfatatъ ші kъnd se nresъръ varъl, aша kът nivї ън fir sъ nъ remъe neъdat ші nebъръit. Al dъoile, varъl sъ se nresъre neste grъът ъdъ, kъvї de se ва întърzié mъkar kъteva minъte, atънve ъmezeala resbate la mez ші varъl nъ noate sъ aїbъ nivї o lъkrare, fiind-kъ semънџa tъvїънelъї (carie) se krede kъ se afl ne koaja firъlъї de grъъ, ші de aveea akole trebъїe sъ se ънeaskъ varъl kъ ana sъlfatatъ sure a o stъrni.

Grъъl de semънџъ se noate sъlfata într'o oarъ nentrъ kъteva zile, ші sъlfatat noate sta kъteva zile fъръ ka sъ se strive; kъ toate avestea ka nъ kъm-ва sъ se anrindъ este bine al mъta din lok în lok amestekъndъ'l kъ loneџile ші de a nъ nregъti deodatъ de kът nъmaї grъъl trebъitorїъ nentr'o zi

Dънъ ve s'a sъlfatat grъъl anoї se semънъ. Kъtimea de semънџъ ve se arънkъ într'o fave atърnъ de la timn ші lok. Kъltivatorїї kъnd seamънъ tърziъ daъ maї mъltъ semънџъ, ші kъnd seamънъ de timnърiъ daъ maї nъџinъ. De ші nlъgarїї romънї se sileskъ a semъna maї mъltъ semънџъ de kът se kъvine, zikъnd kъ de se ва skъmni vinева la semънat se ва kъi la sъverat, totъшї din semънътъra fъkътъ maї deasъ de kът se kъvine esъ ън grъъ des, nresърът ші dъїътor de nъџinъ roadъ. Grъъl tъns ъmblътor se seamънъ toamna rъvърsat ші se nъne nъmaї 10 dimerlїї într'o falve. Grъъl de toamnъ se arънkъ de la 14 нънъ la 18 dimerlїї la falve. În deobште însъ sъ nъne în toloakъ 13 dimerlїї ші la nrъшitъръ 12 dimerlїї de grъъ într'o falve. Ilentrъ kъ toloaka este вътoasъ ші bъlgъroasъ, ear nrъшitъra moale ші џerinoa-

să, se kădine a dăne în vea de ne ărmă mai nă-ţin kă o dimerlie, fiind-kă în vea de'ntăiă (toloakă) nă răsar toate firile.

Semănţa de grăŭ se vere a fi îngronată vel nă-ţin de ăn malmak, însă în vele mai mălle ţearine se îngroană de 2 malmave, ші dakă nământăl ва fi tare înfoĭat ka la arătură, ată-ve nivĭ 3 malmave nă sănt o adăvĭime ară mare.

Kând arătăra s'a făkăt kă treĭ sentămănĭ mai 'nainte de semănat, lăkră foarte folositor ші dobedit de băn în nământările din Romănia, ată-ve semănţa se îngroană foarte bine kă borona. Kând se seamănă grăl în arătără ароasnătă, obiĭnăesk Romănii de a nă boroni arătăra ші a semăna ne brazde, în kărmeziш-ăl kărora hornesk kă boronităl ші апоі boronesk ші în lăng: kă avest kin semănţa ne ăne-lokărĭ nikă area adănk ші ne alte lokărĭ area în faţă. Aveasta se poate întokmi dakă să ва obiĭnăi a boroni mai ăntăĭă, ші апоі a semăna ші în sfărmit a îngrona semănţa kă boroncle vele kă dinţiĭ de fer ші lăngĭ, năr-tăndăle de mai mălte orĭ în lăng ші în kărmeziш.

Îndată dănă ve s'a isnărbit de semănat ші de boronit, trebăie să se fakă kă nlăgăl ne lan brazde, nrin kare să se skărgă ana. Aveastă lă-krare este neapărat trebăitoare mai ales în nă-mântările vele lătoase ve din firea lor sănt nlekate a ţinea ămezeală area măltă, ші kare este foarte nrimejdioasă grăălăĭ.

Semănatăl sekăreĭ.

Sekara (sekale cereale) la noĭ este nămai de ăn soĭă, ші dănă timnăl semănăreĭ eĭ dobăndeшte ka ші grăăl însămirea de ne kare i s'a dat nămirea de toamnă saă de nrimăvară. Însămirea sekăreĭ de toamnă este de a sta mălt timn în nământ ші de a înfrăţi foarte mălt. Sekara avesta dă în snik ші să koave mai degrăbă, rabdă mai bine la săvetă ші săfere mai mălt la ămezeală de kăt grăăl. Sănt ші alte soĭărĭ de sekară kare ar trebăi verkate ші întrodăse în nlăgăria noastră.

Sekara în nrivirea lăkrăreĭ eĭ seamănă kă grăăl ші este nentră nământările ămoare aveca ve 'ĭ grăăl nentră vele bărtoase. Ea se fave în nămân-tările vele mai sărave, mai săţĭ ші mai năsinoa-se, akolo ănde nivĭ însămĭ xriшka nă se noate fave, ші nentră aveea sekara este o adevărată favere de bine nentră sărăvime ші nentră nământările vele rele. Kă toate aveste, sekara în nământările vele băne se fave mai bine de kăt grăăl, ші stoar-ve din nământ mai năţină blagă ші dă mai mălte naĭe de kăt orĭ kare altă grănă. În nămân-tările Romanieĭ sekara se fave orĭ ănde: ea nă a-leţe lokăl ші se seamănă kĭar akolo ănde grăăl se zi-ve kă nă s'ar fave. Sekara în Romania nefiind a-tăta de întrebată ka grăăl, nivĭ se seamănă atăta de măltă; însă nentră xrana ţeranilor ar trebăi să fie vea mai de kănetenie semănătără de toam-nă a lor, nă nămai nentră kă nănea eĭ, de ші neagră însă e dălve, ămor de mistăit, întăritoare ші ră-koritoare, dar ші nentră kă 'ĭ mai fără greш, mai roditoare ші mai eftină de nrodăs de kăt grăăl.

Нretătindene se înveně semănătările de toam-nă arănkând mai ăntăĭă sekara în nământ, fiind kă grăăl se noate semăna ші mai tărziă. Sekara

*

se seamънъ tot-d'aвna la seчetъ, ear grъвl se faчe mъkar de ва fi semънat ші în timn маї вmed, ba ънkъ avesta 'ї nriemte маї mвlt.

Hentrв sekarъ sъ se fakъ la nъmънt gras nвmaї o arъtвrъ, ear la nъmънt маї вlékїв ші sъk sъ se are ші de dвoъ orї. În nrъmitвrъ se seamънъ 13 dimerliї la falчe într'o arъtвrъ ші se granъ ka sъ nв remъїe greшвrї. Kвltibatorївl se nribigїeze ka sekara se fie маї mвlt grънatъ de kъt aratъ, fiind kъ aша nвmaї odrъslemte (de la o rъdъvinъ esъ маї mвlte sniчe). În nrъmitвra kвratъ ші lвkratъ bine, kвltibatorївl noate sъ seamene de kв toamnъ ші în nъboloakъ (adekъ ne nearat) kare nвmaї de ва fi boronitъ bine, n'adвчe niчї o smintealъ sekъreї.

De ші nentrв sekarъ nв este neboit kвltibatorївl ka sъ aleagъ kв atъta grijъ semънца ka nentrв grъў, totвш o semънцъ bвnъ ші kвratъ ва da маї bвnъ roadъ dekъt avea rea.

Kв toate kъ sekara nв este sвnвsъ la boalele чe le am arъtat kъ daў în grъў, totвшї are ші ea вna kare маї mвlt ші маї kв osebire dъ neste dънsa. Aчeastъ boalъ (ergot, se cale cornutum) se faчe din firвl sekъreї lвnцindвsъ ka вn nintin de kokoш. Kънd avest nintin se aflъ în fвina de sekarъ saў de grъў adвчe tъїetвrї nrin nънtiчe, ameцelї, nikъ în mъdвlъrї ші nriчinвemte moarte ші nїerdere de konїї ънkъ nenъskвцї. Niчї însвшї dobitoavele nв se atingў de sekara bolnavъ de nintin. Îmnrotiва aчesteї boale kвltibatorївl nвmaї kв kвrъцeniea, kв bвna lвkrare a nъmънtвlвї ші maї ales kв bвna strinцere a seчeriшвlвї se notъ lвnta.

Semънatвl sъrjoakъї.

În Moldoва ne la mвlte lokвrї se вede grъвl amestekat kв sekara, ші aчeastъ amestekътвrъ se nвmeшte *sъrjoakв*. La semънatвl eї ar trebвi sъ se baце de samъ de a se nвne într'вn nъmънt lвtos ші tare маї mвlt grъў de kъt sъkarъ ші într'вn nъmънt nъsinos ші вшor маї mвltъ sekarъ de kъt grъў.

Sъrjoakъ se faчe маї fъръ greш de kъt orї kare altъ nъne ші nв sъ noloцeшte.

Sekara nв este atъta de sвnвsъ la boala nвmitъ *manв-rea*, ші niчї grъвl la aчea nвmitъ tъчївne. De ші se întъmnlъ ka вneїa sъ'ї meargъ маї bine ші alteїa маї reў, dвnъ kвm ва fi ші anвl, totвш se faчe; ear kънd la amънdвoъ le ва merце bine, atвnчe se dobъndeшte de не o întindere маї mвltъ roadъ de kъt dakъ s'ar fi semънat aчésta deosebї saў nвmaї kв grъў saў nвmaї kв sekarъ. Afarъ de aчeasta de se ва semъna sъrjoaka în miriшtea de grъў, se faчe foarte bine, în timn чe de s'ar semъna nвmaї kъt grъў dвnъ grъў saў kъ nв rodeшte bine, saў kъ se faчe foarte bвrвenos.

Sъrjoaka dъ o nъne foarte sънъtoasъ fiind kъ kвnrinde sekarъ, ші foarte xrънitoare fiind kъ kвnrinde grъў.

Ar fi de dorit ka romънiї sъ fakъ чerkъrї ші kв sъrjoaka de orz ші oвъz neutrв xrana kailor ші noate вor dobъndi roadъ îmbelшвgatъ

Semънatвl alakвlвї.

Alakвl saў orzвl de toamnъ (escougeon) se seamънъ în вiniver dвnъ чe treчe zioa Krвчeї: a-

lakъl dъ maĭ mъltъ roadъ de kъt orzъl de nrimъbarъ. Alakъl ka mi orzъl de nrimъbarъ vere un nъmъnt bĭékĭъ mi se nune maĭ kъ seamъ în nrъmitъrъ. Alakъl nъ se seamъnъ într'o miremte vi totdeaъna în nrъmitъrъ: de aveea în Flandra rodъl alakъlъĭ adъve atъta folos kъt mi a grъslaĭ, nъmaĭ kъt este maĭ ningam la ъmezealъ mi la ner de kъt grъsl.

Se seamъnъ 16 dimerliĭ de alak într'o falve. Nъmъntъrile trebъie sъ fie fost nregътit bine. Nrekъm nentrъ toate velelalte grune ve se seamъnъ toamna, amimderea mi nentrъ alak, trebъie sъ se baye de seamъ la semъnat arътъra în kare sъ arunkъ; fiind kъ sunt nъmъntъrĭ în kare alakъl ka mi velelalte nъnĭ se fave maĭ rodit dakъ se ba semъna într'o arътъrъ nroasnътъ mi altele în kare arътъrъ fъkътъ maĭ de timnъriъ mi nrъjitъ vel nuyin treĭ sentъmъnĭ este maĭ bunъ. Fie-kare kultivatorĭъ trebъie sъ se sileaskъ a kunoamte nrin verkъrĭ firea nъmъntъlъl seĭ, fiind kъ nuyine îmnreyĭъrъrĭ sunt de avele kare se înriъreazъ maĭ mult nentrъ îmmъlyirea roadelor nъmъntъlъĭ de kъt semъnътъra într'o arътъrъ nroasnътъ saŭ bĭékie, dunъ kum va fi mi firea nъmъntъlъĭ.

Trieratъl.

Disnъryirea seminyelor din naĭe se fave saŭ nrin ъmblътirea kъ ъmblъviele, saŭ nrin trierarea kъ kaĭ, saŭ nrin fъrъmarea snivelor kъ uetre mi tъvъlъkъrĭ trase de kaĭ, saŭ nrin baterea snonilor kъ mamina.

La noĭ în Romъnia numaĭ în nlъgъriea vea mikъ se ъmblътemte; ear în vea mare se trierъ.

În Snania kaĭ trierъ trъgъnd dunъ dъnmiĭ o masъ kъntъmitъ kъ kreminĭ, numitъ trillo; saŭ maĭ mylyĭ vъlътъvĭ zimyiyĭ numiyĭ karъl kartayinezъ

În Italia kaĭ trierъ trъgъnd un vъlътък numit ritolo, mi în sfъrmit în vele maĭ însъmnate momiĭ din Englitera, Franyia mi Nermania se batъ snonĭ kъ mamina de trierat.

În Englitera, ka în yara de maminĭ, de mult s'a kunoskut kъ mexanika, aveastъ mtiinyъ nreyioasъ, este aflatъ ka sъ skane ne om de munvile vele grele mi ostenitoare mi sъ'l rъdive la brednieiea omenireĭ, ka ama kъ nuterea înyъleyereĭ laĭ sъ se ajute sure a skъna mi a nъ maĭ fi sunss de a întrebuinya numaĭ nuterea laĭ vea trunaskъ ka mi dobitoavele. Nrekum dar în toate velelalte mestemugъrĭ mexanika a sumurat munka mi a eftenit lukrul, asemine mi în nlugъrie. Morarĭul André Meikle a iskodit vea ъntъĭъ maminъ de bъtut snonĭ. Aveastъ maminъ maĭ mult saŭ maĭ nuyin îmbunътъyitъ se aflъ astъzĭ întrebuingatъ nъ numaĭ ne la toate momiele vele maĭ însъmnate din Englitera, dar mi ne la avele din Franyiea, Nrusiea, ba ъnkъ mi din yeara lemaskъ unde amezъmъntul laĭ Evans în Barmabiea a klъdit nъnъ la 1830 maĭ multe sute de maminĭ; asemine mi în Bukovina se aflъ akum maĭ multe maminĭ. În Romъnia din Moldova ъntъĭa maminъ s'a bъzut la momia Sloboziea de lъngъ Bъrlad. Aveastъ maminъ s'a amezat ne kъnd ъnkъ tot maĭ lukra în Iamĭ fabrika înfiinyate de D. Sacchetti. Astъzĭ maminele de trierat sunt în maĭ mare nъ-

mъr, dar totъш foarte rarĭ. În Mъntenia a înveпъt akъm a se iвi пe ivi пe kole kъte o maшinъ.

Ъmblъtitъl цine skъmu, lasъ шъltъ semъnцъ în naĭe, sъпъne rekoltele la пrimejdiĭ de fok ші de fъrtiшag, naĭele nъ le пregъteшte bine пentrъ пътreцъl вitelor, în sfъrшit, vere o mъnkъ foarte trъdnikъ ші karea totodatъ este ші vea maĭ skъmпъ.

Trieratъl de ші se fave kъ maĭ mare ĭъцealъ de kъt ъmblъtitъl, de ші пregъteшte maĭ bine naĭele пentrъ пътreцъl вitelor, totъшĭ este sъпъs timпъrilor, din kare пriviпъ se пerdъ mъlte seminце ші naĭe. În sfъrшit пъmaĭ kъ maшina de bъtъt snoпĭ se skoate maĭ mъltъ semъпцъ din naĭe, пъmaĭ kъ maшina keltъĭéla trierъlъĭ este maĭ mikъ, пъmaĭ kъ dъnsa lъkrъl se fave maĭ bine, maĭ lesne ші maĭ degrabъ, пъmaĭ kъ dъnsa sa kanътъ semъпца vea maĭ kъratъ ші naĭele vele maĭ bine пregътite пentrъ пътreцъl вitelor.

Kъltibatoriĭ veĭ grijъlibĭ ші xarniviĭ se sileskъ a triera îndatъ dъпъ sъveriш, nъ пъmaĭ пentrъ ka sъ пъ'ĭ anъve timпъrile vele rele, dar ші пentrъ ka sъ se desfakъ de prodъktъrĭ dъkъndъle de timпъrĭъ la Galaцĭ ші Braila ъnde toamna se întreabъ maĭ kъ seamъ grъъl ear primъbara porъmbъl.

Trieratъl în Romъnia se fave în kiпъl ъrmътorĭ: Maĭ ъntъĭъ se пregътeшte aria, a kъreĭa mъrime se fave de 6 stъnjenĭ în toate lътърile din пreцĭъrъl narъlъĭ bътът în mijlok, ші aveasta пentrъ 4 kaĭ, ші de 9 st. пentrъ 8 kaĭ. Faца arieĭ se vĭonleшte (пrъшeшte), dakъ пътъпtъl este ъskat se karъ апъ ші se ъdъ, ear dakъ'ĭ moale se a-

шternъ naĭe пe dъnsa, se вътъ kaĭ ші se bate bine пъпъ kъnd remъne neted ші вътoasъ, kъvĭ aша nъmaĭ se поate strinце semъпца kъratъ ші fъrъ цerъпъ. Dъпъ ve s'a bътът bine faца arieĭ, se mътъrъ ші ъпоĭ se пъпъ de цĭъr îmпreцĭъrъl narъlъĭ din mijlok ъn rъnd de snoпĭ, deпътацĭ de ъn nas de la nar ші aшezaцĭ kъ rъdъvinile în snre nar ші вътърile în snre lътърile arieĭ; dъпъ aveasta se aшazъ ъn alt rъnd de snoпĭ kъ legътoarele lor пъse neste вътърile snopilor din rъndъl vel de'ntъĭъ ші kъ snivele în sъs; ші аша maĭ deпarte se пъпъ toate velelalte rъndърĭ de snoпĭ tot îmпreцĭър, tot kъ snivele în sъs, пъпъ ve remъne lok slobod пъmaĭ de ъn stъnjen între vel maĭ de пe ърmъ rъnd de snoпĭ mi între lътърile arieĭ.

Dъпъ ve s'a пъs пe arie, se вътъ kaĭ saъ legaцĭ ъniĭ de alцĭ de gът, saъ nelegaцĭ, ші în aveastъ de пe ърmъ întъmplare se fave ші ъn okol lъngъ arie, ъnde staъ kaĭ maĭ 'nainte de a întra ші dъпъ ve esъ. Kaĭ ъmblъ пe snive înвътindъse împreцĭъръl narъlъĭ пъпъ ve se apropie de nar, ші апоĭ earешĭ se întorkъ пъпъ ve se apropie de marцine, ші аша tot kalkъ пъпъ kъnd învепъ a eші naĭele. Atъпve se tragъ snoпĭ kъ fърka întorkъndъ'ĭ dintr'ъn ъntъĭъ în snre marцine, dъпъ aveea se вътъ kaĭ de trierъ пъпъ ve esъ alte naĭe, ші апоĭ se пъeшte (skoate afarъ naĭele bътъte). Dъпъ aveea se întorkъ de al dъoĭle snopii în snre nar ші earешĭ întrъ kaĭ de trierъ, апоĭ sъ пъeшte al dъoĭle, ші în sfъrшit earешĭ de al treĭle se 'ntorkъ snoпĭ în snre marцinĭ. Ші dъпъ ve s'a mъntъit de bътът, se skotъ afarъ toate naĭele de

ne arie kъ grebla, skътърындъle tot odatъ ши kъ niчiorъl. Semъnya bътътъ kъ nleaва ши kъ snivele se întoarчekъ lonata rъnd dъnъ rъnd îmnreчiър ka sъ easъ în faцъ snivele nebътъte ши anoї se groxъ-eшte, (въръ kaїї de batъ toate snivele nънъ чe remъne nъmaї semъnya ши kъ nleaва). Dъnъ aчeea eareшї se skoate afarъ kъ grebla nънъ чe remъne semъnya kъ nleва чea maї mънъnцikъ, kare se strinye вrав la nar kъ dosъl grebleї ши kъ lonata ши anoї se mътъръ aria; ear naїele se aшeazъ în цireadъ.

La arie se чere de fie kare kal kъte ъn om. Trierътoriї de se вor sili a nъne ne arie maї 'na-intea zorilor, atънчe notъ se stringъ brabъl la nar ne la kindiї; ши de bate вънтъl se ши вънтъръ în a-чea zi, ear de nъ remъne brabъl ne noaшte înвъ-lindъl bine kъ rogoz.

Ne ъn вънt lin, ънiї вънтъръ brabъl kъ lonata aцiї ъl lъmъresk ne чel nikat din вънt kъ feleзъ̆ de nleaвъ, baligъ, bървenї, slъвoцї ши altele, ши ънъl stъ kъ grebla de traцe kъ kolцiї eї nleaвъ ши kodinъ ka sъ nъ se dъkъ semъnya în nleaвъ; ear semъnya чe remъne dedesънt se dъ în brabъl nebънтърat ka sъ se вънтърe. Brabъl вънтърat o-datъ se вънтъръ ши de al dъoile nentrъ ka sъ se lъmърezъ ши maї bine. Dъnъ aчeea se чîвrвeшte ши se karъ la magazie.

Aчesta e trieratъl dъnъ kъm se obїчnъeшte a se faчe în Romъnia, ънde se nlътeшte din trierat dъn-dъsъ la mънчitoriї kъte ъna din 8, 9, 10 saъ 12.

Alътърънd dar akъm aчest kiи de bътът sno-niї kъ aчel al mauineї, fie чine noate вidé kъ

d'asъura se întindъ snoniї ши dedesънt kърцe se-mъnya kъratъ, вънтъraїъ ши чîвrвitъ; ши kърцe într'o oarъ kъte 2 нънъ la 4 merцe, dъnъ kъm bor fi de lъsътoriї ши snoniї, dintr'o mauinъ ka чea de la Robil чe era miшkatъ de 4 kaї ши slъjitъ de natrъ oameniї.

Нronrietariї kariї ar dori sъ întrebъinцezъ mauine trebъїeskъ sъ шtie kъ în deobшte tot fo-losъllor atърnъ dela nъterea mauineї karea nъ noate fi maї mikъ de kът чel nъцin de 4 kaї, ши kъ kът sънt maї marї kъ atъta fakъ lъkrъl maї bъn ши maї eftin. Ne lъngъ aчeasta niчї odatъ sъ nъ nъdъjdъїaskъ kъ se bor folosi de mauinї dakъ nъ bor aвea mънчitoriї de-nrinшї kъ dънsele, kariї se aїbъ чeва kъno-шtinцe mexaniчe snre a triera, ши bъgare de seamъ ши maї ales iskъsinцъ ши nrivigere. Din linsa a-чestor însъшirї de mъlte oriї s'a întъmnlat kъ чele maї bъne mauine aъ remas neîntrebъinцate. Aша dar se чere nъ nъmaї ka sъ aвem mauine bъne dar ka sъ aвem ши oameniї kariї se шtie a ъmbla kъ dънsele, ши ънkъ sъ чere ши meшteriї kare sъ шtie a dreцe mauina kъnd se ва strika.

La întrebarea însъ kare este mauina чea maї bъnъ, resnъndemъ. La esnoziцiъne ънiversalъ din Ua-ris eraъ mauine din tъstrele чentrърile nrodъчereї lor adekъ din Franya, Englitera ши Amerika.

Trierътoarea lъї Hornsby este ъna din чele maї stimate în Englitera, bate mare kътime de grъъ în nъцin timn, 150 нънъ la 180 ektolitre ne zi, ne karele 'lъ skoate kърat de nleaвъ ши чîвrвit kъ чea maї mare desъвъrшire. Aчeastъ mauinъ s'a îmbънътъцit de D. Garrett, kare o binde kъ

2700 franvĭ ne lok la Spittlegate-iron-Work, Grantham, Lincolnschrin. Trierътoarea lъĭ Damey de sistemъl franцъzeskъ bate 60 ektolitre ne zi, ши kostiseшte 1500 fr. ne lok la Dôle in Indre. În Franца sънt maĭ mъlцĭ konstrъktorĭ, dиntre karĭ чeĭ maĭ însemnaцĭ sънt Callo lъngъ Haris, aveста dъ trierътoare kъ вanor de чinvĭ kaĭ nътere 5750 fr. D. Lotz lъngъ Nantes dъ trierътoare kъ 3500 пъnъ la 4200 franvĭ. D. Mamort, lъngъ Clermont, dъ mauinъ чe bate ne oarъ 120 snonĭ kъ 1800 fr. D. Dezonai, lъngъ Bordeau, dъ mauinъ чe bate nè oarъ 5 ektolitre, kъ 900 franvĭ. În Englitera, fabriчele D. Rarett, Exall, la Readiny, a D-lъĭ Clayton et Schuttlervorth, la Linkoln, a D-lъĭ Howard la Betford, a D-lъĭ Crosskel la Beverly, aD-lъĭ Horsby lъngъ Grantham, daъ mauinele kъ nreцъrile чele maĭ mъsъrate.

Fabrikarea mauinelor de trierat faчe de kът вa timп marĭ înaintъrĭ în Franцia kare s'a lъat la întrekът kъ Englitera ши Amerika. Цermania ънkъ nъ îndrъsneшte a se amesteka în aчeastъ lъnтъ de mexanikъ.

Kъlecъl nĭънtelor oleĭoace.

Kamelina ши naпъl de вarъ se stringъ în вiniчer dъпъ rъndъĭala чe am arъtat nentrъ kъlesъl raniцeĭ.

Kositъl otъвeĭ.

În вiniчer obiчĭnъĭeskъ Romънiĭ a kosi otъвile fънaцъrilor ши a nърloaцelor. Fънъl de otaвъ se ъskъ maĭ greъ de kът aчel fъkът în lъna lъĭ kъntor, fiind kъ earba'ĭ maĭ anoasъ ши timпъl maĭ reчe. La kosirea otъвeĭ trebъĭe sъ se nribigĭeze de a o tъĭé kът se noaie maĭ anroane de пътънt, fiind-kъ toaтъ mъlцimea eĭ atъrnъ de la aчeastъ lъkrare. Otaвa se nrimejdъeшte maĭ lesne de kът fънъl dakъ se вa klъdi în stog nefiind ъskatъ bine, fiind kъ se anrinde ши mъчegъĭazъ maĭ kъrънd, de aчeea otaвa trebъĭe sъ stee ne kъmп în kъniцĭ maĭ mъlt timп de kът fънъl.

În вiniчer adese-orĭ se koseшte a treĭa otaвa de trifoĭъ, ши maĭ tot-d'aъna aчea de lъzernъ.

Ъn kiп foarte bъn este de a aшeza fънъl din otъвile aчeste nъind la klъdirea lъĭ în stog kъte ъn strat de naĭe ши kъte ънъl de otaвъ, ши aша fъkънd ъn stog, jъmътate din naĭe ши jъmътate din otaвъ. Fънъl aчesta se întrebъinцeazъ kъ mare folos la nътreцъl вitelor, fiind kъ ши naĭele dobъndeskъ ъn gъst чe nlaчe mъlt la orĭ-чe soĭъ de dobitoaчe.

Rъsъditъl raniцeĭ.

Adese-orĭ se rъsъdeшte raniца în brъmъrel, însъ maĭ bine este ka sъ se fakъ aчeasta în вiniчer ши kът se вa nътea maĭ de timпъrиъ, fiind kъ rъsъdirile чele maĭ timпъriĭ sънt tot-d'aъna ши чele maĭ roditoare.

Se rъsъdeшte raniца într'ъn nъmънt bogat, îngrъшat ши nregътit bine nrin maĭ mъlte arътърĭ. Într'o miriшte de пъne albъ, kare nъ a arънkat mъlte bъръĭenĭ, se noate rъsъdi raniца nъmaĭ dъпъ o arътъръ gънoetъ bine; ши tokma aчesta'ĭ folosъl чe aвem din întrebъinцarea rъsъdireĭ raniцeĭ, adekъ de a o nъne într'o miriшte maĭ kъ înlesnire dekът atънчe kънd am semъna-o în lok. Lokърile nъsinoase saъ nъmънtърile lътoase ши tarĭ nъmaĭ kът se fie înfoĭete ши amъnъnцite bine, sънt aчelea în

kare raniŋa se faʋe maĭ fъrъ greш ші maĭ roditoare dekъt în alte soĭвrĭ de нъmънтвrĭ. Asemine ca se faʋe ші înтr'вn trifoĭв snart kв o arътвrъ, nвmaĭ kъt nъmънтвl sъ fie îndestвl de bogat.

Dвnъ ʋe se boroneazъ nъmънтвl, se rъsъdeште raniŋa fъkъnd bortele kв вn нitonag kъte de o нalmъ de denarte вnele de altele în toate nъrŋile

Se noate rъsъdi ші dвnъ нlвg ші atвnvĭ femeile нвn sadвl d'alвngвl brazdeĭ deskisъ ші нlekate neste nъmънтвl arat, ші kв brazda вrmъtoare sъ îngroanъ. Se rъsъdesk în aʋest kiп toate brazdele, ші nвmaĭ în nъmънтвrile ʋele foarte bogate se lasъ вna goalъ între dвoъ rъsъdite.

Sadвl trebвĭe sъ fie gros ші bine înrъdъʋinat. Inima sadвlвĭ saв mвgвrвl нlънteĭ trebвĭe feritъ ka sъ nв fie akoneritъ kв ŋerinъ, fiind kъ în asemine întъmплare nв se нrinde.

Îndatъ dвnъ isнrъbirea rъsъditвlвĭ, trebвĭe fъkвte kъt se ba nвtea maĭ мвlte brazde нrin kare se skвrŋe ana de ne lan, fiind kъ raniŋa se teme foarte мвlt de frig kare o strikъ dakъ o ba anвka aнънdвse ънkъ nъmънтвl kiнind kв anъ.

Нrъшitвl ші rъritвl raniŋei

Este de mare folos ka nanвl ші raniŋa, semънate în lok ші din arвnkъtвrъ, sъ se нrъшaskъ akвm în ʋiniʋer, ba ънkъ ші în brвmъrel, ші aша sъ se foloseaskъ ʋineʋa maĭ bine de zilele ʋele frвmoase a le toamneĭ, de kъt sъ se lasъ în нrimъʋarъ, kъnd din нriʋina timвlвĭ ші a вmezeleĭ nв se notв нrъші dekъt foarte tъrziв, dвnъ ʋe aв kreskвt aʋeste плънte ші s'aв ънплвt de bвrвĭene.

Kъnd плънтele aв rъsъrit нrea des, atвnʋe nв trebвĭe a se întъrzia niʋĭ dekвm kв rъritвl, fiind kъ desimea foarte мвlt le batъmъ. Kъnd плънтele sвnt tinere ші rъdъʋina lor nв 'ĭ maĭ groasъ dekъt bвtea вneĭ nene de gъskъ, atвnʋe se not rъri kв stirnitorĭвl, amezъnd dinŋĭ aʋestвĭa atъta de anroane saв de denarte вnĭi de alŋĭi, dвnъ kвm bor fi ші плънтele maĭ dese saв maĭ rъbъrsate. Kв aʋeastъ lвkrare se lasъ плънтele rъrite în linĭ ші sъ вшвreazъ foarte мвlt ші нrъшitвl lor.

Kвlesвl вielor,

Faʋerea вinвlвĭ este o adebъratъ manвfънтъrъ; trebвĭe dar ka romънiĭ nв nвmaĭ sъ o kвnoaskъ bine, sъ o îmbвnътъŋaskъ înzъstrънdв'o kв deskoneririle fъkвte пънъ astъzĭ în ŋerile ʋele maĭ bestite în вinaŋe, dar sъ kaвte ka нrin ʋerkъrĭ noвe sъ se folosaskъ ші maĭ мвlt de dвnsa, ka вna ʋe dъ benitвl ʋel мвĭ însemnat dвnъ grъne.

Kinвl ʋe se întrebвinŋeazъ la kвlesвl вieĭ are mare înriвrire asвnra fireĭ ші bвnътъŋeĭ вinвlвĭ Toatъ lвmea este înkredinŋatъ kъ noania ʋea bвnъ, adekъ de soĭв bвn ші koantъ, dъ вinвl ʋel maĭ bвn; însъ fiind kъ nв tot odatъ se kokв fвlĭвritele soĭвrĭ de noamъ ші nв tot odatъ se gъseskв konŋĭ toŋĭ strвgвrii de ne вn bвtвk, de aʋeea toŋĭ kъŋĭ ar boi sъ fakъ вn вin bвn, ar trebвi se вrmezъ нilda kъlвgъrilor de la Citeaux.

Aʋestĭ kъlвgъrĭ kвlegeaв bestitele lor вiĭ în kinвl вrmътorĭв: Ов klonot bestemte kъlвgъrilor oara întrъreĭ în вie; de нika o пъklъ, de вinea вrв'ов noвr ші sъ пвnea în drentвl soarelвĭ, saв amninŋa

kъ nloae, îndatъ klonotъl sъnъ ші kîamъ kъlъgъrîї afarъ din bie. Nъmaї ne soare, ne timn senin, kъnd nivî noama, nivî nъmъntъl nъ sъntъde de roъ ші de nloae, nъmaї atъnve întrъ în bie ші o kъlegъ, lъnd nъmaї strъgъrîї veї konцї ші veї teferî; ші ama kъlegъnd bia în maї mъlte restъmnъrî dobъndeskъ binъl vel maї bъn ші maї delikat.

Strъgъrîї veї strikaцї ші mъvezî de se boг amesteka kъ veї bъnî, strikъ bъnъtatea binъlъî, ші de aveea vine boemte sъ aîbъ bin bъn nъ trebъîe sъ amestive strъgъrî veї bъnî kъ veї strikaцї.

La kъles sъ se îée nъmaї noama vea sъnъtoasъ ші koantъ; ear strъgъrîї veї berzî sъ remъe sure a se koave. Toatъ noama kъleasъ într'o zi sъ nъ se amestive kъ avea kъleasъ a dъoa zi, vi sъ fie întrebъinцatъ deosebit.

Binъrile vele bestite de la Bordo se fakъ kъlegъnd nъmaї strъgъrîї veї maї konцї, a kъrora bobiцe sъnt maї grase ші maї întъiekate, ші nъ se amestekъ aveї de la ъmbrъ ші de lъngъ nъmъnt kъ aveї din soare. Binъrile de la Bordo sъnt fъkъte din noamъ aleasъ; akolo noama romie se kъleцe ne amestekъnd strъgъrîї veї nъtrezî ші veї berzî kъ veї konцї.

Binъl de Bordo de la Sainte Croix se fave alegъnd la kъles noama kъ atъta migъîalъ kъt kъlesъl biilor цine ші 2 lъnî. În Snania la Sainte Lucasi noama kъleasъ stъ dъoъ zile la soare maї 'nainte de a fi mъstъitъ; ші toate binъrile vele dъlvî de Kiirъ, ш. a. se fakъ din noamъ ъskatъ; dar ші la Tokaї, kare'î maї anroane de noї ші este foarte bestit, sъ lasъ de se ъskъ noama ne bъtъvî ші

anoї se kъleцe. Aъ doarъ n'am trebъi ші noї sъ verkъm aveste felîъrite obiveîъrî, ші maї ales n'avelea de la bevinîї nostri din Tokaї, ka sъ bedem nъ kъmba am dobъndi binaцe maї bъne de kъt vele ve favem astъzî kъ aîъta de mare nebъgare de sacmъ la kъlesъ?

Kъnd noama, din nrivina ъmezeleї ші a rъveleї ve kъte odatъ domnesk toamna, nъ se koave, atъnve trebъîe sъ o kъleцem, orî kъm ba fi, între zioa Krъveї ші între Binerea-Mare. Kъnd boim ka binъl se nъstreze ъn miros deosebit, saъ kъnd boim sъ favem ıamnanic, atъnve trebъîe sъ kъleцem bia maї 'nainte de a se ъska noama kъ denlinъtate. În Snania binaцele vele ka bъtka se fak din noamъ kare se ъsъkъ ne bъtъvî. Binaцele din Franvia nъmite Chateau-chalons se fak din noamъ kъlese în dekembrie. Binaцele de *naîe* ka ші avele de la Rin se fak kъlegъnd noama ne ъn timn ъskat ші ne o kъldъrъ mare, ші anoî întinzъnd strъgъrîї ne leasъ denarte ънîї de alцîї. Kъnd este soare se nъn lesele afarъ ші kъm treve soarele se bъrъ în nъъntrъ, se kъrъцъ toate bobiцele vele mъvede, ші dъnъ ve se ъsъkъ noama bine, anoî se kalkъ.

În deobıte toatъ lъmea la noї este înkredinцatъ kъ trebъîe a kъleцe noama kъnd e koantъ; însъ fiind kъ nъ tot-odatъ se kok felîъritele soîъrî de noamъ, din kare maї toate nodgoriile sъnt alkътъite, ba ънkъ nivî toцî strъgъrîї de ne ъn bътък nъ se kok de odatъ kъ toцîї, nentrъ aveea bierîї romънî, karîї ar boi sъ fakъ bin bъn, ar trebъi se ъrmésъ obiveîъl kъlъgъrilor de la Citeaux.

Faverea vinului.

Kulegъnduse noama se prefave în must mi avesta în vin. În tot kursul avestor atът de însemnate lukrъrї se vere o neadormitъ îngrijire mi o amъnuntъ kurъgenie, kъvї dela avestea atъrnъ foarte mult bunъtatea mi trъїnivia vinului.

Kofele, viubъrele, dejъle, kъzile, kъlkъtorїul, linul, teaskul, mi alte unelte, trebuїeskъ maї în toate zilele onъrite, lemiete mi klъtite ku anъ kuratъ.

Mustul. Noama kuleasъ mi nusъ în viubere, obivїnuit se sdrobeute în nodgoriele noastre ku un bъg ve'ї zik mustuitorїu mi kare are natru krъkane la kanът. În Germania mustuitul se fave ku o maminъ foarte simplъ mi prin kare se trekъ togї strugurїї. Se obivїnuїeute în oare-kare lokurї a se skoate afarъ strugurїї; ear în altele a nu se skoate: anа la Bordo, kъnd se mustueute noama avea romie, se arunkъ afarъ strugurїї; ear de la avea albъ nu se arunkъ. Materia ve esъ din strugurї, kъnd se kalkъ mi ferbъ împreunъ ku mustul, dъ vinului trъїnivie mi tot-odatъ mi un gust foarte plъkut, dakъ nu se aflъ în prea mare kъtъgime; ear dakъ mustul ferbe desprъgit fiind de strugurї, atunve dъ un vin kare nu trъїeute mult timp, de mi este foarte delikat la gust. Nu este ku nutinъ a se xotъri obuteute, dakъ este de folos a lenъda strugurїї la mustuit saŭ nu: fiind-kъ avea-sta atъrnъ de la firea noameї, de la pъmъnt, de la an mi de la soїul de vin ve boїeute se fakъ

vinева. în deobute la noї vinul euit rъbak nu kuprinde materia avea netroasъ ve esъ din strugurї, mi ana este maї delikat dekът avel romu, kare mi ferbe în kadъ ku strugurї ku tot.

Kulkatul. Orї se ba mustui noama orї nu, orї se bor da afarъ strugurїї saŭ nu, totuшї noama trebuїe sъ se kalve; flind kъ almintrele nu kъnъtът must: prin urmare, afarъ de Шampania unde ku alt kin se skoate mustul din noamъ, în toate vele-l-alte gerї se kalkъ noama saŭ în kulkъtorїu, saŭ în lin, saŭ mi în kadъ ka la Burgonia. Lukrarea kulkatului este atъta de însemnatъ kът astъzї avem o mulgime de maminї pentru aveastъ treabъ: dintre aveste avea maї nimeritъ mi maї folositoare sokotesk kъ este d-lui Lomeni.

Bunътatea vinului, adekъ gustul vel ulъkut, mirosul, tъria mi trъїnivia lui, atъrnъ mi de la o notribitъ kътime a unъgilor mustului, mi karele la fert, lukrъnd unele asuura altora, skot feliuritele soiurї de vinurї.

La noї în Romania vele maї multe vinurї sunt albe, mi faverea lor se deosebeute de aveea a velor romїї. În vinurile albe kuътът maї mult albeaguъ, limpezealъ mi dulveaguъ; ku aveste treї însuшirї sunt kunoskute vinurile vele bestite a unor lokurї; din protivъ, în vele romїї kuътът floare, tъrie mi ъnkъ amъrъme, pentru kare unem mi o ulъntъ amarъ mi le favem pelinurї.

Binul alb este tare uшor de fukut: noama se mustueute, se kalkъ mi se skoate rъbakul, karele, împreunъ ku mustul ve esъ din kulkъtorїu, se une în boloboave unde mi ferbe.

*

Binăl romîn.

Hoama măltăitъ sъ toarnъ în kъzĭ ănde ferbe. Zaxarăl de noamъ, ana, kremotartarăl ши dos nealъ, sănt nъrgile vele маĭ însemnate karele nrin *ferbere* nretak măstăl în bin. Măstăl noate sъ fie dălve, saă din nrivinъ kъ ba abea mălt zaxar, saă din nrivinъ kъ ba abea măltъ dosnealъ ve ши ea este dălve; însъ nămaĭ din măstăl ve ba abea mălt zaxar вom kъnъta ăn bin tare, fiind kъ nămaĭ zaxarăl sъ nrifave la fert în snirt kă ajătorĭăl dosneleĭ. Din nrotibъ, de ba abea măstăl măltъ dosnealъ, вom kъnъta ăn bin slab ши reă, nrekăm se întъmnlъ kъnd aniĭ aă fost reĭ, kъnd aă ărmat nloĭ la kăles ши kъnd noama 'ĭ berde ши anoasъ. În orĭ kare întъmnlare, în năterea bierălăĭ este de a dobъndi bin băn ши în timnările vele rele. Ашa: 1. se năne zaxar în măst kъnd noama nă s'a kontă bine, ши se năne kă atъt маĭ mălt saă маĭ nagin zaxar kă kъt vere starea ши trebăinga măstălăĭ; 2. kъnd măstăl este nrea săngire, din nrivinъ kъ are măltъ anъ în el. Aveastъ anъ se noate da afarъ nrin ferbere într'o kъldare; ear dakъ măstăl este nrea săngire din nrivinъ kъ n'aă fost noama koantъ, atănve se năne zaxar în el.

Gelăl ferbereĭ măstălăĭ este de a nrifave zaxarăl în snirt; kă kъt ва ĭ маĭ mălt zaxar de noamъ kă atъta ши ferberea gine маĭ mălt tiшnă ши kă atъta ши bинăl se fave маĭ tare.

Măstăl năs la fert în kadъ îmnreănъ kă străgărĭ ve daă trъĭnivie bинălăĭ ши îmnreănъ kă bobigele în a kъrora neligъ se aflъ bъnseoa ve dъ

floare бинălăĭ, se nъzeшte dănъ ărmъtoarele însemnărĭ: 1. măstăl stъ în kadъ kă atъta маĭ năgin, kă kъt are маĭ năgin zaxar. Binangele vele ашoare ши băne de bъăt din Бărgoniea staă în kadъ nămaĭ 20 nънъ la 30 de oare; 2. măstăl trebăĭe se stee kă atъta маĭ năgin în kadъ, kă kъt воешte чinева ka sъ kanete ăn bin kare se kam niшte de limbъ ши sъ fakъ snăme ka vele ve ferbă înъdăшite; 3. бинăl stъnd năgin la fert în kadъ are mălt miros ши mălt găst. Măstăl înkъt stъ în kadъ, karea sъ lasъ demartъ ka de o nalmъ, învene a sfărъi, a skoate klъbăvĭ ши a nrinde ne deasănra o kъmeшъ. În astъ stare nă sъ amestikъ kada, kъvĭ kă aveasta se adăve smintealъ găstălăĭ ши trъĭnivieĭ бинălăĭ, ba ънkъ kada se ши akonere bine kă ăn kънak.

Kă kъt ferberea înainteazъ маĭ mălt, kă atъta măstăl se săngie, skimbъ găstăl din zъхъros în binos, kъmaша sъ tot rъdikъ kъt gine fertăl ши dănъ ve se sfărшъшte sъ nogoarъ. Timnăl skoatereĭ бинălăĭ avestăie din kadъ are înriărire asănra floareĭ, netromieĭ ши akrimeĭ бинălăĭ. Binăl sъ skoate din kadъ trъgъndăl ne ven, ши kъlkъnd ши teskăind străgărĭ. Binăl ve esъ de la teaskă este netros ши înkis la floare. Sănt маĭ mălte teaskărĭ din kare avel ve se fave de Henry la Brissac este avel маĭ eftin, avel маĭ îndъmънatik ши avĕl маĭ folositorĭă.

Binăl romă, năs în noloboave ka ши бинăl vel alb ve ънkъ nă aă fert, învene a sfărъi, a fave snăme, a da afarъ *auid karbonik*, (ашa se нămeшte dăхoarea aveca ve esъ ne вranъ, kare niшkъ de limbъ ши kare adăve amegealъ ba ънkъ ши

moarte.) Romъnіі obіčĭnъeskъ a faче gardinъ de teskobine împrecĭъrъl brъneі, ka sъ nъ dee binъl jos, asemine lasъ brana distъnatъ ka sъ nъ se sпargъ basъl, ші kъte odatъ astъпъ brana ші kaпъtъ ънъ bin de vele înъdъmite kare are tъrie mъltъ ші faче sпъme ka ші mamпaniea.

Plъkъtъl bin de Ermitaj kъnd înveпe a ferbe sъ пъzeште în kinъl ъrmъtorĭъ:

În toate zilele sъ ъmplъ basъl ka aша la fertъ sъ easъ afarъ sпъma ші alte nekъrъpenіі împrejurъпъ kъ dъпsa: lъkrarea aveasta pine o lъпъ. Dъпъ aveea în a dъoa lъпъ tot a patra zi sъ ъmple basъl ші anoі tot a onta zi пъпъ ve'l trape de пe drojdіі. La Bordo sъ tot ъmple basъl o sentъmъпъ dearъndъl, dъпъ aveea sъ astъпъ brana ші la 8 zile sъ ъmple earemі basъl din noă. La alte lokъrі ka ші la noі пъ sъ ъmplă basele okĭъ пъпъ în braпъ, vі sъ lasъ lok deшъrt ka de o шkĭoapъ ші aша spъma ші binъl sъ пъ esъ afarъ. În Burgonia sъ lasъ ka ші la noі o bortivikъ lъngъ braпъ ve stъ distъnatъ ші slăjъште la emirea afarъ a apidъlъі karbonik.

Bierіі veі înbъpaрі пъ sънt bniрі kъ sokotinpa de a ъmplé noloboavele în fie kare zi saă de a пъ ъmbla la dъпsele in kъt timп ferbă. Amъndъoъ aveste obivеіъrі adък folos, kъvі prin vel dintъіъ se kъrъpъ binъl ші prin vel de al dъoile se kapъtъ ъп bin de vele înъdъmite. Prin mijlovirea bnъі bъrlăіъ, aflat de D. Herpin, пъtem dobъndi amъndъoъ aveste folosъrі, adekъ: ші sъ пъstrъm în el пъterea ші bъпътatea ve o kapъtъ de la apidъl karbonik, ші sъ'l kъrъpim de materiele ve esă afarъ.

Dъпъ ve a învetat ferberea, binъl se limpezeште ші *drojdiele* se aшazъ la fund. În drojdіі se aflъ dospealъ, kremotartar, sъmbъrі, floare de bin ші toate aveste orі kъnd notă sъ se tъlbъre ші sъ stъrneaskъ ънkъ o ferbere kare se opeteaskъ tot binъl. Pentrъ a skъpa binъl de strikъvĭъnea ve o poate avea rъmъind pe drojdіі, s'a obivĭnъit al skoate de pe drojdіі de maі mъlte orі; ші în avest kin se kъrъpъ de toate materiele ve not se'і adъkъ strikъvĭъne. Binъl vel alb este maі mъlt sъпъs la aveastъ strikъvĭъne. La noі Romъnіі bînъl stъ pe drojdіі în bъpі marі în kъrpere de maі mъlpі anі, fъrъ ka sъ se se strive, ші în topі anіі sъ xrъpeште ші din ve în ve maі mъlt sъ înbekeште, din aveea ші maі mъlt sъ împъsterniveште; kъ toate aveste pъmaі binapele de Odobeшті ші alte kare sънt bъne, remъnă sъ se înbekeaskъ; ear vele slabe nъ se notă piné, fiind kъ se înъkreskă ші se opeteskă. Binъl darъ de ba fi de soĭъ bъn nъ se strikъ de ba remъnea pe drojdіі. Aveasta se bede la alte lokъrі: aша la bestita nodgorie de Saint-Thiery binъl stъ pe drojdіі treі ші patrъ anі. Asemine ші la mъlte alte lokъrі nъ ъmblъ nimene la binape în kъrpere de 10 saă 12 anі; ba ънkъ în bestita bъte de la Xaїdelberg, binъl sta pe drojdіі bіékъrі întrepі; akole binъl sъ xrъpeште în topі anіі, ba ънkъ la alte lokъrі ънde se maі gъseskă bъpі de aveste marі, ka sъ nъ remъe lok deшert în ele se bagъ bolobanі pe braпъ. Din privina nekъzătъreі kъ deamъnъntъl a ъmplereі avestor bъpі, s'a strikat în bіékъl vel din ъrmъ binъl dintr'o

bște ɤriemъve era la Strasbɤrg ɯi ne a kъreĭa fɤnd se afla skrisъ data 1472.

Kɤ toate aveste binɤl se traɥe de ne drojdiĭ mъkъr odatъ ne an în toate ɥerile ɥele maĭ bestite în binaɥe, alegъndɤse ɯentrɤ aveastъ treabъ o zi reve, ɤskaĭъ ɯi sъninъ, ɯi trъgъnd în noembrie binɤrile ɥele albe ɯi în martie ne ɥele roɯiĭ. La Ermitaj sъ skoate binɤl de ne drojdiĭ, de dɤoъ orĭ ne an, în martie ɯi sentembrie; În Шampanie se trage de treĭ orĭ, adekъ în oktombrie, în febrɤarie ɯi la sfъrɯitɤl lɤĭ martie; în Bɤrgonia se trage în martie ɯi sentembrie. Ireṭɤtindene binɤrile slabe se tragɤ de ne drojdiĭ earna, ɥele de mijlok nimъvarъ ɯi ɥele tarĭ vara. La trasɤl binɤlɤĭ de ne drojdiĭ se vere mɤltъ îngrijire ɯi kɤrъɥenie, ka aɯa sъ nɤ se rъsɤfle, sъ nɤ'ɯĭ neardъ mirosɤl ɯi tъriea nrin vъrъrea aerɤlɤĭ ɯi nrin tɤlbɤrarea drojdielor. În treĭ kinɤrĭ se traɥe binɤl rъvak fъrъ nrimejdie, însъ avel obĭvnɤit în Italia este vel maĭ îndъmъnatik ɯi kɤ atъta maĭ bɤn kɤ kъt nɤmaĭ drojdiele se daɤ afarъ. Toɥĭ tinikeɥiĭ de la Milan fakɤ tɤlɤmbe ɯentrɤ aveastъ treabъ.

Snre a nъstra binɤl nɤ trebɤĭe nɤmaĭ al traɥe de ne drojdiĭ, dar ъnkъ al ɯi kɤrъɥi ɯi al limnezi.

Este kɤnoskɤt kъ *nɤvĭoasa* onreɯte binɤl de a se oɥeti, ɯentrɤ aveea atъt basele se afɤmъ kɤ nɤvĭoasъ maĭ 'nainte de a se ъmnlé kɤ bin, kъt ɯi kъnd sɤnt nline kɤ bin li se dъ aveastъ boare de nɤvĭoasъ. Hɤvĭoasa tɤlbɤrъ binɤl, ъĭ ĭa niɥikъ flore, ъl kɤrъɥъ de oosneala aveea kare se afĭъ în trɤnɤl seɤ, ɯi kare se aɯeazъ eareɯĭ în fɤnd; ɯi anoĭ ɯi dene aveastъ drojdie trebɤĭe sъ se tragъ binɤl.

Se într ebɤinɥeazъ avest mijlok de kɤrъɥit binɤl nrin nɤvĭoasъ dъndɤ'ĭ boare de nɤvĭoasъ a kъreĭa ardere se fave kɤ mɤltъ îndъmъnare ɯi kɤrъɥenie nrin ajɤtorĭɤl ɤneĭ mivĭ ɤnelte a D. Masson-Four, saɤ tɤrnъnd în bin ɤn fel de mɤst înadins nregъtit kɤ nɤvĭoasъ. Avest mɤst de nɤvĭoasъ nɤ ferbe, este dɤlve, are miros tare greɤ de nɤvĭoasъ ɯi nɤmaĭ dɤoъ saɤ treĭ garafe tɤrnate într'ɤn nolobok sɤnt de aɥĭɤns snre a kɤrъɥi tot binɤl din el. În Englitera sɤbt nɤmele de Claret se întreabъ tare mɤlt binɤl de Bordo, de Benicarlos, de Ermitaj amestekat ɯi fert kɤ mɤst de nɤvĭoasъ.

Hrin skoaterea binɤlɤĭ de ne drojdiĭ ъl desnъrɥim de ɤna din nrivinile kare notɤ sъ'ĭ adɤkъ strikъvĭɤne; ear nrin kleĭɤ skoatem din bin ɯi ne avele materii rele ve se aflъ, ka sъ zik aɯa, însɤɯ trɤnɤl seɤ. Kleĭɤl de moron, xъkɤit, tonit în mɤst saɤ bin, se toarnъ în bas, se tɤrbɤrъ binɤl sgъlɥiind bine basɤl, ɯi dɤnъ 10 saɤ 15 zile, avest kleĭɤ traɥe la fɤnd toate nekɤrъɥeniele ɯi remъne binɤl limnede. Tot snre avest sfъrɯit se notɤ întrebɤinɥa ɯi albɤɯɤrĭ de oɤъ bъtɤte bine dɤnъ kɤm ne snɤne Miller kъ se kɤrъɥъ binaɥele în Snania. Aveĭ ve ar dori a skoate binɤl de ne drojdiĭ, aĭ da nɤvĭoasъ ɯi kleĭɤ, snre al întъri ɯi al kɤrъɥi limnezɤndɤl bine, notɤ sъ ĭé maĭ amъnɤnte novъɥɤireĭ din karea D. Jullien, kare s'a îndelednivit mɤlt kɤ aveste treĭ lɤkrъrĭ kɤrъɥitoare binɤlɤĭ.

Dɤnъ ve s'a kɤrъɥit ɯi s'a limnezit binɤl bine, se noate nъstra în bɤɥĭ de *lemn* saɤ în garafe de *stiklɤ*. Kɤ kъt sɤnt maĭ marĭ basele kɤ a-

atъta sънt ші maї bъne, de aveea ші вinъl se fave maї bъn ші trъeште maї mъlt timp în bъцї de kът în antale ші noloboave; ear anoї în ъriesa bъte de la Xaїdelberg a kъreїa fъnd este de 30 de ńalme de lat, вinъl se îmbъnъtъцeште ші trъeште вїékъrї întreцї fъrъ ka sъ se strive. Însъ fiind kъ lemnъl nъ nъmaї are materiї ve notъ sъ strive вinъ dar ші este sънъs la înriъririle skimbъrilor timpъlъї ші nrin norїї lъї aerъl noate sъ intre ші sъ їésъ, de aveea bъtelvile de stiklъ sънt вasele în kare maї bine se nъstreazъ вinъl, ka ъnele ve nъ adъk smintealъ вinъlъї ka lemnъl. Nъmaї вinъl vel kъrъцit de nъvїoasъ ші limnezit de kleїъ sъ nъne în bъtelvї, snъlate bine, maї ъntъlъ ne dinafarъ, anoї ші în lъъntrъ kъ ъn fer ve se înrrebъinцézъ în Шamnania. Binъl se traце din noloboave în bъtelve, fъrъ ka sъ se rъsъfle, kъ o ъnealtъ aflatъ de D. Jullien, ne ъn timn ъskatъ ші sъnin ші nivї odatъ kъnd înflorewte, saъ kъnd se kъleце вia, vi nъmaї toamna ші earna.

Forma bъtelvilor este deosibitъ în Шamnania, Въrgonia, Bordo ші Engletera, însъ la gъrъ trebъїe lъat seama ka sъ fie notribitъ ші sъ se noatъ astъna bine kъ ъn don de nlътъ; aveastъ lъkrare se fave kъ mъltъ ъшъrinцъ nrin ajътorїъl ъneї maшinї aflate de D. Zetta. Dъnъ aveea sъ înвъlewte bine kъ o ъnsoare fъkътъ din smoalъ, rъшinъ ші vearъ. Se noate ші maї bine asfъna bъtelvile nrin kinъl ші maшina aflatъ de D. Dupré, kare este maї îndъmъnatikъ ші fave ъn lъkrъ maї eftin de kът avea obivїnъitъ în Шamnaniea.

Ventrъ distъnatъl bъtelvilor, D. Deleuze a aflat o ъnealtъ foarte îndъmъnatikъ kъ kare, fъrъ sъ skoatem donъl, skoatem din bъtelkъ totвinъl ші tot nerъsъflat nъtem sъ'l bem nънъ ъl вom sfъrші.

Bъtelvile ъmnlъte kъ вin se ашeazъ în nivniцъ klъdindъle kъlkate ъnele neste altele, aша ka în don sъ fie totdeaъna bin. Snre avest sfъrшit gratia aflatъ de D. Manon este foarte îndъmъnatikъ.

Basele în kare se цine вinъl sъ ашeazъ în *nivniцъ*, kare snre a fi bънъ trebъїe: 1. se fie kъ gъra în snre meazъ noante; 2. sъ fie îndestъl de adънkъ nentrъ ka kъldъra din ea sъ fie tot deaъna statornikъ, dънъ kъm s'a dovedit avеasta 'e Hoffmann; 3. sъ fie ъmezeala statornikъ, kъvї fiind nrea mare nrivinъeште mъvezalъ, ші fiind nrea mikъ ъъkъ basele ші tъlbъrъ в'nъl; 4. lъmina se fie notribitъ, kъvї o lъminъ mare adъve ъskъvїъne, ші o întъnevime mare adъve nътrezire; 5. sъ nъ fie sънъъs skътърътърilor de trъъrї, trъsnete ші alte mimkърї kare tъlbъръ ші oцeteskъ вinъl; 6. sъ nъ fie lemn de brad în nivniцъ ші sъ nъ se nъe în ea вerdeцърї, варzъ, oцet ші alte materiї nlekate snre dosnire; ші 7. soarele sъ nъ resbatъ nivї odatъ în nivniцъ.

Snre a nъstra вinъl trebъїe se kъnoaштem boalele de kare noate sъ nътimeaskъ ші kinърile nrin kare noate sъ se виdeve; însъ aveasta ar vere maї mъlt lok dekът nътem nentrъ astъ datъ a jъrtfi avestъї ram de agrikъltъръ.

Faverea вinъlъї este atъta de însemnatъ ші nodgoriile Romънivї aъ ъn вiitor atъta de mare dънъ kъm sokotea ші Boevodъl Kantimir ънkъ kъ ъn вїék maї în ърmъ ші îndemna ne lokъitorї a kъъta de

dъnsele, înkъt nъ nъtem sfъrmi aveastъ foarte mikъ arътare desnre faverea binъlъi, fъrъ a arъta mi isboarele de ънde s'ar nътea adъna bierii nostri, snre a se folosi kъt se noate mai mъlt de nodgoriї. Avestea sънt skrierele lъi Aubergier, Caloveau, Kontele Odard, Kontele Mantal. DD. Gentil, Sebille, Fabrony, Herpin, Masson-Four, Salomon, Valcour, Poitevin, Schubler mi amai mъltor altor însemnagi bъrbagi.

De kъnd s'aъ înaintit înbъgagii kъ deskonerirele în ximie, ka keia tътъror mestemъgъrilor, s'aъ aflat kinъrї nrin kare se fakъ feliъritele soiъrї de binъrї. Odinioarъ se kredea kъ mamnania nъmai într'ъn lok se noate fave, astъzi însъ nretътindene se fave mamnanie. Însъ înriъrirea klimeї, a nъmъntъlъi, akinъlъi lъkrъreї bieї, amezarea bieї, a favereї binъlъi, sънt lъkrъrї nrin kare se skimbъ însъmirile biniъrilor, mъkar de ar fi emite tot din ъn soiъ de noamъ. Aveste deosebirї fakъ biniъrile de Rin de Ungaria, de Snania, de Italia mi a. l. t.

Întrebъingarea binъlъi.

Binъl a agiъns a fi bextъra vea mai obiъinъitъ a omъlъi. El este o bextъrъ întъritoare, mai mъlt saъ mai nъgin xrъnitoare, mi, în orї kare nribire, folositoare. Filosofъl Hlaton mi înгelentъl Solomon zivеaъ kъ binъl îmnъternivemte mi înгeleгerea.

Binъl vel sъbgire adъve kъrъgenie mi îngreъizъ mistъirea, binъl amor este bъn de bext maї înainte de a se înbeki. Biъrile noxe ameгeskъ degrabъ, dъnъ kъm a dobedit Bergman, kъ avidъl lor vel karbonik. Binъl vel bekiъ este dътътoriъ de sъnътate, este bъn la stomaxъrї slabe, la mouneгi, mi în toate întъmnlъrile dъ nътere trъnъlъi, fъrъ ka sъ 'l xrъneaskъ. Binъl vel gras mi gros este vel maї xrъnitoriъ; ear bin ъl anos mi akrъ nъ este xrъnitoriъ. Binъl vel roшъ este maї tare, maї amor mi mi maї lesne de mistъit dekът binъl vel alb kare este maї slab, skoate maї mъlt kъ ъdъl, mi este maї xrъnitoriъ dekът vel roшъ.

Orї ve lъkrъ bъn, întrebъingat fiind neste mъsъrъ se fave bътътmътoriъ; de aveea Hlaton onrea de la bin ne tinerii ve nъ abeaъ 22 de anї. Aristot onrea ne konii mi ne manve. Kartaginezii nъ eraъ slobozї a bea bin kъnd se aflaъ în bътъlie. Likъrg da tinerimeї nribelimtї înfiorътoare de beгie snre a o oгътъ mi a o denъrta de bin, mi Halmariъs ne snъne kъ leгile Romeї nъ înboea ne nreoгї a bea maї mъlt dekът treї nъxътъгe mivї la o vinъ. Kъ toatъ înгelenviъnea leгilor, adese-orї s'a bъzat bъrbagi foarte de treabъ stъngъnd în bin strъlъvitele lor însъmirї.

Grъdina.

În biniver se fave kъlesъl semingelor din grъdinъ. Aveastъ treabъ vere toatъ ingrijirea stъnъneї de kasъ veї xarnive, fiind kъ bъnътatea mi îmbelmъgarea legъmilor din grъdinъ atъrnъ de la alesъl mi nъstratъl semingelor. Stъnъna singъrъ trebъie sъ kъleagъ mi sъ stringъ semingele, kъm ba bedea kъ legъmъrile ve se skътъrъ lesne s'aъ anronieat de kont; ear vele-l-alte kъm s'aъ kont trebъie sъ se taie kovenii, sъ se nъie la ъmbrъ saъ snъnzъrъnd legътorile saъ amezъndъ'i ne golъrї ka sъ stea nънъ se bor sbънta mi se bor ъska kъ de-

BIBLIOTECA CAROLINEI PUBLICĂ POPULARĂ

sъвъrшire; ear nlъntele a kъrora nъrgĭ nъ se kok toate de-o-datъ, kъm sънt morkovĭĭ, se вor kъleце ne rъnd ші în maĭ mъlte restъmънrĭ stringъnd nъmaı kъnъцinele чele koante.

Dъnъ чe se вor ъska bine toate nъrцile kocenilor, anoĭ se вor bate, ші seminцele alese se вor nъne în sъkъlteце, ші ne fie-kare se ва skrie soĭъl seminцeĭ чe s'a nъs ші anъl kъnd s'a kъles.

Aчeste sъkъlteцe se вor nъstra tntr'ъn lok ъskat, anъrat de ъmezealъ ші ънde nъ se faчe earna fok ші ънde sъ nъ aцĭъngъ шoarecĭĭ. Dakъ seminцele se вor fi kъles bine ші se вor fi nъstrat dъnъ kъm am zis, noate stъnъna de kasъ sъ se nъdъjdъĭaskъ întrъnsele kъ вor înkolцi *ші dъnъ treчerea ърmъtorĭslsĭ timnъ*, adekъ: doĭ anĭ nentrъ semъnца de чeanъ, nraz ші nътrънjel; treĭ anĭ nentrъ aчea de mъrar ші de mazere; natrъ anĭ nentrъ morkovĭ ші marole; чinчĭ anĭ nentrъ sfekle, nanĭ ші rъdikĭ. Bobъl în nъstърĭ se nъstreazъ natrъ шĭ чinчĭ anĭ; ші faъolile вor înkolцi în al dъoile ші al treĭle an, dakъ se вor nъstra în nъstърĭ; însъ desgĭokate nerd dъnъ ъn an însъmirea de a maĭ înkolцi.

OKTOMBRIE.

Lъkrърile lъneĭ. — Bъndъtъl nrodъktelor. — Nъstratъl nrodъktelor. — Nъterile natърeĭ în nlъgърie. —Krъцarea. — Magazinele de rezerвъ în sate. — Kъlesъl ші nъstratъl kartofelor. — Kъlesъl ші nъstratъl sfeklelor ші al morkovilor. — Desnre вite. — Ernatiчile. — Adънatъl vitelor. — Boiĭ de negoц. — Naĭele. — Xrana вitelor kъ rъdъчinĭ. — Fънъl. — Grъънцele. — Mъsърĭ nentrъ boala nъmitъ чĭъma вitelor. — Arътърile nregътitoare. — Desnre nъdърĭ. — Desnre grъdinъ.

Kъltivatorĭъl чel bъn sfъrшesчe akъm de kъles ші de aшezat în magasine toate nrodъktele sale. Aseminea elъ anronie akъm de sfършit ші semънътърele de toamnъ. În oktombrie dar kъltivatorĭъl are de o narte a adъna ші anъne în lok bъn de nъstrare nrodъktele чe a dobъndit în kърsъl anъlъĭ, ші ne de alta a arънka eareшĭ în nъmънt noъe seminце чe aъ sъ formeze basa lъkrърeĭ nъmънtъlъĭ, adekъ a indъstrieĭ agrikole. Kъ nrodъktele adънate, kъltivatorĭъl kaътъ a intra în kĭeltъĭelele fъkъte, ші a dobъndi o resnlътire mънчeĭ ші ostenelelor sale; nentrъ aчeea, îndatъ чe a înчenът a adъna dene kъmn roadele nъmънtъlъĭ, kъltivatorĭъl trebъĭe sъ gъndeaskъ nъ nъmaĭ la nъstrarea lor, kare este ънъl din чele maĭ însemnate obiekte ale lъkrърeĭ nъmънtъlъĭ, dar ші la desfaчerea, la nrefaчerea lor în monedъ sънътoare, kare este чelъ maĭ de ne ърmъ skonъ al orĭ kърeĭ indъstriĭ.

De la rъdikatъl nънilor din цearine ші nънъ la bътътъl brъmeĭ вitele aъ aвът ънъ nътreцъ

bogatъ ne miriute ui ne vîokъlъute, ne fъneue ui ne izlaz, nentrъ ka sъ se fie înkъlat ui sъ fie bъne de bъndъt. Kъltibatorîъl vel kъ minte se folosesve de toamna vea bogatъ ui, dъnъ kъm ъl novъuъîeskъ interesele sale, kъmnъrъ bite în bъnъ stare ui le nъne ne îngrъueatъ, sure a le skoate de bъndъt kasanilor în nrimъbarъ, saъ binde akъm ne avele ve 'î nrisoseskъ la avei ve eserviteasъ indъstria salxanalelor: ъna din vele mai înseninate ramъre ale indъstriei ъnui uerî ka a noastrъ, ънde nъstoria, din rъrimea nonъlauiъnei, are o întindere mai mare de kъt avea a nlъgъriei.

Din bъnzarea bitelor ui a grъnelor kъltibatorîъl a trebъit nъnъ la sfъrmitъl lъî brъmъrel sъ adъne o sъmъ de banî îndestъl de mare nentrъ ka sъ skane din strъmntorire ui sъ noatъ întъmnina toate vele alte trebъinue ui kîeltъîélî ale sale ui sъ noatъ nlъti ui kъmtîъl momiei. Ъrmъnd a uinea timnъl frъmos în brъmerel, kъltibatorîъl mъkar de u'arъ fi sfъrmitъ semънtъrele de toamnъ nъ trebъîe se strive nlъgъrile, vi sъ meargъ înainte kъ fъkъtъl arътъrei de nrimъbarъ, nънъ ve ba îngîeua nъmntъl ui ba kъdea ninsoarea. Ogorъrea de kъ toamnъ nriemte foarte mъlt nъmънтъrilor, mai ales velor tarî ui lътoase, ne kare uerъl le amънъnueazъ ui le fave bъne de a fi semънate kear ui in mъstъl omътъlъî. Afarъ de aveea uearenile ogorъte de kъ toamnъ nriimeskъ mai kъ înlesnire în kъrsъl erei bine-fъkътoarele lъkrъrî ale trънъrilor atmosferive ui dobъndeskъ o înabъuire, o nътere de rodire ve le fave a da xolde mai

îmbelъъgate de kът avele re sънt arate ui semънate în nrimъbarъ.

Ne lъngъ îndeletnivirea kъltibatorîъlъî de a se nregъti de earnъ, de a fave ernativele nentrъ bite, de a aueza boiî la esle, anoî ui nъstrarea rekoltelor este obiektъl vel mai însemnat desnre kare ne bom okъna mai kъ de amънънtъl.

Bъndътъl nrodъktelor.

Din împreuîъrъrile ueografive, ekonomive ui komerviale ale agrikъltъreî noastre a emitъ o regъlъ bъnъ de nъzit de kътrъ tot avel ve se okъnъ kъ nraktika lъkrъreî nъmънtъlъî. Aveastъ regъlъ stъ întrъ a binde toamna grъnele ui nrimъbara norъmbъl. A uti de a binde bine, adekъ la timn, ui kъ nreuъl vel mai folositorîъ, este o kondiuiъne tot atъta de trebъitoare nentrъ isbъnda agrikolъ ka ui aveea de a uti a nrodъve mъlt, bъn ui kъ nъuinъ kîeltъîalъ. Ba ънkъ de vele mai de mъlte orî isbъnda atъrnъ mai mъlt de la bъnzarea nrodъktelor de kът de la lъkrarea ui nъstrarea lor. În zadar ba abea vinева nrodъkte mъlte, bъne ui bine nъstrate, dakъ nъ ba uvi a le binde, le ba nerde ui se ba nъgъbi.

La bъndътъl nrodъktelor, kъltibatorîъl are de nъzit o regъlъ kare este dobeditъ de bъnъ nrin ziverea: mai bine sъ se kъeaskъ vinева kъ n'a bъndът. Aveastъ regъlъ este emitъ din nrinvinîъl vel mare al nrodъvereî abъuieî: desnъruirea mъnveî. Ea stъ întrъ a se mъruini kъltibatorîъl în rolъl seъ de nrodъkътorîъ ui a lъsa negъuetorîъlъî rolъl de suekъlatorîъ asънra nreuъrilor, ui kare este fundamen-

tъl indъstrieĭ komerʌiale. Kъltibatorĭъl ka prodъ-kъtorĭъ trebъĭe a'ш̆ĭ faʌe sokotealъ kъtъl ɟine prodъktъl, ш̆i îndatъ ʌe ba gъsi bnĕ preɟĕ kare sъ'ĭ plъteaskъ toate kĭeltъĭélele ш̆i kare sъ 'ĭ lase ш̆i bn folosĕ kъbiinʌĭosĕ, nъ trebъĭe se maĭ ɟie prodъktele kъ nъdejde de a dobъndi maĭ mъlt, ʌi sъ le deaш̆isъ nъ maĭ aштente bnĕ preɟĕ maĭ bunĕ; kъʌĭ astentъndese din sfera sa de kъltibatorĭъ ш̆i întrъ în aʌea de snekъlatorĭъ. Se poate lesne întъmpla ka sъ skazъ preɟъrile ш̆i sъ nъ poatъ binde fъrъ de a jigni interesele kъltъreĭ ш̆i abea o nagъbъ simɟitoare. Sъirea ш̆i koborъrea preɟъrilor este obiektъl assura kъrъĭa se anleakъ indъstria komerʌialъ; aʌeasta nesedъ îndestъle kombinaɟiunĭ nentrъ a nъ se nъgъbi atъta kъt se nъgъbesʌe bnĕ kъltibatorĭъ ʌe nъ are îndemъnъrile komerʌiantъlъĭ snre a snekъla ш̆i elĕ assura preɟъrilor; de aʌeea sfъtъim ne kъltibatorĭ de a binde îndatъ ʌe komerʌianɟiĭ le daĕ preɟъl kъbiinʌĭos, ш̆i a lъsa kъштigъl ш̆i nagъba ʌe ar eш̆i din sъirea saĕ koborъrea preɟъrilor aʌelor ʌe snevial sъnt interesaɟĭ în aʌest ram al indъstrieĭ.

Bunzund kъltibatorĭъl la timpul kъbenit ш̆i kъ preɟъl ʌe 'ĭ întoarʌe kĭeltъĭélele ш̆i 'ĭ dъ folosul ʌe doreшʌe a abea, este totĕ-de-bna stъpn de a kondъʌe dbnъ kъm nofteшte toate interesele prodъkɟiunеĭ sale, ш̆i de a'ш̆ĭ împlini ш̆i toate îndatoririle sale. Чea maĭ mare din toate îndatoririle sale este de a plъti bnde este datorĭъ ш̆i maĭ ales de a plъti kъштĭъl moш'eĭ. Între mъlte obiʌeĭъrĭ bune, ʌe abem în ɟeara noastrъ, nъtem pune, kъ tot kъbuntъl, ne aʌel statъit de a se plъti terminile kontraktъlъĭ de arendъlъire în oktombrie la Sf. Dimitrie. De kъm s'aĕ severat grъnele ш̆i pnpъ la aʌeastъ epokъ înaintatъ a anъlъĭ, kъltibatorĭъl ʌel înɟelent a abъt tot timpul de a le binde ш̆i a le prifaʌe în banĭ. De nъ a fъkъt aʌeasta, nimъlъĭ altъĭe nъ are de a împusta dekъt nenrebederеĭ sale nentrъ linsa de banĭ snre a plъti datoriele fъkъte în kъrsul anъlъĭ, snre a resnbnde kъштĭъl ш̆i snre a faʌe noĭe înaintъrĭ ne anъl biitorĭъ.

Пъstratъl prodъktelor.

Între îndeletniʌirele ʌele maĭ însemnate, maĭ de'ntъĭъ ш̆i maĭ esenʌiale ale bnĕĭ kъltibatorĭъ bun se pune kъ tot kъbuntъl pustrarea bukatelor; kъʌĭ nъ este destul de a prodъʌe, de a ara, de a semъna ш̆i de a kъleɟe, trebuĭe ш̆i a pustra prodъktele adunate. De mъlte orĭ de la pustratul bukatelor atъrnъ tot bunul sfъrшit al aʌelui ʌe se ba anъka de lъkrarea pumuntului. În zadar s'ar osteni kъltibatorĭъl de a prodъʌe obiektele ʌele maĭ bune, în zadar ar kъleɟe bukatele ʌele maĭ îmbelшugate, elĕ nъ ba abea niʌĭ bn folos de la kuantitatea ш̆i kualitatea lor dakъ nъ ba îngriji de dunsele, dakъ nъ le ba pustra bine ш̆i nъ ba întrebuinɟa toate mijloaʌele kute not sъ le pustrezъ, ш̆i sъ le pustrese în starea ʌea maĭ bunъ ш̆i pnpъ ʌe ba beni timpul de a le binde ш̆i a le prifaʌe în banĭ.

Пentrъ pustrarea bukatelor agrikъltura noastrъ are niшte obiʌeĭъrĭ atut de ekonomiʌe ш̆i atut de bune kut, orĭ kut ar fi de înapoĭatъ în toate ʌele alte purɟiale eĭ, în aʌeasta însъ ea este foarte înaintatъ, ш̆i pstem ziʌe kъ este maĭ înain-

*

tatъ de kъt agrikъltъra tътъror nonoarelor velor maĭ vibilisate. Abem mi noĭ oare kare obivelъrĭ de agrikъltъrъ nraktikъ kare meritъ a fi vervetate, de nъ kъ skonъl de a le fave kъnoskъte altor neamъrĭ kare kaътъ bъnъl nretътindene, mi'lъ ĭéъ orĭ ънde'lъ gъseskъ, velъ nъqin kъ avela de a mti noĭ înmine vea ve abemъ bъn snre a'lъ nъstra; kъvĭ de mълte orĭ se întъmnlъ kъ nenreqъind obivelъ rile noastre vele bъne le ne însemnъmъ mi le nъrъsimъ; mi anoĭ, lъъnd altele în lokъl lor, lъъm tokmaĭ ne vele kare sънt mълt maĭ rele de kъt ale noastre, mъkar kъ sънt lъate de la nonoarele la kare înfloreskъ mtiinqele mi mъestriele.

Nentrъ nъstrarea grънelor mi a fънъlъĭ se fakъ în alte qerĭ magazine kare ver ъn kanital kъ atъt maĭ însemnътorĭъ kъ kъt klъdirile de neatrъ, kare kostisesk mълt, se ver a fi foarte baste snre a nътea fi înkъnътoare nentrъ toate snonъrile de grъne mi nentrъ toate stogъrile de fъn ve se adънъ de ne kъmn.

Kъ obiveĭъl de a nъne snre nъstrare grънele mi fънъl în magasine, zidite în kъrtea kaseĭ de la mowie, agrikъltъra altor qerĭ este neboitъ a le mi kъra îndatъ dънъ sfъrmitъl severiwъlъĭ mi a kositълъĭ. Aveastъ kъrътъръ, într'ъn timn kъnd omъl nъ este îndestъl trebъinqelor sale, vere neanърat o mълqime de kĭeltъĭéle de transnort mi ъn timn îndelъngat.

La oameniĭ darъ kare înqorkъndъ-se din strъinътate kъ fokъl sънt de a îmbъnътъqi agrikъltъra, mi de a întrodъve în qearъ sistemъl nъstrъreĭ rekoltelor, obivĭnъit la nonoarele vibilisate, abem de

nъssъ înainte nraktika qereĭ noastre kare, în nъstrarea grънelor în snonĭ mi a fънъlъĭ, este atът de simnlъ ne kът mi de ekonomikъ. Kъ aveste dъoe însъmirĭ însъ nraktika qereĭ noastre este maĭ nressъs de nraktika din alte qerĭ. Nofteaskъ kolonistiĭ qermanĭ sъ înveqe ne qeraniĭ nostri kъm sъ nъstreazъ grънele în snonĭ mi fънъl în stogъrĭ. Mi aveasta o zivem ka resnъns la aveĭ ve bor sъ adъkъ ne Nemqĭ ka sъ ne înbeqe a lъkra nъmъntъl mi a nъstra roadele lъĭ.

De sigъr kolonistiĭ kъ obiveĭъl lor bor fave trebĭ rele în qearъ, nrin kĭeltъĭélile vele marĭ în klъdirĭ înkънътoare mi nrin nerderea timnъlъĭ în kърътъra rekoltelor la magasine, într'o enokъ a anъlъĭ kъnd sънt de fъkъt alte maĭ însemnate lъkrърĭ; ear qeraniĭ nostri nъ bor abea nimik de înbъqat de la dънmiĭ. Din kontra, dънъ ve bor ride de nekazъl nemqilor, qeraniĭ romънĭ bor trebъi sъ debinъ înbъqътoriĭ kolonistilor qermanĭ. Aъ nъqit mълte daъne nenorovigiĭ kolonistiĭ kare, krezъnd kъ agrikъltъra lor este vea maĭ 'naintatъ, desnreqъĭeskъ ne aveea a qereĭ în kare kaътъ a se aweza. Rъsia mi Egintъl ne daъ desnre aveasta nilde înfioretoarie.

În qeara noastrъ, lokъitorii nъstreazъ grънele în virezĭ ne kare le klъdeskъ kъ o iskъsinqъ neste nътinqъ de a se deskrie, mi atът de bine kът not sъ stea grънele în ele anĭ întreqĭ fъръ ka sъ se strive. Aseminea mi fънъl ъl adънъ în stogъrĭ karele esъ din mъnile qeranilor kъ o simetrie mi o formъ atът de notribitъ kът nъmaĭ mъ-

na vea deprinsъ a snъ bun zъgrab poate ale desemna pe xъitie.

Obiveĭъl nostrъ de a klъdi virezile ші stogъrile în kъmpie pe skъtepte ші de kъrtъrъ, ші kъ aveasta pe îndemъneazъ foarte mult în ekonomia ші întrebuinţarea timpuluĭ, kare este kapitalul vel maĭ preţios al agrikultureĭ, ka ші al orĭ-kъreĭa alte industriĭ. La virezile de grъne se pot transporta maşinele de trierъ kъ kare sъ se despъrţeaskъ seminţele de paĭe. Paĭele remъn de a fi kъrate saŭ mъnkate pe lok earna, earъ grъnele se karъ la magazine.

Din bekime nivĭ grъnele nu se kъraŭ la magazine, vi se îngropaŭ pe lok în groapĭ înadins fъkute pentru aveastъ treabъ. Forma gropilor de bukate, pregătirea lor prin ardere, a fъkut din aceste magazine suterane, magazinele cele maĭ bune ші maĭ eftine, magazinele avele în kare grъnele se puъstreazъ apa kum nivĭ pъnъ astъ-zĭ ştiinţa n'a ştiutъ a afla bre-o klъdire în kare grъnele sъ se puъstreze ші maĭ mult timp ші maĭ bine de kът în groapĭ. Gropile eraŭ odinioarъ magazine ale kultivatorilor nostrĭ. Pъrъsind gropile, kultivatoriĭ nostri aŭ pъrъsit un lukru bun, o praktikъ atът de kъ minte kът kĭar ştiinţa vea maĭ înaintatъ kaştъ astъ-zĭ a le propaga în perile vele maĭ vizibilisate. La gropile de bukate trebuimъ a rebeni ші noĭ maĭ alesъ noĭ karĭi le-amъ arъtat odinioarъ atът de generale, kът ші astъ-zĭ se gъseskъ întrebuinţate de kultivatorĭ, ші maĭ alesъ de cei din Basarabia. Desbъlirile ce a luat komerţiul, kare vere grъul pъnъ la începutul Du-

nъreĭ, ne ajutъ de a ekonomisi transportul grъde la virezĭ la magazine. Puind grъul în groapĭ bun arca ekonomia de a'lъ kъra deadreptul la Dunъrea.

Peara noastrъ se deosebeşte maĭ kъ osebire în obiveĭъl vel bun kъ kare se puъstreazъ porumbul. În Moldova porumbul se puъstreazъ în kopere; ear în Muntenia porumbul se puъstreazъ în puţule. Nimik nu este maĭ bine aflat de kът puţulele ші komerile romъnilor. Moldoveniĭ faku komerile în kurmeziul bъntuluĭ, le fakŭ lupĭ ші îngroşte; ші kъ aveastъ klъdire bъntul poate resbate kъ înlesnire a'ъntre îngrъditura puţelilor sure a ruska porumbul ші a'l împedika de a nu se înfierbъnta, înkolţi ші strika. Munteniĭ fakŭ puţulile rotunde; însъ rъdikate de la pъmънt, ka apa ші ne dedesubt sъ le strъbatъ bъntul. În klъdirea avestor magazine, Romъnul, atът în Moldova kът ші în Muntenia, a ştiut a întrebuinţa marea putere a fireĭ la puştratul unuĭ produkt atът de delikat ші atът de greŭ de ţinut kum este porumbul nostru. Komerul are însъ sminteala de a fi grea apropiate de pъmънt; asemine ші puţulul de a nu arъta aeruluĭ o faţъ kът se poate maĭ întinse. Aceste sminteli se pot înlъturа luând ceea ce este bun la kopere, luпţimea lor de la pъmънt; ші pъrъsind aceea ce ші unul ші altul aŭ nepotrivit ші apa klъdind un puţul kare sъ fie luat de modelŭ în toate perile vizibilisate.

Puştrarea rъdъvinilor în ştire înbъlite kъ pъmънt este kunoskutъ în kultura noastrъ pea mare; earъ kultura rea mikъ ші orĭ kare stъpъn de ka-

să le păstrează în zemnițe unde ging mi barza (cărăcăl) nasă la mărat. Zemnițele asemine sânt aconerite că păment ca mi bordeile.

N'avemă nimică de doritu de la strâini nici nentru păstrarea vinăl. Pivnițile noastre că xrăbele lor vele făcăte la o adâncime atât de mare cât temneratăra să ging neclintită, nu numai păstreasă dară mi îmbunătățeute vinările noastre.

Păstrarea frăctelor, a merelor mi a nerelor în cătimi mari se fave în zemnițe; însă nentru aprovisionarea unăi menajă ne earnă kredemă că amă păstea adonta dălanările vele că săltare mici mi multe, aflate de Dombasle mi ne a cărora deskriere o vom da-o. Damele noastre, ca mume de familie, vor găsi în aveastă narte a păstrărei o adevărată păstere kare le fave a domni în kasa lor rândăiala, ekonomie, tiknita bieguire mi feriuire. Aveste bunări se dobândesc prin bâna ginere a menagiăl, prin căutarea de căxnie, de grădină, de libezi, de leacări de kasă mi prin păstrare tătăror lăkrărilor adăse în kasă.

Sfârșând zicemă că în păstrarea prodăctelor, stăpâna de kasă vea bună are nartea vea mai întinsă; fiind-că de la îndestălarea kasei că vele adănate de ne din afară de către bărbatăl vel xarnică mi de omenie aiărnă toată feriuirea.

Păsterea natărei în pivnițe.

Nici o indăstrie nu este mai greă de esercitată mi mai sănsă la nerderi de tot soiăl de cât aveea a căltivatoriăl. Toate nerderile mi toate greătățile vinu de akolo că în prodăverea agrikolă natăra ie nartea vea mai însemnătoarie. Nimik nu se noate prodăve în agrikăltură fără de konkărsăl natărei. Natăra, prin toate păterile sale, aplătă sau strikă lăkrările căltivatoriăl. Natăra este atât de puțin cănoscută, cât nici până astă-zi căltivatoriăl n'a pătut afla kinăl ca kare se întrebuințeze în folosăl indăstriei sale lăkrările vele bune mi folositoare ale păterei, ba ănkă nici ne avela de a înlătura sau de a skăna de avele rele Aveastă neutiință adăve nagăba vea mai simțitoare mi adese ori zădărnicește toate lăkrările căltărei, nerzindăse tot-odată mi folosăl kanitalăl mi al mănchei căltivatoriăl.

Căltivatoriăl prodăve plântele mi bitele că ajătorăl stihiilor pământăl mi ale verăl. La ăn snik de grău se vere: 1-iu ca semința să aibă kolgăl, germinile, bine păstrată; 2 pământăl în kare se arănkă semința să fie bine pregătit; 3-le ămezeala în pământ trebăe să fie nici prea mălță, cânci atânve semința pătrezeșce, nici prea pțin cânci atânve semința se ăsăkă mi nu resare; 4-le căldura să fie potrivită, cânci fiind mălță semința se ăsăkă mi kolgăl ei arde; 5-le aerăl să fie adănat în ogor, cânci în deșert nici ăn germine nu încolgește; 6-le oksigenăl din anț mi din aer, din materiile biezătoare mi nebiezătoare să fie în măsură căpâinoasă, cânci altmintrele tânăra ființ nu poate nici încolgi, nici krește; 7-le azotăl, kare xrănește fiinga în cătime măsurată, ging bieaga mi o înlesnește; însă fiind prea mălt o stinge; 8-le karbonăl fără de kare plânta nu se poate xrăni; 9-le

lămînă fără kare nlănta se bestejeaute, se îngălbenemte mi moare; 10-le, întănerikă fără kare misterioasa îńkolgire nă se nrodăve; 11-le, elektrivitate; 12-le magnetismă, mi kăte alte elemente natărale, mi ănkă kăte alte kombinări de elemente nekănoskăte nănă akăm. Ear anoi emită germinile din nămănt are o neboie de elementele din nămănt mi de avele din klimă ată de mare kăt de nă bor fi toate faborabile, de la înveniătăl bigeĭ nănă la renrodăverea eĭ, kare este aktăl avel maĭ nenătrănsă de mintea omeneaskă mi avel maĭ însemnat ve se kaătă, anoĭ toate keltăiélele mi ostenelile kăltibatorĭălăĭ se zădărnivcskă.

Nămaĭ kănd natăra ajătă ostenelile kăltibatorilor nrin lăkrarea bine-făkătoare a tătăror năterilor eĭ, nămaĭ atănvĭ kăltibatorĭăl noate ajănge la skonăl indăstrieĭ sale, kare este de a dobăndi atăte nrodăkte, kăte se ver nentră a'ĭ întoarve nă nămaĭ kĭeltăiélele făkăte în dobăndirea lor, dar mi nentră a'ĭ găsi în ele o resnlată a mănveĭ sale. Aveasta akăm toamna, fie-kare kăltibatorĭă o noate kănoaute. Toamna kăltibatorĭăl se băkără saă se întristeasă.

Dălve mi ferivită este toamna la tot kăltibatorĭăl karele a abăt norovire de a fi fost ajătat de natără în tot kărsăl anălăĭ; dar amară mi nenlăkătă este toamna nentră tot avel ve, dănă ăn an de kĭeltăiéle mi de ostenele, se bede intrănd în earnă kă serăvia la nragăl ămeĭ, kă magasinele demerte mi maĭ nresăs de toate kă nănga goală.

Krăgarea.

Omăl kaerle, în năterea inteligingeĭ ve ia-

dat Ziditorĭăl, este domnăl natăreĭ, omăl kemat de a kănoaute natăra, de a o deskoneri mi a o întrebăinga la îndestălarea tătăror trebăingelor sale, omăl are în sine o birtăte kă kare se noate lănla kĭar în kontra natăreĭ, kănd este vertat de agentele eĭ. Kă „krăgarea" (épargne) omăl se răzdikă neste toate tristele mi năgăbitoarele lăkrărĭ ale natăreĭ. Nivĭ o indăstrie nă are maĭ măltă trebăingă de a aveastă înaltă fantă băna (birtăte) de kăt avea a kăltibatorĭălăĭ. Aveasta, lăkrănd în sinăl natăreĭ, mi lănd în ajătorĭăl indăstrieĭ sale konkărsăl năterilor eĭ, adese orĭ bede nimivindse într'ăn singăr minănt toate nădejdiele sale, toate rodările ostenelilor sale. De aveastă nenorovire omăl noate skăna nrin marea nătere ve o are răsăditză în inima sa, nrin birtătea mănăitoare a *krăgăreĭ*.

Îngelenvĭănea nonorălăĭ nostră rekomandă oamenilor birtătea krăgăreĭ nrin borba; „Stringe banĭ albĭ nentră zile negre." Nimene altăl de kăt kăltibatorĭăl nă are maĭ măltă trebăingă de a ărma aveastă înbăgătără mănăitoarie; kăvĭ nimene nă este maĭ mălt esnăs la nerderĭ, la zile negre, de kăt kăltibatorĭăl. Timnările sănt năsigăre; mi kă toate aveste kăltibatorĭăl, kănoskănd bine aveastă nesigăranga, mi mtiind bine kă nă o noate kombate, este îmninsă de neboĭa xraneĭ sale mi a sovietăgeĭ, de a înkredinga lăkrările sale avesteĭ nesigărange, de a arănka semingele mi ostenelile sale în nămănt kă nădejde de a dobăndi ăn bine. Însă, de kăte orĭ nădejdele sănt nerdăte, de kăte orĭ în lokăl băkărieĭ severăm întristare mi

lakrimĭ, ші de къte orĭ în lokъl aвъgieĭ ne trezimъ kъ sъrъvia! În notriвa sъrъvieĭ ші a nъdejdelor amъgite nъmaĭ kъt *krъgarea* noate da kъltiвatorĭъlъĭ noterea aveа de kare are neвoĭe nentrъ a se lъnta ші a se gіné în timnъrĭ grele.

Snre a skъna de sъrъvie, snre a nъ'ĭ nъsa de timnъrile vele rele, ші snre a nъ se sgъdъi în nъdejdea ші kredinga sa, kъltiвatorĭъl a fъkъt a se înfiinga în gerile vibilisate *„sovietъgĭ de asigъranгie* în kontra tъtъror nagъвelor kare въntъĭeskъ lъkrarea nъmъntъlъĭ. Aveste sovietъgĭ aъ dat вirtъgeĭ de krъgare o înъlgare вrednikъ de doringele vele maĭ ferbingĭ ale omъlъĭ ші ale întregeĭ sovietъgĭ.

În aштentarea de a se înzestra agrikъltъra noastrъ kъ toate aшezъmintele ve nъrved din nrinvinĭъl asoviaгiъneĭ, kare karakteriseazъ în vel maĭ înalt grad o sovietate vibilisatъ, rekomandъmъ kъltiвatorilor nostri вirtъtea *krъgъreĭ*, вirtъtea de a nъ keltъi într'o zi tot ve kъштigъ vineва într'o sentъmъnъ.

Magasinele de reserвъ in sate

În istoria вekie вedemъ la Egintenĭ вirtъtea krъgъreĭ aплikatъ nentrъ sъbsistinga nъblikъ. Kъnd Faraon a nrevъzъt linsa ші foametea ve era sъ kazъ asъnra Egintъlъĭ a lъat în kъrs de ueante anĭ mъnoшĭ, nrisosъl nrodъktelor ші l'a krъgat ші aша a skъnat nonorъl de foame în anĭĭ veĭ nerodigĭ.

De aveastъ nreвedere sъteniĭ ші kъrmъitoriĭ nostri n'aъ neвoĭe a fi înшviinгagĭ nrin вisъrĭ ші вedeniĭ. La noĭ nerodirea, ka ші rodirea nъmъntъlъĭ, este ъn reз saъ ъn bine obĭvĭnъit, o regъlъ nestrъmъtatъ a natъreĭ. D'aveea se kъвine a nъne la onarte o kъtime de nrodъkte kъlese în anĭ veĭ rodigĭ, snre a aвea o krъgare kъ kare sъ ne ajъtъmъ în anĭĭ veĭ nerodigĭ. Aveste nrinvin s'a kъъtat a se aплika în sate sъb regimele regъlamentъrĭ organik. Însъ, nivĭ kъtimea verъtъ de lege nъ este îndestъlъtoare, nivĭ legea, kĭar aша kъm este, nъ s'a aплikat kъ toatъ skъmnъtatea ші kъ tot interesъl ve a trebъit sъ nъĭe oameniĭ nentrъ assigъrarea indestъlъreĭ nъbline a nonorъlъĭ.

Zivemъ kъ kътъgimea verъtъ de lege a fi nъsъ în reserвъ nъ este îndestъlъtoare; nentrъ kъ fie-kare sътean este îndatorit a nъne în komerъl de reserвъ jъmътate mergъ de norъmb ne tot anъl. Aveastъ kътъgime вa trebъi sъ fi nъsъ în magazinъl de reserвъ în kъrs de zeve anĭ de fiekare sътean, snre a nътea fi îndestъlъ al skъna de faame în kъrsъl ънъĭ singъr an; kъvĭ nentrъ a se nътri ъn om într'ъn an are trebъingъ de vinvĭ merge de norъmb; ші de вa aвea femeĭe ші konĭĭ nъ'ĭ ajънge nivĭ 10 merge, aша kът sътeanъl, dъnъ legea de astъ-zĭ, вa trebъi ka sъ adъne la reserвъ în kъrs de 20 de anĭ ka sъ aibъ skъnare într'ънъ singъr an! Ili anoĭ în avest îndelъngat timn de 20 de anĭ sътeanъl nostrъ este de maĭ mъlte orĭ vertat de nerodirea nъmъntъlъĭ, fъrъ ka magazinъl de reserвъ sъ'ĭ noatъ fi de вre ъn mare ajътorĭъ. De aveea ші elъ nъ se reasemъ în dъnsъl, ші nivĭ fave aveea ve se kъвine ші trebъĭe sъ fakъ nentrъ ъmnlerea lъĭ.

În Basarabia aneksatъ Moldoвeĭ, koloniele aвъnd komъna вine organisatъ aъ ші magaziile de reserвъ în starea vea maĭ înfloritъ. Fie kare ko-

lonistă de parte bărbăteaskă trebuĭe să depună în magasinele de reserbă kăte ună vetfertă de sekară, ui kăte jumătate de grăă. Aceasta s'a dobenditŭ a fi o kăt̆ăgime îndestălă. Kolonistiĭ n'aă suferit de lipsă de pâne, ba ănkă din puĭnea ce nu a fost nevoĭe a se konsuma s'a adunat în banka komercială din Odesa o sumă însemnată de banĭ. Kolonistiĭ aveaă la trecerea lor sub stăpânirea Moldoveĭ, în 30 martie 1857, un kapital de unus în bankă de 263,761 ruble, ui o proviziе în magasine de 30,024 vertferte de pâne pentru o populaţiune de 24,238 suflete parte bărbăteaskă, ui 22,803 suflete parte femeĭaskă, ui loksitoare în 40 de sate. Subsistinţa dar a aceste populaţiunĭ este asigurată în kapitalurile aruncate la bankă ui în magasinele de reserbă pe maĭ multĭ anĭ nerodiţĭ, ui kiar de s'ar ui urma în uir unul după altul acelaşĭ anĭ reĭ.

Kulesul ui păstratul kartofelor.

În Englitera kartofele vin de semănat se kuleg maĭ 'nainte de a fi kă desăvârşire koapte; car viel-i-alte se kuleg după ce s'aă kopt, adekă, după ce s'aă uskat frunzele ui koceniĭ lor: luknu ce se întâmplă pentru vele saratine maĭ timpuriŭ, ear pentru cea maĭ mare parte akum în brumărel. După ce s'aă uskat frunzele ui kocenii kartofelor, cle nu maĭ kreskă în pământ ui această învetare se numeste kontul kartofelor. La ibirea acestuĭ semnă kartofile trebuĭeskă kulese, kând în zadar remân se maĭ amtente. Unii din kultivatorĭ nu auteaptă kontul kartofilor, ci le kulegă ne la sfârşitul luĭ biniver ui akum în brumărel, îndemnaţĭ fiind la aceasta, saŭ de nevoĭa ce aŭ pentru păstrul kartofelor în kare trebuĭeskă se seamene grăă de toamnă, saŭ de brumele vele dese ui de rărele, saŭ ui de frikă ka să nu 'ĭ apuce ploile ui alte vremurĭ ce de akum înainte se auteaptă să vie, ui kare i-ar împiedeka de a face strinsul după kum se kuvine.

La kulesul kartofelor kăutăm ka timpul să fie uskat ui păstrul să nu fie ud; ui tot-d'auna învecem a kulege mai 'nainte de a da gerul, ka apa să nu pe apuce ui aceasta ku kartofele în pământ.

Skosul kartofelor din pământ vere mare kĭeltuĭalŭ, multă xârniţie ui bugare de seamă. Sure a interesa pe manufacturi ka să facă această treabă după kum se kuvine, ui să nu lase kartofle nedesgropate saŭ nestrinse, ntem urma ui noĭ aceea ce face Thaer vel maĭ împuţat ui maĭ mare kultivatoriu al Prusieĭ: aceasta kăutând nu numaĭ folosul seŭ, dar ui avelor ku karĭĭ se slujía, da manufacturilor în lok de banĭ kartofle kăte una din 9, 10 saŭ 12. Ku această plată manufacturii agoniseaŭ kartefle de mânkat pe earnă ui luknul se face după kum se kuvine. Această măsură împrejmuitele a fi puse în lukrare de toţĭ kultivatorii ce nu kaută a kalici pe geranĭ, ui maĭ ales de aceĭ ce lukreazŭ kartofle pentru belniţile vele marĭ ku aţiunea manufacturilor geranilor.

La kules în geara Nemţaskă se înlesneste foarte mult lukrarea prin întrebuinţarea unui plug, kare skoate din pământ într'o zi atâte kartofle kât 12 oameni trebuiesk numaĭ ka să le stringă.

Oameniĭ skot kartoflele din nъmъnt ші kъ хъrleцъl ші kъ sana, dar maĭ nimerit ші maĭ rъnede kъ o kanцe de vele kъ treĭ krъkъnĭ. Kъ aveasta bъrbaцiĭ le smъlg, ear femeile ші bъĭeцiĭ le alegъ ші le kъrъцъ.

Dakъ kartoflele se bor skoate ne ъn timn ъskat, atъnve se notъ strinцe ші kъra kъ kovъцele la xarabale, snre a fi dъse la цireadъ; însъ dakъ se ва întъmnla ka nъmъntъl sъ fie ъd, atъnve kartoflele trebъĭeskъ sъ remъĭe kътева oare întinse ne ogor snre a se sвънta, ші nъmaĭ dъnъ ve se bor ъska nъцin bor trebъi sъ fie kърate ші klъdite în цireadъ.

Нrin toate kinърile, ve se obivĭnъĭesk înfelърite lokъri nentrъ nъstratъl kartoflelor, nъ se kaвtъ altъ de kът a le feri de цer ші a le îmnedeka ka sъ nътrezeaskъ. În kъltъra vea mikъ sъ nъstreazъ kartofele în zъmnive, nъmaĭ kът aveste sъ fie aerate ші sвънtate bine. În zъmnik se not klъdi kartofele în grъmъzĭ ші de ъn stънjen de groase, fъръ nivĭ o frikъ, maĭ ales dakъ nъ bor fi jilaвe. Ъша zъmnikъlъĭ sъ astъnъ bine ші kъnd se deskide sъ nъzeште ka sъ nъ resbatъ frigъl kare fave sъ degere kartoflele.

În kъltъra vea mare, ънde se adънъ foarte mъlte kartofle, se obivĭnъĭeште a le nъstra nъindъle în цirezĭ akonerite kъ o nalъ de nъmъnt ka de o nalmъ ші nънъ la dъoъ de groasъ, ші aша kъ aveastъ mъsъръ se onreште resbaterea цerъlъĭ în grъmada kъ kartofle. În цirezĭ kartoflele trebъĭe sъ se nъĭe ъskate bine, kъvĭ de вor fi jilaвe, nъ notъ sъ skane de nътrezire. Ne temem de nъtrezirea kartoflelor kъ atъta maĭ mъlt kъ kът ші цirezele вor fi maĭ largĭ; de aveea se kъвine, maĭ ales kъnd kartoflete вor fi kam jilaвe, a fave цirezile îngъste, de 4 nalme vel nъцin.

O însemnatъ îngrijire este aveea de a fave ne kъlmea цirezeĭ oцeagърĭ; ші kъ kът вor fi kartoflele maĭ nъцin sвънtate kъ atъta maĭ dese se вor fave ші aveste oцeagърĭ. Dakъ toamna ва цiné kъ timnъl frъmos ші kald, dънъ ve s'aъ ашъzat kartoflele în цireadъ, oцeagърile вor remъné distънate ші nъmaĭ kъnd ва fi цer вor sta kъ desъвъrшire astънate. Цirezile se вor verka des, mirosъndъsъ boarea ve esъ ne resъflътorile oцeagърilor, ші kъnd aveastъ boare ва fi grea ші ва mirosi a dosnit, a mъved, atънvĭ îndatъ se вor distънa oцeagърile sure a resъfla kartoflele, kъvĭ din linsa avesteĭ nъzirĭ kъ bъgare de seamъ toate kartoflele вor nътrezi.

Нrodsktsl. Rodirea kartoflelor este foarte felixritъ, dънъ o mъlцime de îmnreцiърърĭ; însъ kъnd sънt lъkrate bine, ea noate sъ fie de 20 la ъna ші sъ easъ dintr'o falve ші 300 de merце. Oare kare soĭърĭ ve sънt anoase ші nъцin xrъnitoare not sъ arънve foarte mъlte merце; aша am въzът la Flъmънzĭ nimte kartofle anoasъ, ve se skotea la ивealъ kъ mare falъ, nentrъ mърimea lor, însъ kare nъ rъsnъndéъ kъ bънътatea la alte soĭърĭ maĭ mivĭ ve arънkъ maĭ nъцin însъ kare sънt îndesate ш xrъnitoare, ші, nrin ърmare, daъ maĭ mъlt snirt, ші sънt maĭ fъinoase ші maĭ bъne de mънkat de kът avele marĭ ші anoase, kare sънt rele.

Kalesul ui nastratul sfeklelor ui a morkobilor.

Sfeklele ui morkobii not s̆ rabde la ger mai bine de kăt kartoflele, urin urmare, se not kălege ui mai tărziu.

Skosul morkobilor ui a sfeklelor se fave kă vea mai mare ĭşualъ ui eftinătate kă ulugul kare dъ afarъ aveste rădăvinĭ; munvitorii le rătează de frunze ui le lasъ kăte-ba oare ne ogor sure a se spănta, însъ sfeklele sъ nu stee mult la soare, kăvĭ înkălzirea aveasta le este urinmejdăioasъ, năstrănd'o năn̆ ve aflăndu-se înădăuite în ţireadъ o skot ui aua nutrezesk; de aveea sъ se stringъ mai bine fiind jilabe de kăt sъ stee ka sъ se soreaskъ. Morkobii ui sfeklele se năstreazъ tot ka ui kartoflele; însъ morkobii nutrezesk mai degrabъ ui mai lesne de kăt sfeklele, ui nentru aveea ţirezile trebuieskă sъ fie ui mai îngăste de kăt natru nalme.

Urodsktsl. În nămənturile vele bune se noate dobăndi mult de o mie de merţe de sfekle dintr'o falve de nămənt lukratъ bine, ui mai atăta de morkobĭ. Aua dar sokotind kъ esъ dintr'o sută de okъ de sfekle 5 okъ de zaxar, bom aşea dintr'o mie de merţe adekъ din 10,000 de okъ de sfekle, 500 okъ de zaxar.

Desure Bite.

Nimik nu este mai brednik de lsat în bъgare de seamъ ka bitele. Avestea nentru Romănia sunt nu numai cneltele avele urin kare kănătăm banĭ de ne earba de ne nămənt, de ne făn, naie, străjenĭ, braxъ ui alte rodurĭ ale năməntulĭ, dar ui avele urin kare lukrăm năməntul, kărăm noboarele, ui mai ku seamъ urin kare înoim ţearenile înbekite. Romănul utie kъ toloaka, nărloaga, bătătura sunt mijloavele urin kare se înoesk înbĭekitele lu ogoare. Grănele se fakă ku atăta mai rodite ku kăt năməntul înbĭekit se ba tolovi mai mult ui mai bine. Nimik nu se nerde în fire, de bom kăuta reă de nămənt ui de bite, ui aveste reă ne bor ulăti ostenelele noastre. De bom da nuţin, bom dobăndi nuţin; ear de boim a ne folosi mult, anoĭ mult trebuie să ne ui îngrijim mult de bite; kăvĭ dakъ tot ne bom folosi fărъ ka sъ dăm ui năməntulu ui bitelor mukar oare kare îngrijirĭ dunъ timpurile de astăzĭ, atunve „noĭ bom mănka aguridъ ui dinţiĭ fiilor nostri se bor strenezi.“ Ne kănd mai tot năməntul Romănieĭ era lăsat sure kreuterea bitelor, ne atunve romănul rumnea ivĭ ui kole kăte o bukatъ de ţelinъ, ui semănţa arunkatъ într'un asemine nămənt giftuit de bagla ve'i ară dat bĭekurile trekute, rodea atăta kăt trebuia ka sъ agĭungъ năn̆ la altъ pune nuxъ. Însъ ne avel timn bitele romănulu din numeroasele sale kărdurĭ, virezĭ, xergeliĭ ui turme aduveaă însemnate folosurĭ.

Astъ-zĭ lukrurile s'ară skimbat, noĭ kuleţem atăta roadъ kăt sъ ne fie de agĭuns ne kăţĭ-ba anĭ, ui munvim de ţinem ku dunsa ne alte neamurĭ, urekum odineoarъ le ţineam numai ku karne. Astъ-zĭ murim ţearenile ui îngustăm suxaturile, favem mai multe grune ui numerul bitelor noastre din ve în ve tot mai mult skade. Astъ-zĭ

toate soiurile de vite s'aŭ strikat: astъ-zi s'aŭ sъit ureuъl nъmъntъlъi ui nъmaĭ întru kъt ne ulъteute fiinъl ui nъuъnea ne sunt adukъtoare de falos. Astъ-zĭ neguitoria vitelor merge ku nagubъ, trebuie dar kъltivatoriъl sъ se miute din xъugauъl urmat nъnъ akum în kreuterea ui uinerea vitelor.

Ernativile.

Kъt este de minunatъ ui de înueleautъ uraktika agrikolъ a uereĭ noastre se vede din disnosiuiunile ve s'aŭ statъrnivit în ernatikъl vitelor! Kъnd ъui înkinuĭeute vine-va frigul vel mare al ernilor noastre, se kunrinde de milъ de vitele ve netrek afarъ ju uer ui ninsoare, esnuse la toate intemneriele vele maĭ auere ale erneĭ. Îngrijorarea de kruda noastrъ nenъsarea, nentru vitele ve ne daŭ atъt de însemnate foloase, konrinde maĭ ales ne tъnъtъl agronom ve vine din streinътate unde a vъzut fukute nentru vite klъdirile vele maĭ frumoase ui unde vitele sunt atъt de îngriuite kъt nivĭ zilnikъl sъvelat, neriet ui uters nu le linseute. Aua simueamŭ ui eŭ ku vre o 20 anĭ maĭ în urmъ, kъnd sosind în uearъ ku multe învъuътъrĭ agrikole ui noiŭ zive ui ku maĭ multe fumurĭ, mъ treziiu disbrъkat de xaĭnele nouъ ve 'mĭ fъkusem la Haris ui mъ nomeniiu transnortat la Viioara, unde fostъl domnŭ Mixaiu Sturza avea adunate vite aibe nentru a îmbunътъui soiul ui nentru a sneukla ku ele, ui unde mъ numisъ uristavŭ de vite ku 60 leĭ leafъ ne lunъ! Din înaltъl strъjuitelor mele nъluirĭ ui nъdejdĭ de norokŭ ui de onorurĭ mъ nomeniiu arunkat în mizlokъl nustietъuеĭ.

Dar tokmaĭ aveasta este ave ea kare m'a înlesnit a kunoaute nraktika uereĭ.

*F*averea ernatevilor a fost ъntъĭa mea întverkare în viaua nraktikъ ui, notŭ zive, ъntъĭa întinъrire de adunkъl resnekt ve am dobъndit nentru nraktika agrikolъ a uereĭ. Kъltivatoriъl nraktik multe kъt de nerikuloase sunt nentru vite vijъliele ui furtunile erneĭ; de aveea el kautъ lokul vel maĭ bun nentru ernatikъl oilor ui le aueazъ în vъguunile nъmъntъlъi. Ne faua nъmъntъlъi gъsemte vineva multe ui nenumerate lokuuoare, unde vitele se not adъnosti ui unde not sta anъrate ka ui kъnd ar fi în nъuntrul velor maĭ frumoase klъdirĭ. Este în adevъr o iskusinuъ vrednikъ de însemnatŭ a kъltivatoriъlъi nostru de a aleue lokul ernatikъlъi, în kare vitele se fie anъrate de urin toate nъruile de kruzimele erneĭ. La lok de dosŭ, kum zik ueraniĭ, se fakŭ nerdelile stuxuite nentru ereatikъl oilor, kare sunt anъrate ne din toate nъruile de tъlburъrile stixielor. Nentru vitele kornute, kъltivatoriъl kautъ ne lungъ lokul îndemъnatik ui nregътit de fire înadins nentru auezatul tъrlelor ui adъnътtori, ui vere ka ele se fie în anronierea vea maĭ mare de tъrlъ. Nerdelile nentru vitele kornute se faktot din stux sŭŭ rogos; însъ ele trebuie sъ aĭbъ treĭ table numaĭ, ui aveste se konuentreasъ ka treĭ arinĭ într'unŭ singur kolu, kare se aflъ în mizlokъl tъrleĭ. Ku aveastъ simulъ klъdire, nraktika agrikolъ a uereĭ noastre nrevede viitorul ui iea mъsurile vele maĭ nimerite nentru a nu se aduve vreo suferinuъ vitelor. Aveste treĭ nerdele ale tъrleĭ daŭ o foarte bunъ adъnostire vitelor. Din orĭ-ka-

re narte ar bate bунtul, bitele sunt asigurate de adunost; kuvi bitele dупъ skimbarile bунtului se daў în dosul a унei din vele trei nerdele; ши nivi kъ trebuieskў маї mult dar nivi маї nuцin de kut trei nerdele.

Пentru biцъi se fakў biцъlъrii de nuiele kъntunite ku stux ши akonerite, în formъ rotundъ saў маї bine în natru kolцuri. Asemine se fakў ши nentru kaї шuri akonerite ши tot-d'auna lungъreцe ши înguste ku anъrare desure вunтul de nord. Însъ toate aveste bucъi ale omului sunt ne însemnate ne lungъ avele fukute de naturъ în înduieturile nъmунtului, ши toatъ iskusinца noastrъ stъ întru a alege ne vea маї notrivitъ de a da o adunostire bunъ bitelor în tot kursul erneї.

Adъunatul bitelor.

Ana nu xrъneute vi numaї îndemъncasъ mistirea. Vine ши tie dakъ ximia saў маї bine fisioloцia nu ва doвedi într'o zi kъ ши ana xrъneute, multe arъtъri ale ши iinцeї ne fak a sugera o deskonerire în aveastъ nribire. Ana xrъneute orї nu xrъneute destul kъ noї ши timў kъ маї mult rabdъ, маї multъ nevoie simte omul ka ши bita de sete de kut de foame. Ana bunъ de beut este avea limnede, fъrъ kolor, fъrъ miros ши uшoarъ. Eatъ însuшirile ve kustъ kultivatorii în anele vele ve sunt bune de beut. În anъ sunt multe materii kare le fak bune saў rele de beut ши kare aflundуse în mare numer sunt vъtъmъtoare însuшi sunъtъцeї. Kultivatorii nu aў kund se fie ши ximivi sure a kunoaute materiele ve sunt tonite în anъ; însъ ne

lungъ însuшirile ve arътarъm маї sus kъ trebuie sъ se gъseaskъ într'o anъ bunъ de beut, kultivatorii kustъ ka aveastъ anъ sъ ши fierbъ bine legumurile, sъ toneaskъ sunonul, ши kund ва fi nusъ la fok sъ skoaцъ klъbuvi. Ana kare nu цine la aveste nrobe nu este bunъ de beut ши nu este nriitoare bitelor.

Kalul se adanъ de duoe orї ne zi, însъ ana sъ nu fie foarte reve, маї ales kund kalul este ostenit ши asudat.

Bitele kornute se duk kute de duoe ши de trei orї ne zi la adunътoare. Earna însъ nrodувurile trebuiesk sъ fie distunate ши noantea; kuvi aveste bite earna se trezeskў totў-d'auna la ora xotъrътъ, ne la mezul nonцeї, ши sъ duk de beaў anъ.

Oaїea bea foarte nuцinъ anъ, ши earna маї mult notolemte setea eї ku omut. Oaїea este lakomъ de anъ, de aveea nu trebuie lъsatъ sъ bee anъ multъ ши nu trebuie dusъ la adunat de kut dunъ ve s'a xrunit bine.

Ana de isboare, fiind vara reve ши earna kaldъ, nu este nriitoare bitelor ostenite.

Ana de nuцurї ши funtuni маї'nainte de a se da bitelor trebuie sъ stea kute-ва ore în ulуve ka sъ se aereze.

Numaї ana de rъburї ши nъrъie, kare se aereasъ în kursul eї, este bunъ de dat la bite în orive timn.

În deobute ana de eazurї este foarte nriitoare sunътъцeї ши маї ales bitelor ve sunt nuse la ingrъшat.

Boiĭ de negoţ.

Boiĭ de negoţ, ce s'aŭ cumpărat din timp ši aŭ făcut arătare de toamnă, se pun acum la îngrăşet, ca apa dupe cum vor fi de slabĭ, peste jămătate de an saŭ peste un an, să fie îngrăşaţĭ, dupe şi vânduţĭ. Boiĭ ce aŭ să fie îngrăşaţĭ pe scurtărĭ se ţineazĭ la tărle, saŭ se pun la grajdĭurĭ şi unde se pun la îngrăşet şi pe brazĭ. În orĭ care întâmplare, prin avestĭ boĭ, ce se pot îngrăşa dupe cum se va pune şi altiatorĭul, se prifave fănaţ şi alte rodurĭ a le pământului Romînie în carne, seŭ, pe care însuşi negoţiătorii avestĭ vĭĭ le duc, mânaţĭ de cultivatorĭ, de se vând şi pe sine şi pe prodúctele pământului pereĭ. La vente earmaroave se duce cultivatorĭul romîn. Apa pentru vel de'ntâĭ se hotărăşte la Peşta ca să fie akolo de 12 martie. Din toate drumurile, avest de earnă este avel maĭ greŭ, fiind că vitel e merg numaĭ pe fân şi keltuĭéla se rădikă la 1 ½ galben de vită, în timp ce avele vărative sunt maĭ uşoare, şi nu se rădikă la maĭ mult de un galben de vită. Earmarokul al doile este la Vaţĭ kare vine după treĭ sentămînĭ de la vel de'ntâĭ al Peştei. Pentru al treile earmarok de Keşkemet se hotărăsk vitele la 1 iunie. Pentru al patrule se hotărăsk la 15 iunie şi se duk la Peşta. Pentru al cincile la Notkata se hotărăsk la 15 iulie. Pentru al mesele la Vaţĭ se hotărăsk la 15 august, şi pentru al ventele, kare este earmarokul de toamnă al Peştei, se hotărăsk vitele la 14 septembrie.

Vaĭ de cultivatorĭul pereĭ noastre când

pleacă fără se ştie a se putea la earmaroavele aveste arătate, şi unde kată a se desfave de vite, şi prin urmare de prodúkte. S'aŭ trekut timpul de a se maĭ ţinea cineva fără astă-zĭ, ka kă zece anĭ în urmă, când se da pe o vită două, treĭ şi până la cincĭ galbenĭ, şi când se da pe o moşie una sută de galbenĭ: astăzĭ după 6, 8 şi 10 galbenĭ pe vită, şi pe moşie 500 de galbenĭ, va trebui să se fereaskă ka de fok de ţetnarile Bienĭ, călme aţĭnsă de mulţĭ negoţiătorĭ ce s'aŭ sfătuit în avestĭ de peurmă anĭ.

Din toate bilele, a kărora kreştere şi ţinere trebuĭe făkută după alte kinurĭ maĭ eftine de kătvele obicĭnuite, numaĭ kât oaĭa a remas kare ţinkă maĭ aduce folosurĭ şi a kăreĭa viitorime este mare, Kă după sentămînĭ până la Simedru se taĭe toate oile bătrâne şi avele grase vânzându-se la saxana; asemine akum se taĭe aivea în parĭ şi bitele vele marĭ şi kare nu sunt strinse pentru a fi duse îngrăşate neste xotar.

Paĭele.

Paĭele slujesk şi la auternutul şi la nutreţul bitelor. Paĭele în Romînia se daŭ la vite numaĭ când este timpul tare, adekă obicĭnuit până la Boboteazĭ. Nu este îndoĭală kă paĭele, de şi aŭ nuţin nutreţ în sine, totuşĭ sunt folositoare pentru sănătatea tuturor soĭurilor de vite. Xrănind o vită kă paĭe, nicĭ nu o îngrăşem, nicĭ nu o nutrem nune la munkă; ci dar numaĭ kât o ţinem kă zile: lukru ce numaĭ sănătăţĭlor folosăşte, ear nicĭ de kum ţintirilor unuĭ bun cultivatorĭu.

Aua la kaĭ se dъ fъn, obъs ui naĭe, kare ns trebsĭeskă xъksite, snre a ns'ĭ sili sъ mъnъnve nrea mslte; însъ dakъ în lok de obъs se sor da kailor grъne mslt maĭ xrъnitoare, ksms'ĭ bobsl, sekara ui altele, atsnve în srlsĭala avestor grъne este de folos a se sne naĭe xъksite. Hrivina nentrs kare obъssl este o xranъ notribitъ nentrs kaĭ, este aveea kъ într'o msssrъ xotъritъ obъssl ns ksnrinde nrea mslt materie xrъnitoare ui ks aveasta se notribeute ks nsterile mistsitoare a le kailor. Kailor ns li se noate da grъne kare într'o msssrъ xotъritъ ksnrindă maĭ mslte nъrцĭ xrъnitoare de kъt obъssl, fiind kъ atsnve adsk vъtъmare kailor. Snre a înlъtsra sminteala aveasta se amestekъ naĭe xъksite ks grъne srlsite, ui se fave o xranъ, kare de ui este în mare kъtime totsuĭ nъrцile eĭ xrъnitoare ns sent nivĭ de ksm snorite.

Naĭele ns sent toate deonotrivъ de xrъnitoare, ui de le som alъtsra ks fъnsl, som sedea kъ s-neĭ site, snre a fi xrъnitъ aua de bine ka ks sna sstъ de okъ de fъn, trebsĭe a se da 214 okъ de naĭe de obъs, 265 okъ de naĭe de orz, 333 okъ de naĭe de grъsă ui 666 okъ de naĭe de sekarъ. Dsnъ sokotinца ksltibatorilor nemцĭ, sъ nsn în srmъtoarea rъndsĭalъ naĭele, dsnъ nsterea ve aă de a xrъni învenъnd de la vele maĭ xrъnitoare, aua: 1, vele de meĭs; 2, de norsmbă; 3, de linte; 4, de mazъre; 5, de bob; 6, de ranицъ; 7, de orz; 8, de sekarъ; 9, de grъsă; 10, de obъs, ui 11 de xriukъ

Naĭele în mslte loksrĭ se daă tъĭete ks o mauinъ nsmitъ *taĭe-naĭe*, ka în Englitera, Цermania, Statsrile-Ănite, ui sent folositoare sitelor ns nsmaĭ dъndslise amestekate ks srlsĭalъ, nrekam am arътat ui maĭ sss, dar ui îmnresnъ ks braxъ, ks kartofle, ks sfekle ui ks alte rъdъvinĭ, ba ънkъ ui îmnresnъ ks fъnsl. Dsnъ nilda Flandreĭ, toate aveste materiĭ xrъnitoare not sъ fie ferte la sn lok ui sent formъ de sanъ sъ fie date sitelor, kъrora li sent foarte nriitoare.

Xrana sitelor ks rъdъvinĭ.

Kinsl nrin kare se not цinea sitele ks ekonomie, adekъ, se not kremte eftin, se not xrъni bine, se not îngrasuea suor ui not sъ dee mslt îngrъsare nentrs nъmъnt, este întrebsinцarea rъdъvinelor în nstreцsl lor, adekъ: kartoflele, morkovĭ, sfeklele, nъstrъnanĭ, gsliele ui altele. Ks aveste din o falve de nъmъnt kanъtъ kъltibatorĭsl nstreц nentrs dsoъzevĭ ui treĭzevĭ de site, în timn ve avea falve de nъmъnt de ar fi remas în fъnaц, în mslte întъmnlъrĭ, ns ar aцĭsnце snre a erna nivĭ mъkar o singsrъ sitъ.

Îndatъ ve brsmele aă s emtezit kъmnsl ui erna s'a anroniét, kъltibatorii daă sitelor, ne lъngъ fъn ui naĭe, o mare kъtъцime de rъdъvinĭ.

Boiĭ ui savile not sъ erneze nsmaĭ ks 5 okъ de fъn ne zi, îndenlinindsle remъmiца ks naĭe, kartofle, sfekle, gsliĭ ui altele. Din toate aveste rъdъvinĭ, kartoflele ui sfeklele sent avele maĭ xrъnitoare mi se sokotemte kъ 200 okъ de kartofle saă sfekle xrъnesk atъta kъt ui 100 okъ de fъn. Morkovĭ fъrъ îndsoĭalъ sent maĭ bsnĭ nentrs sъnътatea sitelor de kъt kartoffele, însъ

sunt mai nuțin xrănitori. Nanii, ui năstărnanii sunt ănkă ui mai nuțin xrănitorî de kăt morkovii, kăvi trebuie mai 500 okă de aveste rădăvini sure a xrăni ne o bită kăt ku 100 okă dc făn.

Kartofiele fierte îngraușă mai bine bitele de kăt vele krude, ear aveste dați mai mult laute bavilor. Numai kartofiele fierte not să fie date bitelor ori ui kăt de multe, fără ka să le batăme sănătatea.

Sfeklele atăta sunt de roditoare ui de folositoare bitelor, kăt li s'ați dat numire de *providențiale* ui se întrebuințează la îngrășetul boilor, norvilor, la xrana bavilor ui a kailor. Dar ui teskobina lor, dunș ve ne a dat zaxarul, nu mai nuțin este folositoare.

Morkovii sunt tare bună nentru xrana bitelor, dar mai ku seamă nentru kai, mălzi, strujnivi ui tretini.

Aburnd vineva mai multe de aveste rădăvini le ba mesteka, le ba xăkui ui ku mult folos le ba da bitelor nuțumai sure a le kremte dar ui sure a le îngrășa.

Fănul.

Xrana obivinuită a bitelor noastre este fănul. Întrebuințarea lui se fave ku atăta de mare neorăndălalș ui răsină, kăt ernativile negremit trebuieskă să ne gie foarte skumn. În adevăr, ve se întâmplă în tărlile bitelor noastre? Akolo dăm fănul aua kăt jumătate să se mănănve ui jumătate să se kalve; ear anoi de mai urmeazș ninsoare saș nloaie, se nerde mai tot fănul. Aveastă răsină vere numai de kăt o stabilare, fiind kă astăzi ăi nasă tare mult unui kultivatorîș de fănul avela ve ku drozzevî de anî mai în urmă se kumpăra ku un nreu ne însămnat, în timn ve astăzi stogul emit din avea falve se nlătemte de la 4 nănă la 8 galbenî. În kultura vea mikă, nimik nu este mai folositorîș de întrebuințat akum deodată ka obiveiul urmat ne la xanurî, unde fănul se fave în norgii de mărime xotărită, ui unde ku norgiele să ui treve. Nrin avest kin stănănul utie ku lămurire sokoteala fănului, ui aua îmnedekă răulurea saș răsina ve ar ustea să sufere. În kultura vea mare mâkar akum deodată ar fi bine să se fakă esle, ku kare în adevăr mult folos se kanită de nu în altele, mâkar în kăutigarea avelui fân ve în tărle se kalkă de bite ui să nrănădemte fără de nivî un folos.

Grăunțele bitelor.

De bom nriui la grânele ve se seamănă în Romănia, îndată ne bom înkredința kă mai mult să xrăneskă bitele ku grâne de kăt ku legumî.

Între grâne a kărora nătere xrănitoare se sokotemte dunș rândălala următoare nentru oamenî: 1, orezul, 2, grâul; 3, norumbul; 4, sekara 5, orzul; 6, ovăsul; 7, xriuka, însămnăm kă tokmai avele mai mult xrănitoare nentru om, sunt mai nuțin întrebuințate nentru xrana bitelor, fiind kă din aveste numai orzul ut ovăsul se dați bitelor, kare kanită ui urlălalș de norumb ui tărigele ve remăn dela grenele mâvinate.

Noi în Romănia numai grâne lukrăm ui nentru xrana noastră ui nentru aveea bitelor. Ku toate

aveste mi grăunțele de legumĭ, adecă de bob, linte mi altele, sunt folositoare, pentru că ele în mai mică întindere de pământ rodesc mai mult de cât grânele, mi sunt, după cum zice Thaer, "lucrările vele mai însemnate ce le avem în klima noastră din toată împărăția plantelor.„ Așa bobul, despre care am mai vorbit, se întrebuințează în Englitera, Alzas mi aiurea în locul orzului mi a ovăsului, mi trebuie numai 35 oca de bob, sure a grâni o bită ca mi cu 100 oca de fân, în timp ce 41 oca de orz mi 57 oca de ovăs de abĭa ar agiunge pentru a grâni pe o bită ca cu 100 oca de fân.

Țărățele.

Cultivatorii romîni foarte mult se amăgesc în încrederea ce nu în țărățe; cari aveste nu sunt altă de cât scoarța semințelor care atâta grânele pe o bită ca mi țărățele ce eș de la ferestrău. Dacă sunt vreo grânitoare țărățele, aceasta însămire o capătă numai de la partea de fâinâ ce remâne în ele nesbătută de sită. Aflându-mă la odaia numită Ciioara, am dat zaxara la bite numai din țărățe o carnă întreagă; în acel timp un Kornarĭu Cășlarĭul mi'ădat novățuire că s'a sbat țărățele mi s'a capăt tot odată mi fâinâ pentru grana oamenilor mi zaxara pentru bite; aceasta amfăcu'o, însă slăbănoagele ăș simțit în curgerea uneĭ secțămâni numai negĭobia mea, cărĭ ele slăbeau văzând că okiĭ pănă ce am prins de beste mi am kontenit de a sbate țărățele.

De bună samă, de n'ar fi limba legată la bite

multe ne ar supune mi despre multe ne ar mustra. Noĭ însă în pribirea țărățelor nostem să nu le mai dăm când avem atâta de mare ekonomie ca să le grânim cu legumĭ mi rădăcinĭ, eftine de lucrat, îmbelșugate în rodire mi grânitoare, mi când mitim din perkare că țărățele nu sunt grânitoare decât prin fâina ce remâne în ele.

Toate grânele dau țărățe; însă numai acele a grâului sunt mai mult întrebuințate în România; ear bunătatea lor atârnă de la mulțimea de fâinâ ce remâne nesbătută din prisina lenevireĭ. De vom perne însă bine fâina, atunce țărățele ce remân nu adăuc nicĭ un folos la grana bitelor.

Măsurĭ pentru boala numită vĭerma bitelor.

Komitetul Sănătățeĭ, lucrând înmulțingare că s'ar fi iskat în principatul Moldoveĭ boala numită *vĭerma bitelor* (Löserdure), a împărtășit următoarele măsurĭ prin ținutarĭ, a cărora cunoștințe sokotesk că n'a cădea greș vetitorilor nostri.

1-iu Toate bitele satului unde s'ar ivi boala de 'ndată să se neriorisaskă sunt țăn, mi să fi se înkidă komunikarea că totul desure bitele altor sate, ka să nu se întindă reul mai mult.

2-le. Toate bitele bolnave să se osebeaskă îndată de avele sănătoase în osebit lazaret, unde se fie vea mai de aproape pribigere mi nazu a nu se amesteka cumva că alte bite, cărora ne lungă doktoriile cunoskute la asemene boale mi ublikate

nrin Foile Sътешїї No. 4 ші 5 din anъl 1839 *), sъ se пъzeaskъ ші kъrъцъnia între dъnsele ka sъ nъ se noatъ nriboli.

3-le. Къte bite din avele bolnave s'ar nriboli, sъ se osebeaskъ îndatъ ші sъ se пъnъ sънt înadinшї пъzitorї sure a nъ se amesteka niчї kъ чele sъnътoase, niчї kъ чele bolnave.

4-le. Orї къte bite ar neri de aveastъ boalъ

*) **Aчeste пъblikaцii sънt ърmътoarele:**

Jeakъpї feritoare.

Кънd ънkъ bita nъ este lobitъ de aveastъ linivoasъ boalъ, чеї maї înbъцацї beterinarї (aша se пъшesk doftorїї de bite) ъfътъesk ърmътoarele:

1) Sъ se iée ъn пътn nraf de a n g e l i k ъ.
2) Sъ se iée 40 dramъrї s o n o n.
3) Ъn пътn s a r e.
4) 150 dramъrї п ъ k ъ r ъ de kar.

Sz se amestevc la ъn lok aчeste toate пе sпъzъ de fokъ, ші din mirma avcea lъndъse o linrъrъ de masъ sъ se пъe пе limbъ la bita чea mare; ear чea mikъ nrimemte пе цїъmътate; toate însъ sъ se ънrъ la bot ші la koadъ kъ пъkъrъ: цinerea însъ în kъrъцънie ші snълarea biteї nrekъm ші naza de tot felїъl sure a nъ se amesteka între ele este чea maї bънъ feritoare doftorie.

Jeakъrї snpe tъmъdsipe de воалъ.

Sь se dee la bitele челе bolnave akrimї ші xranъ sъratъ, amijdirea ші beътъръ, nrekъm zeamъ de варzъ amestekatъ kъ anъ, alъat dosnit kъ beътъръ, oцet kъ sare amestekatъ în beътъръ.

Sъ se iée mere-пъdърецe верzї saŭ ъskate ші nisъndъsъ mъrънt sъ se dee biteї saŭ de aчeasta, saŭ amestekatъ kъ altъ a eї xranъ, kъ krъne de orz saŭ овъs (чe se зіче ърlъїalъ), sъ li se dee пе zi de dъoъ saŭ de treї orї într'o цїъmътate okъ oцet amestekat kъ ъn пътn de sare, beътъръ пе gът, saŭ ъna oka de anъ amestekatъ kъ шése dramърї oloiз

de bitriol, nentrъ aчele marї bite; ear чelor mivї пе цїъmътate, sъ se ънgъ kъ aseminешї nregътitъ akrъ anъ пе bitъ kъ ъn шътъiag de fънъ neste tot trънъl, ші la întъmnlare de a eї îndrentare, чe s'ar kъnoamte earemї din rъgъmatъl biteї, sъ i se dee xrънitoarea ърlъїalъ de orz ші altele de asemine nrekъm ші ърmътoarele doftorїї amare, kare adъk maї bънъ mistъire stomaxъlъї, adekъ:

Rъdъчinъ de Genцianъ (*Radix Gentianae*).
,, de Earbъ mare (*Radix Enulae*).
,, de Galangъ (*Radix Galangae*).

De aчeste doftorїї kъmпърънdъse la o sniцърie de fiekare bitъ къte treї dramърї nentrъ aчele marї, ear nentrъ aчele mivї пе цїъmътate, sъ se dee de dъoъ orї пе zi ърmънd aчeastъ mъsъръ. De ші lъsarea de sъnце din bitъ este omritъ de кътrъ beterinarї la aша boalъ, dar aша nrekъm nilda s'aŭ въzът ші în satelo Moldoвеї, kъ чele maї mъlte bite кърora li s'aŭ lъat sъnце din înчепът, îndatъ чe s'aŭ simцit bolnave kъ asemenea mъsъръ aŭ kъnoskът folos, orї în ърmъ lъsънdъse sъnце s'aŭ gъsit de strikъчїъne, de aчeasta ші D. doftorъl Xolцtreger aŭ înвoit lъsarea de sъnце nъmaї la înчепът nrekъm чerkarea aŭ dat dовadъ de folos.

*) Nentrъ bitele aчele nerite este neanъrat ka fiekare a kъї ar fi bita neritъ, dъnъ îndemънarea Iъї, de o narte din sat, la ъn lok nъsinos, sъ îngroane хoїtъl, într'o groanъ adънkъ de treї koцї, ші akonerikъ kъ цъrънъ bine bътъtъ kъ maїъl, ші sninъind deasънra lokъl, ka nъ kъmва kънiї saŭ norчїї saŭ alt dobitok sъ noatъ skърma ші skoate din aчel хoїt, ear anoї neile bitelor nerite, fie-kare lokъitorїъ, dъnъ izbod

mъkar de ші ar trebъi îngronate în пътънt kъ neї kъ tot, dar în nribirea strънчinърeї чe s'ar faчe lokъitorilor de a nъ se nъté folosi niчї kъ neile bitelor чelor nerite sъ вor jънъi îndatъ, ші хoїtърile îngronъndъse adънk în пътънt, neile se вor кърцi dънъ kinъl arътat în Foile Sътешїї No. 4 ші 5 din anъl 1839 *).

5-le. Чireada satălăĭ să se reredăeaskă de dăoă orĭ ne fie-kare zi ka, îndată ve s'ar găsi breo bită lobită de boală, să se dec în lazaretăl velor bolnave.

6-le. Dakă boala se ba bedea fărioasă mi omorătoare, să se keme îndată ne doktorăl denartamental să ne beterinar, sure a kibzăi mi însămĭ medikamentările mi măsările ve dănă mtiinga doktoreaskă le ar sokoti de kăbiingă.

7-le. Tokmaĭ dănă natră zile, dakă nă s'ă ibit boala la bitele kare era la nrenăs mi înkisă dănă novăgărele săs arătate, să dakă bitele închen earemĭ a mănka, be mi răgăma, atănve se not slobo i din aveastă karantină, ear nă maĭ'nainte.

8-le. În satele ne ănde s'ar ibi mi s'ar iska boala aveasta, să nă să fakă nivĭ dekăm earmaroave de bite, nivĭ să să sloboadă din satăl avesta br'o bită, nivĭ să între bite streine în sat să treakă nrin trănsăl.

9-le. Asemine să nă să taĭe în satăl molinsit nivĭ dekăm br'o bită mare, să măkar br'ăn

de kătră mazilăl răndăit, mi nămaĭ nentră aveasta dat săn nribigĭerea ănăĭ înadins dregător, ne fie-kare zi desure avele nerite este datorĭă a le înkredinga în a sa mănă, dănă kare anoĭ, nămităl are a le nane într'ăn nolobok kă lemie ames-ĭ tekată kă bar, mi giindăle 24 ore în avea lemie, le dă earem dănă izbod îa năstrarea lokăitorilor, fie-kărăia neile neritelor sale bite ka să le gie în nodăl kaseĭ, mi să le nae la bănt nănă ve ba avea boe de la isnrăbnivie a le nătea binde, să a le întrebăinga nrekăm ba boi. Însă măltmaĭ bine ar fi dakă avele neĭ s'ar nată nane sure băntărare în br'o mără singără mi îndămănatikă sure năstrarea a maĭ măltor neĭ dănă regăla maĭ săs arătată.

bigă, fără înboirea beterinarĭălăĭ să a doktorălăĭ de denartament.

10-le. Ădăl mi baliga bitelor lobite de boală să se ĭée kă nămănt mi să se îngroane măkar de doră naime de ădănk.

11-le. Togĭ kănii, karii bor fi mănkat din bitele nerite, trebăe să se îmnăute.

12-le. Toate vele de neboe nentră bitele bolnave mi nentră năzitorĭ să se adăkă nămaĭ akolo să se ĭée de kătră avemtĭ năzitorĭ, kare n'ăă boe să fie nivĭ într'ăn felĭă kă algĭ oamenĭ străinĭ.

13-le. Dănă învetarea mi kărmarea boaleĭ, adekă dakă în kărgere de zeve zile n'ă maĭ nerit nivĭ o bită, atănve trebăĭe să se kărgăaskă tare bine lokările molinsite mi anăme: dakă bitele molinsite ă netrekăt în grajdĭărĭ, să se snele eslele mi nodelile kă ănkron 1) mi gănoĭăl să se îngroane adănk în nămănt săat gănoĭă nroăsnăt de kal, ear dakă ă netrekăt bitele bolnave în okol, anoĭ să se răneaskă bine tot gănoĭăl, să să fakă grămăzĭ mĭ akonerindăl kă naĭe, să'ĭ să dee fok.

14-le. Mi năzitorĭĭ trebăĭe să'mĭ kărgăaskă toate straele lor, snălănd mi onărind nănzătările lor kă lemie mi anoĭ ăskăndăle la soare; asemine kărgăire să se fakă tătăror ăneltelor mi altor lăkrărĭ kare ă fost întrebăingate la kăătarea bitelor bolnave.

15-le. Ve se atinge de doftorĭĭ, să se ĭée o draxmă de *klor-natron* 2) mi amestekăndăse kă

1) Maĭ bine kă lemie.
2) O draxmă este la noĭ ăn dram mi gĭămătate.

*

24 loџї 1) de aпъ, sъ se dee de bъѫt вiteї bolnaвe пe fie-kare zi, ear пe dinafarъ sъ rekomendѫeшte snъlarea kѫ o solѫџie de kъlkaria klorata 2).

Пe lъngъ aveastъ doftorie sъ se dee o xranъ bѫnъ 3), însъ tot norџiї miчї, ear de beѫt aпъ kѫratъ 4).

16-le. Ѳnџerea вitelor kѫ пъkѫrъ roшie saѳ doxot пe la bot ші dewertѫrї, fiind kъ se not пe akolo *linџe*, este чe maї bѫnъ doftorie чe îmnedekъ liпirea saѳ molinsirea boaleї 5).

17-le. Пъzitoriї ші toџї aчeї kariї s'aѳ anroniet de вitele bolnaвe sъ se snele de maї mѫlte orї пe zi 6) kѫ arъtata solѫџie de kalkaria Klorata, stronindѫшї tot-odatъ ші straele kѫ aчeasta.

Arъtѫrile nregъtitoare.

Fiind kъ nlѫgѫrile sѫnt înjgebate, anoї kѫltiвatorїї se вor folosi tare mѫlt dakъ, dѫnъ чe vor sebъrші semъnъtѫrile de toamnъ, вor ogori ші neпtrѫ aчele de nrimъвarъ. Џérinile ogorite de kѫ toamnъ se samъnъ în nrimъвaiъ în mѫstѫl omъtѫlѫї, fъrъ de a maї aвé trebѫinџъ ka sъ fie arate, lѫkrare kѫ aneвoїe de fъkѫt maї ales în nъmъnѫrile чele lѫtoase. Însъ în nrimъвarъ o lѫkrare kѫ *stѫrnitorѫl* kare џine jїѫmъtate maї eftin de kъt o arъtѫrъ ші tot odatъ kare nregъ teшte maї bine џearina de kъt grъnatѫl, ва fi destѫlъ a o semъna ші în џerminar, kїar de la înчenѫtѫl zilelor Babeї. Ogorirea de kѫ toamnъ nriешte tare mѫlt nъmъnѫrilor чelor tarї ші lѫtoase ka ші чelor ѫmoare ші nъsinoase; nѫmaї nъmenѫrilor чelor albe, kare se bat de nloї ші asѫnra kъrora џerѫl n'are nivї o lѫkrare snre a le amъnѫnџi, ogorirea de toamnъ este maї mѫlt вътъmъtoare de kъt folositoare.

Пъdѫrele.

În brѫmъrel înчen toate lѫkrъrile nъdѫrъrieї. De îndatъ чe a înчenѫt a ъmbla mъsga, din чele de'ntъїѫ zile ale nrimъвereї ші nъnъ akѫm, întrarea kѫ sekѫrea în nъdѫre a fost ші a trebѫit sъ fie onritъ. Akѫm însъ îngъlbenirea ші kъderea frѫnzelor, fiind semnѫl înчetъreї mъsgeї, se noate înчene tъїerea narketѫrilor nentrѫ a skoate folosѫl чe 'lѫ kъѫtъm în esnloatarea nъdѫrelor.

Tot akѫm se daѳ arborilor tinerї îngrijirile чerѫte de krewterea lor, ші maї ales aчeea de a tъїé krengile чele de jos, kare îmnedikъ krewterea trѫnkїѫlѫї, de a tъїé kraчele kare îmnedikъ krewterea în înъlџimea arborelѫї. Asemine în brѫmъrel se kѫleg kѫkѫrѫzїї de la brazї, ginda de la stejarї, girѫl de le fagї, ші alte seminge de пe tot soїѫl de arborї, ші sъ se nъstreze în lokѫrї ѫskate snre a a nѫ nѫtrezi, nъnъ în nrimъвarъ

1) Ѳn lot are шese dramѫrї saѳ natrѫ draxme.
2) Toate aчestѫ trebѫesk lѫate de la o sniџъrie.
3) Aчeastъ xranъ sъ înkee la noї în fъn bѫn s'aѳ earbъ.
4) ın lok de aпъ kѫratъ nѫtem da aпъ de tъrъџъ, kare o faчem nrekѫm ѫrmeazъ: nѫnem într'ѫn чїѳbъr de aпъ tъrъџъ de grъѳ ші mestekъm nъnъ чe se faчe aпa albъ ші aчeasta o dъm вitelor sъ bee.
5) Tot-odatъ sъ se anrindъ nъkѫrъ îmnreџїѫrѫl вitelor atѫt aчelor bolnaвe ші molinsite kъt ші îmnreдїѫrѫl aчelor sѫnъtoase, kъчї nъkѫra kѫrъџъ foarte mѫlt aerѫl ші îmnedekъ molinsirea.
6) Пъnzъtѫrile se not asemine snъla în aпa aчeasta.

kъnd se bor semъna în neniniere (resadnițe) kare nriemte înmъlțireĭ artificiale a nъdъrelor.

Mъlte semințe se seamъnъ akъm, maĭ ales avele kare nъ nъstreazъ însъmirea de a înkolți, kъm este semъnța de trasin, de karnin, de arin, de fag, etc. Se arъ lokъl ve este a se semъna, se a rънkъ semъnța mi se akonere kъ o grъnare sъ-nerficiale: mi kъnd lokъl nermite se arънkъ mi grъŝ în arътъrъ snre a nrotege seminței arborilor, kare tokmaĭ în nrimъvarъ înkolțesk mi resar din nъmъnt.

Din neninierele aveste se ĭéŝ mi se mътъ tinerile blъstare la lokъl statornik ve este menit de a se nrefave într'o nъdъre artificiale, amezъndъ-le în mijlokъl gъrilor fъkъte de maĭ 'nainte mi întinzъnd rъdъvinele în toate direkțiънele lor vele natъrale, mi akonerindъ-le kъ țérъnъ ama ka nivĭ ъn demert se nъ remъe nintre redъvine mi în fine lъnd bine seama de a nъ le îngrona maĭ adънk de kът nънъ la gътъl rъdъvineĭ, ka ama nartea kare în neniniere a fost afarъ de nъmъnt se remъe tot afarъ.

În linsъ de neniniere doritorĭ de a fave nlantații artificiale 'mĭ notŝ nrokъra blъstarĭ din nъdъrile nalъrale. Aveste se not resъdi nъzindъ-se regъla de a fi amezate kъ atъta maĭ rarĭ kъ kът bor fi maĭ groasъ.

Grъdina.

În brъmar nъ se seamъnъ nimik în grъdinъ, vi nъmaĭ se resъdemte la lokъrĭ adънostite marolele mi barza nentrъ earnъ. În aveastъ lъnъ stъnъna de kasъ nъne barzъ la mъrat, ka ama în nostъl Krъvĭъnъlъĭ sъ aĭbъ în kasъ barzъ akrъ kъ îndestъlare.

NOEMBRIE.

Lъkърile lъneĭ.— Kъsътoria.— Konkъrsърile agrikole.— Illamgърile țearinelor. — Semъnatъl tърziŝ al grъnъlъĭ. — Skърțerea lokърilor ъmede. — Desnre Grъdinъ. — Nъstratъl Frъktelor. —

Kъltivatorĭъl vel înțelent, karele a lъkrat ka mi fъrnika în tot kъrsъl anъlъĭ mi a adънat kът a nътът, are akъm de toate kъ îndestъlare. Ka tot omъl ve mънvemte mi adънъ kъnd este timnъl frъmos, mi kъltivatorĭъl trebъĭe sъ se bъkъre de rodъl ostenelilor sale mi sъ se odixneaskъ. Este meritatъ odixna, este dъlve traĭъl la tot vela ve a lъkrat kъ toatъ inima în kъrsъl anъlъĭ. Mънka este isborъl traĭъlъĭ velъĭ bun; kъ mънka skanъ omъl de sърvie; kъ mънka se înabъțemte omъl; mънka rъdikъ ne omŝ mi'lŝ fave a'mĭ agonisi vele trebъinvoase nentrъ ținerea biețeĭ nъindъl în stare a trъi fъrъ de a se ъmili mi de a'mĭ îmnlini mi elŝ skonъl ve are omъl ne nъmъnt, adekъ de a se înmъlți mi de a fi ferivit. Este tot d'aъna ferivit omъl kare sъ mъlțъmemte kъ soarta sa. În noembrie lъkrърile kъltivatorĭъlъĭ înven a se îngъsta mi se mъrținesk întrъ a sfъrmi ne vele învenъte în lъna trekътъ mi a învene ne vele arътate în lъna viitoare.

Kъsъtoria.

În toamna чea bogatъ sъ gъndeшte цeranьl la вiitoriьl fiilor шi al fetelor sale шi sъ sileшte aї шi nьne la o kale, aї kъsъtori, nьnьmaї nentrь mъngъerea sa dar шi nentrь folosьl soчietъцeї. Nimine altьl de kъt kьltibatoriьl nь este maї bine înkredinцat de folosьl kъsъtorieї; de aчeea шi ziчe el kъ: însьratьl de tъnъr шi mъnkarea de dimineaцъ nь este de strikъчїne omьlьї. Omьl nь noate fi singьr la lьkratьl nъmъntьlьї; femeїa ъl snalъ, ъї faчe demъnkare шi kaьtъ de kasъ; ьnьl mьnчeшte într'o narte шi altьl într'alta; ьnьl adьnъ de ne din afarъ шi altьl strъnцe шi krьцъ în kasъ. În aчest kin se faчe o kasъ în kare domneшte îndestьlarea, tiknita вieцьire шi ferivire. Obiчeiьl romъnilor de a se nregъti de kь nrimъvarъ nentrь nьnцile чe se fakь toamna шi earna шi nentrь traїьl însьrъцeilor nъnъ la noьъ rekoltъ, este atъt de înцelent, atъt de nrevъzъtorїь шi atъt de bogat în ьrmъrї folositoare întemeereї ьneї familie kъt nь ne nьtem a ne onri de al rekьnoaшte de ьnьl din чele maї bьne, kare s'a nъstrat шi nъnъ akьm; шi nentrь aчeea sъ kьвine ka sъ'lь nъstrъm шi ne вiitorime, ka ne ьnьl чe asigьreazъ îmьlцirea шi ferivirea nonorьlьї romъnь.

Konkьrьrile agrikole.

Din toate ramьrile de nrodьчere a înaвьцireї, nivї ьna nь este kare sъ aїbъ maї mьltъ trebьinцъ de liniшte шi de naчe nentrь a se desвъli de kъt agrikьltьra. În timnьrile чele вїékї resboїьl înaвьцea ne oamenї шi ne Statьrї, însъ în zilele noastre naчea шi bьna înцeleцere ъї înaвьцeшte. Resboїьl sъrъчeшte шi îmnьцineazъ oameniї; naчea însъ ъї înaвьцeшte шi'ї îmьlцeшte. În naчe sьnt lьnte maї folositoare omenireї de kъt aчele sterminъtoare ale resboїьlьї; шi aчeste lьnte sъ disвъlesk în konkьrьrї ьnde kare de kare se întreчe în mizloaчele de a nrodьчe grъne maї mьlte, maї bьne шi maї eftine, шi în aчele de a îmbьnъtъцi вitele чe daь mьnka шi rodьl lor kь keltьїéla чea maї mikъ. În aчeste konkьrьrї agrikole se înkьnьneazъ kьltibatoriї чeї maї bьnї, se daь darьrї la чeї чe aь fъkьt afiъrile чele maї folositoare, se onoreazъ mьnчitoriї чeї maї xarniчї шi чeї maї iskьsiцi шi se resnlъteшte slьga чea maї kredinчїosъ шi maї kь frikalьї Dьmnezeь. Aчeste sъrbъrї naцionale s'aь înчenьt maї ъntъїь în Franчia ьnde se se kaьtъ шi astъzї a se onora de o notrivъ ne oameniї чeї kare se deosebeskь maї mьlt în anъrarea цereї ka шi ne чeї чe lьkreazъ maї bine întrь a îmьlцi шi a îmbьnъtъцi roadele nъmъntьlьї. Silinца omьlьї de a fi lьiшї шi цereї folositorїь se înkьrъцeazъ шi se resnlъteшte în aчeste konkьrsьrї agrikole. De aчeea kredem kъ ar fi bine a întrodьчe шi la noї în цearъ astfel de lьnte naчїniчe în kare sъ se întreakъ шi sъ se resnlъteaskъ kь darьrї nьbliчe шi oameniї nostriї чeї maї xarniчї шi чeї maї onestї, ka aша sъ se шtie de toatъ lьmea kъ шi noї onorъm шi resnlъtim xъrniчia, iskьsinца шi onestitatea kьltibatorilor nostri.

Шanцьrile цearenilor.

În toate цearenile чe s'aь semъnat de kьtoamnъ

saŭ kare s'aŭ ogorit sure a fi semănate în urimă-
vară, saŭ kare aŭ să fie arate în urimăvară, se
fak mangură saŭ zagoane urin kare se dă drumul
aneĭ ka să nu zakă ne ogoare. Aceste mangură
trebuească făcute îndată dupe ce se sfărmeute trea-
ba de ne orĭ kare ogor, mi akum trebuească că-
tate, kurăgite mi distugnate ka să nu se onreaskă
apa a kărĭea fiingă ne ăgoare urivinueute strikă-
vĭune.

Semănatul tărziŭ al grăuluĭ.

De multe orĭ se întămplă kă kultivatorii noi-
eskŭ a semăna grău în urătitură, mi apa sunt
întărzieță de kulesul norumbului în faverca acesteĭ
lukrărĭ în timpul kuviinvĭos; asemene se poate în-
tărzié mi de trifoĭu; în acea de'ntăĭu întămplare, mu-
ile de multe orĭ adук o mare nedekă, ear în a-
ceastă de ne urmă orĭ kăt de îmbelitugate. nor fi
mloile, totumĭ nutem snarge trifoĭul mi semăna în
el grăul de toamnă.

Îu toate împregiurările se adaoge semănga de
grăŭ ce se seamănă, kund a urmat întărziere.

Skurgerea lokurilor umede.

În nămăntările cele umede, jilabe, mlăstinoase, umezeala, fără de kare nu poate kreute niĭ
o mlăntă, se ală maĭ mult de kăt se kuvine mi a-
pa urivinueute mulță năgubire. Urin skurgerea a-
neĭ din aceste nămăntărĭ, putem să le îmbunătă-
gim mi să dobăndim maĭ multă rodire. Urin man-
gurĭ sunate aduk mi akonerite ne deasupra ka să
nu imnediue lukrarea ulăguluĭ putem skăna de urea
multa umezeală din nământ. Mangurile se not fa-
ce, saŭ akonerite ku lesnezĭ de neatră, saŭ nuind
în fundul lor netre ka ocul de groasă, neste kare
se nunŭ bolobanĭ mi anoĭ o nătură de gătejă mi
anoĭ naĭe, mi neste dănsele nământ ka de o nalmă mi
jĭumătate de gros. Kând în fundul manguluĭ bom
da de lut saŭ xumă, atunce mangurile trăeskŭ tare
mult, maĭ ales dakă sunt îndestul de adânvĭ mi
înguste în nartea kăt remâne demartă mi ku bo-
lobanĭ, mi în ceĭelaltă maĭ lată, ka apa se poată
gimé akonceremântul manguluĭ ka mi o boltă. În
aceste kin eraŭ făcute mangurile la Robil în ogoa-
rele de la deal mi mai ales în vĭ, de unde urin a-
ceastă mikă lukrare se kănăta cele maĭ îmbelugate roade, în timn ce maĭ 'nainte de faverea man-
gurilor, acele nământărĭ, ear maĭ ku samă koasta
mi balea din drentul bieĭ, dupe kum sunune mi însumĭ
D. Bertier, nronrietarĭul Robiluluĭ, nu aduvea nimik;
mi faverea mangurilor akolo aŭ fost cea întĭu lu-
krare a lui Dombasle îmbunătățitoare Robiluluĭ.
Aceasta fie-ne de înveățătură, kăcĭ multe lokurĭ ar
nutea mi aive la noĭ a se îmbunătăți urin aceas-
tă umoară mi eftină lukrare; dar mi kĭar de ba
fi or kăt de skumă faverea mangurilor, totumĭ tre-
buim a ne slugi ku dănsele, kăcĭ de odată kămti-
găm un lok nerdut mi snorim mi rodirea bukatelor:
aceste foloase se kaută a se dobândi astăzĭ nre-
tutindenea urin faverea drenajuluĭ desnre kare am
vorbit în luna luĭ ianuarie.

Grădina.

Lukrul din grădină s'aŭ sumirmit akum, mi

stъпъna de kasъ vea xarnikъ este nlinъ dъ mъlgemire nentrъ mъngъerea wi ferivirea vea kanъtat din nlъkъta eї îndeleniviri; ea se îngrijъwte de semъnъtъrile de nrimъvarъ, sъnъnd grъdina, maї ales dakъ nъmъntъl este lъtos wi are trebъingъ de ger snre a se amъnъngi.

Fragїї, nъwї ne delъtъrile aleelor wi kъrъrilor din grъdinъ, trebъesk la togї dъoї saŭ treї anї sъ fie mъtagї din lok wi kъrъgigї, kъvї awa nъmaї vor da rodъrї îmbelwъgate. Aveastъ lъkrare trebъe fъkъtъ din timn, ka awa nlъntele sъ fie nrinse wi înrъdъvinate maї 'nainte de a da earna.

Akъm stъnъna de kasъ se îndeletnivewte kъ kъlesъl *morkoвilor*, *nanilor*, *sfeklelor*, *rъdikilor* wi *varzъї*, ve aŭ se îndestъleze kasa ne earnъ. De folos este a stringe aveste rъdъvinї kъt se ва nъtea maї tъrziŭ, nentrъ kъ ele se nъstrézъ kъ atъta maї bine kъ kъt se вor stringe ne ъn timn maї reve; kъ tóte aveste trebъe a se feri de a fi anъkatъ în lъkrъ de вremъirile ve ъrmézъ dъnъ lъsatъl sekъlъї. Stъnъna de kasъ ва alege o zi seninъ în kare ва smъlge aveste rъdъvinї, le ва lzsa kъteва ore ka sъ se sвъnteze, wi anoї le ва kъra într'ъn zъmnik, saŭ într'o nivnigъ ъskatъ, saŭ le ва klъdi în girezї. Rъdъvinile se nъstreaze tare bine în gireadъ, de aveea în zemnive ва nъne nъmaї atъta kъt sokoate kъ trebъe în kasъ în kъt timn вor gine gerъrile.

Morkovїї, sfeklele, nanїї, rъdъvine menite de a fave semъnigъ ne anъl вitor se aleg авъnd rъdъvinele de mijlok de groase, sъnъtoase wi вънjoase, se rъteazъ frъnzele wi se îngroanъ kъte 12 rъdъvinї la ъn lok akonerindъle bine kъ naïe wi nъmъnt.

Veana de semъnigъ se nъstreazъ snъnzъrъnd'o într'ъn lok ъskat, ънde nъ se fave fok wi ънde nъ resbate gerъl. *Nrajїї* wi *netrъnjeїї*, ve aŭ se dee semъnigъ la anъl, remъn îngronagї în nъmъnt. Ear вarza de semъnigъ se alege aveea ve are maї nъgine frъnze, ve are kъnъgina maї îndesitъ wi maї anroane de rъdъvinъ, wi se nъstreazъ îmnlъntъndъse în nъsin ъskat într'ъn zъmnik ънde nъ rъsbate gerъl.

Stъnъna de kasъ ва nribigїe în tot kъrsъl erneї la nъstrarea rъdъvinelor wi a legъmilor nъse în zъmnik. Dakъ ва da de rъdъvinї nъtrede, îndatъ ва strъmъta în alt lok grъmada, alegъnd wi lenъdъnd rъdъvinele vele nъtrede; kъvї ъna nъmaї nъtredъ strikъ ne toate vele de lъngъ ea, wi aveste ne altele. În avest kin trebъie sъ se nъzaskъ rъdъvinele nънъ ve se вor mънka. Tot aveastъ îngrijire o ва аве de la ningъŭ wi nънъ la sfъrwitъl lъї Faвr.

Nъstratъl frъktelor.

De mare însemnътate este nentrъ stъnъna de kasъ de a întrebъinga kinъl vel maї simnlъ, maї îndъmънatik wi maї eftin, nentrъ a nъstra ne earnъ merile, nerile wi alte noame. Avest kin kъ atъta maї mъltъ înkredire ъl rekomъndъm, kъ kът însъmї, l'am въzът întrebъingat în ekonomia de kasъ a faïmosъlъї Mathieu de Dombasle, karele, ka wi veї maї mъlgї ekonomї, neавъnd lok îndъmъ-

natik nentrə a nəstra noamele ne earnə, în a ləĭ minənatə iskəsinŋə, a aflat kinəl vel maĭ notribit nentrə aveastə treabə, kinəl karele îndatə ve s'a kənoskət s'a ui întrebəinŋərə nretətindine nə nəmaĭ în Franŋia dar ui în alte ŋerĭ.

Se dəreazə din skəndərĭ de brad saŭ de nlon rakle (fəskəŋe) a kərora ləngime se fie de treĭ nalme, ləŋimea de dəoə nalme ui adənvime de treĭ nalmave; aveste məsərĭ sənt ləate ne din ləəntrə, ui skəndərile ne məke sənt de ən nalmak de groase. Toate raklele se fak tot-ənna de marĭ, aua kət sə nə fie ənna maĭ ləngə saŭ maĭ latə dekət alta. Aveste rakle nə aŭ kənave vi nəmaĭ fəndərĭ, fəkəte din skəndərele sənŋirĭ ui îŋenenite bine în ləmbəitəra nəreŋilor. La mijlokəl a təsnatrə nəreŋilor rakleĭ se nən norŋĭ auezate ləngə marŋinile vele d'asənra ui fəkəte din bəkəŋĭ de lemn de 4 nalmave în ləŋime, de 2 nalmave în ləŋime ui de $^1/_2$ nalmak în grosime. Toartele aveste se nrind ne latəl lor kə kəe de feŋile vele de dinafarə ale nəreŋilor rakleĭ, aua ka kanətəl deasənra a torŋeĭ se întreakə de marŋinea nəreŋilor rakleĭ kə o ləŋime de ən nalmak. Aveste toarte fak dəoə sləjbe: əntəĭə, îndemənеazə nərtarea rakleĭ ka ui niute mənəuĭ, uĭ aldəoile, kənd sənt klədite maĭ məlte rakle ənele neste altele le snrijineute ne toate de a nə se xəi ui de a nə se noəərni. Snre avest sfərmit, torŋile bor fi sənŋiete nəŋin ne din ləəntrə ka aua sə se noatə îmbəka bine o raklə într'altə.

Se înŋəleŋe, dənə aveastə deskriere, kə fiekare raklə, əmulətə fiind kə ən rənd de mere saŭ de nere, saŭ de noamə, saŭ de alt soĭə de frəkt

se klədeute ənaneste alta, în kət rakla vea deasənra kə fəndəl eĭ fave kənak rakleĭ veĭ de desənt ui nəmaĭ rakleĭ veĭ maĭ din bərbəl velor klədite se fave kənak, saŭ nəind o raklə deuartə neste dənsa, saŭ nəmaĭ kət ən fənd de raklə.

În avest kin se not klədi kəte vinvĭ-snre-zeve rakle, saŭ ui maĭ məlte əna neste alta, ui fiekare klit de rakle ba abea forma əneĭ ləzĭ, în kare nə not întra nivĭ uoarevĭĭ, nivĭ alt soĭə de dobitok strikətorĭə, ui kare se noate nəne orĭ ui ənde, în orĭ-ve kasə, fərə ka se kənrində məlt lok.

S'a arətat maĭ səs, ka sə se fakə o raklə de treĭ nalmave de adənkə, nentrə kə în aveastə adənvime not înkəné ui merile ui nerile vele maĭ marĭ; însə, nentrə rodərile vele maĭ mivĭ ve fak raklile ui de dəoə nalmave de adənvĭ, ui se not klədi aveste rakle de felĭəritə adənvime, ənele deasənra altora, nəmaĭ kət ləŋimea ui ləŋimea lor sə fie tot əna. Asemine, raklele se not fave ui maĭ ləŋĭ, saə ui maĭ late dekət s'a arətat maĭ səs; însə vele maĭ îndəmənative sənt avele ve aŭ 3 nalme ləŋime ui 2 nalme ləŋime.

În fie-kare din aveste rakle not înkəné 100 nere nergamote saŭ 200 nere de vele maĭ mivĭ; înkət într'ən klit de 15 rakle, kare nə konrinde de kət ən lok de 2 nalme de lat ui de 3 nalme de ləng, bom abea o ladə de 4 nalme ui 5 nalme de 'naltə, în kare s'a nəs 1500 saŭ 3000 de nere ui mere.

Se înŋeleŋe kə la auezatəl noamelor în rakle este de neanəratə trebəinŋə ka ele sə fie əskate bine

fiind kъ dakъ se вor пвne jilaвe, вmezeala пoate sъ le adвkъ strikъчïвne.

Чele maĭ însemnate folosвrĭ чe le kъпътъm din kinвl aчesta al пъstrъreĭ пoameler în rakle, sвnt nв nвmaĭ de a пвté пвne вn mare nвmer de пoame într'вn lok foarte mik, ші de a le пъstra foarte bine ші înkise; dar ші вшвringa aчeea чe dobъndim de a le пвtea kъвta, aleцe ші brъkвi, lenъdъnd пe чele ч'ar înчene a se strika, saв lвъnd пe aчele de kare am aвé trebвinцъ пentrв masъ; kъчĭ diskonerind nвmaĭ пe rakla чea maĭ deasвnra, пвtem rebedвi toate пoamele maĭ kв mare înlesnire dekъt пrin orĭ-kare alt kiп am вoi sъ le пъstrъm. Sъ ĭé aчeastъ din вrввl klitвlвĭ ші se пвne цĭos, ші anoĭ tot neste dъnsa klъdim пe toate чelelalte rakle чe le lвьm la чerчetare din klitвl чe se rebedвeште; înkъt, kъnd isпrъвim rebedвirea ші brъkвirea пoamelor, atвnчe ші klitвl чel noв ъĭ gata пвindвĭ în вrв rakla aчeea kare maĭ 'nainte la чelalt klit a fost de desвnt. Dakъ aвem maĭ mвlte klitвrĭ de пoame aшezate, atвnчe вn singвr lok dimert este destвl пentrв ka sъ пвtem ъmbla în toate, пentrв kъ пrin mвtarea klitвlвĭ чelвĭ de'пtъiв dobъndim lokвl în kare se afla, ші neste kare klъdim klътвl al dвoile, ші în lokвl aчestвe пe klitвl вrmътorĭв, ші aша maĭ deпarte.

Пoamele înkise în aчeste rakle sвnt mвlt maĭ пвцin sвnвse înriвrireĭ frigвlвĭ чe le deцerъ dekъt aчele чe se пъstreazъ пrin orĭ-kare alt kiп; ші nвmaĭ kъt lokвl вnde цinem aчeste rakle de nв ва fi esпвs la чele maĭ marĭ цerвrĭ, пe ва fi вшorв

ka sъ le ferim de frig, akoпerind raklele kв rogojъnĭ, saв kв пaĭe, saв kв orĭ-чe alt akoneremъnt; însъ, dakъ цerвl ar fi tare mare, atвnчe пвtem îndatъ mвta klitвrile în alt lok maĭ kald, fъrъ a le вътъma ші fъrъ niчĭ o greвtate; fiind kъ n'авem de fъkвt altъ чева dekъt se пвnem aĭвrea rakle-le, a kъrora mвtare se faчe fъrъ ka se smintim пoamele aшezate în ele ші într'o timп foarte skвrt.

Пe lъngъ toate aчeste folosвrĭ, anoĭ maĭ bine ші eftinътatea; kъчĭ kв вnвl saв dвoĭ saв treĭ leĭ пвtem faчe o raklъ.

DEKEMBRIE.

Lъkrъrile lъneĭ. — Frigъl ші omъtъl. — Sokotelile.— Ilroţelъirea moшiilor. — Stъrnitъl lъkъstelor.

Akъm lъkrъl de la kъmп a învetat; ші kъltibatorĭъl kaвtъ de ernatikъl ші îngrъшatъl вitelor, de kъratъl nodвozilor. Kъltibatorĭъl vel mвnvitorĭв nivĭ kĭar earna nв 'шĭ nĭerde timnъl; kъvĭ timnъl este vel maĭ mare kanital nentrв tot vela ve шtie a 'lв întrebвinţa ші a 'lв krвţa. Earna kъltibatorĭъl are de fъkвt transnortъrĭ de lemne ші nrodвkte, are de îngrijit ernatikъl вitelor ші îngrъшatъl boilor ші a norvilor, are de dirigвit indвstriele kare, linite fiind de moшiĭ, se nвmeskв agrikole: kвm sвnt la noĭ oloeriele ші вelniveria, are, în fine, de fъkвt treaba vea maĭ mare de la kare atъrnъ toatъ înaintarea agrikъltъreĭ, вreaв sъ zik, kъ are de fъkвt sokotelile ші rъfвĭala tвtъlor lвkrъrilor sale în kвrsъl вnвĭ anв, sшre a вedea kare 'i a adвs kъштig ші kare 'ĭ a adвs nagвbъ ші folosindв-se de lвmina ve ese din sokotelile ţinвte regъlat sъ штie ne ve kale trebвĭe sъ anвve în anъl вiitorĭв nentrв a'шĭ snori авхţia ші a se feri de sъrъvie.

Frigъl ші omъtъl.

Frigъl la noĭ, în Romъnia, nв вine nivĭ odatъ din иъnrasnь, vi tot-deaвna вine trentat ші sno-

reшte kъte nвţin nвţin nъnъ ve ajĭвnţe de kranъ lemnele ші sfarmъ netrile. În avest înalt grad de frig, nimik nв noate remъné neatins de elв. Ţerъl arde fiinţele ka ші kъldвrъ. Natвra ţeneroasъ kътre ţeara noastrъ, kare este sвnвsъ la вnв frigв atъt de mare kът arde maĭ tare de kът kĭar mama fokвlвĭ, kвm zikв ţeranii, în a eĭ admirabilъ dъrnivie ne a înzestrat kв mizlokвl de askъna de efektъl frigвlвĭ; ші avesta este omъtъl kare akonere semъnътърile de toamnъ, ші aша le anъrъ de nrimejdia de a deţera. Kъltibatorĭъl romъn nв se teme de earnъ, de frigъl vel maĭ mare, de kът nвmaĭ atвnvĭ kъnd earna este goalъ, adekъ fърь o mът. Semъnътърile nв se strikъ kъnd sвnt înвъlite kв omът; mъkar de ar fi frigъl orĭ ші kът de mare, vi nвmaĭ atвnvĭ kъnd sвnt deskonerite ші kъnd frigъl avi slъbeшte avi se înteţeшte. Semъnътърile deţerъ kъnd se întъmnlъ îngeţърĭ ші desgeţърĭ, lвkrв ve obivĭnвit вine ne la sfърштitъl erneĭ; ші tokmaĭ atвnvĭ semъnътърile, nefiind akonerite kв omът, deţerъ ші se nerd.

Omътъl nв nвmaĭ anъrъ semъnътърile de strikare, vi maĭ ales le este de mare nriinţъ; kъvĭ kъltibatorii nostri aв bъgat de seamъ kъ tot-deвna dвnъ o earnъ kв troĭene marĭ вrmeazъ o varъ îmbelшвgatъ ші roditъ. Omътъl nikъ la noĭ obivĭnвit ne la sfърштitъl lвĭ andreĭв ші în ningъв, nentrв kare ţeranii ші nвmeskв avеastъ lвnъ ningъв. De la andreĭв nвrvede earna ne kare toţĭ kъltibatorii o aштeantъ nregътиţĭ kв ernative bвne nentrв вite, kв fъinъ nentrв oamenĭ; kъvĭ earna morile îngeanъ ші nв ътblъ, ші maĭ ales kв lem-

*

ne de fokŭ ve saŭ kŭrat de timnŭriŭ din nŭdŭre. În ningŭŭ este, ikŭ ueraniĭ, drikŭl erneĭ. Earna învene de la andre iŭ ui ŭine nŭnŭ la Boboteazŭ. Frigŭl vel mare dŭ bitelor nŭtere ui le fave sŭ mŭnŭnve maĭ mŭlt de kŭt orĭ kŭnd ui sŭ mistŭeaskŭ totodatŭ ui maĭ bine ui maĭ iŭte; de aveea, în kŭrsŭl drikŭlŭĭ erneĭ, bitele mŭnŭnkŭ orĭ ve li se dŭ; ear kŭltibatoriĭ atŭnvĭ le daŭ naĭe, ka ŭnele ve sŭnt maĭ nŭŭin xrŭnitoare de kŭt fŭnŭl. Earna se îngraŭŭ toate bitele foarte degrabŭ ui fórte bine; nentrŭ kŭ frigŭl le fave se mŭnŭnve maĭ mŭlt ui sŭ mistŭeaskŭ maĭ iŭte. Între bite, norkŭl este avela kare nŭmaĭ earna se îngraŭŭ de oamenĭĭ nostri; ui aveastŭ îngrŭŭare se fave nŭmaĭ în 6 sentŭmŭnĭ, adekŭ kŭt ŭine nostŭl krŭviŭnŭlŭĭ.

Sokotelile.

În agrikŭltŭrŭ ka ui în meutemŭgŭrĭ, ka ui în negŭŭitorie, fie-kare trebŭie aua sŭ se noarte ka kĭeltŭĭéla se nŭ întreakŭ ne kŭutig. Aveastŭ lŭkrare se arate kŭ lŭmŭrire nŭmaĭ din ŭinerea sokotelilor în bŭnŭ regŭlŭ. Sokotelile sŭnt avele ve ne aratŭ ne kare drŭm sŭ anŭkŭm sure a snori averea; ele sŭnt fŭklia ve trebŭie se lŭmineze agrikŭltŭra; de aveea ui Olandezĭĭ obivĭnŭĭesk a zive kŭ: „ŭn om ve ŭine sokotele kŭrate nivĭ odatŭ nŭ noate sŭrŭvi.“

Nŭŭinĭ kŭltibatorĭ romŭnĭ ŭinŭ sokotele de avele kare neajŭtŭ a skŭna de sŭrŭvie; kŭvĭ maĭ toŭĭ aŭ nriimit de mouutenire de la strŭbŭnĭ adebŭrŭl ve a euit din sokotele fŭkŭte în timnŭrile vele

biékĭ, ui aua se dŭk ne kale bŭtŭtŭ, fŭrŭ sŭ'uĭ maĭ baŭ kanŭl de a maĭ verveta ui de a maĭ kŭŭta altŭ kale maĭ îndŭmŭnatikŭ ui maĭ notribitŭ kŭ timnŭrile de astŭzĭ. Kŭ isbodŭl de lŭatŭrĭ ui datŭrĭ nivĭ de kŭm nŭ se noate nŭdŭjdŭi a bedé agrikŭltŭra emitŭ din xŭŭgauŭl în kare se aflŭ ui nivĭ nŭtem fave bre o îmbŭnŭtŭŭire în snorirea abŭŭieĭ noastre.

Kŭltibatorii kare se anŭkŭ de nŭmŭnt trŭbŭie se ŭie sokotele kŭrate, sure a bedea kŭm ui în ve kiu li se strekŭrŭ baniĭ din nŭngŭ, kŭm ui în ve kiu întrŭ, saŭ kŭm ar nŭtea se întrebŭinŭeze baniĭ sure a dobŭndi din kŭltŭrŭ kŭt se noate maĭ mŭlt folos. În lŭkrarea kŭmnŭlŭĭ, kŭbŭntŭl *ekonomie* nŭ însemneasŭ tot aveea ka în ŭinerea kaseĭ; nentrŭ kŭ la kŭmn kĭeltŭĭémle vine-ba ka sŭ kŭutiŭe, ui kŭ kŭt ba fi maĭ sgŭrvit, kŭ atŭt ba fave maĭ mŭltŭ ekonomie; însŭ kŭ kŭt ba kĭeltŭi maĭ nŭŭin, kŭ atŭta maĭ nŭŭin ba ui kŭutiga. Avesta e adebŭrŭl ve se aflŭ în zisa: „vel ve seamŭnŭ întrŭ skŭmnete, întrŭ skŭmnete ba ui severa.“ Din nrotibŭ în ekonomia de kasŭ întrebŭinŭŭm baniĭ, nŭ ka sŭ 'ĭ snorim, vi ka sŭ ne îndestŭlŭm neboile, ka sŭ 'ĭ kĭeltŭim: în aveasta kŭ atŭta bom fi folosiŭĭ maĭ mŭlt kŭ kŭt bom kĭeltŭi maĭ nŭŭin. Aua dar kŭltibatorĭŭl în ekonomia de kŭmn trebŭie sŭ fie galantom, ear în avea de kasŭ skŭmn

Romŭnŭl zive: „greŭ sŭ adŭnŭ naraoa, dar ŭuor sŭ kĭéltŭĭeute,“ ui tokmaĭ nentrŭ adŭnat, sŭ utim kŭm trebŭie sŭ fim galantomĭ, ui a ua sŭ nŭ fim skŭmnĭ la tŭrŭŭe ui eftinĭ la fŭinŭ timn

ve nentrə ekonomia de kasъ, nentrə kĭeltəitəl banilor, ginem isbod de datərĭ gi ləatərĭ gi abem gi oamenĭ karii se însъrvineazъ a strekəra nrin mъnile lor gi vele maĭ marĭ aberĭ; în kъt nə nəmaĭ avеĭ ve aə, nerdə; dar gi aveĭ ve n'aə, ъgĭ lingə deŋetele. Nentrə ekonomia de kъmn, nentrə adənatəl naralelor nivĭ nə ginem sokotele, nivĭ nə abem oamenĭ kare sъ gtie a le giné: aive ar trebəi se abem maĭ məltъ grijъ de sokotelə gi nəmaĭ nentrə ginerea lor sъ abem kъte ən om la toatъ mogia, mъkar de ar fi kъt de mikъ; nъnъ gi la o mogie de 400 nogoane trebəie se abem ən om nlъtit nəmaĭ nentrə sokotele, dənъ kəm ne înbaŋъ gi Dombasle.

Sənt dəoъ feliərĭ de *kontabilitəŋĭ* (aga se nəmeskə isboadele de sokotele, ve aratъ toate skimbъrile banilor întrebəinŋaŋĭ în agrikəltərъ, în meŋtegəgərĭ gi în negəŋitorie): ənа nəmitъ *simnlə*, în karea între ləatərĭ gi datərĭ nə se aflъ nivĭ o legъtərъ, gi alta *dənlə*, în karea orĭ ve artikəl este alkъtəit din dəoъ nъrŋĭ: din datornik gi kreditor, saə din ləatərĭ gi datərĭ, gi se razъmъ ne temeĭəl kъ: „nimenĭ nə nriimegte de kъt aveea ve dъ ginева". Aveastъ kontabilitate *dənlə* este astъzĭ întrebəinŋatъ în toate snekəlaŋiile de kъtre toŋĭ karii se anəkъ de kĭeltəiesk banĭ nentrə aĭ snori.

Nentrə kontabilitatea simnlъ sənt bəne kъrŋile ləĭ Gabiou, Geslin, John Sinclair gi Thaër. Ear nentrə aveа dənlъ a ləĭ Legret, Crud, Royer gi Mathieu de Dombasle. Vea maĭ noəъ gi maĭ lъməritъ karte de kontabilitate este aveea fъkə-

tъ de D. Ed. de Granges kə kare, gi fъrъ înbъŋъtorĭə gi în skərt timn, noate kəltibatorĭəl sъ kənoaskъ gi sъ noatъ giné skotelile sale.

Kontabilitatea dənlъ este maĭ trebəitoare în agrikəltərъ de kъt în megtegəgərĭ gi negəŋitorie; kъvĭ dakъ megterəl gi negəŋitorĭəl nə fave nəmaĭ sokotele din bobot, kə kъt maĭ bъrtos le ba fave kəltibatorĭəl, kare atъta de məlte kĭeltəiele fave nəmaĭ nentrə dobъndirea, de məlte orĭ, a ənəĭ singər ləkrə, kъt dakъ nə ba ginea sokotele nivĭ de kəm, nə noate sъ gtie ve fave, nivĭ sъ kъgtiŋe aveea ve este kə nətinŋъ.

Kontabilitatea ne aratъ skimbъrile kanitalələĭ, ve akəm ka datornik, akəm ka kreditorĭə, sləjegte snre a ajənŋe la ŋeləl əneĭ kəltərĭ bəne.

În kontabilitate, *inventarəl* ne aratъ kə lъmərire toate ləkrərile ve înjgebeazъ kanitaləl kə kare ne anəkъm de kəltibat.

În inbentar se bede o adebъratъ arъtare a stъreĭ kəltibatorĭəlĭ: baniĭ, sinetərile, bitele, ənel-tele de nləgъrie, nrodəktele, semъnътərile gi toatъ aberea sa vea de faŋъ gi aveea ve are se o ĭée se skrie gi se nreŋeləemte kə amъnənntəl. De aveea inbentarĭəl kənrinde în sine dəoe nъrŋĭ: aktibəl gi nasibəl; gi inbentarĭəl este nənktəl de nərvedere a kontabilitъŋeĭ.

Aktibəl se alkъtəemte din tot kanitaləl întrebəinŋat în ləkrarea moŋieĭ; nentrə aveea în aktib sənt atъta kanitəle nre kъte gi obĭektele în kare se aflъ nəsə kanitaləl. *Kasa* aratъ baniĭ ve se aflъ în fiinŋъ, *sinetərile* aratъ baniĭ ve sənt daŋĭ kə îmnrəmətarea gi kare aə se sъ ĭée, saə aveĭ ve aə

se se ĭée kă noliŋĭ saă bilete la ordinŏ. *Mobilierĭsl* kănrinde nlăgările, boronile mi toate ăneltele nlăgărieĭ, karăle, maşinele, xamările, saviĭ, ŋolările, mobilile mi toate lăkrările din kasă, ăneltele de băkătărie kă toate tingirele, kăldările mi arămările, ăneltele de sofraŋirie, de lămtărie nentră făkăt ăntăl mi kaşkabalăl, de belniverie nentră făkătăl rakilălĭ. Bitele se desnart skriindăsă în inventar în avele de lăkră mi avele de tamaslikŏ; mi să skriŏ toate deosebit arătăndăsă săb năme de kaĭ saă boĭ de lăkră ne fie-kare kă nămele saă kă semnele deosebitoare, kă bărsta mi kă nreŋăl ve are. Amiinderea bitele de tamaslik se arată: la xergelie xarmasariĭ, enile, kaĭi, nătrarriĭ tretiniĭ, străjnivĭĭ mi mănziĭ dănă seksăl mi semnele deosebitoare; la tamazlăk băxaiĭ, bavele, boiĭ, gonitoarele, mănzaŋiĭ mi biŋeĭ deosebiŋĭ nartea bărbăteaskă de vea femeĭaskă mi însemnaŋĭ aşa ka să se noată deosebi mi kănoaşte fie-kare bită deosebită de alta; la tărma de oĭ, soĭările, berbecĭĭ, fătătoarele, stărnile kărlaniĭ, mi meiĭ, asemine se skriŏ mi norvĭĭ mi naserile. În *magazin* se trekŏ toate soĭările de grăne, mi răduvinĭ kăm mi fănăl mi naĭele. Săb nămele de *semănătsrĭ* se kănrind toate avele ve se află în nămănt kă toată keltăĭéla făkătă nentră fiekare în deosebĭ.

Dănă ve s'a trekăt în inventarĭă aktibăl înnărŋit în kanităle kănrinzătoare de starea întreagă a kăltibatorĭălăĭ, anoĭ se treve mi nasăbăl adekă tot aveea ve kăltibatorĭăl datorevte kă lămăririle kăbenite; mi anoĭ se skade veea ve are să dee din aveea ve are să ĭée, mi remăşiŋa este aberea ade-

bărată a kăltibatorĭălăĭ. Kănd aveastă remăşiŋă kreşte la sfărşităl fie-kărăĭea an, atănvĭ kăltibatorĭăl merŋe bine, ear kănd skade el merŋe reŏ mi trebăĭe nămaĭ dekăt să'şĭ ĭée kăbenitele măsărĭ.

Temeliele kontabilităŋeĭ sănt dăoe Kărŋĭ:

1. *Jărnalăl* în kare se însémnă ne toată zioa toate lăkrările kăltăreĭ, mi se arată felĭăritele nrefaverĭ ve nătimeşte kapitalăl în fie-kare zi.

2. *Kartea vea mare* este menită a nriimi toate artikălele din jărnal într'o rănduĭală din kare de odată bedem orĭ ve lăkră kăt ne ŋine mi ve folos adăve, aşa kăt adănănd de o narte toate sămele kreditorilor se fie de o notrivă kă toate sămele datorniŋilor, de unde esă aveea ve se nămeşte *Bilanţăl în aer*. Kă avesta în tot minătăl nătem bedea kăm merg trebile kăltăreĭ mi în ve stare se află kapitalăl.

Ne lăngă aveste dăoe kărŋĭ făndamentale, kăltibatorĭăl trebăie să ŋină mi alte *kărŋĭ ajstătoare* kare înlesnesk foarte mălt treverea artikălilor în jărnal mi în kartea vea mare. Aşa într'o kondikă nămită *Kasa* să skrie ne toată zioa benitările mi keltăĭélile, mi odată ne lănă se trek toate aveste în Kartea vea mare. Într'o altă kondikă nămită *Kontsrĭ kărente* se deskide kăte o sokoteală deosebită la fie-kare lăkrător mi om kăkare are a fave kăltibatorĭăl, arătând tot ve i s'a dat mi tot ve i s'a lăat. Ear la sfărmitălăneĭ toate sokotelile se trekŏ în jărnal. O kondikă nentră *mănka oamenilor* kănrinde zilele de lăkră a fie-kărăĭe mănvitorĭă. O kondikă nentră *mănka bitelor* arată slăjba bitelor făkătă la orĭ kare lăkrare a kăltăreĭ. O kon-

dikъ *de întrat ші de eшit* a прodъktelor aratъ skimbarea fie-kъrъїe прodъkt întrat ші întrebъinţat în xrana oamenilor ші a вitele saŭ въndът, saŭ semънat. Kondika de *Efekte de прiimit ші de dat* aratъ tiппъl kъnd kъltiвatorїъl are sъ їée ші are sъ dee banї kъ sinetъrї. Kъ ъn kъвънt пentrъ toate obїektele kъпrinse în inвentarїъ trebъїe sъ se ţinъ kondiчї ajътътoare, în kare sъ se înseamnъ toate amънънţimele kъ kare se adъчe skimbare saŭ skъdere obїektelor kъltъreї; ші, прin ърmare, kъ kът вor fi maї mъlte kondiчї de aчestea ajътътoare, kъ atъta kontabilitatea вa aвea maї kъ deamънънtъl însemnat ші maї пe largŭ toate lъkrърile sale. Ear aпoї dъmineka saŭ la sfъrшitъl fie-kъreїa lънї se вor ъmarisi; ші ъmele kъпътate se вor treчe în jърnal. Kъ aчeastъ rънdъealъ sъ înlesneшte foarte mъlt ţinerea kontabilitъţeї; kъчї în tot lokъl ші în tot minътъl kъltiвatorїъl пoate însemna oпeraţiънile sale în kъrţile ajътътoare, шї aпoї nъmaї odatъ пe lънъ пoate sъ le stringъ ші sъ le traakъ la lokъl kъвenit. La trekътъl artikъlelor în ъmele totale, kъltiвatorїъl lъънd, de пildъ, kasa вede kъ într'o senтътънъ saŭ într'o lънъ a dat atъţa banї: deчї darъ ziчe пentrъ lъatърї: *Kasa la ъrmътorїї* ші skrie dearънdъl пe toţї dela karїї a lъat banї ші прivina пentrъ kare a lъat; aшiшderea ші пentrъ datorniчї ziчe: *Ъrmътorїї la kasъ* ші aratъ пe toţї aчeї чe aŭ dat banї ші пentrъ чe їaŭ dat. În dъoe artikole dar se trekŭ în jърnal toate oпeraţiънile ънeї semпътънї saŭ a le ънeї lънї. Asemine шї пentrъ прodъktele întrate ші eшite se însemneazъ чele ънtъїъ kъ artiklъl *Magazia ла ъrmътorїї* ші пe чele

de al dъoїle kъ aчel de: *Ъrmътorїї ла magazie.* Asemine ші пentrъ lъkrъl oamenilor ші a вitelor se skrie *deoseвiцї* la *ateлajŭ* ші *deoseвiцї ла mъпчitorї.* Aчeastъ înlesnire de skris se afl ъ ші пentrъ toate чele-l-alte mъlţimї de lъkrърї dakъ le ţine чineва kът se пoate maї lънъrite în kърţile ajътътoare.

La sfъrшitъl anъlъї, kъnd kъltiвatorїъl are sъ înkidъ sokotelile ka sъ'шї вazъ folosъl ші пagъвa, se faчe ънkъ odatъ inвentarїъl. El are o kondikъ în kare se skrie în tot anъl inвentarїъl чe faчe la înчeпътъl anъlъї ші пe aчel чe se faчe akъm la sfъrшitъl lъї. Kondika aчea a inвentarilor se nъmeшte ші *bilan.*

Dъпъ чe s'a fъkът inвentarїъl sъ înчene înkeїerea sokotelilor, Maї ънtъїъ se faчe balanţa sokotelilor, adъnъnd sъmele întrate ші eшite dela fiekare artikъl saŭ пartidъ. Sънt пartide kare se balanţazъ de la sine, adekъ a kъrora întrърї sънt deonotriвъ kъ eшirile. Asemine sokotele nъ daŭ niчї kъшtig niчї пagъbъ; ear aчele kare nъ se balanţazъ daŭ orї kъшtig orї пagъbъ ші aчestea sънt прodъktърile, semънъ tърile, вitele, шчl.

Пentrъ ka sъ se fakъ bala nţa sokotelilor lъът maї ънtъїъ o fiinţъ înkinъitъ, пe kare o nъmim *keltselele ţenerale,* ші kъ dънsa balanţem toate sokotelile чe sънt fъkъte пentrъ keltъiéle ші aша adъпът toate keltъїéle de tot soїъl într'o singъръ sokotealъ. Ші aпoї înkidem ші aчeastъ sokotealъ kъ altъ fiinţъ înkinъitъ пe kare o nъmim *nagъвъ ші kъшtigŭ.*

Kъ sokoteala nagъвeї ші a kъштigъlъї înkeїem toate kontърile чe aŭ dat kъштig saŭ nagъbъ, ші în aчeastъ sokotealъ aвem deonarte nagъвile ші de al-

ta kъutigъrile. Aiue se bede rezъltatъl lъkrъrilor ъnъї a lъ, kare de ba fi fost bъn, a adъs o snorire a abъgieї kъ atъt maї mare kъ kъt ba fi maї mare sъma ue ba urisosi dъnь ue bor skъdea nagъbile ui kieltъїélile. Aueastъ sъmъ ue sъ bede însokoteala *nagsbъ ui kъutig* se balangeazъ urin o altъ fiingъ înkinъitъ kъreia'ї ziueam *balangъ de euire* saъ *inventarїsl de euire.*

Kontabilitatea s'a deskis kъ inbentarїsl saъ kъ *biianslde întrare* kare a arъtat tot aktibsl ui nasibsl, adekъ starea întreagъ a kъltibatorїslsї. Komtabilitatea se înkide earemї kъ o *balangъ de euire* saъ *inbentarisl de euire*, kare aratъ starea la kare a agїns kъltibatorїsl dsnъ treberea ъnsї anъ.

Dsnъ ue s'a kъnoskъt aueasta isnrabъ, kъltibatorїsl, boind a merge înainte, înuene kontabilitatea anslsї ъrmъtorїs urin *balangа de întrare* kъ kare se deskid earem toate sokotelil e.

În kontabilitate, sokoteala nъmitъ *folos ui nagsbъ* este aueea ue faue bъkъria saъ întristarea kъltibatorїslsї. Aueasta'ї oglinda în kare bedem isnrasa fъkътъ de kanital, în timn ue sokotelele uele-l-alte ne aratъ întrъ kъt fie-kare lъkrъ aъ înribrit nentrъ snorirea saъ skъderea kanitalslsї ui din kare aflъm ue trebuim sъ fauem snre a ne folosi kъt se noate maї mult în ansl ъrmъtorїs.

Sokotelele kъltibatorїslsї ue lъkreazъ nentrъ nъmъntsl uе kanътъ kъ kirie trebuesk ginste kъ uea maї mare drentate ui bsnъ rsndъealъ, ui akъm trebuїesk ui ele înkeїéte; fiind kъ nъmaї aua omsl nъ ba abea a se nlъnge de arendam saъ de nronrie tarїs.

Orї kare nronrietarїs ue nъ kastъ singur mo-

uia sa trebuїe sъ aїbъ ui el ъn felїs de kontabilitate, ui sъ o ginъ dsnъ nilda gerilor uelor maї înainaint de kъt noї.

Aueastъ kontabilitate se alkътъeute dintr'o kondikъ în kare se aflъ· 1, nlansl geometrik ue aratъ xotarele ui întinderea mouieї; 2, nlansl geologik ue aratъ firea nъmъntslsї mouieї; 3 nlansl ekonomik ънde se aratъ toate îmnъrgirile fъkъte, adekъ a lokъrilor boereutї ui lokъitoreutї kъ lъmъrirea întrebuingerei lor, în gearene, fъnagъrї, izlazъrї, libezї, biї, nъdъriї, xъvїsrї, lsnvї, kase eazъrї ui altele.

Nronrietarїsl maї gine ънkъ ui o adъoa kondikъ de katagrafia tътъror akaretъrilor mouieї, ui de benitsl mouieї. Nemgiї maї bъrtos, însamnъ în togї aniї în aueastъ kondika orї ue snorїs, îmbunътъgire saъ nъgъbire, s'aъ fъkът mouieї, ui aua aueasta'ї kondika aueea ue aratъ nronrietarїslsї din ue sъ alkътъeute benitsl mouieї sale ne fiekare an, ui kare ginътъ kъ bsnъ rsndъealъ este, dsnъ kъm ziue faїmossl Thaer, „ъn felїs de komoarъ ue lasъ ginева mountenitorilor seї.“

În sfъrsit gъbernsl, aъnd doringa de a înstъri ne lokъitorїi satelor, trebuїe sъ uearъ ka nronrietarїsl ui komъna sъ gie kondivї ui nentrъ ъrmъtoarele lъkrъrї:

1. Katagrafie în tot ansl de starea geranilor, din kare rъsare dobada de aъ fost okъrmъigї bine saъ reъ de arendam.

2. Uislele fъkъte nentrъ nlata birslsї aua ka sъ se kъnoaskъ dakъ sъrakъl nlътeute maї nъgin dekът bogatsl. Kъ aueasta gъbernslъ nribigeazъ

ka sъ nъ sъ asъnreaskъ ɣeranіĭ eĭ între eĭ.

3. Katagrafie de însъrъɣъĭ ші de toate sokotele kъtieĭ sъteштĭ, kare are de skonъ de a se kъnoaште kanitalъl adъnat nentrъ obштiea satъlъĭ.

4. Sokoteala rezerveĭ de norъmb nrin kare se aratъ starea mъsъreĭ feritoare de foamete.

5. Sokoteala înkĭeatъ în tot anъl a tътъror sokotelelor între lokъitorĭ ші arendaшĭ, nrin kare se nъne frъъ lъnɣireĭ de sokotele ші velorlalte ъrmъrĭ nъgъbitoare de kare sъ tъngъeskъ sъtenіĭ.

6. Sokoteala kъ arъndaшъl nrin kare sъ se stabilezъ nlekarea avestъіe de a îndatori ne lokъitorĭ neste mъsъrъ ші ale lъa mъnkъ drent banĭ.

7. O kondikъ arътътoare kъ lъmъrire de sъma kъ kът sъnt datorĭ lokъitorіĭ la orĭ ve feɣe ші kъ kът se skad, sure a se nribegia kъ aveasta nlътirea datorielor din nartea sътelor ші neasъnrirea lor de kътrъ nronrietarіъlъĭ saŭ arendaшъ

8. Bidomostia lemnelor de foĭ ші de binale ve se slobod, kъ înadins norъnka nronrietarіъlъĭ atът arendaшilor kът ші lokъitorilor.

9. Bidmostie de semъnътърile de toamnъ kъ skon de a se arъta dakъ fie kare lokъitorіъ asemъnat vel nъɣin kъte 15 nrъjinĭ kъ sekarъ.

10. Bidomostie de semъnътърile kartoflelor în nrimъvarъ atът avele sътenештĭ kът ші nronrietъreштĭ.

Amъndъoъ aveste ka mъsъrĭ rekъnoskъte de bъne nentrъ a feri ne lokъitorĭ de linsa nъneĭ ve ar avea, dakъ s'ar rъzema nъmaĭ în norъmb.

11. Bidomostie de rъsъditъl rъkiɣilor nrin kare sъ noatъ avea lokъitorіĭ îndъmъnare nentrъ nъele la nъmeroasele loı îngrъditърĭ. Ші în fine;

12. Bidomostie de sъma konъveilor sъlbatiĭ ve s'ar rъsъdi de lokъitorĭ în sxoala de libadъ sure a se altъi ші forma ші dъnъ aveea a se îmnъrɣi lokъitorilor kъ skonъl de aĭ îndъmъna întrъ a'шĭ fave libezĭ kъ noame alese ші dъdъrіĭ.

Nreɣelъirea moшielor,

Treaba ve se kъbіne a se fave maĭ de dimineaɣъ, în avea zi însemnatъ kъnd vinева se ва anъka ka sъ kъmnere saŭ sъ vъndъ o moшie, este *nreɣelsirea* tътъror lъkrъrilor moшieĭ; kъvĭ ve felĭъ de om noate sъ fie avela kare kъmnъrъ ънŭ lъkrъ fъrъ ka sъ штie kът fave? ші kъ ve gъnd ъl kъmnъrъ? Asemine ve felĭъ de nronrietarĭъ noate sъ fie avela kare binde o moшie fъrъ ka sъ kъnoaskъ kъ desъvършire toate venitърile eĭ, în felĭъritele întъmnlърĭ ale timnъrilor? Drent aveea, interesъl vel bine înɣeles vere ka atът kъmnъrътorĭъl kът ші вънzътorĭъl se kъnoaskътoate nreɣъirile ɣearineĭ, fънaɣъlъĭ, islazъlъĭ, grъdinelor, libezilor, nъdъrilor, morilor, eazъrilor, ші altor akaretърĭ ші venitърĭ ale moшieĭ, ші anoĭ sъ între în tokmealъ.

În avest kin nъmaĭ nivĭ вънzътorĭъl, nivĭ kъmnъrътorĭъl nъ bor sъвърши o fantъ mъstrътoare de kъɣet ші nъgъbitoare. Nentrъ ka nivĭ nronrietarĭъl sъ sъfere вre o rъшlъire din leɣĭъitъl seъ venit, dar nivĭ arendaшъl sъ se înшele a da ъn kъштĭъ maĭ mare dekът fave venitъl moшieĭ, se aflъ în agrikъltъръ o narte nъmitъ: *штiinɣa nreɣъireĭ moшiilor* kare, isboritъ fiind nrekът din kъnoштinɣe foarte felĭъrite ші sigъre, nre atъta ші din o mare isni-

tire în toate ramurile ekonomiei, noate să adukă lămurire amănduror părților interesate.

În această ședință am dat cinci dosebite ka kare noate vinea să precelească o mosie.

1. Vel întâiu kin se numemte *istorik* și se face în trei feliuri:

1. Ka *sorta* noate vinea să prețuiască o mosie, alătură nd kăștiurile mosiilor megiesite și având kare 'i prețul unui nogon de pământ, și înmulțind ka acest preț numerul nogoanilor mosiei ce voește a precelui. Prețul dobândit va fi ka atâta mai anroane de adevăr, ka kât prețuitoriul va knoaște mai bine lukrurile și va fi mai demtent.

2. Ka *deamănuntul* se noate precelui în deosebi venitul fie-kărcia părți a mosiei, adunând veniturile aceste în kurgere de zece și mai mulți ani, și apa din istoria mosiei apiunge vinea la adevăratul venit al ei. O asemene precelire am văzut'o fukută foarte bine de D. Iakov Cernevski pentru toate mosiele împărțitură din Bukovina.

3. Însă cea mai obișnuită și not zice cea mai sigură precelire se face kând, apiutându-se vinea de vele mai sus arătate, ié în prisire nu numai rodirea de mijlok a pământului, dar și keltuiélile mosiei.

Această precelire, la kare se vere nu numai un dux ayer și pătrunzetor, dar și un skon mai omenesk, aduce mulțemire așănduror părților târguitóre de venitul unei mosii, și se face adunând ku multă bugare de seamă și ostenealâ

dokumente kulese din gurile avelor ce trăesk ne mosie, și karii aă fost martori tuturor prifaverilor aduse de timuri asupra venitorilor tuturor ramurilor unei mosii. În acest kin, dobândindu-se și știință sigure de întinderile lokurilor, de semănături, de keltuiéle, de roduri, de preț uri, se kumpănesk toate keltuiélile și venitorile, ku kinul vel mai drept și vel mai de mijlok, având în prisire și starea și împrejurările mosiei, și apa ese adevărul luminat și arătat prin *vifre*. Ne nimte asemine vifre ku vea mai denlină încredere se noate răzăma atât arendașul kât și proprietarul. Sunt bine încredințat ka numai prin asemine precelire, nici arendașul nu va fi ku frika în snate lucând în arendă venitul unei mosii, dar nici proprietarul nu va pugubi din venitul legiuit al proprietății sale, și apa nici unul nu se va folosi de pământul și apa și altuie; kând amândoi având lukrurile lămurite de o potrivă, fie-kare 'și va trage venitul și folosul kuvenit, unul al proprietății și altul al ostenelei și al dobânzei kapitalului său.

Această lukrare va face unirea interesurilor, ce în fantă tot-d'auna stau împotrivite: unirea a două puteri ce se luptă tot-d'auna una asupra alteia: unirea în apa kin kât dintr'ânsa să easă folosuri și pentru arendaș și pentru proprietar. Este bine ka atât proprietarii kât și arendașii să knoaskă bine mai 'nainte de a se târgui aceea ce târguiesk, și nici o parte să nu vearâ, saă să păziaskă a kâștiga aceea ce poate fi reă și de pagubă pentru una din părțile interesate.

II. Al doile kin de prepelsire a momiilor se numeste *sistemul rational*. Prepelsirea aveasta nu se razima numai pe fante ninste mi adeverite de verkare, în kurpere de mai mulți ani, dar mi pe mtiinta unei kultsri luminate mi isnitite. Pelul avestei nu este ka avelor trei kunrinse sub Nr. I. de a arsta ku sigsritate kare este benitul de *faju* al unei momii, vi de arsta kut *noate* su adukus o momie, daku ba fi kustatu de un om înbuat, ku minte, xarnik mi kare are un kanital îndeajuns.

Sistemul avest rational de prepelsire vere knomtinpe întinse de agrikultsru, mi kute odatu punerea în lukrare avelor mai înalte înbupetsri. El vere multu isnitire praktiku, kuvi are se arate kinul vel mai sigur prin kare poate vinebа su kunoasku ku desubursmitu lumurire kut poate su adukus o momie.

În perile unde pronprietarii mi arendamii sunt înzestrapi ku knomtinpele agrikultsrei rezonate se întrebuinpeazu aveastu prepelsire, kare se fave mai bine în Prussia.

Friderik II, înfiinpund în Prussia toate kute not ka su snoreasku benitul momiilor, nu a lusat neînfiinpate mi *капчеле agrikole*, adeku: kasele kare îmnrumutu bani kultivatorilor ne keuumia pronprietupilor lor. Aveasta nu numai a adus o mare îmbunutupire în interesele kultivatorilor, dar a mi îmnins a se simpi trebuinpa de a se xotsri momiele mi a se fave o amununtu prepelsire a benitsrilor lor. Din Prussia desnre anus a emit mi vea mai folositoare karte desnre prepelsirea momiilor, aveea a P. Kreyssig, kultivatorîs praktik mi

vel mai de kurund înbupat kare a skris mai bine mi mai lumurit desnre aveastu lukrare.

Stupnitul lukustelor.

De breo kupba ani lukustele au tubupt în lepioane nenumurate neste kumniele pere noastre mi s'au înkuibat în ele din nriyinu ku la ivirea lor nu s'a rudikat gloata nonorului mi a armatei ku su le alunge sau su le vuidu mai 'nainte de a denune osule lor în sinul numuntului.

Stupnirea avestor dumani ai îndestulupei mi înavupiței nonorului s'a fukut de multe ori prin lukrarea apenpilor natural; însu mi omul poate a se lupta sunre a skupa de supyia ve bine ausura kanului seu, notrivind toate mizloavele stupnitoare ku biapa mi obivei'srile avestor insekte pugubitoare.

În vele natru epoxe ale biepei lukustelor, omul întrebuinpeasu ku folos urmutoarele mizloave de stupnire:

1 Lukustele în sunre toamnu îngroanu în numunt osle lor. Strinperea mi stirnirea oslor în kursul tómnei, a ernei mi a nrimuverei este mizlokul vel mai sigur, ka unul ve ataku reul mi 'lu saku de la rudupina lui. Lukusta înbulemte osule sale într'un sukumor lungupeu, de trei nulmave de lung mi de piumutate nulmak de gros. Avest sukumor nlin de ous este atuta de burtos kut lukusta ruzemunduse ne dunsul se înburtemte mi 'lîminnpe în numunt, unde'lu îngroanu la o adunvime de la unul nunu la 4 nalmave. În Afrika de unde esu mai tot-d'aunalukustele, toatu nonulapia kautu osle

*

nrъшъnd ші sъnъnd nъmъntъl, le adъnъ ші le nimiчeште; ear gъbernъl nentrъ aчeastъ treabъ nlъteште kъte ънъ leъ de toatъ oka de semъnцъ de oъ чe i se adъчe.

2. Ne fiind kiп de a nъtea ъrmъri ші stъrni toate oъle, se aцin oameniї kъ mare rъbnъ snre a le nimiчi în чele-l-alte nerioade ale bieцeї lor. Ші maї ъntъїъ kъnd insekta se ibeште, adekъ kъnd este în stare de larbъ saъ omidъ, atъnчe neabъnd ariпї nъ noate sbъra; ші aша kъ mare înlesnire oamenії, armaцї kъ mъtъroaїe, le adъnъ ші le mъtъrъ în шanцъrї, ънde le ші înъdъшъ kъ nъmъnt ші le omoarъ.

3. Kъte nъ s'aъ omorъt kїar din semъnцъ, kъte aъ skъnat ші la mъtъrъtъrъ, not fi bъnate ші ъчisъ kъnd sънt în stare de nimfъ. Kъ órъ saъ dъoъ maї 'nainte de rъsъrita soarelъї esъ oamenї kъ maшinї danimarkeze, ші dъnъ чe le kъleg kъnd ънkъ dormъ saъ nъ sboarъ, anoї le stirneskъ nrin arderї.

4. Aцїъngъnd lъkъstele în bъrsta чea denlinъ, adekъ kъnd sboarъ ші kъlътoresk, trebъїe bъnate kъ toatъ inima snre a le nrъnъdi akъm maї 'nainte de a se oъa. Snre aчest sfъrшit oameniї trebъїe sъ aїbъ kъraцїъl de a da fok lanъrilor ne kare aъ kъzъt lъkъstele, ka aша sъ striчe eї singъrї aчeea чe are sъ fie mънkat de aчestї dъшmanї. Ънъ gъbern lъminat noate sakrifika o narte din rekolta ънeї цerї, desnъgъbind de keltъїélї ne aчeї a kъrora lanъrї sъ bor xotъrî a se nerde, ші aша asigъrъ rekoltele чelor - l - alцї ші skanъ цeara de ънцia lъkъsteler, omorъndъle maї 'nainte de a 'шї nъne semъnца în nъmънt.

Manual.

de

AGRIKъLTъRA ПОПОREANЪ

Întrodъчere. — Kъldъra. — Lъmina. — Elektriчitatea.— Ana. — Aerъl. — Klimatoloцia. — Meteorognozia. —

Întroducere

Maї 'nainte de toate trebъїe sъ штim чe brea sъ zikъ kъbintele *fiinцъ*, *trъn*, *obiekt*.

Se nъmeште *fiinцъ* tot aчeea чe se aflъ în noї ші afarъ de noї, orї sъb kare formъ ar fi. Se ziчe *trъn* saъ *obiekt* orї чe lъkrъ noate sъ atingъ simцirile noastre: aша ънъ omъ, ънъ arbore, o neatrъ sънt fiinце, nentrъ kъ se aflъ (esistъ). Toї-odatъ aчeste sънt ші trънъrї saъ obiekte, nentrъ kъ se not bedé ші niпъi, ші sънt din afarъ de noї.

Fiinце *materiale* sънt aчele kare se not niпъi; ші fiinце sniritъale sънt aчele kare nъ se not bidé, niчї niпъi.

Trънъrile sънt saъ grele, *nonderabile*, kъmъ'ї ferъl, nlъmbъl; saъ kare n'aъ greътate, *imnondera-bile*, kъmъ'ї kъldъra, lъmina.

Fiind kъ trънъrile ші fiinцele sънt atъt de mъlte ne lъme kъt niчї odatъ n'a sъ le maї nътem kъnoaште ne toate, kъчї omъl nъ noate sъ kънoaшte toate lъkrъrile din lъme, de aчeea sъ mъrцineште omъl la aчele kъ kare are sъ'шї цinъ bieaца ші de aчeea ънъl se faчe nlъgarїъ, altъl morarїъ, altъ xerarїъ, altъl skrinkarїъ. Fie-kare în felїъl seъ se denrinde a faчe ънъ lъkrъ maї bine, maї їъte ші maї eftin dekъt altъl; ънїї ne alцїї se aцїътъ ші trъ-

esk la ɜnš lok, lɜɔnd fie-kare de la toɥï lɜkrɜrile ɥele ɥe'ï trebɜesk în traïɜl seš. Kɜnoɯtinɥele sɜnt îmurɯtiéte în lɜme ɯi fie-kare se anɜkɔ de înbɔɥat aɥeea kare'i ɜine maï la îndɔmɔnɔ, ɯi kare'ï ulaɥe maï mɜlt. Sɔtenïï trebɜïe sɔ se mɔrgineaskɔ, deɥï, la kɜnoɯtinɥa aɥelor lɜkrɜrï ɥe sɜnt folositoare agrikɜltɜreï.

Toate lɜkrɜrile ɥe ne înkɜnɥïɜrɔ, ɯi karele aɔɔta de mɜlt aɥiɥɔ kɜriozitatea noastrɔ, de ɯi se narš foarte mɜlte ɯi grele de înbɔɥat, totɜɯï, mɜlɥemitɔ fie aɥelor ɥe le aš kɜnoskɜt, se ɲot redɜɥe la niɯte ɲɔlkɜrï. Aɥeste ɲɔlkɜrï, ɲrin semnele kɜ kare se deosebesk ɯi ɲrin aɥele kɜ kare se ɲɔrɔbesk între sine, s'aš adɜnat toate la ɜn lok ɯi s'aš disɲɔrɥit în dɜoe marï îmɲɔrɔɥïï saš regnɜrï.

Regnɜl nɜmit *organik* kɜnrinde toate flinɥele ɥe aš organe, instrɜmente, ɲrin akɔɔror mijlouire se nask, se xrɔnesk, kresk ɯi se îmɜlɥesk. Astfel sɜnt dobitoaɥele kare ɲot sɔ sɔmɥeaskɔ ɯi sɔ se miɯɥe de la ɜn lok ła altɜl, de bɜnɔ boïe- Ɔn kal, o ɲasere, ɜn ɯerne, ɜn neɯte, ɜn berme, o mɜskɔ, ɜn rak, o skoïkɔ sɜnt dobitoaɥe. Astfel sɜnt beɥetalele saš ulɔntele kare esš din grɔɜnɥe, dar nɜ aš niɥï sɔmɥire, niɥï miɯkare de bɜnɔ boïe; ɥïɜnerka, grɔɜl, ɥeana, trandafirɜl, mɔrɜl, stɛjarɜl sɜnt ulɔnte.

Regnɜl *inorganik* kɜnrinde toate trɜnɜrile kare nɜ sɜnt fɔkɜte ka dobitoaɥele ɯi ka ulɔntele, kɜm sɜnt netrele, metalɜrile, nɔmɔntɜl, aerɜl, ana.

Aɥeste trɜnɜrï ni se înfɔɥoɯeazɔ sɜnt treï forme: *solide*, *likside* ɯi *gozoase*.

Kɜnd ana este îngeɥatɔ, atɜɲï se ziɥe kɔ es-

te *solidɜ*, brea sɔ zikɔ ɜn trɜn bɔrtos kare sɔ strinɥe maï mɜlt saš maï nɜɥin între deɥete saš se anɜkɔ în mɔnɔ. Netrele ɯi lemnele sɜnt trɜnɜrï solide.

Likɜid se ziɥe trɜnɜl kɜnd este în kɜrɥere, kɜmš'ï ana din nɔrɔš, olɜl, lantele.

Gazos se ziɥe kɜnd trɜnɜl este nrefɔkɜt în fɜm, în abɜrï.

Se nɜmesk flɜide *imnonderabile* trɜnɜrile aɥele maï sɜbtile din kare ɜnele sɜnt aɯa de ɜɯɜrele kɜt niɥï greɜtatea lor nɜ se kɜnoaɯte, kɜmš'ï kɔldɜra, lɜmina, fɜlɥerɜl.

Mɜlte din trɜnɜrile gazoase, solide ɯi likɜide alkɔtɜesk materia kɜ kare se xrɔnesk ɯi kresk ulɔntele. Kiɯɜl kɜ kare se xrɔnesk ɯi se desbɔlesk ulɔntele se nɜmeɯte beɥetaɥiɜne.

În nɔmɔnt ɯi în atmosferɔ bieɥɜesk ulɔntele.

Nɔmɔntɜl este înkɜnɥïɜrat de o atmosferɔ în kare se ɥɜsesk amestekate mɜlte gazɜrï, mɜlɥï abɜrï ɯi mɜlte dobitoaɥe atɔta de miɥï kɔt sɜnt nebɔzɜte de okïï noɯtri. Soarele trimite lɜmina ɯi kɔldɜra trebɜitoare ulɔntelor ɲrin atmosferɔ. Ɲrin aɥeasta ɜine magnetismɜl ɯi elektriɥitatea kare adɜɥe fɜlɥerele ɯi trɔsnetele ɥe kɜrɔɥ aerɜl; roɜa, negɜrile ɯi norïï, ɥe adɜk ana trebɜitoare ulɔntelor, se formeazɔ în atmosferɔ, ɜnde aerɜl înkɔlzit naɯte bɔntɜrile ɯi fɜrtɜnele. Toate aɥeste trɜnɜrï formeazɔ felïɜrita aɥea mɜlɥime de klime în kare, ka ɯi în niɯte kase, trɔesk ulɔntele din felïɜritele ɥerï.

Kɜnoɯtinɥa aɥestor trɜnɜrï, saš aɥente firemtï ɥe alkɔtɜesk klimele, este de neanɔratɔ trebɜ-

inţъ kъltibatorĭъlъĭ; kъvĭ tot avееaшĭ fire de пъmъnt kare în Norвeţia prodъve nъmaĭ niшte brazĭ proшtĭ, în Franţia xrъneшte vele maĭ roditoare вiĭ, în Grevia prodъve portokalĭ ши lъmъĭ, în Eginet kъrmalĭ, ши sъb tronive kъiшoare ши skorţiшoarъ. Din avelaшĭ пъmъnt, modifikaţiъnile kъldъreĭ, lъmineĭ, ъmezeleĭ, вarietъţile sitъaţiъnilor, a mъrilor, a въntъrilor skot plъntele vele maĭ deosebite. Aveastъ lъkrare a klimeĭ asъpra plъntelor vele ve sъnt tribъitoare omъlъĭ, a îndemnat пe Arthur Young sъ zikъ kъ klima este atъta de esenvialъ ştiinţeĭ kъltibatorĭъlъĭ prekът este ши пъmъntъl.

Klima se kъnoaшte ши se înвaţъ în ştiinţa пъmitъ *meteorolоţie*, kare aratъ toate fenomenele ve se întъmplъ în atmosferъ. Anlikarea efektelor avestor fenomene, adekъ a kъldъreĭ, aĭ lъmineĭ, elektrivitъţeĭ, aerъlъĭ, ши a apeĭ asъpra feţeĭ пъmъntъlъĭ, formeazъ felĭъritele klime saŭ ştiinţa пъmitъ *klimatolоţie*. În sfъrşit, kъnd kaştъ vineва a kъnoaшte fenomenele вiitoare dъпъ lъareaaminte a velor trekъte ши a velor de faţъ, atъnve ştiinţa aveasta se пъmeшte *meteorognozie*.

METEOROLOGIA.

KAPITUL I.

Kъldъra.

Kъldъra este efektъl prodъs de ъn flъid imponderabil kare poate resbate în toate vele-l-alte trъпъrĭ ши kъrъĭa s'a dat пъmirea de *kalorik*.

Însuшirele kaloriklъlъĭ saŭ ale kъldъreĭ sъnt ъrmъtoarele:

Dakъ пъne vineва ъn trъп kald пe ъn altъl reve, avesta ĭé kalorik de la vel-a-lalt пъnъ kъnd aţĭъnţe de se aflъ o kъldъrъ de o potrivъ într'amъndъoъ, brea se zikъ, amъndъoъ se fakŭ deo potrivъ de kalde saŭ de o potrivъ de revĭ.

Snorind kъtimea de kalorik într'ъn trъп solid poate vineва a'l fave likъid saŭ a'l toni; dakъ este likъid înkъlzъndъl ши maĭ mъlt lŭ poate fave gazos. Din potrivъ, kъnd se îmпъţineazъ kaloriklъl atъnvea trъпъl gazos debine likъid ши din starea likъidъ, maĭ mikшъrъndъ-se kъldъra, se fave solid.

Toate trъпъrile пъ se tonesk kъ o ъшъrinţъ de o potrivъ, adekъ trebъĭe maĭ mъlt kalorik la fer de kът la plъmb; ши la plъmb se vere maĭ mъlt kalorik de kът la veаръ.

Se dъ пъmire de *reonemъnt* la însъшirea ve are kaloriklъl de a eши dintr'ъn trъп kald prin toate пъntъrile lъĭ sъb formъ de *gaz*, dъпъ kъm lъmina esъ din soare.

Prin efektъl reonъmъntъlъĭ, kaloriklъl se пъne în ekъilibrie kъ trъпъrile ve se aflъ denarte ъnele de altele, brea se zikъ, le înkъlzeшte kъ atъta maĭ пъţin kъ kът sъnt maĭ denarte.

Sъnt trъпъrĭ пe kare kaloriklъl le resbate kъ ъшъrinţъ: aveste sъnt avele negri, ши a kъrora faţъ пъ este poleitъ (netedъ); însъ aveste trъпъrĭ sъ reveskŭ ĭste, fiind-kъ nerd ши kaloriklъl tot atът de lesne dъпъ kъm 'lŭ ши primesk.

Sъnt alte trъпъrĭ пe kare kaloriklъl le resbate

ks gres: aveste sənt albe ši aš faŋa noleitə. Aveste trənərĭ se rəveskš ĭste, fiind kə nerd ši kaloriksl tot atət de lesne dənə kəm ·lš ši nriimesk.

Sənt alte trənərĭ ne kare kaloriksl le resbate ks gres: aveste sənt avele albe ši kare aš faŋa noleitə. Aveste trənərĭ se rəveskš ks întərziere dənə ve s'aš înkəlzit odatə.

Aša, de nildə, ana se înkəlzeште maĭ degrabə într'o kəldare înegritə de fəmš, de kət într'əna noəə. Se noate fave a se toni omətsl într'o grədinə înegrind'o ks fəninŋinə saš nəmənt negrs nresərat neste dənsa.

Se nəmesk *ənĭ kondsktorĭ* aĭ kaloriksləĭ, trənərile nrin kare avesta treve ks lesnire, kəmš'ĭ fersl ši toate metalərile; ši *reĭ kondsktorĭ* avele nrin kare treve ks greš, kəmə'ĭ bəmbaksl, ləna, mətasa ks kare se fak xaĭne kalde nentrs earnə, naĭele ši lemnele ks kare se fak mindere ši lemnərĭĭ în kase.

Kaloriksl *dilatə* trənərile strəbətəndəle, brea se zikə, kə kreште voləməl lor. Frigəl, din kontra, le *strinŋe* ši le fave sə kənrində maĭ nəŋin lok. Aša o šənə de fer înkəlzitə se məreште ši atənve se nəne kaldə ne roatə; ear dənə aveea se rəveште ši rəvindəse se mikšəreazə, ši atənvĭ strənŋe roata.

Termometrs. Nentrs ka sə se məsoare kəldəra s'a aflat ən instrəment mik ve se nəmeште *termometrs.*

Termometrs este rezəmat ne însəmirea ve are kəldəra de a dilata ks atət maĭ məlt trənərile ks kət maĭ məlt resbata în ele în maĭ mare kətime.

El este fəkət din o ŋəbie de stiklə astənatə la bərf, goalə de aer, ši abənd în kanətəl de ŋĭos o beшikəŋə nlinə de ən likəid ve ns îngĭeaŋə degrabə, kəmš'ĭ arŋintəl-biš saš snirtəl de bin.

Koloana ŋebieĭ este îmnərŋitə în 80 saš în 100 de nərŋĭ de o notrivə, nəmite *grade.* Aveste grade fak ən felĭs de skarə ve învene la zero, kare este nəntəl ve aratə formarea gĭeŋeĭ ši se sfərшəште akolo ənde se səĭe merkərəl kənd se nəne în ana ve klokoteште.

Avest nənt al aneĭ klokotitoare este însemnat nrin 80 în termometrərile *Peomĭsr* ši nrin 100 în avele *Ventigrade.* Skara se nogoarə ši səbt zero snre a arəta gradele de frig.

Vele maĭ bəne termometre se fak de fabrikantəl Bunten; însə orĭ kare termometrs trebəĭe verkat məkar odatə ne an îngĭaŋə ši în anə klokotitoare. Termometrəl sə ašazə la ən lok izolat ši la əmbrə.

Sənt termometre kare aratə *maksima* saš *minima* de kəldərə, adekə kəldəra ši frigəl vel maĭ mare ve aš fost într'o zi ši într'o noante. Kəldəra se înseamnə dənə termometrs de treĭ orĭ ne zi: la orele 9 de dimineaŋə, la 3 dənə amĭazəzi ši seara la 9.

Isəoarele kəldəreĭ. Sərfaŋa nəmənt əlĭ nriimeште kəldərə din treĭ isboare: 1. din fəndəl nəmənt əlĭ; ks kət se adənveazə vinesa în nəmənt ks atəta kəldəra ləĭ kreште ks kəte ən grad la toate 25de metre (12 stənjenĭ); 2, de la reonəmənt əl məlŋimeĭ stelelor ši a trənərilor verestĭ ve se aflə în təriea verələĭ. Nəmənt əl nerde maĭ məltə

kъldзrъ de kъt nriimemte de la temneratзra trз-
nзrilor veremtї. Al 3-le isbor de kъldзrъ resnъn-
ditъ ne nъmъnt bine de la razele soarelзї: kъnd
aerзl este nlin de noзrї, avestia sorb o kъtime
mare de kъldзrъ kare atзnvea binė toatъ la nъ-
mъnt. Noantea, nъmъntзl dъ afarъ kъldзra ve a
nriimit mi noзrii onrind nerderea avesteї kъldзrї
în snaqiš întъrzie rъveala sзrfeqeї nъmъntзlзї.
Atmosfera nз remъne nesзnъratъ de kъldзrъ. A-
erзl înkъlzit se rъdikъ în sзs mi în lokзl lзї bine
de se nзne altзl reve, karele biind kз їзqealъ nro-
dзve bъntзrile. Afarъ de avește treї isboare de
kъldзrъ, arderea, skъnъrarea, frekarea, dosnirea
not sъ nrodзkъ kъldзrъ.

Ama lobirea amnarїзlзї de kremene nrodзve
îndestзlъ kъldзrъ nentrз ka sъ se anrindъ miti-
telele nъrqї de fer ve se dislinesk din amnar,
mi aveste fak skъnteile. Frekъndзsъ їзte dзoъ
bзkъqї de lemne зna de alta sъ not anrinde.

Toate sзbstanqiele beqetale зmede sзnt nlе-
kate la a dosni, mi trek nrin aveastъ dosnire la
arderea aveea ve le nзtrezemte, kзm se întъm-
nlъ aveasta în stogзrile de fъn klъdite kз earbъ
ънkъ ne зskatъ bine.

Temneratsra. Se nзmemte *temneratsrз* kъti-
mea kalorikзlзї kзnrins în aer saš în trзnзrї, mi
kare se noate arъta de termometre. În deobmte
minзtзl zileї kъnd frigзl este la vel maї mare grad, este
tot-d'aзna dimineaqa, veba maї 'nainte de rъsъri-
rea soarelзї. Ear kъtrъ dзoъ oare dзqъ ameazъzi
este kъldзra vea maї mare.

Earna, nъmъntзl debine reve la sзrfaqъ, nen-

trз kъ în kзrsзl nonqilor velor lзnqї nerde din
sine maї mзlt kalorik dekъt avel ve a nriimit zioa.

Grъdinariї onresk emirea kъldзreї din nъ-
mъnt nrin rogojinї, ama nrekзm mi xaїnele îmne-
dikъ emirea kъldзreї din trзnзl nostrз.

Hзqtsrile kardinale. Se deosebesk natrз nзn-
tзrї ne nъmъnt mi în ver kare se nзmesk nзn-
tзrї kardinale; aveste sзnt:

Rъsъritзl saš nзntзl de зnde esъ soarele.

Anзszl saš nзntзl зnde se kзlkъ soarele.

Meazъzi kъnd soarele se aflъ 'naintea noa-
strъ, kъnd abem rъsъritзl în nartea stзngъ mi a-
nзszl în vea dreantъ.

Ameazi-noante kontrarїз kз meazъzi.

Soarele înkъlzemte kз atъta maї bine nъ-
mъntзl kз kъt avesta nriimemte maї deadrentзl maї
îndelзngat timn razele lзї.

Efektele kзldзreї assnra animalelor mi *veqetali-
lor.* Kъldзra este neanъratъ nentrз ka sъ trъїa-
skъ animalele mi beqetalele. Frigзl adзve moar-
tea lor. Kъldзra vea mare îngъlbinemte, sзvemte,
зsзkъ mi adзve moarte nlъntelor. Maї sзs de 50
grade kъldзrъ nз not rъbda nlъntele, mi atзnvea
nъmъntзl sъ зsзkъ kз toate kъte sзnt într'ънsзl.

În kзrsзl kъldзrilor velor marї nъmъntзl se
înbъrtoame, strinqe rъdъvinile nlъntelor mi le rз-
ne sfъmiъndзle. Aveastъ lзkrare зnitъ kз linsa de
anъ adзve neîntъrzieta lor neire.

Ama darъ nзmaї temneratзra vea dзlve, a-
vea nlъkзtъ, kare sъ sзїe saš se nogoarъ kз
învetimorзl, este nriitoare kremterеї nlъntelor mi
a bitelor ve sъ naskš în fie kare klimъ.

Aveastъ kъldъrъ însъfleţeşte veţetaţia, nrimъvara fave de înkolţesk seminţele, de înfloresk nomiĭ, ear vara de sъ kok toate roadele. Tot aveastъ kъldъrъ stъrneşte în nlъnte mişkarea mъzgъĭ kare virkъlъnd nrodъve aveleaşĭ sfъrşitъrĭ ka şi sъnţele în dobitoave.

KAPUL II,

Lъmina.

Lъmina este ъn trъn flъid imnonderabil ka şi kalorikъl. Avest flъid, resnъndit ne obiekte, fave de le videm şi de le deosebim ъnele de altele.

Kъnd este lъminъ mъltъ într'ъn lok, se zive kъ avest lok este lъminat: kъnd este nъţinъ saŭ niĭ de kъm se zive kъ este întъnekat.

Întъnevimea nъ este altъ veva dekъt linsa saŭ îmnъţinarea lъmineĭ.

Lъmina fireaskъ ne vine de la soare kъ o ĭъţalъ ve se noate kalkъla, şi kare este de 70 de mile ne sekъndъ. Lъna şi ъn nъmer mare de stele nъ ni dъ dekъt lъmina aveea ve o nrimesk şi ele de la soare.

Însuşirile lumineĭ sъnt ъrmъtoarele: Lъmina este *reflektatъ*, adekъ datъ înanoĭ de kътrъ vele maĭ mъlte trъnъrĭ şi maĭ ales de kътrъ trъnъrile nolcite kъnd kade deasъnra lor; ea *treve* nrin avele ve se nъmesk nrevъzĭĭ, transnarente, ka stikla; ea este *sorbitъ* de avele a kъrora faţъ este neagrъ. Trъnъrile *întъnekate* sъnt avele nrin kare lъmina nъ treve şi kare nrodъk *smbra.*

Lъmina se resnъndeşte nrin raze ve ni se nar *fъrъ kolorъrĭ.*

Însъ dakъ vom fave sъ treakъ o razъ de lъminъ nrin o stiklъ groasъ, tъĭétъ în kolţъrĭ şi kare se nъmeşte *nrismъ*, se noate vede kinъl ne o foae de xъrtie. Avest kin are şeşte kolorъrĭ (florĭ) deosebite, kare sъnt: roşъl, nortokaliŭ, galben verde, albastrъl, vъnъt şi violet. Aveastъ verkare dovedeşte kъ fie-kare razъ de lъminъ este alkътъitъ din şeşte raze deosebite.

Kъrkъvezl aratъ ne aveste deosebite raze de lъminъ desnъrţite de nikътъrele nloeĭ dъnъ kъm not sъ fie desfъkъte şi de nrisma de stiklъ.

Efectele lumineĭ asupra fiinţelor organiḍate sъnt srmъtoarele: Lъmina vezъleşte animalele şi le dъ nъtere şi ĭţealъ. Nersoanele ve lъkъesk îndelъng timn în kasъ kъ nъţinъ lъminъ sъ alvesk O lъminъ nre ĭъte ostenevte viderea. Între kolorъrĭ, verdele şi albastrъl sъnt avele kare o ostinesk maĭ nъţin viderile.

Lъmina koloreazъ nlъntele, le dъ vъrtoşime, aţĭъtъ faverea lemnъlъĭ, snoreşte vigoarea lor şi dъ gъst nlъkъt tътъror noamelor.

Sъlata sъ nrefave la întъnerik din verde înalbъ, şi aveasta este o dovadъ desnre nътerea lъmineĭ; frъnzele sъlateĭ aŭ nerdъt kolorъl vel verde, s'aŭ fъkъt maĭanoase şi maĭ moĭ, şi aŭ nerdъt şi gъstъl vel amar.

Frъntele kare s'aŭ format şi s'aŭ kont la soare sъnt maĭ aromative, maĭ dъlvĭ, şi ţin maĭ mъl timn dekъt velelalte.

Beцetalele narekъ ъmblъ dъnъ lъminъ: kъrioz lъkrъ este de a bidé ne avele ve sънt în întъnerik îndrentъndъse kътrъ nъrцile de ънde not sъ kanete niцikъ lъminъ. Aveasta sъ bede în zъmnivile în kare înkolцъsk kartoflile ші alte vlънte.

CAPUL III.

Electricitatea.

Elektrivitatea, nъmitъ ші flъid elektrik, este ън nrinvin *csbtil* ka kalorikъl ші ka lъmina; însъ ea are însъшirї foarte brednive de însemnat ші kъ totъl deosebite de avele ale avestor dъoe flъide imnonderabile.

Elektrivitatea se aflъ în toatъ natъra; ea este resnъnditъ neste toate trъnъrile, kъ toate kъ nъ o noate bidé vinева.

Пentrъ a simцi elektrivitatea este destъl ka se freve vinева ън vїъbък de vearъ tare ne ън nostав ші sъ' lъ anronie de trъnъrї ъшoare, kъm sънt nъfъrile nenilor.

Пъfъrile sъ trag ші sъ nrind de vearъ nrin efektъl elektrivitъцеї.

Elektrivitatea este nъmitъ *stikloasъ* saŭ nozitivъ ші *rъшinoasъ* saŭ *negativъ* dъnъ kъm va fi nrodъsъ de stiklъ saŭ de rъшinъ ші de trъnъrile ve seamъnъ kъ avestea. Fie-kare din aveste elektrivitъцї se resninце ne sine însешї ші traце lesne ne avea ve'ї este kontrarie sure a se komъnika kъ dъnsa nъnъ kъnd nъ se maї nrodъve nivї ън efekt; avest цїok al avestor dъoъ elektrivitъцї este nrivina tътъror fenomenilor elektrive ve ni se aratъ în atmosferъ.

Vele de kъnetenie efekte ale elektrivitъцеї. Elektrivitatea lъkreazъ la formarea grindineї ші a fъrtъnelor; ea este avel flъid elektrik kare nrodъve *fъlцerъl* ші *tъnetъl.*

Фъlgerъl este o skъntee mare elektrikъ; fъlцerъl este avel ve omoarъ ne aveї ve'ї anъkъ, ші kare anrinde kasele ші atъnve sъ zive kъ a *fъlцerat.*

Tъnetъl nъ este dekът въetъl fъkът de amestekarea atmosfereї în minътъl kъnd flъidъl elektrik fave esuloziъne·

Elektrivitatea înkolцъшte seminцele ші aktiveazъ vieцъirea fiinцelor organive. S'a bъgat de seamъ kъ vlънtele kresk maї їste kъnd veriъl este fъrtъnos.

Naratonerъl. Fъlцerъl kade ne konavїї ші kasele vele 'nalte, însъ s'a deskonerit kinъl de a se întimnina relele ші omorъrile ve nrodъve.

Бъgъndъsъ de seamъ kъ fъlцerъl se traце de вътвърile metalive s'aŭ folosit oamenїї de aveastъ însъшire sure a skoate elektrivitatea din nozrї maї 'nainte de a se diskърka kъ въet în kasъle vele 'nalte. Sure avest sfършit aŭ fъkът ън anarat în kanът ъkъrъїe s'a nъs ън вътв de metal kare anъrъ de fъlцerat; ші nentrъ aveea sъ nъmeшte *Naratoner.*

Naratonerъl se alkът ъeшte dintr'o sърmъ de fer de 8 metre 12 ventimetre de lъngъ, din o въrgъцъ de aramъ de 60 ventrimetre de lъngъ ші dintr'ън вътв de nlatinъ de 54 milemetre de lъng, ші formъnd toate în avest kin ън felїъ de ak de metal. Avest ak este nъs ne вътвъl zidirilor ші

komənikъ kə nъmъntəl saŭ kə apa dintr'ən apŋ prin sъrma de fer kare este kondəktorĭəl.

Ən paratoner nə apъrъ dekъt o zidire de dəoъ orĭ lənpimea ləĭ de mare, trebəĭe devĭ a se pəne maĭ məlte paratonere, de kъte 17 metre departe ənele de altele. Din timp în timp trebəĭe a se kъəta dakъ este paratonerəl în bənъ stare, dakъ bъrbəl nə i s'a tъmpit pi dakъ kondəktorĭəl nə s'a întrerənt. Aveste dəoъ smintele în lok sъ înlъtəreze primejdia o snoresk maĭ məlt.

Paza în timpul furtunilor. Kъnd vinea se aflъ în kъmp pi'l apəkъ furtuna nə trebəĭe sъ dee fəga, nivĭ sъ se pəe sənt bre ən konavĭə nalt: fəpind, kə fəga sъ fave drəm fəlperəlĭ pe kare konavĭĭ ъlə trag, fiind kъ ləkreazъ ka pi paratonerəl pi not sъ anere kasele ka pi dunsəl kъnd bor fi maĭ 'nalpĭ dekъt ele.

Aveea ve este maĭ bine de fъkət kъnd primejdia este mare, este de a se pəne vinea pĭos pe pъmъnt.

În timpəl trъsnitelor pi a furtunelor nə trebəĭe sъ se lase deskise dəoъ ferestre ənа în drentəl alteĭa, pentrə kъ se fave ən kərent de aer prin kare poate sъ treakъ fəlperəl.

Lesne poate sъ kənoaskъ vinea depъrtarea trъsnetəlĭ prin timpəl ve treve între ləmina fəlperəlĭ pi bəetəl tunetəlĭ. Ləmina fəlperəlĭ sъ aratъ în minətəl kъnd învene esploziənea; bəetəl, din kontra, merpe kə o ispealъ de 237 metre pe sekəndъ; apa o sekəndъ de interval între fəlper pi tunet aratъ kъ trъsnitəl este de 337 metre depărte de avel ve observeazъ, dəoъ sekənde aratъ o distanpъ îndəoitъ, 674 metre, pi apa maĭ depărte.

Întrebəinparea elektrivitъpeĭ în ləkrarea telegrafəlĭ este deskonerirea vea mai minənatъ kə kare se poate pəndri bĭékəl nostrə.

KAPITUL IV.

Apa.

Apa este foarte îmbelşəgatъ pe pъmъnt; ea ъmple mъrile. Fləbiile pi rъərile sənt drəmərile ve m'aŭ sъnat, pi prin kare kərge în toate pъrpile pentrə a le rъkori pi a le înfrəmərepa.

Apa kərgъtoare este o pətere ve adesъ orĭ se întrebəinpeazъ pentrə a înbъrti ropile əneĭ morĭ pi pentrə a kъra pe dunsa prodəktele de la ən lok la altəl.

Apa din ploĭ pi din omъt se bъrъ în pъmъnt pi în lъntrəl məngilor; pi de akolo prin drəmərĭ pe sub pъmъnt se strekərъ în bъĭ ənde se bede kъ esъ afarъ pi formeazъ isboare, pi apoĭ pъrъe.

Apa în starea likəidъ este neapъrat trebəitoare animalelor n'akъrora sete o stinpe, pi resbate în pъmъnt ənde se soarbe pi de plъnte.

Apa este bənъ de beət kъnd este proaspъtъ, limpede, fъrъ miros pi fъrъ gəst, kъnd are în sine aer, pi kъnd ferbe legəmele pi tonepte sъnənəl.

Apa kare kərpe pe o matkъ de stънkъ saŭ de nisip este vea maĭ bənъ, kъnd ънkъ n'a trekət prin tъrgərĭ marĭ, ənde se ъmple de nekərъpeniĭ.

Apa de ploaĭe este bənъ de beət dənъ ve

stъ kъtba timn în visternъ; atənvĭ este bənъ mi de ədat nlъntele.

Ana de nъrъie este, maĭ məlt saŭ maĭ nəgin reve, are în sine nəgin aer, mi se gъsemle înkъrkatъ kə materiĭ minerale ne kare le a tonit trekənd nrin nъmъnt.

Ana de nəgərĭ este, în genere, vea maĭ rea, are neboie de a fi aeratъ maĭ 'nainte de a se întrebəinga, mi kənd are insos, din kare nrivinъ nə ferbe legəmele nivĭ tonemte sъnənəl, ana sъ kərъgъ de dənsəl nəind în ea karbonat de notas, saŭ ən sъkəlteg kə venəmъ.

În sfъrmit, ana din eazərĭ, mlamtinĭ, bъltoave este foarte rea de bext; fiind-kъ kənrinde o kъtime mare de materiĭ begetale mi animale nətrezite; însъ tokmaĭ de aveea este vea maĭ bənъ nentrə ədatəl nlъntelor. Kənd este silit vineba de a bca anъ de aveasta, trebəie sъ o strekoare, sъ o filtreze.

Filtrarea se fave strekərənd ana nrin neatrъ norósъ, nrin stratərĭ de bəregĭ mi məmkĭ, de nisin, de kъrbənĭ nisagĭ, nəmĭ în fəndəl ənəĭ nolobck. Kə ənŭ venŭ se skoate ana limnezitъ nrin nisin mi kərъgitъ de nətoare nrin kъrbəne.

Ana în stare de geagə. Ana, kare obivĭnəit este likəidъ, debinè solidъ nrin revealъ mi ĭea nəmire de geagъ; ea atənve kənrinde maĭ məlt lok, mi de aveea kənd îngeagъ snarge basəl în kare se aflъ.

Nentrə kъ likəidele aflъtoare în nlъnte kresk în boləm la îngegarea lor, de aveea basele se

snarg mi nlъntele nerŭ kənd sənt ama esnəse la ənŭ frig nrea ĭste.

Ana în stare de absre. Kənd fave vineba fok səb o kъldare nlinъ de anъ, bede ne faga eĭ rъdikəndəse ənŭ felĭs de fəmŭ: avestŭ fəmŭ este ana foarte înkъlzitъ mi foarte amъnənagitъ, kъreĭa s'a dat nəmire de *absre*, banor.

Banorəl anoĭ kənrinde ən lok de 1700 orĭ maĭ mare de kъt avel al aneĭ likəide mi se vere o nətere mare ka sъ 'l anese mi sъ 'l fakъ a se kъnъtəi într'ən lok maĭ mik. Ama înkis banorəl ləkreazъ ka ənŭ resor kare rezistъ kə atъta maĭ məlt kə kъt este maĭ tare komnrimat. În aveastъ stare abərele se întrebəingeazъ, nrin emirea ləĭ afarъ, sare a nəne în mimkare maminele nəmite *mamine de banor*, kə kare se înbъrteskŭ morile, se mъnъ korъbiile se trag kъrəgele fъrъ kaĭ, mi sъ nən în mimkare maminele de trierat.

Səb aveastъ formъ de banor əmor, adese orĭ nebъzət, se ebanoreazъ ana resnъnditъ ne nъmъnt mi se rъdikъ în înъlgimĭ marĭ nrin kъldəra soareləĭ. Avestĭ banorĭ rъvindəse formeazъ negəra, nъkla, nobrii, roəa, nloaea, omъtəl mi neatra.

Roəa. Nentrə kъ nlъntele mi trənərile ve sənt ne faga nъmъntələĭ se revesk noantea, nrin ləkrarea reonъmъntələĭ, abərii aflъtorĭ în aer kad ne dənsele în formъ de nikъtərĭ mivĭ de anъ kare se nəmesk roəъ. Roəa bine mi de la əmezeala ve rъsəflъ nlъntele kənd ebanorarea nə noate sъ se fakъ din nrivina linseĭ ənеĭ îndestəle kъldərĭ.

Roəa este folositoare; nentrə kъ dъ begetalelor, în kərsəl nongeĭ, əmezeala ve s'a ləat de la

nъmъnt de kътrъ soare în kъrsъl kъldъrilor ve-lor marĭ.

Ersma kade kъnd avеste nikътъrĭ de roъ îngeaцъ la kъderea lor, din nrivina ъneĭ rъveli maĭ marĭ, întъmnlate în kъrsъl nonцilor.

Nъkla este o kътime mare de abъre kare întъnekъ aerъl ui 'l negreute ui nъ noate a se rъdika din nrivina linseĭ de kъldъrъ. Aveasta se nъmeute *negsrъ* kъnd kade цĭos sъb formъ de nikътъrĭ de anъ foarte finъ.

Nosriĭ sъnt nъkle ui negъrĭ ve s'aъ rъdikat îu sъs. Nosriĭ sъnt nrivina biforъrilor ui a fortъnelor ui tot odatъ ui isborъl nloilor. Akonerind tъria verъlъĭ, razele soarelъĭ se askъnd ui nosriĭ îmnъцineazъ evanorarea ui se îmnrotivesk rъvireĭ nъmъntъlъĭ. Aveastъ de ne ъrmъ însъuire a nosrilor tъlmъveute nrivina nentrъ kare earna se simцeute frig maĭ mъlt kъnd verъl este sъnin dekът kъnd este înorat.

Nloile îmnrъutie anъ ne nъmъnt; avele de nrimъvarъ ui de earnъ sъnt vele maĭ nriitoare; vara ele renareazъ nerderile de anъ nrivinъite de o mare evanorare; nloile de earnъ ъmule nemъrцinitele rezerboare de dides ъbtъl nъmъntъlъĭ kare sъnt menite de a alimenta isboarele.

Nloile vele marĭ ui vele kare цin mъlt timn strikъ kolцiĭ frъktelor kъnd kad ui gъsesk nlъntele înflorite; nloile nekontenite adъk o ъmezealъ neste mъsъrъ de mare kare fave nrodъktele kъltъreĭ anoase ui greў de цinъt. Afarъ de aveca, tot nloile fak de nъtrezesk rъdъvinele nlъntelor, saў silesk nъrъele ui rъъrile ka sъ reverse ui se îneve

rekoltele, saў se snele de ne înъlцimĭ blaga nъmъntъrilor.

Omътsl este ana kare kade în fъlцĭ mъnъnцĭ kъnd abъriĭ aў îngeцat de o nъnrasnikъ rъveal. Omътsl este foarte folositorĭъ kъnd este kъzът ne nъmъnt în troene marĭ; fiind kъ akonere ui învъleute semъnътъrele de toamnъ, nъstreazъ kъldъra nъmъntъlъĭ, ui aua anъrъ nlъntele de îngeцъrĭ ui deцerътъrĭ.

Neatra se formeazъ nrin rъvirea abъrilor ui a nikътъrilor de nloae. Aveasta adesъ orĭ adъve nъgъbire simцitoare kъltibatorilor, str ikъnd xoldele ui roadele nъmъntъlъĭ; de aveastъ nъgъbire omъl n'aў aцĭъns ънkъ a skъna, kъ toate verkъrile elektrive ve s'aў fъkът, însъ nъdejdĭ bъne sъnt în deskonerirele ve se fak neînvetat de kътre învъцaцĭ nentrъ adiskъrka norĭ de grindinъ.

CAPITUL V.

Aerul.

Aersl este ъn trъn razos ve nъ'l videm; însъ ne kare ъl simцim kъnd vъntъl ne lovеute saў kъnd dъm din mъnъ.

Bontsl este ъn kъrent renede de aer, nrekъm ui riъl este ъn kъrent de anъ.

Sъntem înkъnцiъraцĭ de aer nrekъm ui neutiĭ sъnt de anъ. Dъnъ kъm neutiĭ trъesk în anъ aua ui oameniĭ vieцъesk în aer, kare se rъdikъ la o înъlцime de 8 miriametre deasъnra kanetelor nóstre.

Se nъmeute *atmosferъ* aveastъ grъmadъ de aer ve înkъnцiъrъ nъmъntъl ui formeazъ aveastъ

boltъ albъstrie de kare ne minъnъm ъĭtъndъne însъs ші ne kare o nъmimъ *verĭs*.

Alkătsirea aersĭlsĭ. Aersĭl este o amestekъtъrъ din treĭ trъnsrĭ nartiksĭlare, gazoase ші nevъzъte, kare lъkreazъ asъnra fiinţelor organive. Aveste treĭ trъnsrĭ sънt:

1. oksiţensĭl,
2. azotsĭl,
3. avidsĭl karbonik.

Într'o sътъ de nъrţĭ de aer sънt 21 de nъrţĭ de oksiţen, 79 de nъrţĭ de azot, ші foarte nъţin avid karbonik.

Lskrarea ximikъ a aersĭlsĭ. Se nъmeute lъkrare ximikъ a ънsĭl trъn asъnra altsĭ trъn, kъnd ъl strъbate nentrъ a'l desfave ші a se ăni kъ ънsĭl din nrinvinele saŭ elementele lsĭ.

Aersĭl se disfave lesne.

Oksiţensĭl lsĭ întrъnd în trъnsrĭ le arde, dakъ sънt konbъstibile, kъm este lemnsĭl; ear dakъ nъ sънt, el le nrifave în *okuide* saŭ nъmъntsrĭ, kъm e rъţina de ne fer. Oksiţensĭl ънit kъ alt gaz, ve se nъmeute *idroţen*, alkătsemte *ana*.

Oksiţensĭl se aflъ în sъbstanţa animalelor ші a nlъntelor, Omsĭl ші dobitoavele nъ not se vieţeaskъ fărъ de a rъsъfla, ші oksiţensĭl este avel ve alimenteazъ rъsъflarea. Beţetalele asemine sorb oksiţen din aer ші se xrănesk kъ dănsĭl.

Oksiţensĭl este avela kare disfave sъbstanţia animalelor ші a beţetalelor, dănъ moartea lor.

Azotsĭl se găseute asemine în sъbstanţia animalelor ші a beţetalelor; însъ este maĭ nъţin aktiv de kăt oksiţensĭl. El nъ se nare a fi amestekat kъ oksiţensĭl dekăt nъmaĭ ka sъ'ĭ domoleaskъ ĭţala vea nre mare a eneržieĭ lsĭ. Azotsĭl singsr nъ noate serві la rъsъflare. Azotsĭl ънit kъ idroţensĭldъ amoniakъsĭl.

Avidsĭl karbonik este făkst din alkătsirea saŭ ънirea oksiţensĭlsĭ kъ ăn trъn ve se nъmeute *karbon* ші kare este elementsĭl kărbъnelsĭ.

Kănd kărbъnele se ънeute kъ oksiţensĭl se fave romъ ші se toneute; fъmsĭl ve ese este *avidsĭl karbonik.*

Avest gaz se formeazъ nekontenit în atmosferъ de kătrъ dosnirea sъbstanţelor ogranive, arderea lemnsĭlsĭ ші rъsъflarea animalilor.

Avidsĭl karbonik nъ noate ţinea rъsъflarea, ba ănkъ kănd este îu kătime mare înădъmъ ші adъve moartea.

Folossĭl vel maĭ însemnat al avidsĭlsĭ karbonik stъ în xrana ve dъ nlъntelor. Aveste sorb avidsĭl karbonik, onresk în ele karbonsĭl nentrъ amĭ forma lemnsĭl, ші daŭ afarъ oksiţensĭl, kare vine de kărăţъ aersĭl, ve ne învetat se strikъ prin rъsъflarea animalelor.

Afarъ de aveste treĭ gazsrĭ se aflъ în atmosferъ absrĭ de anъ, nъlbere de nъmănt, gazsrĭ mirositoare emite din animale ші beţetale, kare fiind în dezalkătsire daŭ *miasmele*, ve nrivinsesk emirea boalelor molinsitoare.

Înoirea aersĭlsĭ din kase este o lъkrare neanăratъ ţinereĭ sănătăţeĭ ші vieţeĭ oamenilor. Ăn om konsъmeazъ ne fie-kare oarъ kăte 150 okъ de aer.

Illъntarea arborilor este ăn mijlok bun de kъ-

rъцit aerъl. Kоначiй sorb miasmele mlaштinilor ші a altor lokъri nesъnъtoase.

Lъkrarea fizikъ a aerъlъi. Se nъmeште lъkrare fizikъ a aerъlъi aчea чe se faчe kъ greъtatea lъi.

Aerъl este greў, ші aчeea чe o doвedeште este kъ, o gъrafъ плinъ de aer este maї grea de kъt ъna deшartъ. O kolónъ de aer aша de lъngъ kъt ші atmosfera, de este deasъ, traцe atъta kъt ші o kolónъ de anъ tot atъta de groasъ, kare ar aвea 10 metre 394 milimetre înъlцime, saў ka o kolónъ de merkъriъ (arцint-viў), kare ar aвea tot aчea grosime ші 758 milimetre înъlцime. Aша trъпъl nostrъ цine o greъtate foarte mare de aer; fiind kъ aчeasta este deonotrivъ kъ o kolónъ de anъ de 10 metre, 394 milimetre de înaltъ, ші de groasъ kъt este sъrfaцa trъпъlъi nostrъ.

Anъsarea aerъlъi asъпra animalelor nъ se simte, mъkar kъ este foarte grea; fiind kъ se kompenzazъ lъkrъnd kъ ło nъtere de onotrivъ în toate пъrцile. Aчeastъ anъsare este nevesarie вieцъireї lor, fiind kъ faчe ekъilibriъl elementelor materiale чe le alkъtъesk. Dakъ s'ar întъmpla se înveteze, sъпцele ar eші ırin toцї noriї ші moartea ar ъrma negrewit.

Lъkrarea mexanikъ a aerъlъi. Se nъmeште lъkrare mexanikъ a aerъlъi aчea чe esъ din tъlbъrarea lъi saў din *вentъrї*.

Bъntъrile пoartъ noъriї, îmnrъштie miasmile, dъk tonъrile ші цin ne animale ші вeцetale într'ъn aer ne kare ъl înoesk ne învetat, aчeea чe este de neanъratъ trebъinцъ nentrъ вieцъirea lor.

Se nъmesk *temnestъ*, *sragan*, ъn вънt mare kare darmъ kasele ші skoate kanaчiї din пъmънt.

Însъ fъria вънtъrilor nъ este atъta de mare kъt sъ nъ se noatъ domoli snre a se mikшъra чel nцin relile чe adъчe kъ sine.

Mъnцiї ші kodriї sънt anъrъrile în kontra fъrtънelor kare le mimъreazъ ші nrin nlънtaцiile aleїъrilor fъkъte în direkцia dъ ъnde вin se îmnedeka bънtъrile de a faчe daъne.

Bънtъrile se nъmesk de ne lokъrile de ъnde вin: aчel de nord sъflъ de la nord snre sъd, aчel de sъd sъflъ de la sъd snre nord.

Kънd bънtъrile sънt kalde ші ъmezї, ka чele de nrimъвarъ, tonesk omъtъl, ъsъkъ пъmъtъl, înkolцesk seminцele ші fak de se ъmflъ mъgъriї; kънd aънtъrile sънt ъskate ші reчї, ard ші omoarъ nlънtele.

Вarometrъ. Aerъl este ъskat saў ъmed, liniштit saў tъlbъrat, kald saў reчe; ші fiind kъ fiekare din aчeste îmnreцiїъrъrї вariazъ greъtatea lъi, s'a aflat ъn instrъment kъ kare sъ se kъnoaskъ greъtatea atmosfereї. Aчest instrъment se nъmeште *Вarometrъ.*

În чea maї mare simnlivitate, barometrъl este o цeвie de stiklъ, astъnatъ la ъn kanъt ші lъцitъ la altъl, kare este ші destъnat; aчeastъ цeвie se ънnle kъ merkъriъ. Kънd merkъrъl sъ sъe, aerъl este gros ші timnъl rъъ; kънd se negoarъ merkъrъl aerъl fiind maї ъmor, dъ semn de timn bъn.

Jirseta. Нentrъ ka sъ se kъnoaskъ direkцia вънtъrilor se întrebъinцeazъ ъn instrъment mititel, чe sъ nъmeште jirъetъ.

Aveasta are forme deosebite, ші se ване în stълпвл koneremintelor de la kase, вnde se înвъrteште; вънтвл вine totdeavna din partea din notrivъ a instrвmentвlвї, kare este vea maї вшoarъ ші înfъцoшeazъ vea maї mare sвrfaцъ aervlвї.

KAПITƀL VI.

Klimatologia.

Dвпъ ve am kвnoskвt îndeosebї însвшirile ші lвkrъrile fle-kъrвїa din aцentile atmosferive, trebвie a verveta ші îmпъrцirea lor neї sвrfaца globвlвї. Aveasta este obiektвl klimatoloцieї.

Klima вnвї lok saв a вneї цerї este adвnътвra tътвror trвпвrilor atmosferive la kare este sвпвъ în kвrвl вnвї anв. Kъldвra, lвmina, aervl, ana, elektrivitatea ші velelalte aцente atmosferive, afarъ de înrivrirea ve eservitezaz asвпra вeцetalilor ші a roadelor пъmъntвlвї ші kїar ші asвпra вitelor dвmesnive, eservitezaz ъnkъ вna nвmaї пвцin însemnatъ ші asвпra însвшirilor пъmъntвlвї, de la kare atъrnъ în vea maї mare parte firea prodвktivnilor вneї цerї ші kinвl lвkrъreї la kare sвnt svпвse цearinile. De la klimъ ші de la înrivrirea eї atъrnъ skimbъrile, înbвnътъцirile ve poate întrodвve kвltivatorїvl în цeara în kare se anвkъ de lвkrat. De la klimъ atъrnъ ші varietatea prodвktelor ші nevesitatea relaцivnilor komerviale ve se întemeeazъ între prodвktorії ші konвmatorії felївritetor klime.

Temperatвra klimeї este în raport kв aveea a пъmъntвlвї ші amъndвoъ aв vea maї mare înrivrire asвпra вeцetaцвnieї ші asвпra lokвlвї пre kare kresk пlъntele de пe toatъ sвrfaца globвlвї. În tre пlъntele kвltivate, вnele kresk în klimele kalde ші altele în avele reї. Kвltivatorївl are nevoe devї de a kвnoaште пв пвmaї temperatвra de mijlok a anвlвї, darъ ші aveea a fie-kъrвїa anotimп, prekвm ші estremitъцile de minimum ші maximum a temperatвreї. Humbolt atras linїї пe deosebitele пвnktвrї a le globвlвї, kare aratъ пъrцile ve aв aveeaш temperatвrъ. Dвoъ цerї notв sъ aївъ aveeaшї temperatвrъ de mijlok, вna avънd verile foarte kalde ші ernile foarte revї; veealaltъ. avънd verile dвlvї ші ernile вшoare; ear anoї rekoltele ve se fak într'вna пв se fak în veea laltъ. Bogъцia veцetaцivneї este în raport kв *kвldsra* verilor.

Вmezeala ші *sskвvїsnea* klimeї пв aв o înrivrire maї mikъ asвпra veцetaцivneї ші a lвkrъrilor пъmъntвlвї de kът temperatвra. Вmezeala пв atъrnъ de la kътimea de anъ ve kade într'вn anв, darъ de la kътimea de anъ ve пв se poate evanora de kъldвrъ. Цerile în kare kade maї mвltъ ploae пв sвnt avele maї вmede, din notrivъ adeseorї se întъmplъ kъ la kapвl Xaїtїї kade пe anв 308 ventimetre de anъ, ші kв toate avestea цeara sвfere mвlt de sъvite marї; la Paris, вnde klima este mвlt maї вmedъ, пв kade пe anв de kът пвmaї 56 ventimetri de anъ; la Petersbвrg, вnde вmezeala este din kale afarъ de mare, kade пe anв 46 ventimetri de anъ. Вnirea kъldвreї ші a вmezeleї sвnt kondiцivnile esenviale ale veцetaцivneї, de la avestea atъrnъ varietatea ші mвlцimea plъntelor вneї цerї.

Bəntərile sənt mijlokəl ce întrebəinţeazə nəţəra nentrə a təlbəra, a înnoi masa aerələĭ ui a fəce ka sə fie deosebirea cea maĭ mikə între temneratəra ui əmezela felĭəritelor ţerĭ. Ele sənt acele ce transnorteazə dintr'o ţearə în alta kəldəra ui frigəl, əmezela ui səceta. Bəntərile əsəkə nəmənterile cele nre əmede ui rəkoremte ne acele nre əskate. Ele klətinənd nləntele, le aţĭətə de a kremte, de a sə întəri ui de a nə se kəlka.

Dənə nrivina kare în natərə nrodəce bəntərile, se formeazə dəoə kərente: ənəl rece de lá nolərĭ la ekbator, ui altəl kald de la ekbator la nolərĭ. Cel ənţəĭə este maĭ ţĭos de kət cel dé al dəoilea. Kərentəl de la nord nerde fəria ĭəţeleĭ ləĭ, kə kət se denərteazə maĭ məlt de la isborəl din kare nərcede. Kərentəl de la miazə-zi kremte în əţealə kə kət se denərteazə maĭ məlt de la Iokəl emireĭ ləĭ. Bəntəl de nord se înkəlzemte trekənd neste mərĭ; ear cel de la miazəzi se recemte. Eərona este împərţitə în dəoə zone de bəntərĭ: zona bəntərilor meridionale la nord, ui aceea acelor sentintrionale la amiazə-zi. Zona ənţəĭea este nebəloasə; nentrə kə nriimemte bəntərile oceanələĭ; adĭoa este sənnoasə, nentrə kə nriimemte ne acele əskate ui recĭ. În toate lokərile este o tendinţə a bəntərilor de a se anronié bara de best, ear earna de sud. Aceste bariaţiənĭ bin maĭ timnəriĭ saĭ maĭ tərziĭ în fie-kare anotimn, dənə kəm este ui noziţiənea ţeografikə a ţereĭ.

Nrinciniele de la kare atərnə aceastə împreţĭərare klimaterikə se not redəce la *atitsdine*, la

rədikarea d'asənra nivelelĭ mereĭ ui la *sitsaţiene*. Kə kət *atitsdinea* ənеĭ ţerĭ este maĭ rədikatə, adikə kə kət maĭ məlt este maĭ denərtatə de ekbator, kə atəta maĭ məlt temneratəra de mijlok se nogoarə; kə kət diferenţiele între temneratərele estreme a le bereĭ ui ale erneĭ sənt maĭ marĭkə atəta zilele debin maĭ lənţĭ bara ui maĭ skərte earna De la latitədine atərnə maĭ kə seamə temneratəra ənеĭ ţerĭ.

Pədikarea d'asənra nicelelĭ mereĭ ləkreazə ka ui denərtarea de la ekbator nentrə a nogori temneratəra de mizlok a anələĭ uĭ între'ən felĭə məlt maĭ însemnətor ĭə: adekə 100 metre de înəlţime bertikalə bor adəce o nogorəre în temneratəra de mizlok a anələĭ de o notribə kə aceea ce se bede la 100 kilometre denərtare de la ekbator. Aua în kət ne ən mənte nalt din ţeara ce se aflə maĭ anroane de ekbator se gəsesk beţetale din toate klimele: la noalele mənteləĭ se bor afla nlənte ce obiĭĭnsit kresk în ţearə, ne koama ləĭ se bor gəsi nləntele klimelor stəmnərate ui ne niskəl mənteləĭ n'acele dinţerile nolare. În sfîţuit ui ne niskəl mənteləĭ n'acele dinţerile nolare. În sfîţuit ui acestea înceteazə de la o înəlţime în səs maĭ mare, ənde ui beţetaţiənea disnarə ui fiind ənkə înəlţimea maĭ mare atənĭ bərfəl mənteləĭ se aflə konerit kə troĭene becĭnive, kare nə se tonesk nicĭ odatə. Fiind-kə Meksiko ui Nerə sənt nimte întinderĭ foarte înalte d'asənra nibelələĭ mereĭ, de aceea aĭ o temneratərə stəmnəratə, kə toate kə sənt səbt ekbator saaĭ anroane de elĭ.

Sitsaţisnea ənеĭ ţerĭ ləngə ţermərile mərei înrişremte foarte məlt asənra firei klimatələĭ eĭ. Ea əl fəce maĭ əmed ui maĭ brəmos de kət acele

aflъtoare sъbt aveeaшĭ latitъdine, darъ în deuъrtare maĭ mare. Akolo atmosfera este înkъrkatъ de abъrĭ ve se rъdikъ din mare. Anele mъreĭ nъstreazъ o temneratъrъ maĭ egalъ, maĭ statornikъ de kъt aerъl, din nrivina adъnvimeĭ lor ui a kъrentelor velor marĭ kare le tъrbъrъ ui le dъve de la miazъzi snre nord ui de la nord snre miazъzi înkъlzind aerъl în kъrsъl erneĭ ui rъvindъl în kъrsъl bereĭ. De aveea, yearъ sitъatъ lъngъ marea ui maĭ ales lъngъ ъna ka Oveanъl Atlantik, ve se întinde de la ekbator la nolъrĭ, are berele maĭ nъyin kalde ui maĭ ъmede; ear ernele maĭ nъyin revĭ ui maĭ ъmede de kъt yerile din nъъntrъl kontinentilor aauezate tot ne aveeaш latitъdine. Sitъayiъne yereĭ lъngъ mъnyĭ adъve skimbъrĭ în firea klimatъlъĭ eĭ. Ea o fave maĭ kaldъ saъ maĭ reve, dъnъ kъm ba fi yeara anъratъ kъ mъnyĭ de bъntъrile de la nord saъ de la meazъ zi. Yerile aшzate la bestъl ъnor uirъrĭ de mъnyĭ sънt maĭ ъmede de kъt avele aшzate la ostъ. În sfъrшit, în klima ъneĭ yerĭ, yinerea frigъlъĭ, intensitatea lъĭ, zilele anъlъĭ vele nre ъmede saъ nre ъskate, saъ înyenate, saъ konerite kъ omъt, sънt destъle nentrъ ka sъ kanete vinева o idee generalъ desnre klimatъl ъneĭ yerĭ ui sъ utie nънъ întrъ kъt este îndemъnatik saъ nъ lъkrъrilor kъmnlъĭ.

Klimatъl Romъnieĭ este înriъrit de mare, de mъnyĭ ui neanъrat de bъntъrile nordive. De aveea temneratъra yereĭ este foarte skimbъvĭoasъ. Kъnd înven a se mъri zilile ui a se mikшъra nonyile, atъnvĭ yeara, afъndъsъ sънt inflъinya frigъlъĭ, are zile kalde, de ъnde s'a lъat borba de earna kъ soa-

rele kъ dinyĭ. Lъnta între kъldъrъ ui frig saъ rъvealъ se aratъ nrimъvarъ la noĭ, ui se esnrimъ de nonor, în noetikъl seъ limbayĭъ, nrin vele dъoъ-snre-zeve zile a le Babeĭ. Bъntъrile vele kalde ui dъlvĭ desnre oknъ tonesk troenile ve akoner kъmniele yereĭ ui adesъ lasъ nъ kъltibatorĭъ se noatъ skoate nlъgъrile în martie. Treverea erneĭ ui benirea nrimъvereĭ se fave kъtinel, dъnъ kъm se esnrimъ ui sъteniĭ zikъnd kъ: baba de la 1 nънъ la 12 martie în toate zilele leanъdъ kъte ъn kojok. Temneratъra în avestkin înkъlzindъsъ învetъ kъ învetъ (gradat) ayĭъnye a fi dъlve ui mistreayъ, zioa disgey ui noantea îngey, nънъ ve în sfъrшit, în vea maĭ de ne ъrmъ yĭъmътate a lъĭ martie, sъ sfъrшémte ui avest frig de noante. Omътъl în aveastъ lъnъ sъ tonemte ui altъl nъoъ ve nikъ nъ maĭ noate yiné; ear kъ învenътъl lъĭ anrilie skънът ui de omът. Nloile snalъ nътънтъl ui fak de înverzъsk kъmniele, de înfloresk nomiĭ ui de Sънтъl Georgie toyĭ kodriĭ sънt înfrъnziyĭ. De la aveastъ enokъ, kъldъra snoremte nънъ ve ayĭъnye în lъna lъĭ kъntor de ъsъkъ erbъrile ui koave saъ arde xoldele. Dънъ ve înven nonyile a se mъri ui zilele a se mikшъra, învene a da ui kъldъra înanoĭ ui a se nogori, n'entre Sънтъ-Mъriĭ, atъta de yĭos kът de mъlte orĭ nonyile kade brъmъ, kare arde maĭ ales norъmbъl vel tъrziъ. Ne la Sънтъ-Mъrie, kъ învenътъl tomneĭ înven ui nloile kare, de mъlte orĭ, sъ ui onresk de lasъ ne kъltibatorĭ a'шĭ kъlege biele ui a'шĭ sfъrшi semънътърile de toamnъ, adekъ nънъ kътrъ Binerea-Mare. De akolo învenътърile erneĭ se aratъ kъ nloĭ; ear kъte o datъ ele linsъsk ui ne lasъ

BIBLIOTECA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

se aвem toamna timпъ vel maї frъmos, kare ţine пъпъ la lъsatъl sъkъlъї, ші de mъlte orї пъпъ la Sъntъl-Andreї. Drikъl erneї este în postъl Krъčiънъlъї пъпъ la Boboteazъ, kъnd nopţile sънt lъnţї ші zilele skъrte. Kъ kъtzilele kresk ші nopţile se mikşoreasъ, kъ atъta ші пъterea erneї sъ taїe. Omъtъl ve kade earna este kъ atъt maї de folos kъ kъt este maї gros ші ţine maї mъlt; fiind kъ nъ пътaї protegъeşte semъnъtъrile de toamnъ de nъ deţerъ, dar ші asigъreazъ o rekoltъ îmbelşъgatъ.

În Romъnia se afl̆ъ reţioana klimaterikъ a вieї, a porъmbъlъї ші a agъdъlъї. Bia ъnsъ пetreve earna îngropatъ. La poalele mъnţilor desпre marea, вiele daţ rodъrї însemnate, în timp ve în mъnţїї din ţeara de sъs nъ se fave aveastъ plъntъ. De aveea oameniї de akolo se anroвizioneazъ kъ вin din ţeara de ţїos. În deobште ţeara de ţїos are o temperatъrъ maї dъlve de kъt ţeara de sъs. Kъ toate avestea, în toatъ ţeara klima este atъta de kaldъ kъt пretъtindenea se fave grъъl. Obivїnъit însъ grъъl este maї roditorїъ în ţeara de ţїos de kъt în aveа de sъs; пentrъ kъ ші пътъntъl este maї bun ші fъria aţentelor atmosferive maї molkomitъ.

Konstatarea klimeї ţereї, prin ajъtorїъl instrъmentelor fisive, este o lъkrare din vele maї de 'ntъїъ ші maї trebъitoare. Spre sъvъrşirea eї se poate vere aţїъtorъl kornъlъї velъї maї înveţat ші maї lъminat din ţearъ. Kъ keltъїala deпartamentъlъї Kъltъlъї ar trebъi a se kъmpъra din Paris instrъmente meteorologive ъniforme kъ avele kъ kare se fak obserвaţiъnile în toate părţile Eъropeї, ші prin o înţeleţere în proveдarea lъkrъreї kъ veї maї bestiţї fiziv̆ din felїъritele kapitale a le lъmeї, sъ se porneaskъ ші la noї faverea obserвaţiъnelor klimaterive prin toate kapitalele ţinъtale.

Aveştea ar trebъi se ţinteaskъ a konstata kare este maksima ші minima temperatъreї? kare este grosimea gїeţeї? kare este temperatъra de mijlok a anilor în deosebitele lokъrї a le ţereї? kare este kъldъra pъmъntъlъї ші aveea a pъmъntъlъї ъskat? kъm se împarte kъldъra dъпъ felїъrimea latitъdineї?. kare este raportъl între marşa anotimpъrilor ші aveea a veţetaţiъneї? kare este temperatъra de mijlok? kъnd se obserвeazъ ъntъїa înfrъnzire, ъntъїa înflorire ші ъntъїa koavere a plъntelor? kare este evaporaţiъnea aneї ші a pъmъntъlъї? kare este kъtimea aneї adъsъ de ploae ші kъte zile sънt în kare kade roşaţi kъte kъtъ kъtime kade? kъte zile sънt de brъmъ? kare este întinderea, grosimea ші abondanţa nъorilor, gradъl de klaritate, diferenţia kъldъreї la soare ші la ъmbrъ ші temperatъra solarъ pentrъ fie-kare grad de klaritate? Kare este greъtatea vaporelor? kare este grosimea ші densitatea omъtъlъї, kъtъ este kъtimea de ploae earna, primъvarъ, vara ші toamna? Gradele de ъmezalъ ale klimeї noastre sъ konstatъ kъ igrometrъ, ear kъ barometrъ sъ konstatъ ші kъte sънt gradele vele absolъte. Kare este marşa vънturilor, karakterъrile lor primъvara, vara, toamna ші earna? kare este пterea ші direnţiъnea demijlok a vънturilor ші efektele lor asъpra veţetaţiъneї? Повъţъiţї de toate aveste obserвaţiъnї asъpra felїъritelor lъkrъrї ale aţentelor atmosferive, aţїъnţem a skoa-

te din ele înbъцътъrї klimateriʋe, de kare abem neapъratъ trebъinцъ în biaца praktikъ, ші fъrъ de kare nъ se poate faʋe niʋї ъn pas înaite kътrъ îmbъnътъцirile agrikъltъreї. Kъltъra plъntelor ші kreшterea bitelor priimeшte de la înriъrile klimeї o întinъrire kare le lokalisazъ ші le faʋe a fi deosebite dъnъ nъterea ші цinerea aцentilor natъreї.

KAPITUL VII.

Meteorognosia.

Kъnd їea aminte ʋinеba la fenomenele aцenцilor atmosferiʋe, bede kъ de mъlte orї aʋestea se renetъesk atъta de adese, kът se not lъa drent niшte *semne*, de ne kare se poate prezіʋe timpъl ʋe are sъ fie. Aʋeastъ prezіʋere alkътъeшte partea ʋea maї de ne ъrmъ a Meteoroloцieї ші kare se nъmeшte *Meteorognozie.*

Lesne se înцeleцe nemъrцinitъl folos ʋe ar eші din aʋeastъ kъnoшtinцъ nentrъ kъltъrъ, kъnd ar nътea sъ se шtie maї 'nainte karakterъl meteoroloцik al anilor, al lъnilor ші al zilelor. Anrobisionarea, snekъlaцiъnile ші însъшї kъltъra s'ar modifika dъnъ aʋeastъ kъnoшtinцъ. Prin aʋest kin de preʋedere s'ar asigъra oameniї neʋoile îmnotriva întъmplъrilor ʋelor biitoare ші neferiʋite. Este kъ nenъtinцъ ka omъl, interesat în trebile indъstrieї sale ші în neapъratele neʋoї ale traїъlъї seъ, sъ nъ kaʋte a kъnoaшte skimbъrile timpъlъї de ne semnele ʋe le preʋedeazъ.

Pronostiksrile meteoroloцiʋe date de eite se reazimъ ne delikateца nerʋelor lor. Kare este omъl nътimaш de reъmatism, ші kare este omъl amпътat kare sъ nъ fie ъnъ barometrъ biezътorїъ, sъ nъ prezikъ kъ sigъranцъ skimbarea frigъlъї în kъldъrъ, ші aşъskъʋїъneї în ъmezealъ, maї 'nainte de a se faʋe aʋeastъ prefaʋere în atmosferъ? Aша, kъnd are sъ ploaїe aъzim maї bine tonъrile depъrtate, bedem maї limpede lъkrъrile, ші simцim pътъroasele odorъrї kъ maї mare nekomoditate. Rъndъnele rad pъmъntъl în sborъl lor pentrъ ka sъ kъleagъ bermъшorїї ʋe esъ afarъ. Шopърlile se askъnd. Mъцile se netezesk. Пasърile aшeazъ nenile lor. Mъшtele înцeanъ maї tare. Gъinile se skarninъ ші se îngroanъ în цerъnъ. Kokoшъl kъntъ în oare neobiʋїnъite. Rъцile ші toate naserile kasniʋe bat din arinї. Бъratikъl se sъїe în sъs. Broaшtele orъkъїesk. Kъniї mъцънkъ earbъ. Kъrtiцile rъdikъ moшъnoaїe maї sъs de kът obiʋїnъit. Horʋiї їeş naїe în gъrъ ші se цioakъ împrъшtiind stroxъrile lor. Vaʋile ragъ ші mънkъ maї mъlt de kът obiʋїnъitъ. Horъmbiї se skaldъ ші întrъ maї tъrziъ în xъlъbърie. Цioarele se adъnъ în kъrd ші sboarъ fъrъ sъ xъїeaskъ ші strigъ bътъnd din arinї. Паїajънiї kad din пънzъle lor. Пъїajънiї foarte simцitorї la elektriʋitate aratъ, kъ цesътъl пъzeї lor, timpъl reʋe saş ъmed, skimbъtorїъ, ъskat ші frъmos. Fърniцile skot oşele afarъ din kъїbъl lor. Цintiцile se anronie de kasъ. Пeшtiї sarъ în anъ ші înoatъ în faца eї. — Kъnd are sъ fie timpъl frъmos broaшtele berzї orъkъїeskъ. Lilieʋiї sboarъ seara în nъmer mare. Цiokърliele se leagъпъ îndelъngat timp în aer ші kъntъ kъ biошie, ъlъ se rъdikъ în înъlцimї maрї ші plaпeazъ d'asъpra цiokърlanilor. Albinile se în-

toarnъ tъrziš la mtîъbeîъ. Kъkъveîvele mi bъfnile se adъnъ seara mi staš în mimkare nъnъ în rъsъritъl soarelъî; mi kъte alte fenomene kare leagъ natъra însъfleqitъ de meteorele atmosferive.

Bîékiî, nekъnoskъnd termometrъl mi barometrъl kъ kare ne slъjim noî astъzî, trъqeaš *mronostiksrî din beqetale.* Ama kъderea frъnzelor toamna aratъ epoxa în kare trebъîea a învene semъnatъl grъъlъî. Înfloritъl mъvamъlъî aratъ epoxa de a învene semъnatъl norъmbъlъî. Mikmъrarea ъmilor, skъrtarea frъngielor eraš nimte semne de ъmezealъ în atmosferъ. Ъmezitъl sъreî mi maî mъlte semne determinaš mreziverea de mrefavere în atmosferъ. Lineš a bъgat de seamъ kъm kъ mlъnta nъmitъ Calendula deskide floarea sa între 6 mi 7 oare dimineaqa mi o înkide la 4 ore dъnъ ameazъ zi, ne ъn timn ъskъvîos; ear kъnd nъ deskide floarea dimineaqa, atъnvea are sъ mloaîe de bъnъ seamъ. Kъnd mlъnta *sonchus sibericus* înkide noaptea floarea sa, atъnvî adšoa-zi este timn frъmos, mi dimnotribъ mlošъ dakъ o deskide adšozi.

Mronostiksrile skoase din starea verslsî bestesk mloaîe, bъnt, timn frъmos, fъrtъnъ, qer, aqmiqъ mi alte stъrî atmosferive. Gъlbineala soarelъî bestemte mloaîe. Dakъ soarele este kъrat mi strъlъvitorîъ kъnd resare, atъnvea aratъ kъ are se fie o zi frъmoasъ. Kъnd verîъl este romъ la rъsъrit, maî 'nainte de a emi soarele, mi kъnd aveastъ romeaqъ se nîerde în minътl ibireî lъî, atъnvea are sъ mloae. Soarele anъind într'ъn ver nortokališ dъ ъn semn de timn frъmos ne adъoa-zi. Dakъ la anъsъl soarelъî verîъl este romъ, atъnvea avesta e ъn semn de bъnt. Kъnd soarele se aratъ la rъsъrita lъî maî mare de kъt este obivînъit, atъnvea este ъn semn de mloae. Tot asemine se întъmnîъ mi kъ lъna. Kolorъl lъneî gъlbiš mi qerkъlamъrile ve o înkъnqînъrъ sъnt semne de mloae. Verîъl, nъorii, bъntърile, brъmele, mi roъa daš, dъnъ felîъritele lor stъrî, semne de mloae saš de timn frъmos.

În sfъrmit, *mronostiksrile ckoase din obsereaqisnile termometrъlsî*, barometrъlsî mi igrometrъlsî sъnt avele de ne kare se moate besti kъ sigъranqъ skimbъrile timnъlsî maî 'nainte de ve aš sъ ъrmeze. Însъ a îndrъsni de a skrie, mrekъm se obivînъîemte în Almanave, starea fie-kъreîa zile saš sentъmnî de neste anš, nentrъ o epoxъ foarte îndepъrtatъ, este de a fave o lъkrare ve nivî odatъ nъ se moate adeberi, mi kъreîa nivî ъn omš kъ minte nъ moate sъ dee bre o krezare. Însemnърile fъkъte de esneriinqъ not slъji de baze ъnsî kalkъl de mrobabilitate snre a mrebesti, saš maî bine zikъnd snre a gъvi, dar nъ a snъne kъ sigъranqъ, timnъl ve are sъ fie într'ъn snaqîs maî denъrtat al anъlsî.

Kъnd ekъinonqia de mrimъbarъ nъ este mrevedatъ nivî ъrmatъ de bre'o fъrtъnъ, atъnvea s'a bъgat de seamъ kъ bara ъrmътoare este maî totd'aъna însoqitъ de ъskъvîsnî, vel nъqin de vinvî orî în mése dъqî. O toamnъ nloîoasъ mi o earnъ dъlve sъnt în deobmte ъrmate de o mrimъbarъ reve mi ъskъvîoase kare întъrzie beqetaqisnea. O barъ ъmedъ este tot-d'aъna ъrmatъ de o earnъ asnrъ. O earnъ nloîoasъ bestemte ъn an neroditorîъ. O toamnъ asnrъ este semnъl ъneî ernî bъntъroase.

Earna în deobште este aspră când bara a fost foarte kaldă. Primăverile și berile vele sînt urmate de tomnă frumoase. Când primăvara este urîtă, atunvea toamna este frumoasă.

În pronostikurî găsim multe kredinge deșérte ve nu se deosebesk tare mult de prevăzătorele înțelepților. Ve e drept, nivă într'unu viék nu ar fost mai bine disputată înțelepții ka într'al nostru de a vervета și de a esperimenta fenomenele naturale: de aveea astăzi putem zive, kă astronomiă și kă ponorul din toate verile, kă luna are oarecă kare efekte asupra pămîntului. Înrîurirea eĭ este arătată atît în pertурbațiunile ve fave orbiteĭ planeteĭ noastre, atît în mareoa Oveanului ve ea produve, atît în mișkarea apoasă ve se observează în aer ka și în apă, kît și în înrîurirea eĭ asupra vegetațiunei și asupra sănătățeĭ oamenilor și a dobitoavelor.

Înrîurirea luneĭ nu să aline asupra vegetațiunei a aduș kredinga kă lemnul konavilor, tăeă în lună alină, nu gine mult, vi se potrikălește lesne de bermă, la umezeală ka și la uskăvîune. Semănătura în luna bekîe dă roade îmbelșugate. Severișul în lună alină trebuie bundut, și numai avel din lună nuă este bun de ginut. Aveasta și o mălgime alte kredinge isboresk din observațiunî adeverate, însă nedesăvîrșite: de aveea, până la îndenlinirea meteorognosieĭ, nu trebuiesk nivă priimite nivă îndeplărtate. Meteorognosia este o știință nuă kare se formează akum în zilele noastre. Până astăzi, în anlikarea meteorognosieĭ la agrikultură, problemele sînt foarte departe de a fi resolvate.

ăn biitorîu apropape de noĭ se pregătește prin lucrările stăpînite de Xumbold de pe 40 de anî în toate părțile lumeĭ vizilisate. Resultatele avestor lucrărî, prekăt de ingrate pentru aveĭ ve se okupă ku ele, pre atăta de folositoare pentru omenire, ne va ajută a nune în lokul gătitărilor și a prepărărilor, adevărata înkredingare întru aveea ve are a fi în adevăr, adekă să se întîmple de sigur în atmosferă.

Foarte mult s'ar înlesni propășirele știineĭ avesteĭa kând am veni în ajutorul verătărilor sale și ku adevărările ve avem în proverbiele saă zikătoarele ponorului nostru. Avem și noĭ un tesaur de kunoștinge ve ni l'a lăsat de moștenire bunii și străbunii nostri în observațiunile și verkările fukute de dănșii asupra felîuritelor împrejurărî klimatarive și asupra semnilor prezente, dene kare să se diskopere vele ve aă să se întîmple în biitorîu. Esperiinga timpului trekut, dovedită de adevărată, ar fi de mare folos înaintareĭ noueĭ științe a prevestireĭ timpului biitorîu. Sure avest sfărșit ar fi bine ka să se adune și să se verifice toate proverbiile ve avem despre klimă și despre semnile prevestitoare ale timpului. Din aveastă lukrare va eși de bună seamă o mălgime de kunoștinge pozitive ve ar fi de vel mai mare ajutor întru a ne feri de reă și a ne asigura bunul ve dorim, lukrând în mijlokul natureĭ și ku konkursul aștepților eĭ. Dumnezeă a dat natureĭ legĭ veșnice și strămutate, ne kare trebuim a le studia sure a le kunoaște și a le întrebuința la nevoile noastre, la favorea și îmălgirea roadelor pămîntului.

AGRONOMIA.

Introducere. — Despre pământ. — Compoziția pământului. — Însușirile pământului. — Elementele ximice ale pământului. — Numirea pământurilor. — Însușirile fisice ale pământului. — Sub-pământul. — Fertilitatea pământului. — Amendamentele. — Urma. — Insolul. — Venușele. — Îngrășările. — Cum îngrașă Romînii pământul? — Harkajul — Îngrășarea verde. — Gunoiul saŭ bălegarul. — Colombina. — Guana. — Usdreta.

Introducere.

În pământ ši sub înrîurirea însușirilor lor fisice, ximice ši mexanice, se face prodŭcerea agricolă. Pentru avuția kultivatorilor trebuie maĭ 'nainte de toate să cunoaskă karakterurile ši kalitățile pământului. Pământul este pentru industria agricolă de unde interes tot atât de mare pre cât este materia brută pentru avuția manufacturală. Precum meseriașul kaută, ku mare băgare de seamă, materia ce are să o întrebuințéze, o alege, o pregătește în a eĭ valoare adevărată, ši o modifikă dându skonurile sale, trăgând din fie-kare părticică partea ceа maĭ folositoare ce poate da; asemine ši kultivatorul trebuie să caute pământul, să 'l cunoaskă ši să înkredințeze fie-kărui soiŭ de pământ semănatu kare'l prieste maĭ mult, ši să'l dee kultura kare să potrivește maĭ bine ku însușirile ši ku firea deosebitelor soiurĭ de pământurĭ. Cunoștința elementelor ši a însușirilor pământului,

a kiurilor de a'l îmbunătăți sure a'l pune în stare ka să dee xolde îmbelșugate, se arată în științe ce se numește *Agronomie* saŭ *Agroloție*.

În meteorolotie am văzut atentele dătătoare de viață ši xrănitoare plantelor. Plantele găsesk în atmosferă avidul karbonik ne kare 'l deskomun, sorb karbonul ši'l asimilează ši degajăază oksigenul; ana din kare ĭeŭ idrotenul; aerul din kare ĭeŭ azotul kurat saŭ sub formă de amoniak ši de avid nitrik; ši lumina fură de kare planta se bestejește, se înalbește ši în kurând moare, fură să aibăgă a da rodul eĭ. În pământ plantele găsesk întunerikul, kăldura, umezeala, aerul ši elektrivitatea. Aceste fak de înkolțesk semințele arunkate în pământ, ka într'un sin, în kare tărâna plantă înpene a viețui ši a krește, întinzând în țĭos niște aținșoare kare devin rădăcinele ce o țin înfintă de nu poate fi sălberată de buturĭ saŭ skoasă afară; ear în sus ese frunzile, kare se rifak în naĭu, strujan, nurtătoriu de organele de nutrimânt aeriene ši avele de înmulțire ši de păstrare. Rădăcinele înfinte în pământ sunt niște tulumbe kare trag din sinul pământului ană în kare sunt tonite materiele menite a servi la nutrimântul plantelor. Pământul ka un reservoar adună în kurșul zilei o provizie mare de căldură, ne kare o dă, prin reopământ, noaptea ši în momentele de răcealâ, plantelor ši le skapă de prisosul ce le ameninț pământasnicele skimbătorĭ ale temperaturei. Pământul păstrează ka un magazin elektrivitatea atât de nepătrată viețeĭ plantelor; aerul fură de kare un singur kolț nu se desbălește;

oksiɥenвl, fвrъ de a kъrвїa lвkrare nв este kв nвtinɥъ biɔaɥa nlъnteї. Пъmъntвl, în sfвrwit, este avel în kare se nъstreazъ remъwiɥile organive în îmnreɥївrвrile ve grъbesk skimbarea lor în sвrї solвbile, sвbt kare formъ sвnt sвnte de nlъnte wi asimilate de dвnsele.

KAPITUL I.

Desnre nъmъnt.

Пъmъntвl este sвnrafaɥa solidъ, nartea de din afarъ a nlaneteї noastre. Vervetarea koajeї întreɥї a nъmъntвlвї, kвm wi aveea a materielor din kare aveastъ koajъ este alkъtвitъ, se fave în wtiinɥele nвmite *Mineraloɥie* wi *Ɥeoloɥie*. Ɥeoloɥiї n'aв nвtвt kвnoawte nъnъ astъzї de kъt o a natra-sвtъ narte din distanɥa ve se aflъ între neliɥъ wi mïezвl nъmъntвlвї nostrв. Din grosimea nъmъntвlвї, de la faɥъ nъnъ la ventrв, se kвnoawte nвmaї 15,554 metre. Sokotind вn metrв 3 wi jвmъtate nalme, kвnowtinɥa noastrъ se mъrɥinewte în adъnkвl nъmъntвlвї nвmaї la 6894 stъnjenї; rъmъwiɥa de 2,721,950 stъnjenї ъnkъ nв s'a kвnoskвt nъnъ akвm. Foarte nвɥin devї se kвnoawte adъnvimea nъmъntвlвї, de wi de maї mвlte miї de anї oamenii se aflъ lokвind ne dвnsвl. Din aveastъ grosime, nвmaї kъt neliɥa vea maї de d'asвnra koajeї, avea sвnrafaɥъ akoneritъ kв berdeaɥъ wi a kъreїa mъrime nв treve neste avea mъsвratъ de lвnɥimea rъdъvinilor ve se koboarъ în snre fвndвl nъmъntвlвї, este de neanъratъ nevoїe kвltivatorївlвї. Grosimea de nъmъnt kъtъ o skoate nlвgвl wi o rъstoarnъ snre a

fi amъnвnɥitъ wi bвnъ a se arвnka în ea seminɥele, se nвmewte *nвmвntвl arabil*: în avésta se eserviteazъ indвstria kвltivatorївlвї. Nътвra de nъmъnt ve se aflъ sвb brazdъ se nвmewte *sвb-nвmвnt*, wi dвnъ firea eї are mare înrivrire asвnra nlъntelor semъnate în nъmъntвl arabil kвm wi asвnra însвwirilor nъmъntвlвї.

Пъmъntвl avest arabil se deosebewte de toate vele-l-altе nrin materiele organive ve se aflъ remase în elв de la diskomnвnerea rъdвvinelor wi a velor-l-alte nъrɥї ale nlъntelor wi ale dobitoavelor. Aveste remъwiɥвrї formeazъ fekonditatea nъmъntвlвї wi serbesk la nвtrimъntвl nвoelor fiinɥe ve se seamъnъ în elв. Ne lвngъ aveste materii organive, în nъmъntвl arabil se gвsesk materiele neorganive: metalele wi minerale. Materiele ve se gвsesk ne sвrfaɥa vea maї de d'asвnra a neliɥeї nъmъntвlвї arabil sвnt kъte odatъ formate nвmaї dintr'вn singвr element mineraloɥik. Nвstiївrile Arabieї sвnt nвmaї din nisin alkъtвite, kъmniele Шamnanieї sвnt nвmaї din kridъ formate, toate albiele riвrilor, a mlawtenilor wi ale lokвrilor kв isboare sвnt awezate ne o nътвrъ de xвmъ, saв lвt amestekat kв bar. Ear în deobwte maї toate nъmъntвrile sвnt alkъtвite din maї mвlte sвbstanɥe minerale.

Forma sвnt kare se aratъ ne faɥa nъmъntвlвї aveste materii minerale nв este în toate lokвrile вna wi aveeawї. La dвoe forme însemnate se redвk toate nъmъntвrile. Materiele minerale se araratъ saв în formъ de stratвrї saв sвnt formъ de stъnvї. În nътвrile de nъmъnt awezate вna dea-

sunra alteĭa ka nimte straturĭ se gъsesk îngronate fosiliĭ, adekъ trunurile netrifikate a dobitoavelor mi a mlъntelor ve aŭ vieŋuit odatъ. Din aveste fosiliĭ unele seamъnъ ku fiinŋele de astъzĭ, altele se deosebesk, mi altele sunt ku totul nerdute. Aveasta a fъkut ne ŋeoloŋĭ se zikъ kъ nъmъntul stratifikat, adekъ in nъturĭ, nu este fъkut deodatъ, mi kъ este fъkut de lukrarea anei; în timn ve stъnvele sunt fъkute de nuterea fokuluĭ. Ana mi fokul, devĭ, saŭ kauza nentunikъ mi vea mlutonikъ, aŭ modifikat mi aŭ format strukturа nъmъntulul. Ireku̇m în grosimea stratурilor gъsim fosiliĭ mi ne konvinŋem kъ ele sunt îngronate de nъmolurile aduse de anъ, asemine mi ne înlŋimile vele maĭ marĭ ale munŋilor mi ale stъnvilor gъsim o koajъ de nъmъnt în kare se aflъ fosiliĭ marine; mi de aveea ŋeoloŋiĭ numesk aveste formъrĭ antedilувiane, dilувiane aluviane, adekъ stratурĭ formate maĭ 'nainte de noton, dunъ noton mi în zilele mi sunt okiĭ nostri.

Toate nъmъnturile arabile sunt formate de anъ. Stъnvile esnuse la lukrarea destruktivъ a kъldurеĭ, a ŋerulуĭ, a aneĭ mi a aerulуĭ, s'aŭ mъvinat, s'aŭ nъruit mi s'aŭ nrefъkut în nulbere finъ. Kutremurele mĭ nloile aŭ deslokat stъnvile. Miroaele vele marĭ kъzъnd din vъrvul munŋilor aŭ sunat kostimele mi aŭ format nrъnъstiele. Anele kъzъnd din înlŋimile stъnvilor aŭ tras la bale nъruiturile lor. În a lor furioasъ renenĭune aŭ runt droburĭ marĭ mi lesnezĭ ne kare în ĭuŋala lor le aŭ sfъrъmat, le aŭ tovit, le aŭ amъnunŋit mi aŭ ъmulut vъile ku boloxanĭ, netre, nrundimurĭ mi nъsinimurĭ. Aveste munate de kurentul noxoaelor, dunъ greutatea lor, s'aŭ onrit înformъnd în lungul kursulul lor denosite mi stratурĭ; vele grele aŭ stъtut maĭ anroane de munŋĭ mi vele maĭ umoare s'aŭ amezat maĭ denarte.

Toate nъmъnturile arabile din roditoarele vъĭ mi kostime, din întinsele kъmnii mi dealurĭ, sunt aduse de anъ din înlŋimele munŋilor mi din fъrъmъturа stъnvilor. Ireku̇m de aveste formъrĭ de nъmъnt se fak mi astъzĭ sunt okiĭ nostri, asemine s'aŭ fъkut mi avele din vekime ne kare le lukrăm ku nlugul. Ama, bunъ oarъ, o stъnkъ de granit (granitul este un element ŋeoloŋik) s'a diskomunus în kuarŋ, feldspat, mi mika (aveste sunt treĭ elemente mineraloŋive aglomerate în elementul ŋeoloŋik numit granit) mi avestea diskomunundu̇se maĭ denarte ne au dat nъsinul, lutul, aluminа, magnezia mi ferul (elemente ximive) din kare sunt komnuse toate nъmъnturile arabile.

În stъnvĭ se gъsesk denuse metalurile, kare remъind slobode la diskomunurea lor se gъsesk întrenate de ane în stratурĭ, unde esъ aurul, argintul, arama, ferul, netrele nreŋióse mi altele. Kĭar astъzĭ anele ve vin din munŋĭ întreneazъ aurul mi arŋintul sfъrъmat din stъnvile din kare nurved. Nuvĭoasa, karbonul, barul, silivĭul se aflъ mi singure în stare naturalъ în nъmъnturĭ; velelalte elemente întrъ în komnosiŋinea mineralelor. Karbonul se aflъ kurat numaĭ în diamant, kare este kъrbunele kristalisat de fire. Elementul ximik numit aluminъ se aflъ kurat numaĭ în smarand; aluminа unitъ ku siliviul ne dъ lutul. Siliviul se aflъ kurat numaĭ în kristalul de stъnkъ. Aveste e elementul

vel mai resпъndit în natвrъ. Trei пътrimi din пъmъntвrile arabile sвnt formate din siliviвs kare este basa tвtвror nъsinвrilor.

Komnosiцia пъmъntвlвi arabil.

Materiele ve obiviinвit se gъsesk în пъmъntвrile arabile sвnt: siliviвl, lвtвl, barвl ши xвmвl.

Siliviвl formeazъ nъsinвl, nrвndвl ши toate пetrile kare înseamnъ trъsъtвrъ пe stiklъ ши kare daз skъnteі kв amnariвl. Aveste formeazъ sъrile nвmite silikate.

Alвmina se aflъ în mare kъtime вnitъ kв siviвl ши formeazъ lвtвl, xleiвl ши пъmъntвrile vele grase.

Barвl este materia vea maі îmbelшвgatъ în пetrele de moarъ ши avele kare se întrebвinцeazъ la zidirвl binalelor. Barвl вnit kв alвmina ши kв siliviвl ne dъ *xвma* saз marna.

Kъteba alte sвbstanцe se gъsesk în пъmъntвrі, d'intre kare *fervl* este avela ve dъ kolor la toate пъmъntвrile. Nвmaі пъmъntвrile vele kвrat albe ka krida nв aз în sine fer. Kв kъt lвtвl este maі negrв kв atъt este ши maі feros. Kolorвl galben al lвtвlві este dat de fer. Lвtвl vel alb din kare se fak lвléle, zise de sввmъ de mare, nв kвnrinde în sine fer. Sвbstanцele minerale kare se gъsesk în пъmъntвrile arabile ши kare serbesk la xrana пlъtelor sвnt sъrile de пвviвasъ, de notaш, de sвdъ, de fosfor, de barз ши toate nitratele.

Xвmвl este пъmъntвl avel negrв format din diskomпвnerea materielor organive. Aveasta e formaт din karbon, oksiцen, idroцen ши azot, ши maі kв seama din karbon; el este, nrin вrmare, avela kare xrъneшte пlъntele ши kare fave ka пъmъntвl sъ fie negrв. Kв kъt пъmъtвl este maі negrв kв atъta este ши maі bogat în xвm ши maі bвn. Nrin fokз, xвmвl se arde ши aveasta e dobada organiveі lві oriцinі ши a nrezinцeі lві în пъmъnt.

Amestekътвra avestor sвbstanцe noroase, saline, gazoase, în oare-kare kътъцime, alkътвeшte toate пъmъntвrile arabile. Aflъndвse tonite în anъ, ele se sorb din пъmъnt de kътrъ пlъnte nrin вътввl rъdъvinilor ши întrъ în lъвntrвl lor sнre a le xrъni ши a le kreшte. Ana dar este kondвkътorivl xвmвlві în lъвntrвl пlъntelor.

Insвшirile пъmъntвlві.

Însвшirile saз kвalitъцile пъmъntвlві sвnt felivrite, nв nвmaі dвne firea elementelor ши nronorцivnea în kare se gъsesk вnite, darъ ши dвne alte îmnreцivrъrі. Vele d'ъntъiв se nвmesk ximive, ши vele de al dвoile fisive ши mexanive.

Kвnoшtinцa darъ a însвшirilor пъmъntвlві se noate dobъndi nrin dвoe kinвrі: saз vervetъnd, nrin analisвl ximik, пъrцile deosebite din kare se alkътвeшte пъmъntвl, saз vervetъnd nвmaі starea din-afarъ sвbt kare se aratъ simцirilor noastre: nrekвm вътoшimea, kъldвra, вmezeala ши altele, de la akъrora notribitъ вnire atърnъ toatъ bвnътatea пъmъntвlві.

Astъzі kвnoшtinцa пъmъntвlві nrin analisвl ximik a aцivns la o treantъ atъta de înaintitъ kът

mai din karbon, oksiцen, idroцen ши azot, ши maі kв seama din karbon; el este, nrin вrmare, avela kare xrъneшte пlъntele ши kare fave ka пъmъntвl sъ fie negrв. Kв kъt пъmъtвl este maі negrв kв atъta este ши maі bogat în xвm ши maі bвn. Nrin fokз, xвmвl se arde ши aveasta e dobada organiveі lві oriцinі ши a nrezinцeі lві în пъmъnt.

Amestekътвra avestor sвbstanцe noroase, saline, gazoase, în oare-kare kътъцime, alkътвeшte toate пъmъntвrile arabile. Aflъndвse tonite în anъ, ele se sorb din пъmъnt de kътrъ пlъnte nrin вътввl rъdъvinilor ши întrъ în lъвntrвl lor sнre a le xrъni ши a le kreшte. Ana dar este kondвkътorivl xвmвlві în lъвntrвl пlъntelor.

Insвшirile пъmъntвlві.

Însвшirile saз kвalitъцile пъmъntвlві sвnt felivrite, nв nвmaі dвne firea elementelor ши nronorцivnea în kare se gъsesk вnite, darъ ши dвne alte îmnreцivrъrі. Vele d'ъntъiв se nвmesk ximive, ши vele de al dвoile fisive ши mexanive.

Kвnoшtinцa darъ a însвшirilor пъmъntвlві se noate dobъndi nrin dвoe kinвrі: saз vervetъnd, nrin analisвl ximik, пъrцile deosebite din kare se alkътвeшte пъmъntвl, saз vervetъnd nвmaі starea din-afarъ sвbt kare se aratъ simцirilor noastre: nrekвm вътoшimea, kъldвra, вmezeala ши altele, de la akъrora notribitъ вnire atърnъ toatъ bвnътatea пъmъntвlві.

Astъzі kвnoшtinцa пъmъntвlві nrin analisвl ximik a aцivns la o treantъ atъta de înaintitъ kът

rezəltatele ve se dobəndesk sənt foarte de mare interes. În praktikə, însə, məlțimea kəltivatorilor, fiind lipsiți de kənoștințele ximice, lesne se poate amețți; de aceea praktika se razimə mai məlt pe kənoștința însușirilor fisice, ka vea mai ușoarə ști mai sigurə, de kət pe analisəl ximik.

Kinurile de a prepəri natəra ști valoarea ənəi pəmənt.

Se numește *analis ximik* al pəmənțəlui operația aceea kare ținteștе a kənoaște natəra ști dosa elementelor din kare este alkətuit.

Pentru a face aceastə operație ar trebui ka kəltivatorii sə aibə kənoștințe întinse. În deobște numai kə praktika ști kə oare kare mizloace foarte simple se poate deskoperi natəra ști valoarea ənəi pəmənt.

De pildə, pəmənțəl pəsipos este aspru la pipit ști înseamnə trəsəturi pe stiklə kənd se freakə kə dənsəl. Este sigur vine-ba kə ən asemene pəmənt este bun de ləkrat kənd pəțile ləi sə not ținé la o laltə ști forma bəlgəri.

Pəmənțəl xleios nəs pe limbə se lipește de dənsa, ști primește ori ști kare formə kəndə'l frəmənțə vine-ba kə əmezealə. El este bun de ləkrat kənd nə este din kale afarə de kleios.

Pəmənțəl bəros se kənoaște prin skoaterea de kləbəvi kənd toarnə vine-ba în el o akrime saə ști ən oțet tare.

Ființa-de-față a xəmməsəlui în pəmənt sə aratə prin ən miros de bețetale pətrede, o floare neagrə, ști o împrăștinare de greștate dənə ve s'a nəs le ars în fok.

Pəmənțurile kolorate în negrə, roșə, galben mai məlt saə mai pețin înkis, kənrind mai totdeauna okvid de fer.

În deobște, kə kət ən pəmənt se înfoaie mai kə lesnire ști se lasə de se strəbate de apə, aer kəldurə ști gazuri fərə ka sə aținăngə a fi nivi pre uskat nivi əmed, kə atəta aceast pəmənt este mai priitor kəltəreț, mai ales dakə pala arabilə este îndestəl de groasə, în destəl de bogatə în xəməs ști în îngrəșerț.

Elementele ximice ale pəmənțəlui.

Nəsipəl, lətəl, barəl ști xəməsəl sənt vele patrə de kəpetenie elemente ximice ve alkətuesk toate pəmənțurile arabile.

Nisipul este nəmit *silițios* saə *kalkarîș* dəpə kəm se aflə kənrinzənd pəsip saə bar.

Nəsipəl silițios este foarte respəndit în natərə: adese ori sə gəsește în grəmăzi mari ști întinse pe malurile mərei ști ale rəurilor.

Acest pəmənt este fərə de înkleștare între pəțile ləi; prin ərmare, el este totdeauna lesne de amənunțit prin ajutorul instrumentelor. Prudința ști firile vele groase de pəsip sənt foarte vărtoase ști nə se lasə a se măié: apa piloilor treve prin ele ka ști printr'ən vîr.

Pəmənturile, dar, alkətuite din pəsip kurat țin atət de puțin əmizeala kət bara, vea mai mikə sătetə, arde de pe dənsele toatə vețetațiunea; asemene apa de ploi trage din ele saə skurge toate îngrășurile. În kursul erei lukrarea îngețuluui rădikə ști înfoește pəsipul asupra kărui kăzənd dă-

nъ dizgeɳ lasъ goale rъdъvinele nlъntelor ɯi le adɤve în neire.

Kъnd nъsinɤl se aflъ amestekat kɤ alte sɤbtanɳiĭ, kare'ĭ daš konsistinɳъ, atɤnvĭ nrodɤve rekolte bogate, ɯi avestea se kok de timnɤriɤ. Kɤltɤra în nъsinɤrile avestea este ɤɯoarъ, nɤɳin kostisitoare ɯi lesne de fъkɤt în orĭ ve timn. Înbɤnъtъɳirea sminteliloг avestor nъmъntɤrĭ nъsinoase stъ întrɤ a le fave se ɳie ɤmezealъ bara, ɯi întrɤ a le skъna de dъnsa earna.

Astɤl este alkъtɤit din silivĭɤ, alɤminъ ɯi maĭ totdeaɤna ɯi din okvid de fer, foarte bine ametikate la olaltъ; el are însɤɯirĭ kɤ totɤl onosite avelor ve karakterisasъ nъsiniɯɤrile

Lɤtɤl este o nɤlbere foarte mъnɤntъ, moale la ninъit ɯi abъnd mare legъtɤrъ între nъrɳile lɤĭ. Kъnd lɤtɤl este ɤskat, formeazъ o masъ deasъ ne kare instrɤmentele nɤ o not snarɳe ɯi kare kranъ în kɤrsɤl sъvetilor. Kъnd este ɤmed, el debine ka ɤn alɤat foarte greš de lɤkrat ɯi de amъnɤnɳit; însъ dakъ este esnɤs la ɳer, la îngeɳ ɯi desgeɳ, se nrifave lesne în ɳerinъ. Lɤtɤl ɳine tare kɤ mare înklemtare gasɤrile ɯi sъrile solɤbile folositoare nlъntelor.

Lɤtɤl soarbe mɤltъ anъ, kɤ greš se strebate de dъnsa ɯi kɤ mare kъtinealъ se ɤsɤkъ. Kъnd el este kɤrat ɯi fъrъ de amestekъtɤrъ kɤ alte elemente, nɤ noate fi sɤnɤs kɤ folos la kɤltɤrъ. Nъmъntɤrile ve aɤ o notribitъ kъtime de lɤt sɤnt avele maĭ bɤne; avele ve aš nre mɤlt lɤt sɤnt ɤmede ɯi rъvĭ; nrodɤktele lor sɤnt kъte odatъ îmbelmɤgate, însъ tъrzii ɯi nroaste. Toate mijloavele ɯi

toate materiile bɤne de a lɤa din lɤt ɤmezeala lɤĭ vea din kale afarъ de mare, ɯi de a mikɯora konsistinɳa avestor nъmъntɤrĭ, not sъ le îmbɤnъɳeaskъ. Kъnd kɤltɤra lor este kɤ nenɤtinɳъ, atɤnvea beɳetaliele vele marĭ ɯi lemnoase, kɤ rъdъvinĭ grose ɯi adъnvĭ, sɤnt avele maĭ notribite nentrɤ avest felĭɤ de nъmъntɤrĭ.

Barɤl. Karbonatɤl de bar, sɤnɤs la o kɤldɤrъ mare, nerde avidɤl karbonik; ear barɤl ve remъne singɤr noate fi întrebɤinɳat la tenkɤealъ.

Karbonatɤl de bar se gъseɯte maĭ în toate nъmъntɤrile, ne kare le îmbɤnъtъɳeɯte mɤlt, kъnd se aflъ în kъtime notribitъ. El este bɤn maĭ ales nentrɤ a nerde avidɤrile ve se disbъlesk în nъmъnt ɯi kare batъmъ kreɯterea nlъntelor.

Sɤbt formъ de fire gróse, nъmъntɤl de bar nrodɤve maĭ tot avel efekt ka ɯi nъsinɤl silivos.

Barɤl fiind în nɤlbere sórbe mɤltъ anъ ɯi se ɤsɤkъ fórte de grabъ: ɤskъndɤ-se se înbъrtóɯъ ɯi formeazъ o koajъ ne sɤrfaɳa nъmъntɤlɤĭ. Kъnd aveasta este albъ, atɤnvĭ se înkъlzъɯte nɤɳin de razele soarelɤĭ, se rъdikъ de îngeɳɤrĭ ɯi debine ka ɯi nъsinɤl nenriitorĭɤ beɳetalelor.

Nъmъntɤrile formate din karbonanat de bar kɤrat sɤnt nefertile.

Krida este karbanatɤl de bar kɤrat.

Marna este o amestekъtɤrъ din lɤt, karbonat de bar, silivĭɤ, okvid de fer, în karea kъtimea de karbonat de bar bariazъ de la o nъtrare la dɤoe treimĭ. Dɤnъ elementɤl ve nredomneɯte în marnъ ea kanъtъ însɤɯirĭ deosebite, ɯi, nrin ɤrmare, fo-

loase ui nămirĭ felĭărite. Marna kăurinde în sine kăte odată ui azot, ui ată ĭ este vea maĭ bună.

Xămăsăl este ĭăn păm ănt negră, ămor, fără adesie ui seamănă kă terenăl grădinarilor. Elă urobine din desalkătărea, la kontaktăl aerălăĭ, a veĕetalelor ui a animălelor.

Xămăsăl soarbe bine kăldăra, ămezeala ui aerăl; el să ăsăkă kătinel. El este, din toate păm ănturile, avela kare kăurinde maĭ mălte materiĭ băne de nătrit ulănte; însă kănd xămăsăl este kărat, ele să desbălesk kă nătere ure mare ui daă roade năĭine ui kă găst reă. Tărba ăskată nă are aveste kălităĭĭ ale xămăsălăĭ, fiind ea nămaĭ ăn kărbăne inert.

Xămăsăl debine adeseorĭ avid kănd să afl în kătime mare, ui, în aveastă stare, el este bătămătorĭă veĕetaĭişneĭ. Kănd el este formatăunt ană, atănvĭ alkătăeute avea ve nămim *tsrbă*.

În deobute, xămăsăl fertilisasă toate păm ănturile kănd se afl în ele în kătime mare, nentră kă desalkătăindăse dă ulăntelor azot ui avid karbonik, adekă materiele vele karele xrănesk.

Niv ăna din săbstanĭiele teroase nă noate debeni folositoare kăltăreĭ kănd este singără. Nentră a debeni *fertile* săbstanĭiele, trebăe ka ele se fie amestekate în aua kin kăt însămirile lor vele kontrarie să se îmbănătăĕaskă ănele urin altele, ui urin îngrămără să fie întrodăs în ele serĭ solăbile nătritoare ulăntelor.

Nămirea păm ănturilor arabile.

Păm ănturile arabile săunt avele ne kare natăra s'a îngrijat a le alkătăi ui aleforma urin amestekarea deosebitelor săbstanĕe.

Săbstanĭia ve uredomneute într'ăn păm ănt dă avestăe nămirea ve noartă.

Năsinăl silivivos dominemte în păm ănturile *năsinoase, urăndoase, năsăno-lstoase, năsino-ăroase.* Lătăl dominemte în păm ănturile *lstoase, xleĭose, lsto-kalkarie, lsto-năsinoase* saă păm ănturĭ *albe.* Karbonatăl de bar, în nălbere, în grăănĕe ui în uetre, formeazăă păm ănturile *kalkarie, marnoase, kridoase,* ui *xăma.*

Loamele saă păm ănturile *franue* săunt avele kăltibate de îndelăngat timn ui kare săunt vele maĭ roditoare.

Xămăsăl este în grămăzĭ marĭ ui în stare de tărbă în păm ănturile tărboase, mlămtinoase, ăliĭinoase; elă se afl în stare de fertilitate în păm ănturile de *brăĭeră*, în *nădsrĭ distsnate*, în *fănaĕe arate*, în *grădinĭ* ui în păm ănturĭ *nalsdiene.*

Kănd okvidăl de fer se afl în kătime mare, atănvĭ păm ănturile se nămesk *feroase.* Avele kare aă în sine insos (adekă bar ui năvoasă) se nămesk *insoase* saă *magneziene.*

Nentră anlikarea avestor nămirĭ la păm ănturĭ se vere favorea de analise ximive. Avest felĭă de lăkrărĭ ultiniĭifive se sebărmesk în toate ĕerile vibilisate, kă mare lesnire ui kă năĭină kelăeală. Starea înanoetă a ĕereĭ ui a kăltibatorilor nostri ne îndeamnă a neîngriĭia aveastă narte din ximie anlikată la lăkrarea păm ănturilăĭ. Toată kănoultinĕa păm ănturilăĭ din kare se noate skoate foloase în uraktikă o bom mărĭini'o, devĭ, nămaĭ la însă-

mirile fisive a le пътънтълъ. Aveste not fi къ-noskъte mi anreцъite de fie-kare кълtiвatorїъ nъmaї se aївъ sнirtъl obserвaцiънeї, nъmaї кът sъ вree a'mї da nъцinъ ostenealъ de a gъndi, mi bъga în seamъ fenomenile ve'ї staў înainte.

Însъmirile fisive ale пътънтълъ.

Кънomtinga пътънтълъ o nъtem dobъndi în dъoe kinъrї: saў vervetъnd nrin analisъl ximik nъrцile deosebite din kare se alkътъeмte пътънтъl, saў vervetъnd însъmirile fisive a tътъror avestora în вnirea lor. De oarъ ve analisъl ximik este, dъnъ însъmї zisa lъї Dombasle, amъцitorїъ nentrъ вn ekonom, nentrъ aveasta ne вom mъrцini a desвъli aivї nъmaї vele maї însemnate însъmirї fisive ale пътънтълъ mi kare sънt de neanъratъ trebвinцъ în nraktika agrikъltъreї.

Пъrцile din kare se alkътъїcмte пътънтъl de arътъrъ mi avele ne kare le gъsim maї des mi în maї mare kътime, sънt *nъsinsl, lstsl,* mi *earsl,* n'ънtre kare gъsim fer, inвos mi altele. Toate aveste se nъmesk пътънтъrї mi sънt materїi *minerale*; însъ nъrцile пътънтълъ nrin kare kresk mi se xrъnesk nlънtele noastre, se nъmesk *xsmss* (humus). Toate aveste nъrцї aў maї tot a vele însъmirї fisive; înse în deosebite gradъrї: aмa nъsinъl, dъnъ kъm вa fi gros saў mъrънt la fir, вa nътea sъ цie maї nъцinъ saў maї mъltъ anъ: aмa lътъl, dъnъ kъm вa fi maї mъlt saў maї nъцin xleїos, вa цinea maї mъltъ saў maї nъginъ kъldъrъ.

Între însъmirile fisive ale пътънтълъ se înseamnъ вътtoмimea, kъldъra mi вmezeala lъї.

Вътtoмimea пътънтълъ este însъмirea aveea karea leagъ nъrцile lъї maї mъlt saў maї nъцin între sine.

În nribirea вътtoмimeї, kъltiвatorїї deosebesk maї mъlte soїъrї de пътънt; de aveea adese aъzim în gъra nonorъlъї zikъndъse: *nъmънt tare, eъrtos.* Aveста se arъ kъ greў, nentrъ kare sfътмit se nъmemte mi пътънt *gres.* Asemene aъzim zikъndъse, *nъmънt slab, moale, nisinos, sek.* Aveста se arъ lesne, mi de aveea se nъmemte *nъmънt вmor.*

Пътънтъl tare, вътtos mi xleїos este avela a kътъe nъrцї sънt foarte strъns legate între sine. Aveastъ legътъrъ se gъsemte în vel maї mare grad în lът. Пътънтъrile avestea, dakъ sънt *sde,* se linesk de вneltele kъ kare le lъkrъmъ, mi brazdele lor se rъdikъ în lostonane oable mi netide kare nъ se sfarmъ; ear de sънt *вskate,* se fak вътtoase ka kъrъmida. Aveste пътънтъrї bътъte de sóre, dъnъ o nloae, nrind skoarцъ ne d'asъnra mi în fънd remъn ъde; ear la цer saў la sevetъ mare, kranъ. Пътънтъl slab, moale mi nisinos este avela a kътъe nъrцї lesne se desnъrцesk. Linsa aveasta de legътъrъ se gъsemte, în vel maї mare grad, în nrъndimъrї mi nъsimъrї sнlberabile.

Вътtoмimea пътънтълъ se aratъ kълtiвatorїъlъї nrin însъмirea ve are de a se lъsa maї lesnə saў maї greў sъ se lъkrezъ, mi aveasta atътnъ de la firea вnireї nъrцilor din kare se gъsemte alkътъit. Къ kът maї mъlt lът вa aвea вn пътънт, kъ atъta вa fi maї moale, mi kъ atъta maї вmor se вa nътea lъkra în orї ve timn.

Ирекът este de вътъмътoare în праktikъ o вътtoшime ире mare, че o gъsim în пъmънtърile чele xleĭóse, kare atъпчĭ aцĭъng a fi neroditoare, ире atъta пagъbъ ne priчinъeшte ши linsa de вътoшime în пъmънtърile чele ъшoare; пentrъ kare sfършit пъmънtърile kъ o вътoшime de mijlok sънt чele maĭ kъътate de ън kъltibatorĭъ bънъ; fiind kъ sънt чele maĭ priitoare пentrъ плънte, ши avest soĭъ de пъmънt se пъmeшte de kътrъ Engleзĭ *Лoam* (loams). În *loam* dakъ пredomneшte xleĭъl se пъmeшte *loam xleĭos*; ear dakъ пredomneшte пъsinъl se пъmeшte *loam nъsinos*. Чel ънtъĭъ se lъkreazъ maĭ kъ mare greътate de kът avest dene ъrmъ.

În пътinga kъltibatorĭъlъĭ stъ de a da o вътoшime de mijlok пъmънtърilor ие kare le lъkreazъ.

În пribirea вътoшimeĭ пъmънtърilor din Romънia, gъsim în цeara de цĭos maĭ mъlt тóte gradърile de пъmънtърĭ пъsinoase, dintre kare loamърile пъsinoase arъпkъ ши 12 la ъna, kъrora le zik Romънiĭ ши *nъmъntsrĭ* kъ *vlagъ*; ear în цeara de sъs maĭ mъlt toate gradърile пъmънtърilor lътoase, d'intre kare loamърile lътoase arъпkъ пъmaĭ 5 la ъna.

De este ън пъmънt вътos saъ moale, ълъ пътem kъnoaшte, kълkънd a treĭa zi dъпъ o цloaĭe ие bъlgъriĭ lъĭ. La пъmънt moale bъlgъriĭ se sfarmъ, ear la чel вътos se търtesk пъmaĭ. Avesta este kiпъl чel maĭ ъшor kъ karele se slъjĭa ши Dombasle пentrъ a kъnoaшte пъmънtъl.

În пribirea însъшireĭ пъmънtълъĭ de a цinea în sine *kъldsrъ*, пътem sиъne aчeea чe toцĭ kъltibatoriĭ шtiъ, kъ: пъmънtърile чele ъшoare se înkъlzesk maĭ mъlt ши maĭ degrabъ de kът avele вътoase ши xleĭoase. Aчeastъ însъшire a пъmънtърilor ъшoare a fъkът a le se da *nъme de nъmъntsrĭ kalde*; dar ие de altъ narte пъmънtълпъsinos ши ъшor se rъчeшte maĭ degrabъ dekът чel xleĭos ши вътos, пentrъ kare sfършit zivem kъ пъmънtъl пъsinos este maĭ bън kondъktor de kълdъръ dekът пъmънtъl xleĭos.

În пътънtърile пъsinoase, ъшoare ши kalde, se kokъ maĭ degrabъ grънele de kът în чele xleĭoase, вътoase ши rъчĭ; пentrъ aчeea вidem lanърĭ ши ogoare ие шъsърile прътълъĭ maĭ de timпърiъ kълese ши seчerate dekът ие dealърĭ.

Кълдъra пъmънtълъĭ, de la akъreĭa kъantitate atърпъ felĭъl rodireĭ lъĭ, atърпъ ши de la floarea sa. Aчeĭ kare kъnosk fisika шtiъ kъ пъmънtълъl alb maĭ пъцin traцe razele soarelъĭ de kът пъmънtълъl negrъ; kъ kът, deчĭ, maĭ negrъ ва fi пъmънtълъl kъ atъta maĭ mъltъ кълдъръ ва traцe, ши kъ atъta maĭ roditorĭъ ва ши fl. Кът adevър kъпrinde zisa de sъs, se вede ши în fantъ la romънъl nostrъ, karele, fъръ se maĭ kъnoaskъ fisika, traцe la пъmънt negrъ ши fъцe de чel alb.

Altъ însъшire fisikъ a пъmънtълъĭ este ши aчeea de a sorbi *smezealъ*, a o цinea ши la timп kъвenit a o da плънtelor, kare aъ neanърatъ trebъinцъ. Aчeastъ însъшire, прekъm ши felĭъritele eĭ gradърĭ, de ие kare s'aъ dat пъmънtърilor пъmirile de пъmънt *sskat*, *jilav*, *sdъ*, *plin de anъ*, *mlъutinos*, atърпъ foarte mъlt de la пърцile din kare este alkътъit пъmънtъl: aша xъmъsъl прekъm ши toate

nъmъntъrile vele roditoare, soarbe de sine apa din aer, din nori, din omăt ui o gin nъnъ ve la timnъl kъbenite o daă nlъntelor, în timn ve nъmъntъrile vele sterne, nu numaĭ kъ sorb nginъ apъ, dar apoĭ o ui lasъ de se abъreute în rinъ; ui apa nlъntele de ne niute asemine nъmъntъrĭ totdeaъna tънjesk; fiind kъ toatъ materia xrъnitoare ve se aflъ în nъmънt, numaĭ rin ъmezealъ este în stare a se deskomnъne, ui numaĭ rin trъnsa în avest kin tonitъ noate fi sorbitъ de rъdъvinele nlъnteĭ.

Nъmънtъrile vele *krat* nъsinoase ui ъnoare sorb maĭ nginъ apъ, ui tot odatъ o lasъ de se abъreute ku maĭ mare ĭgealъ de kът toate velelalte nъmънtъrĭ; de aveea un nъmънt krat nъsinos este tot deaъna *sternă*, *neroditorĭs*. Nъmънtъrile bъrtoase, de ui ltl soarbe maĭ multъ apъ de kът toate vele-lante nъmънtъrĭ, o gine ui mai mult timn, ui nentru aveea la sъvetъ faa lor rinde skoargъ, zъgrъmъ nlъntele, ui apa ui avestea sънt neroditoare ui sterne.

Fiind kъ nu numaĭ linsa de ъmezealъ din nъsin este bъtъmътoare, dar ui nrea multъ ъmezalъ din lt asemine este bъtъmътoare, apoĭ însuirea unĭ nъmънt de a sorbi ъmezeala ui de a fi roditorĭs nu atъrnъ de la un nъmънt alkътsit saă numaĭ din lt saă numaĭ din bar, kare ui el este tot atъta de neroditorĭs ka ui avel ve se numeute la noĭ *xsmă*, vi de la o notribitъ amestekътъrъ a tътъror avestor nъrgĭ, adekъ ui din lt ui din nъsin, u din bar, ui maĭ ku samъ ui din xumus, kare ma

bine soarbe ъmezeala, o gine maĭ mult ui o dъ maĭ regulat nlъntelor dekът toate velelalte elemente.

Apa kare nikъ în gearina ve se lukreazъ de kultibatorĭs în klimele vele nenoroase ui în berile vele sevetoase bine maĭ mult de la rouъ. Sorbirea darъ ui nъstrarea rouъĭ în nъmънt se noate trage de un iskusit kultibatorĭs nrin duoe kinurĭ: 1-ĭu nrin înfoĭérea feeĭ ogorulуĭ ku sapa faborim strъbaterea ъmezeleĭ la rъdъvinile nlъntelor, sfărъmundse skoarga ve o onreute de a întra în nъmънt; 2-le nrin tinъrirea nъmънtъrilor ve bor fi fost arate adънk îmnedekът abъrirea apeĭ kunrinsъ în ele. Din aveastъ nribire a întrъreĭ ъmezeleĭ în nъmънt ui a krguъreĭ eĭ în folosul semънtъrilor se bede ku kътъ îngrijire trebuĭe sъ fie kultibatorĭsul în faverea nrъuitъrilor, ui tot odatъ ui în întrebuingarea uneĭ unelte numitъ *bălătsk* ka sъ nъleaskъ maĭ ku samъ nъmънtъrile vele ъmoare îndatъ dupъ ve s'aă semънat ka sъ nu se neardъ ъmezeala. Aveastъ de ne ormъ lukrare o bidem numaĭ la grădinariĭ de ne la noĭ kariĭ, dupъ ve seamънъ stratъrile, apoĭ le ui bat ku lopata ne deasupra.

Ernele vele marĭ ve abem în Romънia ne îndeamnъ a zive veba ui dъsnre ъmezeala ve kapътъ nъmънtul de la troeanele de omăt. Zisa kultibatorilor: *kond 'ĭ earne goală atsnvĭ vara 'ĭ sovetoasă*, aratъ îndestul linsa de ъmezealъ ve ormeazъ a se simgi kund earna a fost fărъ omăt. Afarъ de aveasta, troenele sънt ka o nrotekgiune foarte nregunitъ semънtъrilor îmnrotiva gerurilor erneĭ; însъ nentru a skъna de relele ormărĭ ve bin din nre multa ъmezalъ a troenelor, kultibatoriĭ sънt în sta-

re ka tot odatъ sъ se foloseaskъ ші de aveasta dakъ se вor îngriji a fave ne lanвrî brazde, nrin kare sъ se skвrgъ ana ve esъ din tonirea omъtвlвî, ші kare de ва remъnea ne lan, maї ales în nъmъвarъ, nrъnъdeште semъnътвrile.

Kвnoaшterea nъmъntвlвї în nribirea вmezeleї se noate dobъndi în maї mвlte kinвrî, akъrora întrebвinqare este kв mare negъealъ maї ales nentrв kвltivatorїї Romъnieї; de aveea maї mвlt de nebвrвenele ve se въd ne dъnsвl, ші de ne lъmвririle ve se вor dobъndi de la aveї ve aв аввt nrilej a lвkra avel nъmънt în kвrqere de maї mвlqї anї se noate nreqвi însвшirea lвї de a sorbi, a qinea ші la timn kвbenit a da nlъntelor amezeala; însъ ші adвoa zi dвnъ o nloae se noate qївdeka gradвl qinereї вmezeleї, în kinвl вrmътorїв:

a) Dakъ sъ ва strinqe în mъnъ ші nivî de kвm nв ва вda mъna, atвnvї ва fi вn nъmънt *ssskat, slab.*

b) Dakъ sъ ва strinqe ші ва kвrqe din trъnsвl anъ, atвnvї ва fi вn nъmънt вd, tare.

c) Dakъ nвmaї ва jilъві mъna, atвnvї ва fi вn nъmънt *smed.*

Kънd ana zave ne faqa nъmъntвlвї, atвnvї este *mlвutinos,* ші kънd nв zave, vi nвmaї kifteшte, atвnvї se zive kъ este *bвxnos.*

Sвв-nъmъntвl arabil.

Nътвra nъmъntвlвї arabil nв are o grosime maї mare de kът avea a adъnvimeї la kare resbate nlвgвl. Fвndвl avesteї adъnvimї este aveea ve sъ nвmeшte *ssb-nвmвntsl arabil* ші kare kontribвemte foarte mвlt întrв a modifika kвalitъqile saв smintelile nъmъntвlвї velвї de deasвnra lвї.

Kвltivatorївl trebвїe sъ kвnoaskъ natвra avestвї *ssb-nвmвnt,* nentrв ka sъ штie dakъ este nermeabil rъdъvinilor, dakъ soarbe anele, ші dakъ, în sfъrшit, amestekarea lвї kв nътвra de deasвnra noate sъ snoreaskъ baloarea nъmънtвlвї arabil.

Sвb-nъmънtвl este imnermeabil kънd sъ aflъ alkътвit din stънkъ, dвnъ kвm sъ întъmnlъ adese orї ne вrввl мвnqilor, вnde nъmънtвl benetal are o nътвrъ atъta de sвnqire kът rъdъvinile verealilor n'aв o adъnvime îndestвlъ ka sъ se întindъ ші sъ se qinъ. În aveste nъmънтвrї ш'ar nerde vine-ва ші timnвl ші banїї anвkъndвsъ de lвkrat. Astfelїв de nъmънтвrї nв sвnt bвne de kът nвmaї de nъшвne nentrв bite.

Sвb-nъmънtвl kare nв soarbe anele strikъ toate kвalitъqile vele bвne ale nътвreї arabile de deasвnra lвї, ші мънqine în stare mlъштinoasъ ші nenrodвktivъ nъmънтвrile kare ar nвtea se fie bвne, dakъ ana s'ar skвrqe din ele.

Sъ se vervetezъ kв bъgare de samъ natвra sвb-nъmънtвlвї kare dakъ ва fi bвnъ sъ se snoreaskъ kв dънsa nътвra arabilъ, ші kв aveasta sъ se adaogъ adъnvimea nвsъ în disnosiqiвnea rъdъvinilor nlъntelor. În avest kas kв kът ва ara ва vine-ва maї adънk kв atъta ва dobondi roade maї îmbelшвgate.

Fertilitatea nъmънtвlвї.

Nъmънtвl fave dвoe serвivїї kвltivatorївlвї. Maї ънтъїв nrimeшte вn denosit ші anoї din el nвne în

desnosiцiунea rъdъчinilor nlъntelor nrinчiniиrile neaпъrat trebuitoare kremtereї lor. Îmbelшugarea avestor nrinчiniї este avea ve sъ numeшte *bogъцia* пъmъntuluї. Însъ aveasta bogъцie noate se fie ku totul nefolositore nlъntelor, atunчї kъnd nu este nesъ în kondiцiunї folositoare asimilъreї lor. Aveste kondiцiunї alkъtueask *nsterea* пъmъntuluї. Îmnreunarea *bogъцieї* ші a *nstereї* faчe *fertilitatea* пъmъntuluї. Ші aveasta formeazъ *nrodsktivitatea* пъmъntuluї, adekъ kъtimea de materiї organiчe ve nóte se ne dee.

Tóte kausele not se lukrezъ asupra avestor duoe elemente de fertilitate, snorind saŭ mikшorînd *bogъцiea ші nsterea* konstitutivъ a uneїa saŭ a alteїa. În genere sъ lukreasъ asupra fertilitъцeї пъmъntuluї nrin duoe kiшurї: I-їu nrin adъoцirea saŭ skъderea materielor folositoare nentru a konstitui saŭ a desvъli nsterea saŭ bogъцia; 2-le nrin kultivъ, kare desvъleшte fekonditatea ші nsterea veцetativъ

Substanцiele чe adук fertilitata пъmъnturilor sunt materiele avele kare, nuse în пъmънt, kresk bogъцia saŭ nsterea lui. Aveste materiї sunt amendamentele ші îngreшurile.

KAPITUL II.

Amendamentele.

Orї kare materie neogranikъ, amestekatъ ku пъmъntul arabil sure al îmbunъtъцi, este un amendament.

Amendamentele lukreazъ fisiveшte ші ximiчeшte ase nura пъmъntuluї: *fisiveшte* kъnd'lu fak maї шuor saŭ maї vъrtos; *ximiveшte* kъnd kunrind substanцiї minerale susventibile de a se konbina ku nsterea ші bogъцia пъmъntuluї sure a le nrifaчe în serї solubile de sudъ, de notasъ de var, de siliїu, de fer, kare întrъ în organismul nlъntelor. Aveste amendamente se numesk atunчї *stimulante.* Stimulantele sunt: marna, (xuma) varul, insosul, venuшele, akъrora efekt nrinчinal este de a desalkъtui umusul пъmъntuluї ші de a aцuцa organile nlъntelor sure a'lu sorbi. Aveste amendamente stimulante lukreazъ, de bunъ samъ, ka ші sarea kare, în stomaxul nostru, aцitъ mult la mistuirea bukatelor. Ne lungъ aveasta, ele desaviniasъ пъmъntul ші'l înfoiazъ ші amъnunцeazъ пъmъnturile чele xleїoase ші vъrtoase.

Чea ъntъїa bъgare de samъ de fukut este kъ nu trebuie sъ se întrebuinцeze stimulantele în ure mare kъtime, niчi adese orї în avelaш пъmънt; nentru kъ nimiчesk пъnъ într'atъta xumusul, kъt пъmъntul ar remъné stern dunъ una saŭ duoe rekolte bune.

De aveea ku kъt maї mult se vor întrebuinцa stimulantele, ku atъta maї mult trebuie a da ші îngrъшurї пъmъntuluї. Ші kъnd urmeazъ чine-va avest nrevent rare orї se întъmnlъ sъ nu kanele îmbelшugate nrodukte.

Stimulantele sunt maї notrivite, maї bune nentru пъmъnturile lutoase ші revї de kъt nentru чele nisinoase saŭ kътkarie kare, din firea lor, desalkъtuesk îndestul de renede îngrъшerile.

Ku toate aveste, stimulantele nu isbutesk a da

efekte bune într'un pământ smed, ne skurs; fiind kă amestekătura nu se poate face dunǎ kum să kade.

Aceasta trebuĭe se dee a se înțeleațe kă este de neapărată trebuință de a se kunoaște natura ui starea pământului ce boĭește vine-ba se amendeză, kum ui naturа amendamentului, pentru ka să'l întrebuințeză ku folos. Se kubine maĭ ales a'lŭ întrebuința maĭ ănțăĭŭ în mik ne o bukățikă de ogor maĭ 'nainte de a face keltuĭélă în mare.

Orĭ kare amendament ar kosta maĭ mult de kăt ce ar rămorta, nu trebuĭe făkut.

Humа.

Am văzut din ce se alkătuește humа (marna): ku kăt ea ba abea în sine maĭ mult karbanat de bar, ku atăta ba fi maĭ bogată; pentru kă karbonatul de bar este avel kare lukrează ka un amendament stimulant.

Humа se găsește maĭ prefutindene în fața pământului, saŭ la felĭurite adâncimĭ; kând ea este în față, nu krește nicĭ o plantă ne dunsa; ea are tot felĭul de kolorurĭ ui anarenție; ui nu sunt de kăt numaĭ duoe mijloace de a o kunoaște.

1 O bukată uskată de humă, pusă într'unŭ păxar ku apă, să deleĭasă îndată, adekă să precipite în vir, dakă nu este împetrită.

2 Dakă să toarnă apoĭ în păxar pagin avid, kumă'l oțetul, ui amestekând ku o lingură de lemn se desbălește o sfărâmătură, aceasta arată ka karbunatul de bar se desalkătuește în avid.

Doate fi vine-ba sigur kă un pământ, kare se deleĭază în apă ui kare sfărâmte ku un avid, este humă.

Pentru ka să se știe kăt karbonat de bar să afle în humă, trebuĭe a kântări o bukățică uskată, a o deleĭa într'un pas ku apă kurată, a turna peste dunsa kătinel kăte-ba picătură de avid nitrik în maĭ multe restimuri, până ce numaĭ skoate klibuĭ; aceea ce arată kă tot karbonatul de bar s'a topit; să sfarâmă drojdia kare este din pusiu saŭ saŭ lut; să lasă să se odihnească ui să toarne în alt pas fără de a merde ceva, tot sfărând'o până ce, uscă ne limbă, nu maĭ este sărată; dupǎ aceea să pune pământul într'o kapsulă ka să se usuce în ea la fok, ui în sfărmit să kântărească.

Dakă bukata de pământ trăgea una sută de dramurĭ maĭ 'nainte de operațiune, ui dakă dupǎ aceasta, nu trage de kăt numaĭ 25, atunci linsa este de 75 dramurĭ, ui aceste 75, dr. ce linsesk sunt karbonatul de bar.

Humа se numește kalkarie saŭ lutoasă, dupǎ kătimea de karbonat de bar ce se află în ea.

Humа kalkarie, kare kunrinde de la 60 până la 90 la sută de karbonat de bar, este bună maĭ ku osebire pentru pământurile lutoase, ne kare le amăndoue ui le slăbește.

Humа lutoasă, kare kunrinde de la 20 până 40 la sută de karbonat de bar, este potrivită pentru pământurile pusipoase.

Nicĭ odată nu trebuĭe să se pună humă în pământurile lutoase. Această treabă nu aduce nicĭ un folos; kărĭ este destul să se găsască în

nъmъnt 3 la sътъ de karbonat de bar nentrъ ka neboĭa nlъntelor sъ fie îndestъlatъ.

Kътimea de xъmъ ve sъ întrebъinţeazъ bariazъ dъnъ natъra marneĭ ui a nъmъntъlъĭ. Se nъne de la 100 nъnъ la 120 de kare într'o falve de nъmъnt xleĭos, ui kъte odatъ nъnъ la 400 de kare într'ъna de nъmъnt nъsinos. Kъ kът este xъma maĭ kalkarie kъ atъta trebъĭe sъ se nъnъ maĭ nъţinъ. Efektъl xъmeĭ sъ simţeute în kъrs de 10, 20 saŭ 30 de anĭ, dъnъ kътimea ve s'a ui întrebъinţat.

Xъma se karъ, ne ogoare ne arate, toamna saŭ earna, ui îndatъ sъ îmnrъutie; dakъ este nrè ъmedъ sъ deskarkъ în grъmъzĭ miví, ui nrimъbara, dъnъ ve a amъnъnţit'o îngeţъl, se îmnrъutie grъmezile kъ lonata kът sъ noate maĭ de o notribъ în toate nъrţile; bъlътъkъl ui boroana o asъmъneazъ ънkъ ui maĭ bine, ui anoĭ kъ o arътъrъ sъnerfivialъ se amestekъ xъma kъ nъmъnt ъl arabil a'l ogorъlъĭ.

Barъl.

Barъl este karbonatъl de bar desnъrţit de avidъl karbonik nrin o kъldъrъ mare, brea sъ zikъ, ars la o temneratъrъ ve se anronie de roшъ-albъ.

Se arde nĭatra de bar în xornъrĭ de felĭъrite konstrъkţiънĭ ui nrin felĭъrite soĭъrĭ de kombъstibile, kъmъ'ĭ kъrbъnele de nъmъnt, tъrba, lemnele în desnikътъrĭ ui xъvĭagъriie.

Barъl este bъn nentrъ nъmъntъrile lътoase ui nъsino-lътoase, în kare nъ se afiъ de kът nrea nъţin karbonat de bar; kъ osebire el este maĭ bъn

nentrъ nъmъntъrile tъrboase ui mlъutinoase de kъrъnd skъrse, ui kare sъnt avide. Rare-orĭ se kъbine a nъne bar în nъmъntъrile xuoare, nъsinoase, maĭ ales kъnd aŭ în sine kalkarĭъ.

Sъnt maĭ mъlte kinъrĭ de a întrebъinţa barъl.

Obiv'inъit este destъl de al kъra ne ogoare ui al îmnъrţi în grъmъţĭъĭ mititele din lok în lok, ui îndatъ ve se nrefave în nъlbere, nrin lъkrarea aerъlъĭ, trebъe sъ se îmnrъutie kъ lonatъ nrekът se noate maĭ deo-notribъ; dъnъ aveea se granъ ui se îngroanъ kъ o arътъrъ sъnerfivialъ. Bara este timnъl vel maĭ notribit nentrъ a fave aveastъ treabъ. Bine este de a se akoneri grъmъzile de bar kъ nъmъnt ui de ale lъsa sъ stee 15 nъnъ la 20 de zile maĭ 'nainte de a'l îmnrъutié ui de al îngrona.

Kъte odatъ se amestekъ barъl kъ nъmъnt, kъ tъrbъ, kъ bъrъiene; ui dъnъ ve sъ desalkътъesk aveste materiĭ beţetale, anoĭ amestakidъle bine se îmnrъutie ne ogor.

Doza de bar bariazъ mъlt dъnъ nъmъntъrĭ ui dъnъ timnъl ve treve de la o bъrъitъrъ nъnъ la alta; se nъne 5 nъnъ la 8 merţe într'o falve, kъnd se bъrъieute ogorъl în toţĭ treĭ saŭ natrъ anĭ.

Nъrъitъrile zidъrilor, în kare se afiъ bar ui nisin, sъnt bъne de nъs ne ogoarele din nъmъntъrĭ mlъutinoase, ne kare le îmbъnътъţeute nentrъ mъlt timn: se not nъne de aveste materiĭ ui nъnъ la 100 de merţe într'o falve.

Insosъl.

Insosъl este alkътъit din bar, din avid sъlfъrik ui din anъ.

Insoțul se găsește în multe locuri în mijlocul mari ori groase. Eli se scoate ca ori neatra de zid.

Neatra de insos se arde ca ori neatra de var, însă la o temperatură cu mult mai mică. Insoțul este ars când încep a se face roșu. Ori când ventru că el nu este nou la ars de cât ventru a alunga una din el, ba fi de ajuns de a se sdrobi în fărâmături ori de a le pune la ars la o temperatură de 100 grade, aceea ce aduce mare economie în lemnele de întreținut la ars.

Insoțul crud saŭ ars, ce vine din strikările akaretărilor, este tot atâta de bun ventru amendat pământurile ca ori avel neîntreținut unk; elŭ stimulează mai cu seamă vegetațiunea plantelor din familia legăminoaselor, cum'i lăzerna, trifoiul, gizdeiul, mazerea, bobul.

Când plantele aveste sunt în cătova frunze ori abia acoper pământul, atunci este bine de a le insosi. Dosa de întreținut este de două merțe într'o falce.

Se împrăștie insoțul seara ori dimineața ne roș saŭ după o ploiță mică; însă tot-d'auna ne un timp liniștit ca să nu fie arunkat cu nerăndeală. Insoțul lucrează mai bine asupra plantelor din ogoarele în care nu se află var.

Se povestește că Franklin, omŭ plin de știință ori de înțelepciune, voind să încredințeze ne komnatrioții sei desre folosința insoțului, l'a semănat ne unŭ ogor de trifoiș ca să formeze ne unde l'a arunkat frasa aceasta: *aveștia a fost insosit.* Lucrarea insoțului a desvălit o vegetațiune atâta de puternică ne unde a căzut cât

fie vine ultea veti de departe ne ogor aveste natră cuvinte. Toate literile eraŭ scoase prin plante mult mai bigăroase ori mai verzi de cât vealalță remășițe a ogorului.

Strădăințele ori verkările avestui mare omŭ aŭ lățit încărând întreținerea insoțului așa cât a ori devenit obșteaskă în patria sa.

Genușele

Genușele din lemne, ce se arunkă în oare care ieri, se vând cu mare preț în multe altele. Cu toate că să cumpără când ce aŭ fost întreținate în fabrica de lemie, totuși ele aŭ în sine 13
îndestule substanțe folositoare vegetațiunei, precum este notaș ori sădа.

Se arunkă ne ogoare genușa ca ori insoțul, se lasă ne fața pământului saŭ se îngroapă cu o boronire ușoară; se pune 8 până la 10 merțe într'o falce; cu o îngrășătate groiere ele pregătesk foarte bine pământul. Pentru grăŭ, când să întreținează cu atâta genușa lemietă, să poate pune până la 15 merțe într'o falce. Genușa de târbă este mai atâta de bună ca ori avea de lemne.

Genușa este bună la fânațe, xrișcă, barză tătân, cânepă, inŭ.

Toate celelalte materii, care curind în sine ori minerale, se întreținează ca stimulante.

KAPITUL. III.

Îngrășările.

Se numește *îngrășare* toată materia emită

din regnăl organik ŭi kare, aflăndăse în nământ, serveŭte la xrana (nătreŋăl) ŭi kreŭterea născătelor.

Îngrăşămintele sânt: saŭ restărĭ de animale, kărnoşĭ karnea, sângéle, oasele sdrobite; saŭ *remăiŭgărĭ de veŋetale*, kărnoş's născătele verzĭ, naĭele, frânzele; saŭ în sfârşit o amestekătără de materiĭ animale ŭi veŋetale, kărnoşĭ gănoĭăl vitelor (bălgarĭăl).

Îngrăşămintele faboreazâ kreŭterea născătelor în treĭ kiĭărĭ de kăŋetenie:

1. Desalkătăindăse sare a se nrifave în materiĭ likăide saŭ gazoase, adekă în amoniak, azot ŭi avid karbonik, kare serbesk la nătrirea născătelor; 2, nrodăkând kăldără ŭi amânăngând nământăl; 3, nimivind avidările ce veŋetaŭiăneà saŭ alte kaăze formeazâ în nământările ve se kăltivesk, ŭi ne kare Ie fave nenriitoare născătelor.

Amoniakăl este gazăl ne kare l'a skos la ivealâ verkările moderne ka vel maĭ folositorĭă nrodăkt al îngrăşămintelor. Se sokotesk de vele maĭ bune îngrăşămintĭ avele kare aŭ în sine maĭ mălt amoniak, kăm sânt materiele animale. Se sokotesk de îngrăşămintile vele maĭ bune avele kare kărind maĭ mălt azot, ŭi avest gaz sâ află în amoniak.

Sânt îngrăşămintĭ kare se desalkătăesk kă reneŋĭăne, kare skot din ele de odată o kătime maĭ mare de gazărĭ de kăt avele ve not sâ fie sorbite de născătele ŭi kare se nierd zădarnik în aer saŭ debin vătămătoare; asfel sânt maĭ toate materiele animale întrebăinŋate fărâ nivĭ o nregătire; altele, din kontra, desbălindăsă kă întetiŭorăl ŭi kă greŭ not sâ ŋie singăre veŋetaŭiăneà verde ŭi frămoasă a născătelor: astfelĭă sânt materiele vărtoase, naĭele, netivile de lână, ŭi altele.

Se dreg kă mare lesnire amândăoe aveste smintele a îngrăşămintelor, amestekând ne avele de'ntăĭă kă vele de al dăoile: materiele animale kă naĭele, nământăl ăskat saŭ kărbănele în praf kă sălfatăl de fer din sâbstanŋiele kare aŭ însămirea de a ŋiné gazările ŭi de a skoate născătoarea din îngrăşămărĭ.

Lăkrând în avest kin n'are vineva nevoĭe de a aŭtenta ka îngrăşămintele sâ fie kă desâvărŭire disalkătăite nentră a le întrebăinŋa.

Îngrăşămintele născătizesk maĭ degiabă într'ăn nământ noros, kald ŭi veva ămed, dekât într'ăn nământ ămed ŭi lătos.

Gănoĭăl nă este altă de kât eskremântile animalilor amestekate kă naĭe saŭ aŭternătăl ve li se fave.

Se întrebăinŋeazâ maĭ kă osebire naĭele de sekarâ, orză, la aŭternătăl animalilor; ŭi kând nă are vineva naĭe, nâne în lokăl lor frânze, moxor, măŭkĭă, fân strikat, tărbă ŭi nământ. Gănoĭăl este foarte bun kând animalile sânt xrânite bine ŭi în stare bunâ de sânătate. Gănoĭăl vitelor năse la îngrăŭet este sokotit de vel maĭ bun ŭi kare este ŭi vel maĭ eftin.

Nă noate vineva sâ aibă nivĭ odată nre mălt gănoĭă; fiind kă nă noate fikăltărâ bunâ fărâ de gănoĭă. Illi dakâ s'ar adonta motóda de a se xrăni vitele a kasâ în tot kărsăl anălăĭ, făkândăle ăn aŭternăt îndestăl de gros nentră ka sâ noatâ sórbe tot niŭetăl, ba dobândi kă lesnire o kătime

îndestul de mare de îngrăşare pentru a îndoi re coltele fără de a îndoi şi keltuĭélile căltureĭ.

Cum îngraşă romînii pămînturile.

Cînd o grădinar se îmbolnăveşte, adecă cînd grădinele semănate în ea nu esă nicĭ rodite, nicĭ cărate de burdene netrebnice, ataşate gunoaĭele romîn o lasă *în nărloage* ca să se odihnească, saŭ *în toloage* ca s'o bată bitele; şi aşa prin aceste două lucrări o *înoiesce*, adecă ĭa dă earesĭ puterea eĭ firească.

Acest kin obicĭnuit în grădină de a înoi lucrările îmbolnăvite este o adevărată *îngrăşare*. Ideea aceasta se ba părea nouă şi ba întra cu atît maĭ greŭ în capul unora cu cît maĭ îndărătnică ba fi sokotinţa lor că: „pămîntul Romînieĭ este atîta de bogat, cît nicĭ o dată nu maĭ are trebuinţă de îngrăşerĭ.“ Cu toate aceste, Romînul de mult a cunoscut că trebuie înoit, adecă îngrăşet pămîntul; însă el a căutat, ca unul ce fuge de greŭ, kinul acela prin care, mezînd cu pămîntul; pentru aceea 'l şi lasă el în părloagă şi toloacă, adecă ĭa înoească prin resturĭ de vegetale saŭ de animale, şi ănkă cu kinul cel maĭ scumpu.

Noĭ videm că în lume toţĭ aceĭ karĭĭ ne învetat mămaĭ cît scot din averea lor, fără să pue şi ceva la lok, răsinesc cu timpul şi trek şi prin cea maĭ mare avere aţîngînd a fi şi verşitorĭ; tot asemine se întîmplă şi cu pămîntul. El cănrinde în sine komorĭ marĭ de materiĭ xrănitoare pentru semănături.

Aceste ne învetat deşertîndăsă din an în an

în folosul avelora ce'l lucrează, fără ca să pue ceva înapoĭ de unde ĭéŭ, ca aşa să nu dee de fund, aţîngînd în sfîrşit de se deşartă cu totul şi pămîntul remîne prekum zice Franţezul *„sărăcit“*, saŭ cum zice Romînul *istoşit*, *învekit*.

Pămîntul avest îmbekit, remînd în părăsire, se odihneşte. În timpul cît ţine odihna lui se akonere cu berdeaţă; aceasta uşrezînd şnorească materiele xrănitoare şi aşa împăşterniceşte şi dă blagă, saŭ îmbogăţeşte pămîntul; şi de aceea remîind o gearină îmbekită în *nărloagă* se înoeşte. Însă pînă cînd se înoeşte trece un anŭ saŭ două ba ănkă şi treĭ şi maĭ mulţĭ anĭ, în kare timp benitul acelaĭ pămînt este nĭerdut. Prin şrmare, kinul înoireĭ pămîntului prin părloagă este o adevărată îngrăşare, karea se numeşte îngrăşare *verde saŭ eeţetală*; dar este o îngrăşare kare vere mult timp, şi pentru aceea şi ţine foarte skumpu.

Pămîntul îmbekit sa înoeşte şi prin *tolovire*; pentru că burdenile ce se fak ne gearina îmbekită se nask de bite, kare ne de o parte kălcînd şi păscînd lokul, daŭ pătere pămîntului; ear ne de alta, lenădînd aceea ce nu not mistăi, ăl îngraşă: aşa dar şi prin tolovire, pămîntul se înnoeşte şi se îngraşă; înse earesĭ că kinul cel maĭ scumpu şi în timpul cel maĭ îndelungat; fiind că de ne lokul ce l'am lăsat toloacă, nearîndul, nu numaĭ că nu skoatem nicĭ un felĭă de benit, dar şi bitele ce pănem ka să'l naskă se xrănesk reŭ; căcĭ ele abĭe găsînd xranŭ ka să'şĭ ţinŭ nĭelea ne volane nu sunt în stare nicĭ odată a ne dă lantele, karnea şi seul, kare'l dobîndim de la bi-

tele vele grase ші frămoase ve пask пe săxatărĭ.

De ne bom ţinea mălt ші de avest obiveĭn, kare a fost bun ne kând пământăl nă să măsura kă palmakăl ka astăzĭ, ші karele odineoară la noĭ, kă ші astăzĭ ънkъ în пăstiĭările Basarabieĭ, era singărăl kin de a se folosi vineва de dънsăl пămaĭ prin kremterea bitelor; atănve alătăre kă săirea preţărilor, de kare în adevăr se băkură proprietariĭ, ar trebŭi să se săe ші preţările grănilor, în kare să nădăjduesk arendaшiĭ de se întrek la săirea kăшtĭălăĭ.

Însă пe de oparte, săindăsă preţăl moшiilor, adekă plătindăsă пământăl skămп, ші пe de alta lăsând пământăl în porloagă ші toloakă anĭ întreţĭ ka să se odixneaskă, fără ka se adăkă nivĭ benităl ънeĭ ţearine, nivĭ benităl ънăĭ fănaţ bun, de ънde ва skoate arendaшăl banĭĭ kăшtĭălăĭ? Kă-bine să ka în biitorime tot kă parloagă ші tot kă bătătăra să fim?

Пe lăngă aveste, ші preţăl produktărilor noastre atằrnă de la preţăl politivit în alte ţerĭ ші de la linsa ve o dăk akolo, ші noĭ din privina greutăţeĭ ve întimpinăm kă transportăl, săntem siliţĭ adese-orĭ să dăm băkatele noastre ші fără preţ; ші aшa preţăl moшielor nă este în analoţie nivĭ kă preţăl băkatelor, nivĭ kă kinăl îngrăшereĭ пământălăĭ. Пătem, devĭ, zice kă s'a trekăt eftinătatea пământălăĭ, s'a trekăt timpăl de al maĭ părăsi ші al maĭ lăsa să se odixneaskă, ші trebăe să ne îngrijim ші să kăътăm alt kin maĭ înlesnitorĭă ші maĭ eftin sпre al îngrăшa; fiind kă tot mănkă ші keltăeală vere ші ăn пământ noă ші ăn пământ пekĭă ші ăn пământ bogat ші ăn пământ sărak; însă deosebirea rodireĭ este foarte mare: aveasta skade mălt пentră aveĭ ve nă îngraшe lokările înăekite ші ънkъ ші maĭ mălt пentră aveĭ ve îngraшe пământăl kă părloaga ші kă toloaka.

Dakă am nătea înoi ţearina fără ka să nerdem benităl eĭ în kăt timп stă în părloagă ші toloakă, oare n'ar fi maĭ bine? Illi având aveea ve astăzĭ nĭerdem, oare nă ne ar beni maĭ îndămânъ la săirea preţălăĭ moшieĭ? Oare n'ar fi moшiele maĭ înfrămăseţate? Atănvea oare n'am binde băkatele noastre maĭ eftine? Aveasta bidem kă se poate nă nămaĭ la naţănile streine, dar ші la însăшĭ fraţiĭ noştrĭĭ din Bokoвina ші din Ardeal.

Dakă în praktika ţereĭ se obivĭnăeшte kinăl vel maĭ skămп al înoireĭ ţearenilor înăekite, prekăm am dobedit; dakă toloaka ші părloaga este o adevărată îngrăшare, kare adăve păgăbire ші proprietarĭălăĭ ші arendaшălăĭ, de ve se nă întrebăinţăm ші noĭ îngrăшarea vea maĭ eftină, karea este foarte bine kănoskătă ші întrebăinţată în alte ţerĭ? Să părăsim dară kinăl ve se ărmează astăzĭ sпre a înoi ţarenile înăekite ші să nă le maĭ lăsăm ka să se odixneaskă, remăind în părloagă saă toloakă, vi să kăътăm avel kin prin kare le pătem îngrăша пământăl pără ka să nerdem benităl lăĭ. Gănoĭăl, kare astăzĭ să leapădă de toţĭ ші kare este o повară економилор nostri, gănoĭăl пentră kare *nĭătim* ka să skăпăm de dънsăl, tokmaĭ el este mijlokăl vel maĭ bun ші maĭ eftin sпre a se întrebăinţa пentră a îngrăша ші a înoi ţearenile înăekite; gănoĭăl avesta este пeatra din kapăl ăngĭălăĭ avelor

mai bune benitări ui avelor mai bogate rekolte. Oare tot să'l lenădăm? Noi kredem kă nu.

Harkajăl.

Harkajăl, saŭ tărla, saŭ uezătoarea de bite konsistă întru a une să stee bitele, ui mai ales oile, într'un lok înkis numit *nark*; ui kare înkide ku kei miukătoare nămăntăl ve boeute vineva al îngrăua.

Avest kin de îngrăuat este folositoriu kăte odată, mai ku seamă întru kăt fave krăuare la ogrinji saŭ auternătăl bitelor ui la kărătăl gunoiălăi în ogoare denartate ui ku greŭ de resbătăt la ele.

Harkajăl este bunŭ nentru nămăntările vele uuoare ka ui nentru vele tari; însă în aveste nu trebuie fukăt de kăt ne un timn uskat. Este bine de a semăna îndată dună narkaj.

Năuăntăl trebuie arat mai 'nainte de narkaj sure a fi nregătit de a nriimi niuetăl ui baliga bitelor. Dună narkaj este bine a se fave o arătură uuoară. Fănuele se îmbunătăuesk foarte mult ku narkajăl.

Îngrăuare ve esă din narkaj lukrează îndată asuura semănătărilor anălăi ui înriurirea ei nu uine de kăt un an saŭ vel mult duoi ani.

În nămăntările vele lătoase, dună kum boeute vineva să dobăndeaskă o îngrăuare nuterni- kă saŭ slabă, skimbă narkăl odată saŭ de duoă ori ne noante, suuuind kă aŭ dat de fie-kare oae kăte un snuăiu de natru nalme. Kănd este să se skimbe narkăl, atunve se fave duoe okoale mătătoare ui în unăl staŭ oile de ku seară nănă la miezăl nonuei; ear în altăl de la mezăl nonuei nănă dimineauă-

Îngrăuările nerzi.

Să noate îngrăua nămăntăl semănănd în el mazere, lunin; ui kănd sunt în floare aveste nlănte se kălkă la nămănt ku o boronire ui se îngroauă ku o arătură.

Aveste nlănte nutrezesk în nămănt ui'l îngrauă. Metodăl îngrăuereĭ avesteĭa, numit nerde, are ku atăta mai marĭ foloase ku kăt stoarve nuuinu ulagă din nămănt ui ku kăt kresk nlăntele mai renede, mai ku tărie ui mai dese.

Trifoĭăl îngronat, dunu ve s'a kosit odată ui mai 'nainte de a se kosi a duoa oară, nrodave foarte bune resăltate ka îngrăuare nentru grăăl ve să seamănă atunvĭ dunu o singură arătură.

Gunoĭăl saŭ băligarĭăl,

Se numeskă gunoĭărĭ *kalde* sau *revĭ*, *lunuĭ* sau *skărte*, dunu kum aŭ însuuirea de a nrodave mai măltă saŭ mai nuuinu kăldură kănd nutrezesk, dunu kum kunrind în sine măltă saŭ nuuinu anu, ui dunu kum sunt mai mult saŭ mai nuuin nutrezite

Gunoĭările kalde sunt avele ale kalălăi, mă-. garĭălăi, katărălăi ui a oaeĭ.

Gunoĭările revĭ sunt avele ale bavilor ui a le norkălăi.

Gunoĭările lunuĭ sunt unkă kă naĭele nenutrezite. Gunoĭările skărte sunt grase ui kă tolăl nutrezite.

Gunoĭările vele kalde ui lungĭ sunt bune nentru nămăntările vele lătoase, grase ui revĭ ne kare le înkălzesk ui le amănunueazu. Gunoĭările vele revĭ ui skărte sunt bune, din kontra, nentru nă-

mъntърile vele ъmoare mi kalde, fiind kъ nъstreazъ ъmezeala în ele.

De folos este a se întrebъinga gъnoĭъl kъnd este noъ, adekъ nroasnъt; fiind kъ se desalkъtъeute în nъmъnt, mi kъ aveasta nimik nъ sъ nerde din el. Verkърile aъ dobedit kъ aveeamĭ kъtime de gъnoĭъ nrodъve ъn îndoъit efekt kъnd este noъ de kъt kъnd este bekĭъ.

Însъ gъnoĭъl noъ noate sъ aibъ în sine o mъlgime de seminge de bъrъene rele, mi nentrъ aveea trebъe a se nъne în nъmъntърile în kare aъ a se semъna ulъnte ve se nrъmesk, kъm e norъmbъl, sfeklele, ka awa odatъ kъ nramъla ulъntelor sz se stirneaskъ mi seminyele bъrъenilor rele.

Orĭ kare ar fi soĭъl gъnoĭъlъĭ ve se ba întrebъinga, trebъĭe a se kъra la ogoare, a se deskърka îngrъmъgĭъĭ, anoĭ a se îmnrъmtié deonotribъ ne ogor, mi în fine a se îngrona îndatъ kъ o arъtъръ sъnerfivialъ,

Sistemъl de a lъsa se stee gъnoĭъl ne înnrъmtiet ne ogoare este foarte reъ, nentrъ kъ îngrawe din kale afarъ lokъl ne kare stъ. Kъnd însъ sъ karъ gъnoĭъl într'ъnъ ogor semenat mi se îmnarte ne semъnътърile rъsърite, atъnvĭ astъ gъnoĭere se nъmemte în *akoneremənt*. Folosъl avesteĭ gъnoĭerĭ este kъ lъkreazъ maĭ kъ nътere asъnra semъnътъreĭ anъlъĭ; însъ nъ gine mъlt. Aveastъ gъnoĭere este bъnъ nentrъ fъnage, grъele de earnъ mi nъmъntърile vele ъmede.

Kътimea de gъnoĭъ ve este de a se nъne într'o falve, bariazъ dъnъ firea mi timnъl ve s'aъ strekърat de la ъntъĭa gъnoitъръ. Dъnъ D. de Gasnarin, trebъĭe a se gъnoĭé fie-kare nlъntъ în maksimъm kъ kъte o kъtime mi kъ kъte o kъalitate de gъnoĭъ atът de mare kът sъ noatъ nrodъve efekt adekъ isnrawa vea maĭ mare asъnra xoldeĭ în lokъl mi în klima în kare se afĭъ vinewa

Se gъnoĭeute maĭ tare nъmъntърile vele lъtoase de kът avele nъsinoase. Natrъ zevĭ nъnъ la 60 de kare de gъnoĭъ sънt o slabъ gъnoĭere într'o falve; trebъĭe a se nъne nъnъ la ont zevĭ de kare în nъmъntърile lътoase, kъnd are a li se da gъnoĭъ la togĭ natrъ anĭ.

Kъ toate kъ este de mare folos a se întrebъinga gъnoĭъl kъnd sъ skoate din grajdърĭ; însъ rare orĭ se noate fave aveasta; trebъĭe devĭ al giné nъnъ kъnd ba beni timnъl de al întrebъinga.

Ilentrъ avest sfъrmit, nъ este bine al skoate mi al arъnka în ogradъ, ънde anele nloilor ъl snalъ de toatъ nътerea mi ънde soarele traye toatъ blaga mi ънde nътoarea lъĭ batъmъ sънътatea oamenilor.

Snre a ne feri de aveste rele, se kъbine afave într'o narte a ogrъzeĭ, aveea desnre meazънoante, ънde nъ bate soarele, o arie adънkъ de dъoe saъ treĭ nalme, de o narte maĭ în fagъ mi de alta maĭ afъndъ, ka awase aĭbъ o nlekare kътrъ o latъrea eĭ. Faya avesteĭ ariĭ sъ se fakъ ne strъbътътъ de nъrgile likъide ale gъnoĭъlъĭ mi îmnregĭъrъl el sъ se sъne ънъ manyъ ka se nъ între în ea anele nloilor. Mъstъl gъnoĭъlъĭ awezatъ kъ rъndъealъ în arie trebъĭe sъ se skъrgъ într'o groanъ fъkътъ la kanътъl latъreĭ arieĭ veĭ maĭ afънde, mi din ea kъ o nomnъ sъ se skoatъ mi sъ se ъde

grămada gănoĭălăĭ, kând bină arunjele vele marĭ. Kă aveastă rândealăă gănoĭăl nă mărezemte, nă se fave albă, vi se desalkătăeute fără să'mĭ neardă năterea mi se fave, kăm zik kăltibatorĭĭ, ka ăntăl.

Pentră ka să nă se neardă gazările mi amoniakăl se arănkă ne gănoĭă, kând se skoate din grajdiă, insos saă săflat de fer, kare jinând gazările, îmbănătăjeute foarte mălt gănoĭăl.

Kolăмbina.

Găinajăl norămbilor este ăna din îngrewărije vele maĭ bane mi maĭ năterive. Ast găinajă ăskat mi nrefăkăt în nrab se întrebăinjezăă ne fănaje, grăne, ranijă mi în grădinĭ, mi nrodăve efekte de minăne, când năməntăl este reve. Găinajăl se arănkă kă măna neste arătără mi se îngroapă kă boroana odată kă semănja: 10 merje gănoesk o falve.

Găana.

Găana este ăn găinaj bekĭă al naserilor verĭălăĭ, kare din timnărĭ nenomenite s'a adănat mi a format nătărĭ năterive în Amerika, la Heră mi Bolivia, de ănde Englezii aă învenăt a'l adăve mi a adăoni năterea fekondantă a nămăntălălĭ lor. Găana se seamănă ka mi kolăмbina mi se îngroapă odată kă semănja.

Năsdreta.

Năsdreta este materia emitorilor ăskată mi redăsă în năIbere. Ea se noate fave ka să nă aĭbă miros greă nrin amestekarea sa kă kărbănĭ saă kă săIfat de fer năs în a trea narte de bolăмăl seă în oloĭă. Năsdreta se întrebăinjeazăă ka mi kolăмbina. Sa-

lăbritatea năblikă a îndemnat ne ximivĭ a nrefave în năsdretă toate materiele emitorilor din Paris, kare daă astăzĭ agrikăltărei o îngrămare din vele maĭ năterive mi adăve Parisălălĭ maĭ mălte milioane de franvĭ venit ne an

Pimatăl omălălĭ mi a vitelor este ăna din vele maĭ năterive îngrămarĭ mi kare se întrebăinjazăă amestekată kă ană mi nrodăve vele maĭ minănate efekte. Ădarea ogoarelor mi a fănajelor kă nimat se fave în Englitera kă nomne mi kanalărĭ ne săb nămănt dănă sistemăl lăĭ kennedy.

În fine, toate materiele organive not forma, nrin deskomnănerea lor, îngrămerĭ kămă's: zoile, lemia, vĭolanele, karnea, sănjele, făninjinea, netivele, mălaĭălde la oloĭerĭ. Avestea daă fertilitate nămănträilor nrin nărjile de azot ve kănrind în sine. Kă kăt sănt maĭ mălte deaveste gasărĭ, kă atăta îngrămarea este mi maĭ bănă, mi, nrin ărmare, se vinde mi maĭ skăm n

MEXANIKA AGRIKOLĂ.

Întrodăvere. — Învenătăl mexaniveĭ agrikole. — Starea mexaniveĭ agrikole la noĭ — Nevesitatea întrodăvereĭ instrămentelor agrikole. — Plăgăl. — Skarifikatorĭăl ui estirnatorĭăl. — Grana. — Bălătăkăl. — Semănariga. — Mamina de arăuit. — Rariga de făkăt mouătnoae. — Mamina de kosit ui de sevevat. — Mamina de trierat. — Morimka. — Răuniga. — Mamina de bătăt norămbăl. — Mamina de ărlăit — Mamina deăxkăit naĭele. — Maminele de trasnort saă karele. — Banorăl în mexanika agrikolă. — Fabrikarea maminelor agrikole.

Introdăvere.

În arodăvere băkatelor ui a bitelor, kare este skonăl agrikăltăreĭ, omăl năne năterea sa săfleteaskă ui trăneaskă. Omăl ve lăkrează nămănțăl ui kaătă o mouie întrebăingează, devĭ, năterile sale snre a fave o miukare folositoare sie-uĭ. Uitiinga kare arată năterile ui miukările se năneute *mexanikă*. *Mexanika dar agrikolă* arată năterile miukătoare ve se întrebăingează în agrikăltără.

Mizloavele vele maĭ nimerite arin kare miukătoriĭ însăfleginĭ, kămă'ĭ omăl ui bitele, desbălesk o năterе maĭ mare în măiarea ănăĭ obiektă de la ăn lok la altăl snre a fave o lăkrare maĭ mare, ăn trabail maĭ eftin ui mai băn, sănt maminele ui ă-neltele.

Învenătăl maminelor agrikole

Îndelăngat timu kăltăra nămănțălăĭ s'a făkăt kă instrămente foarte nedesebărmite. Abĭa ne la

săfărmitălă bĭékălăĭ al mente-snre-zevele, în ărmarea ănăĭ edikt din 1634 al narlamentălăĭ Engliterеĭ arin kare blamează obivelăl de a înginga boiĭ la ulăg de koadă, ui de a smălgelăna de la oĭ în lok de a o tănde, a învenăt maĭ ănțăĭă Engleziĭ a se okăna kă îmbănățăgirea instrămentelor agrikole. Ilăgăl ui toate maminele desebărmite s'ăă ibit maĭ ănțăĭă în Engletera, geară eminentă în deskonerirele mexanive. Ornikarĭăl Skogian J. Small este kreatorĭăl maminelor agrikole. El a înfiingat la 1763 o fabrikă de instrămente kare, în kărgere de 30 de anĭ, s'a okănat, nămaĭ de ulăg. Kontimnaran kă dănsăl este Meikle, kare a dăratvea maĭ de'ntăĭă mamină de trierat. De atănvea nănă în zilele noastre, aflările engleze ăă fost vele maĭ de'ntăĭă, ui aveste s'ăă resnăndit ui s'ăă îmbănățăgit. Dekăt ba timu ui Amerikaniĭ ămĭ ĭéă lokăl lor, în răndăl nonoarelor ve noartă făklia lăminеĭ, arin aflarea mamineĭ de severe ui de kosire. Engleziĭ ui Amerikaniĭ, al kăror nămănt se rodeute de săaorile oamenilor liberĭ, ginăă ui kă agrikăltăra lokăl lor în istoria arogresălăĭ ui a vibilizagisneĭ. Toate velelalte gerĭ săăsse maĭ mălt saă maĭ năgin sistemălăĭ feădalităgeĭ, aă kăătat snorirea benitălăĭ nămăntălăĭ arin korbele, ui aă remas în ărmă, neabănd nivĭ măkar o skăntee din snirităl mexaniveĭ. Frangia însăse deosebeute între toate arin kăldăra kă kade a îmbrăgonat aflările moderne ui le a nerfekgionat. O deosebire mare se află în aflările maminelor din Englitera ui din Amerika. Aveastă deosebire bine de la neboile ui îmnreginărările în kare se află aveste dăoe marĭ gerĭ, vele maĭ lăminate

din lume. Maşinele engleze aŭ un mexanism foarte komplikat, şi o deseвърşire în lukrъ kare se sъe пъnъ la luks; dinkontra, maşinele amerikane nu ţintesk la altъ dekът la simplicitate şi la ekonomie. Nevoia de a se face ekonomie în munka omulуi, de a nъne ne om în stare se fakъ multъ treabъ ku пъţinъ keltuĭalъ, a nъskut maşinele. Însъ Engleziĭ nъzuesk de a face o kultъrъ desъvърşitъ, în timp ce Amerikanіĭ kaştъ a face o kultъrъ întinsъ. Kultivatorіĭul englez înmulţeşte bukuros toate mizloacele mexanice ale ştiinţei ka sъ ekonomiseaskъ munka braţelor, din kontra celŭ amerikan, kъutъnd şi el a îmпuţina kът se poate maĭ mult munka omulуi, nu înmulţeşte instrumentele, ci maĭ ales le reduce la numerul cel maĭ neapъrat trebuторіĭ. Între maşinele marі, komplikate şi luksurioase, kum sunt acele engleze; şi între acele miçі, simple, şoare, kum sunt acele amerikane, bine de se interkaleazъ maşinele franceze, kare sunt maĭ miçі şi maĭ puţin komplikate de kът acele engleze şi maĭ desъvърşitъ dekът cele amerikane.

Starea Mexaniceĭ agrikole la noi.

Prekum povъţuirile ştiinţeĭ agrikole nu aŭ kontribuit întru nimika la suorirea venitulуi пъmъntulуi nostru, asemine niçі aplicate mexaniceĭ agrikole n'aŭ mikşorat lukrarea, n'aŭ îndemъnat'o a se face maĭ bine şi maĭ eftin, prin ajutoріul maşinelor şi a instrumentelor perfekţionate de agrikultъrъ.

În obiceіul lukrъreĭ пъmъntulуi, ce se urmeazъ de plugarіі nostrі, gъsim încъ totŭ plugul nostru celŭ stъmoşesk. Acest plug, iskodit ne kund şti-

ţele matematiceĭ, şi maĭ ales a le mexaniceĭ agrikole, eraŭ în ceea maĭ krudъ konilъrie, konsumeazъ ku mare nagubъ în lukrarea пъmъntulуi un kapital însemnat şi un timp pre îndelungat.

Arътura se face încъ la noĭ tot dupъ kum se fъcea odinioarъ în alte ţerі, kŭ unŭ plug tras de 6, 8, şi 10 boі. În acest kip, tot kŭ acelaşi kapital, şi maĭ ales tot în acelaş timp, noĭ nu sъvърşim ka alţіі de 2, 3, 4 şi de 5 orі maĭ multъ treabъ, şi o treabъ maĭ bunъ. Un asemine rezultat al ştiinţeĭ este nekunoskut în lukrъrile пъmъntulуi saŭ în ratina ţereĭ noastre.

Cel încъіŭ kuvънt ce'l dъ kultivatoріul nostru. ka sъ nu întrebuinţezъ un plug bun, este kъ acela'ĭ skump. De kът sъ dъm, zik unіĭ, 200 leĭ ka sъ ne kumpъrъm un plug, maĭ bine sъ dъm numaĭ 50 leĭ. Tokmaĭ în faverea acesteĭ sokotele gъsim linsa de adevъratele prinçipіі ale ştiinţeĭ ekonomieĭ rurale. Folosinţa unuĭ lukru nu se ţine dekът numaĭ dunъ skumpetea şi eftinътatea lui, dar şi dunъ bunътatea şi trъіnicia lui. Kъnd un lukru este bun şi traĭnik, kът de skump de ar fi, totuş este eftin. Plugul bun, mukar de ar kostisi şi 200 leĭ, totuş este maĭ eftin de kът al nostru kare nu ţine de kът numaĭ 50 leĭ; fiind kъ tot kŭ aceĭ boĭ el face o lukrare maĭ bunъ şi maĭ uşoarъ; şi fiind kъ tot în acelaş timp şi tot kŭ acelaş kapital el face de 2, 3, 4 şi de 5 orі maĭ multъ treabъ. Ceĭ 4, 6, 8 şi 10 boі, ce trag plugul ţereĭ, notŭ sъ tragъ 2, 3, 4 şi 5 plugurі de acele bune, şi se fakъ într'o zi de 2, 3, 4 şi de 5 orі maĭ mattъ treabъ dekът ce se face kŭ plugul cel vekіu. Afarъ de

aveasta nișgșl bșn, de ші kostisemte 200 leĭ, însъ ţine ші maĭ mșlt de 5 anĭ, în timn ч avel de 50 leĭ abĭa ţine an an saș dșoĭ. În nemtinţa nrinvinielor ekonomieĭ rșrale, kare ar fi trebșit sъ ne lșmineze, nreferъm ne avest de 50, leĭ nre kare 'l favem în tot anșl, în lokșl avelșĭ de 200 leĭ kare ţine ші 5 anĭ, ші kș kare favem de 4 orĭ maĭ mșltъ arъtșrъ, kș tot aveeamĭ kelțșĭélъ. A snori lșkrarea ші a mikmșra kieltșĭéla este nrinvinĭșl vel maĭ înalt al Ekonomieĭ moderne. Avest nrinviniĭș n'a lșat ънkъ la noĭ lokșl rștineĭ; ші kș toate aveste, benitșrile s'a snorit. În adevъr, ele s'a snorit; însъ avest snorĭș bine de aĭșre,... darъ nș de la anlikarea mtiinţeĭ Ekonomieĭ rșrale în lșkrarea nъmънtșlșĭ.

Dșnъ ve se arъ, Romънiĭ amteantъ ka sъ se amънșnţeaskъ nъmънtșl nentrș ka sъ easъ la semanat. Aveastъ amtentare traţe dșnъ sine o nerdere de timn, ші nrin ярmare o keltșealъ zъdarnikъ din kanitalșl nostrș vel maĭ însemnat. Ире-кът авем îndatorire de a fi darniv ші galamtomĭ la lntrebșinţarea kanitalșlșĭ ve se abanseazъ kșltșreĭ, ka aша mșlt sъ semънът ші mșlt se ші кșteţem, ne atъta trebșie se fimĕ strъmшĭ ші ekonomĭ în întrebșinţarea timnșlșĭ ka sъ lĕ reskșmnъrъm, fiind kъ este foarte skșmn, ші o sekșndъ trekștъ ші neîntrebșinţatъ este nerdștъ nentrș tot-deșna.

Obivеĭșl nъmънtșlșĭ nostrș nș nerde nș maĭ sekșnde, vi berĭ ші ernĭ întreţĭ. Snre a dobъndi amънșnţirea verștъ la ogoare, rștina se adreseazъ, ші se fъlemte kъ în aveasta aratъ gibъvie, la aţĭștorĭșl vel kanътъ de la lșkrarea obivĭnșitъ a aţentelor fireĭ. În lok sъ vearъ nșternikșl aţĭșto-

rĭș al mtiinţeĭ omenemtĭ, kare ka o skънteĭe dșmnezeeaakъ, a deskonerit kinșrile vele maĭ nimerite nentrș a amънșnţi ţearenile fъrъ sъ amtemte ші sъ neardъ timnșl, sъ lasъ la lșkrarea ţerșlșĭ ші kъldșreĭ, a nloieĭ ші вremeĭ bșne, a вънtșlșĭ ші a zънezeĭ, kare învet învet kșnrinzind bșlgarĭĭ ъĭ sfъramъ ші ъĭ nrefave în ţerinъ, o granъ anoĭ kș dinţĭ de lemn ші kș sninĭ вine de'ĭ netezemte mi'ĭ feţșemte. Grънile kș toate formele vele maĭ вariate, estirnatorĭșl, skarifikatorĭșl, înadins iskodite nentrș a amънșnţi nъmънtșl fъrъ de a nerte timnșl, sънt nekșnoskste în lșkrъrile nъmънtșlșĭ nostrș. Ба mъ temĕ sъ nș fie sokotite ші de netrebnive de kътrъ nartizanĭĭ rștineĭ ші sъ nș dea nrilej ekonomilor nostri de a se anșka de ris kș xoxot de aveĭ ve ar gъndi mъkar la aveste minșnate șnelte. În îngșstimea ideelor lor, întrebșinţarea șneltelor ve înlokșesk rștina este sokotitъ ka o mikmșrare a benitșlșĭ nъmънtșlșĭ! Поate sъ aţĭșngъ de a se ші indigna de nekitirea Eșroneilor ve întrebșinţazъ mșnkъ zadarnikъ ші keltșĭalъ de nrisos nentrș o treabъ ve o sъвъгшemte bine firea singșrъ. Însъ tokmaĭ kș aveasta se ąratъ înanoirea rștineĭ noastre. Ne kъnd Eșroneĭĭ aĕ aţĭșns a kșnoamte firea intrinsekъ ші însșmirile din afarъ a aerșlșĭ, a aneĭ, a kъldșreĭ, a frigșlșĭ, a lșmineĭ ші a întșnerikșlșĭ, ші kinșl lșkrъreĭ lor asșnra ogoarelor maĭ bine de kът gloata nlșgarilor nostri neînвъţaţĭ; ne kъnd aĕ aveste kșnoмtinţe ne kare le nreţșesk maĭ kș mșltъ skșmnътate de kът aĭ nostrĭ, eĭ de mșlt aĕ lenъdat grana kș kșele de lemn ші kș sninĭ, ne kare noĭ ънkъ o ţinem. Eșroneĭ aĕ trebșit sъ aĭbъ ąnĕ kșвъnt nentrș a iskodi felix-

rite ɜnelte de amĕnɜnɥit ɥearenile. În lok darĕ de a ne ɥiné orbeɯte de obiveĭɜl nĕmĕntɜlɜĭ, ar ți bine de a ne sili sĕ kɜnoaɯtem kɜbĕntɜl nentrɜ kare s'aĕ leɲĕdat graɲa vea bekie de kĕtrĕ veĭ maĭ lɜminaɥĭ lɜkrĕtorĭ de nĕmĕnt. În lok de a ne îngĕmfa ɯi a ne mĕndri kĕ nlɜgarĭɜl nostrɜ 'ɯĭ kɜnoaɯte maĭ bine treaba lɜĭ de kĕt orĭ kare altɜl ɯi maĭ ales de kĕt strĕinĭĭ la akĕror aflare stĕ kɜ totɜl neɲĕsĕtorĭɜ, maĭ bine ar fi sĕ ne lɜminĕm kĭar în ɯtiinɥa ekonomieĭ, noĭ veĭ kare nretindem a fi foarte înaintiɥĭ. Ili kĭar în aveastĕ înaintire de am fi aɥĭɜnɯĭ, totɜɯ ea este odobadĕa înanoereĭ noastre; nentrɜkĕ odatĕ kɜ îmnreɥiɜrĕrile înkare aɯtentĕm de la lɜkrarea aɥentelor fireĭ amĕnɜnɥirea bɜlgĕrilor de ne arĕtɜrĕ, abem neboe ɯi de întrebɜinɥarea ɜneltelor kare se notribesk maĭ bine kɜ firea greɜtĕɥilor în kare ne aflĕm. Kɜ o graɲĕ ɯi ɜn bĕlĕtɜk bɜn reskɜmnĕrĕm timnɜl; ɯi timnɜl este maĭ skɜmn dekĕt kɜmnĕrarea avestor ɜnelt, De aveea în lok sĕ'lĕ lĕsĕm sĕ se strekɜre în zĕdĕrnĭvie, sĕ nɜ aɯtentĕm ka lɜkrarea aɥentelor atmosferive sĕ kadĕ ɯi ɯi sĕ amĕnɜnɥaskĕ ogoarele, vi sĕ ne anɜkĕm ɯi noĭ de amestekat faɲa lor: ɯi aɯa isnrĕɜind maĭ ĭɜte treaba, sĕ kĕɯligĕm timnɜl ɯi sĕ krɜɥĕm keltɜĭélele.

La severiɯɜl xoldelor ɯi trieratɜl bɜkatelor nlɜgariĭ nostrĭ n'aĕ întrebɜinɥat nive ɜna din aflĕrile mexaniveĭ agrikole; ɯi n'aĕ nivĭ ɜn kɜbĕnt din ɯtiinɥa ekonomieĭ snre a sta în amorɥita nenĕsare în kare se aflĕ, nlinĭ de înkredere în rɜtinĕ. Romĕnĭĭ, fĕrĕ vea maĭ mikĕ stĕnjĕnire, osĕndeskĕ de odatĕ toate aflĕrile vele maĭ nobe; nentrɜ kĕ în lok sĕ se anɜve, dɜnĕ kɜm zik eĭ, de kĕrat snoniĭ

a kasĕ ɜnde sĕ'ĭ aɯezĕ în magazii, ɯi sĕ se ɥie nĕnĕ ba beni earna, ɯi anoĭ kĕt ɥinɜ kĕɯleɥile sĕ'ĭ anɜve la rĕskolit ɯi la lɜat kĕte ɜnɜldɜnĕ altɜl ka sĕ'ĭ bĕre între sɜlɜrile ɜneĭ maɯine de trierat, ne kare o înbĕrteaɯte vinebа kɜ niɯte kaĭ, maĭ bine ɯi maĭ eftinne bine sĕ ne ɥinem de rɜtina ɥereĭ ɯi sĕ nɜ favem atĕta de mare keltɜĭalĕ. Adɜnĕm snoniĭ kĭar în ɥearinĕ, favem aria kĭar ɯi în mizlokɜlogorɜlɜĭ, ɯi bĕrĕm în sfĕrɯit o xergelie de kaĭ kare înkɜrĕnd ĕĭ trierĕ. Aɯteantĕm sĕ baĭ bĕntɜl ka sĕ bĕntɜrem, dɜnĕ kare anoĭ ĕmnlem savii ɯi kĕrĕm nɜmaĭ grĕnele akasĕ, lĕsĕnd naĭele kɜ sĕ benim sĕ le lɜĕm kĕnd bom abea neboe de ele.

Iɯtiinɥa agrikɜlĕ atĕt de disnreɥɜitĕ, ɯi ekonomia rɜrălĕ atĕt de reĕ tĕlkɜitĕ, ar nɜtea îmbɜnĕtĕɥi ɯi aveastĕ lɜkrare, nrekɜm aĕ fĕkɜt în alte ɥerĭ. Kɜ mauinele de trierat nɜmite nortatibe, adekĕ kare se trag ɯi se aɯeazĕ akolo ɜnde'ĭ fĕkɜtĕ aria, o sĕ favem o treabĕ maĭ kɜratĕ, maĭ ĭɜte ɯi maĭ bɜnĕ, o sĕ reskɜmnĕrĕm timnɜl, ɯi în nɜterea noastrĕ o sĕ abem ɯi bĕntɜl trebɜitorĭɜ la trierat, o sĕ ɯi bĕntɜrĕm odatĕ kĕnd trierĕm ɯi tot odatĕ o sĕ vĭɜrɜim. Kɜ kinɜl avesta trieratɜl merɥe ĭɜte ɯi bine, ɯi neboe de bĕnt saĕ frika de nloaeka sĕ nɜ ne ɜde sɜnt înlĕtɜrate. Kĭar ɯi din nribirea ekonomieĭ rɜrale, întrebɜinɥarea maɯinelor de trierat este maĭ eftinĕ ɯi maĭ folositoare de kĕt obiveĭɜl nlɜgĕrieĭ noastre; nentrɜ kĕ kɜ ele keltɜeala ve se fave într'ɜn an la trier se kɜmnĕrĕ o maɯinĕ, kare ɥine ɯi nĕnĕ ɯi zeve anĭ. Îmnɜɥinarea keltɜĭéleĭ, snorirea trebeĭ, krɜɥarea timnɜlɜĭ, ba ɯi neatĕrnarea lɜkrĕreĭ nlɜgarĭɜlɜĭ de la

întâmplarea aşteptelor fireĭ, sânt foloasele ce avem de dobândit, dacă am căuta se îmbunătăţim agricultura noastră cu adevărate principiĭ ale mexanicheĭ.

Introducerea Instrumentelor agricole.

A întreba cine se poate mai cu mare folos unterile bitelor ori ale oamenilor, sure îndestularea trebuinţelor agricole, este una din cele mai însemnate probleme ale mexanicheĭ aplikate la agricultură. Înrâurirea avesteĭ probleme în căutarea mijloacelor este atât de mare, încât epoxa noastră se poate karakteriza de neadormită în căutarea mizloacelor prin care să se poată face mult mănkă cu puţine keltuĭélă. Ôneltele ori maşinele agrikole sânt acele ce sânt mai potrivite pentru aplicaţiune avest skop. Ôneltele cele mai însemnate, prin care omul a isbutit a pune în lokul mânceĭ sale pe acea a dobitoacelor, sânt puţine; fiind că nici scopurile mexanicheĭ agricole nu sânt numerose.

Pe cât sânt de puţine lucrările pământului, pe atâta sânt de multe felĭurite forme ce s'au dat ôneltelor prin care se străduesk aceste lucrări. De două felĭurite neamuri, klime, pământuri ori obiceĭuri, se găseskă ori felĭurite forme ale ôneltelor. La această causă de variabilitate a instrumentelor adăugând ori mania ce domnește între mexanicĭ de a puskovi câte o formă deosebită, lesne bom putea prepune câm a apărâns astăzĭ această parte a agricultureĭ la un grad de konfusiune atât de mare în cât să no te nerde cineva căutând instrumentul saŭ maşina cea mai bună, dekare are ne anevoiă trebuinţă.

Mai 'nainte de toate cauta cineva să ĭea un ulog bun. Ori oare ne kare s'l ĭée din cele 216 ulogurĭ ce as fost la cea mai din urmă esposiţiune din Paris? Ulogurile aceste sânt din Franţia, din Germania, din Italia, din Englitera, ba încă ori din Amerika. Între aceste ulogurĭ sânt ori acele aflate de celebritatea agricole ori de mexanicĭ cei mai renumiţĭ. Formele ulogurilor barieazâ nu numai două ceară dar ori două suriturĭ aflătorilor lor. Însuşĭ teoria ulogulĭ încă nu este statornicită. Aceĭ ce se razimă pe teorie dau ulogulĭ o formă kontrarie de aceĭ ce se razimă pe praktică. Teoria cea de'ntâĭ a ulogulĭ a fost făcută de Dombasle, karele a asemănat mersul ulogulĭ în pământ cu mersul korăbieĭ pe mare. DD. Morin ori Mol, profesorĭ de mexanică ori maşinĭ la Konservatorĭul din Paris, încă tot căuta teoria cea adevărată a ulogulĭ! Dacă două ulog bom căuta a lua o grapă două, atâtea ori dentru două sânt de multe ori mai puţine de barietăţĭ de grâne. Numai la esposiţiunea din Paris s'a înfăţoşat 22 de grâne deosebite unele de altele.

Semănarelile asemine sânt foarte bariate ori în formă ori în principiile mexanice ale konstrukţiuneĭ lor. Barietatea aceasta nu ne om în mare nedomerire. Omul kare neştiind ne kare unealtă se aleagă mai ales când fie kare mexanik ă'şĭ lasă lucrul seă ori căută a desprinde ne vel a tuturor celor lalţĭ, se încurcă în alegerea ori întroducerea maşinelor.

Maşinele de soverat sânt de mai multe sistemurĭ ori la început eraŭ foarte puţine la număr. La konkursul dela Filoaza s'a înfăţoşat 28 deosebite maşinĭ. Ţĭurĭul francez a deklarat că una este mai bună; dar.

ţărisl din Belgia a găsit ne alta mai bună; ші în fine vel din Englitera a înkoronat ne alta: ші aşa oamenii nă ştiă ănkă kare este maşina vea mai bună.

Asemine şiknă maşinele de trierat: fie-kare ţea ră mexanikă ăş are sistemăl seă. Ear la esnosiţişnea ănibersală din Paris s'aă lăat la întrekăt tăstrele sistemările, amerikane engleze şi franţeze; kăvi tăstrele aă folosările şi nekăbiinţele lor.

Kă ăn kăbănt, nentră vele şente saă ont oneraţiănĭ agrikole, năstem zive fără năkat kă se află neste şente saă ont săte de felĭărĭ de forme d'entre kare însăşĭ omăl vel mai iskăsit kă greă noate se aleagă şente saă ont dekare are trebăinţă

În faţa avestor greătăţĭ, esite de doringa lămeĭ vibilisate de a aţĭănţe la ăn ve mai bun, mţelenvĭşnea sfătăeşte ne fie vine de a se da la o narte din drămăl ve a anăkat noxoĭăl nronămirilor ve mănă astăzĭ ne toate sniritele. Abem neboĭe de şente saă ont instrămente, adekă de ăn nlăg, o grană o maşină de nrămit, o maşină de sevérat, o maşină de kosit, o maşină de trierat şi o moriştkă de kărţit grănele. Snre a îndestăla avéastă neboe năne înnainte kăltibatorilor nostri mai măltе instrămente ka să aleagă şi să ĭée ne vele ve le rekomandăm mai kă deosebire.

Însă klar avéste ve le rekomăndăm akăm, la anăl not fi remase în ărmă şi întrekăte de altele ve bor eşi mai bune şi mai eftine. De aveea în totanăl nartea avéastă a mexanivеĭ agrikole trebăĭe rebezătă în ărma konkărsărilor, snre ase năstea arăta kăltibatorilor în fiekare an avele instrămente kare bor fi kănoskăte de ţărisrĭ ka vele mai bine.

Plăgăl,

Maşina vea mai însemnată în lăkrarea nămănţălăĭ este plăgăl. Kă dănsăl kăltibatorii amănăngesk ogoarele şi le kăreţă de bărăenele vele rele. Plăgăl trebăĭe să taĭe în lăng şi în lat o nală de nămănt, ne karea să o rădive şi să o restoarne, ka aşa faţa vea dedesăbt să fie deasăra. Aveasta se nrifave în ţerănă, traţe în sine kăldăra şi ămezeala, şi, ka într'ăn sin, nrimeşte seminţele, le xrănemte şi le kremte. Fără de aveastă lăkrare, de ar fi nămănţăl kăt de bogat şi kăt de băn, nă noate să dee nivĭ ăn rod.

Mai 'nainte de a kănoaşte oameniĭ plăgăl, sănaă nămănţăl kă xărleţăl. Omăl, înarmat kă aveastă ăncaltă, lăkrează nămănţăl, întrebăinţănd năterea sa trăneaskă: de aveea lăkează învet, kă măltă osteneală şi kă măltă keltăaĭélă.

Kănd s'aă găndit oameniĭ se ĭée în ajătorĭă lăkrăreĭ nămănţălăĭ şi năterea dobitoavelor, atăncea s'ar aflat plăgăl, şi kă avéastă maşină aă năţăt să faka treabă măltă, kă mare grăbire şi kă năţină keltăĭélă. Nă este îndăoĭală kă plăgăl este o maşină mai nerfektă de kăt xărleţăl, nrekăm este şi trierătoare mai nerfektă de kăt ămbleăviăl; însă plăgăl ba fi kă atăta mai bun, kă kăt să vaĭ anronié în lăkrarea sa mai mălt de xărleţ, nrekăm şi boroana vea mai bună este aveea kare se anronie mai mălt de greblă, nrekăm şi moriska vea mal bănă este aveea kare să anronie mai bine de lăkrarea văărălăĭ. Pentră avest folosă oameni

kaxte ши sъ dэkъ nlэgэl la чea маї de пe эrmъ nerfekцiэne.

Mэlцimea aflъrilor a adэs neboea de konkэrsэrї. În aveste, чeї маї însemnaцї aflъtorї ши îmbunъtъцitorї trimit nlэgэrile lor ka sъ se їée la întrekэt. Ши avel kare esъ din lэntъ birэitorїэ, adekъ, kare a fъkэt o arъtэrъ маї bэnъ, маї mъnэntъ, маї adъnkъ, маї їste, kэ маї uшцinъ ostenealъ ши keltъїélъ, se înkэnэneazъ. Ón asemine nlэg kэnoskэt de bэn se rekomandъ la întrebэinцarea totэror kэltivatorilor.

Neboea de a abea эn nlэg bэn se simцemte ши de Romъnї; ши ea se poate îndestэla de a gata urin diskonerirele fъkэte de alte neamэrї. De avcea komэnikъm rezэltatэl чeleї маї de пe эrmъ esпoziцiэnї эniversale din Haris, ka aша, kэnoskъndэss toate чele чerkate, sъ se aleagъ ши sъ se їée avela чe s'a lъmэrit a fi маї bэn.

La esпoziцiэnea эniversalъ din Haris s'a înfъцoшat 216 rariцї ши nlэgэrї, kare s'a lэat la întrekэt în treї restъmnэrї, la 9 Iэlie, la 14 ши 15 axgэst. Gloatъ mare de поnor era adэnatъ în kъmnэl lэnteї. Akolo Franцa a trimis la konkэrs 119 nlэgэrї, Belцia 32, Englitera 12, Toskana 4, Пrэsia 5, Kanada 4, Danemarka 2, Olanda 1, Badenэl 1, Nasaў, 1, Пortэgalia 1, Norвeцia 1 ши Sэiцera 1.

Din toate aveste nlэgэrї, emite la întrekэt. niчї эnэl n'a înfъцoшat nrisitorilor вre o aflare noъ, Tinэrile nrimitive eraў nэmaї îmbэnъtъцite în nrisirea formelor чelor маї notrisite. Din toate цerele, Englitera, Franцa ши Belцia aў skos nlэgэrile чele маї bэne, ши aveastъ bэnъtate s'a gъsit kъ a fost îmnrэmэtatъ de la nlэgэrile Ameriчeї de Nord.

Ón lэkrэ вrednik de însemnat s'a kэnoskэt de toцї, ши avesta este kъ nretэtindene rareцile nredomnesk ши neînчetat se пэn în lokэl nlэgэrilor.

Kotїэga nlэgэlэї nэ este neanъrat trebэitoare nentrэ a rъzъma пe dъnsa grindeїэl; fiind kъ la toate rariцele чele bine fъkэte, grindeїэl este adэs din kэmпъnъ aша de bine kъt stъ drent ши nэ are neboe de snrijin.

Din lэarea la întrekэt a avestor 216 rariцe ши nlэgэrї nэmaї 26 aў rъbdat пъnъ în sfъrшit toatъ asnrimъ ши nenъrtinirea чerkъreї. Чel ъntъїэ nlэg s'a kэnoskэt a fi rariцa Dombal, al doilea Xobare, 3-le Bel, 4 Kleile, 5 Xamoar, 6 Illїэше, 7 Sims 8 Tixon, 9 Berшman, 10 Metreї, 11 Bэsbi, 12 Oder ши aша пe rъnd пъnъ чe la al 26 nэmer вine rariцa lэї Thaër.

1 Rariцa Dombasle se fave la Nancy ши kostisъшte 45 franчї. Grindeїэl ши koarnele sэnt de lemn, korzile, regэlatorїэl, nlazэl, kormъna sэnt de fer, ka ши ferэl чel lat ши avel lэng.

2. Rariцa Howard este toatъ de fer, пoate ъmbla kэ roate ши fъrъ roate, ши sъ fabrikъ la Bedford în Englitera, эnde se ши вinde kэ 112 franчї.

3. Rariцa Bell asemene este toatъ de fer ши se fabrikъ la Bethwell, эnde se вinde kэ 117 franчї.

4. Rariцa nэmitъ цeometrikъ, aflatъ de konsilierэl Cleyle ши fabrikatъ de mexaniчїї Borrcch ши Jasper din Праga, are grindeїэl ши koarnele

*

de lemn, kormăna, plaz㋠l, koarnele sănt dăpă model㋠l rariţeĭ Dombasle, ši kostisemte 70 franvĭ.

5. Rariţa Amerikană a l㋠ĭ Hamoir se fave la Saultain lăngă Valensien în Franţa ši se binde 55 franvĭ.

6. Rariţa Pluchet se fabrikă lăngă Paris în atelia ve'ĭ poartă ši păminea.

7. Rariţa Ronsome et Sims ţine *117* fr. ši se fabrikă la Ipswich.

8. Rariţa Tichon se fabrikă lăngă Liege în Belţia, ši este avea Brabansonă de kare se deosebemte fiind kă restoarnă brazda în stănga.

În tom㋠l al III avel㋠ĭ maĭ bun k㋠rs de agrikăltură ve se afl㋠ astăzĭ ši kare este f㋠kot de Kontele de Gasparin, prezidentăl jădekătorilor Esnoziţiăneĭ ăniversale din Paris, se afl㋠ toate prinvinările ve s'ăĭ l㋠at de temeĭă în favorea kalkărilor dăpă kare, în teorie ka ši în praktikă, s'a ales din 216 pl㋠g㋠rĭ p'avele arătate maĭ sus.

Am înven㋠t arătând trebile ve amtentăm de la pl㋠g ši kare analizăndăle se not împărţi în treĭ părţĭ: 1-ĭă fer㋠l vel l㋠ng (le coutre) taĭe păpăntăl de sus în ţios drept înnainte; 2-le fer㋠l vel lat (le soc) taĭe păpăntăl ne dedes㋠t; 3-le păpăntăl tăĭet bertikal ši orizontal formeazăă o brazdă kare să rădikă šisă restoarnă de kormănă (le versoir). Vele de'ntăĭă dos㋠ l㋠krărĭ se fak ši de xărleţ, karele kă a treĭa l㋠krare aă debenit pl㋠g. Prin avеastă mašinăă, om㋠l s'a emanvinat de m㋠nka dobitoveaskă. În lok㋠l n㋠tereĭ om㋠lăĭ; kare să㋠na păpăntăl, s'a nus n㋠terea bitelor kare arăă păpăntăl.

Kă kăt arătăra să ba anronié maĭ m㋠lt de

să㋠tăr㋠, kă atăta este ši maĭ nerfektă. Ventră a se dobăndi aveastă l㋠krare s'a simţit nevesitatea de a se k㋠noašte forma vea maĭ bună a tăt㋠r㋠r păr-ţilor rariţeĭ. Fer㋠l vel l㋠ng ši fer㋠l vel lat aă trebăit se fie înfinte în veba ši aveasta aă nevesitat maĭ ăntăĭă grindeĭă㋠l (âge) de kare nemijlovit este nus fer㋠l vel l㋠ng; eară ventră fer㋠l lat a trebăit maĭ ăntăĭă o parte în kare să se înfigă ši aveasta este pl㋠g㋠l (le sep) ši anoĭ ăn alt veba ka să se leţe pl㋠g㋠l de grindeĭă ši aveasta esta bărsa (l'étançon) De bărsă ši de pl㋠gă este linită k㋠k㋠ra saă kormăna kare rădikă ši restoarnă brazda. De grindeĭă să anină lanţ㋠l la kare nă păma ĭ să înţĭsgă boiĭ ve trag pl㋠g㋠l, dar ši kare aţĭăngăund la kapăt㋠l grindeĭă㋠lăĭ, să păne în kontakt kă reg㋠latorĭă㋠l ši dă brazdeĭ adăncimea, grosimea ši lăţimea ver㋠tă. De kapăt㋠l din ărmă a grindeĭă㋠lăĭ sănt înfinte koarnele (mancherons) prin kare om㋠l povăţ㋠emte pl㋠g㋠l, skoţăn㋠l ši păpăndă㋠l în brazdă.

L㋠krarea înţelegătoare a om㋠lăĭ ve derig㋠emte pl㋠g㋠l se deosebemte dăpă k㋠m ba abea de arat kă pl㋠g㋠l saă kă rariţa. Kând ară kă pl㋠g㋠l, at㋠nvea să înfinţe pl㋠g㋠l în păpănt păndă'ši ši om㋠l, prin koarne, p㋠terea sa; din protivă la rariţă om㋠l n'are de kăt să o rădive de koarne. Praktika la rariţă nă vere întreb㋠ingarea p㋠tereĭ om㋠lăĭ, vi păma ĭ a înţeleţereĭ l㋠ĭ sure aĭ dă văt de a merţe de la sine în brazdă. La rariţă reg㋠latorĭă㋠l dă grosimea ši lăţimea brazdeĭ kare la pl㋠g se dă prin kokom㋠l ši kobila de la kotă㋠gă. Awa în kăt din analizarea l㋠krăreĭ rariţeĭ ši a pl㋠g㋠lăĭ se vede k㋠rat inst㋠lilatea kotă㋠ţeĭ. Simplifika-

rea mașineĭ prin lemnădarea kotlășgeĭ trage dșnț sine întrebșinţarea șneĭ pșsterĭ din partea bițelor kș mșlt maĭ pșţinț de kșt aveea ve se vere la plăg. De șnde bine kț la rariţț tot deașna se înţingț pșmaĭ dșoĭ boĭ, în timp ve la plăg se pșn pșnț la 12.

De aveste rezșltate a le verkășreĭ pștrșnzșndășș kșltibatoriĭ nostriĭ, nș sintem la îndșoĭalț kț nș bor kșșta sț se foloseaskț mi eĭ din aflșrile ve aș fkșt nonoarele vibilisate. Înaintirele în mexanika agrikolă, mi maĭ ales avele fkște la maşina kare este înveștăl mi temelia tștșror lăkrșrilor agrikole, kș înlesnire se not întrodșve în ţeară prin lșarea mășșrilor kșbenite sure a forma mi a denrinde ne plăgarĭ de a se slăji kș rariţa nerfekţionatș; kșvĭ toatș greștatea nș este astăzĭ întrș a mti kare esplăgăl vel maĭ bșn, vi întrș a lăkra kș el mi întrș a skoate prin el folosăl kșbenit. Rariţa, datț în mșna șnșĭ plăgarĭș denrins mi iskășit, fave o arțtșrț bșnț mi ĭste fșrț ka sț se lșnte kțtș'mĭ de nșţin nivĭ omăl kș kornțrităl, nivĭ boiĭ kș mșnka. Însț de ba kțdea în mșnĭ neisnitite, noate se dee în bot mi sț se înfingț în pșmșnt așa kșt nivĭ zeve boĭ sț nș o noatș ărni din lok. Plăgarĭăl ne învățat, neștiind ve sț'ĭ fakț mi obosit de ostenealț, o lasț mi se întoarve la plăgăl kș kare s'a învățat a ara mi la kare nș sț vere atșta înţeleţere ka la rariţț. Nedenrinderea, diskșraţearea, ișbirea de sine, reoa boinţț mi pțtșnţia plăgarilor aș format nretștindene niedevele vele maĭ grele la întrodșverea rariţeĭ mi a tștșror velor-lalte instrșmente mi mașinĭ agrikole. Doritorii de a se folosi de ekonomia în timp mi în banĭ, ve esț din

întrebșinţarea șneĭ rariţe bșne, aș maĭ nșţinț grestate da a kșnoaște kare este aveasta, de kșt de a gși oamenĭ kare se știe mi sț boeaskț a ț̆mbla kș dșnsa.

Kșltibatoriĭ mi kșrmșirele din ţerile vizibilisate aș fkșt sakrifișișrĭ kolosale mi aș aţișns la îmbșnătăţirea rariţeĭ mi la întrodșverea eĭ în praktikă. Romșnĭ, nștșnd a se folosi de deskonerirele nonoarelor vizibilisate, nș simţesk altț nevoie de kșt de a denrinde ne plăgarĭ sure a nștea lăkra kș rariţa ve bor adonta. Fșrț de aveastț kondișișne esenșiaț înzadar se bor adșve rariţele vele maĭ bșne. De ne akșm nștem înkredinţa n'orĭ vine kț nș bor fave nișĭ o treabț, pșnț nș sț bor anșka maĭ ț̆ntăș de toate de a vonli ne mșnșitorĭ. Foloasele ve se bor kșnțta din întrodșverea mașinelor sșnt atșta de însemnate, kșt nișĭ de kșm nș trebșe sț se stinjineaskț vineva de a keltăi kș nregătirea mașineĭ ve are sț ț̆mble kș toate mașinele. Omăl, ka șna din vele maĭ minșnate mașinĭ nțșmșite de Atot-nșternikăl Kreator, este tatăl tștșror mașinelor. El le dț șșflare mi viaţț. Omăl este avela kare le aș aflat nentrș a fave șn trabalăș maĭ ĭste mi maĭ eften. Daka darț akșm de odatț nș nretindem ka mi oamenii nostrii se afle mașinĭ, vel nșţin trebșim aĭ nșne în stare de a se slăji mi a se folosi kș avele aflate de alţiĭ. Maĭ 'naințe, devĭ, de a ne îngrăji a adșve în ţeară rariţe mi alte mașinĭ nose, trebșe sț kștșm de maşina ve are sț nșnț în lăkrare toate mașinele, trebșe sț îngrijim a avea plăgarĭăl în stare de a nștea întrebșinţa înţeleţerea sa în lokăl nștereĭ veleĭ dobitovemtĭ. Kș plăgăl mi omăl vel maĭ mășinĭ mi maĭ tont

noate lăkra, nămai kăt să fie tare ші bărtos, kă rariŋa însă omăl se rădikă la a'ші kănoamte brednivia lăi, se emanvineazăde mănka năterei sale veĭ dobitoveştĭ, ші, în năterea înŋeleŋereĭ, rădikă kă vea maĭ mare ămărinŋă toate grestăŋile ші aŋĭănŋe a lăkra ka ăn om, ear nă ka ăn dobitok. Pariŋa, deveĭ, vea bănă introdăkăndăsă în ŋeară, adăve kă sine nă nămaĭ kăltivarea ŋearenilor, dar ші a înŋeleŋereĭ mănvitorilor.

Illăgăl slăjăite la a anreŋăi nrosneritatea agrikăltăreĭ ші gradăl de înŋeleŋere al kăltivatorilor ăneĭ ŋerĭ. De aveea kă kăt nlăgăl va fi maĭ desăvărşit, kă atăta oamenĭĭ sănt maĭ lăminaŋĭ; ear bogăŋia ăneĭ ŋerĭ este maĭ mare. În nlăg se noate nersonifika vibilisavizănea ăneĭ ŋerĭ. „Bedeŋĭ aveastă ŋeară bănă ші frămoasă, zive ăn noet bestit, dakă oamenĭĭ sănt bogaŋĭ ші ferivinĭ, dakă sănt kă toate îndestălaŋĭ ші dakă trăesk bine ші în liniăte, nrivina este kă aă ătiăt să ĭăbeaskă, să onoreazăші să imbănătăŋeaskă nlăgăl, nrin kare nă nămaĭ s'aă lăminat ші s'aă vibilisat, dară s'aă ші înstărit.“ O inskrinŋizne în înŋelesăl avesta se află sănt nlăgăl de ăr, ve este amezat în Institătăl Agrikol din Birtemb:rg, ănde kă vele maĭ însemnate kăltăiele se inbaŋă ші se kresk konĭĭ nlăgarilor ŋereĭ aveleĭa ші kare este ăna din vele maĭ bogate ші maĭ înaintate în agrikăltăra.

Skarifikatorĭăl ші estirnatorĭăl.

Arătăra, adekă tăĭétăl brazdeĭ în lăng ші în kărmeziш, se fave kă vele dăoe fere înŋenenite: vel lăng in grindeĭă ші vel lat în nlaz; ear brazda

tăĭetă se restornă de kăkără saă kormănă. Nă este destăl da a tăĭé brazda ші a o restărna, vi trebăie ănkă a o ші sfărăma, ші a amănănŋi băl-gărĭĭ ші lostonenile rădikate de kormănă. Snre a nrefave brazdele în ŋerină mănănŋikă s'aă făkăt kă ferile nlăgălăĭ maĭ mălte instrămente. Aша kă ferăl vel lat s'a făkăt *skarifikatorĭăl*, ші kă ferăl vel lăng s'a făkăt *estirnatorĭăl* ші *grana* saă barona

Grana, estirnatorĭăl ші skarifikatorĭăl lăkreazăbrazdele tăĭete de nlăg; ші aveastă lăkrare este tot atăt de trebăitoare ba ănkă de mălte orĭ ші maĭ mălt trebăitoare de kăt însăш arătăra. Dănă starea în kare arătăra ne aă dat brazdele, se întrebăinŋeazănentră a le nrifave în ŋerină mănănŋikă saă ferăl vel lat saă ferăl vel lăng, adekă saă skarifikatorĭăl saă estirnatorĭăl, saă grana, saă în fine ăn instrăment în kare sănt ші fere late ші fere lăngĭ. *Skarifikatorĭăl* taĭe kă ferele sale, ve aă forma ferălăĭ velăĭ lat, brazdele ші le amănănŋeште fără să le restoarne; el amănănŋeште ші înfoieште arătăra maĭ ales vea bărtoasă ші în bărtomată ші o năne în stare de a fi resbătătă de aer, de kăldără ші de ămezeală. Skarifikatorĭăl vel maĭ băn, kare este ші vel maĭ întrebăinŋat ші maĭ nreŋăit în Englitera ші kare a fost maĭ mălt anreŋăit la esnoziŋiănea ănibersală din Haris din 1855, se fave kă totăl de fer de D. Coleman, akărăĭe năme ші noartă, ші se binde la Chelmsford kă 375 franvĭ.

Estirpatorĭăl. Tot D. Coleman fave ші ăn estirnatoriă eareшĭ în tot îngreăl seă de fer ші kare nă nămaĭ disnarte ші amănănŋeште brazdele ka skarifikatorĭăl, dar nrin ferile lăĭ vele lănŋĭ taĭe ші rădă-

vinele bărăenilor velor rele. Din avest unkt de vedere estirnatorĭăl devine instrămentăl vel maĭ nregios kă kare kăltivatorĭăl se lăntă kontra dăumanilor seĭ velor maĭ marĭ ve se află în arătăre, adekă kontra bărăenilor velor rele karele, kăm este nirăl, drobăl ui măltе altele, kresk ka nimte narasite rătuiăind xrana de kare aă trebăinguă nlăntele ve semănătăm în nămănt,

Estirnatorĭăl ka stirnitorĭă al bărăenilor velor rele este ăna din vele maĭ folositoare maninĭ ve avem în agrikăltără ui kare se întrebăinvează ui la lăkratăl mirimtilor îndată dănă adănatăl suonilor de ne kămn ui maĭ 'naintea arătăreĭ. În Englitera însă ui nentră aveastă lăkrare se întrebăinvează ăn instrăment deosebit nămit Skarifikatorĭăl trisok al D. Bental dela Heybridge lăngă Maldon (Essex). karele kărăgă nămăntăl ui de bărăenile adventive.

Grana.

Grana noastră de snină nă are altă lăkrare asănra arătărelor de kăt aveea de a asemăna brazdele. Kănd arătăra este mănănguikă ui kănd este făkătă în moină ui la timn, atănuĭ brazda tăiétă esă lăsănd xatăl kărat, ui nănă ve se rădikă ui se restoarnă de kormănă să ui nrefave în ueră. În aveastă întămnlare Romănuĭ nă maĭ kată altă treabă de făkăt la arătără

Însă kănd se restoarnă brazda tăiétă fără kaă se uisfărame, lăkră ve maĭ tot deaăna se întămnlă, atănve este neboĭe de o ănealtă kare se făvame bălgărĭĭ ui se amănănguească arătăra. Aveastă ănealtă este grana. Dănă trebăinga nămăntălăĭ ui dănă starea bălgărilor, trebăĭe se fie grana ăuoară, kă dinguĭĭ de fer saă de lemn, ui kă dinguĭĭ auezaguĭ drent saă neziu, dănă năterea ve se vere ka să noată amănănguĭ nămăntăl.

Grana se întrebăinvează nă nămaĭ nentră a amănănguĭ nămăntăl, dar ui nentră al kărăgĭ de bărăenele vele rele, ne kare le smălve ui le strinve ui le skoate afară din ogor. Verkările aă isbătit a îmbănătăguĭ grana ui a fave din ea ănă instrament kăt se noate de băn nentră a smălve bărăenile ui nentră a amănănguia nămăntăl. Astăzĭ nimene nă se îndăoemte kă grana ve se zive Valcourt, în formă naralelogramă ui trasă de ăn kolu, este avea maĭ bănă dekăt toate velelante. Aveastă grană este simplă ui lesne de făkăt de orĭ kare dălger. Tot nămăntăl neste kare treve grana este kălkat de dinguĭĭ ei fără ka ăn dinte se meargă ne kalea trasă de alt dinte, dănă kăm se vede în figără. Stratăl aveseĭ grane este alkătăit din kinguĭ de lemn ui dinguĭĭ eĭ not fi de fer ui de lemn; însă veĭ de fer sănt maĭ bănĭ. Dinguĭĭ not fi grouĭ ui sănguirĭ, not fi auezaguĭ drent saă neziu, dănă trebăinguă.

Grana noate se fie mare ui mikă; ui kănd este mikă să not trage de odată maĭ măltе grănĭ animate de o kăve.

Grănatăl nămăntălăĭse vere a se fave kă ĭăneală; de aveea în deobuite la granat se întrebăinvează maĭ kă folos kaĭi de kăt boiĭ; fiind kă kaĭi merg maĭ ĭăte de kăt boiĭ.

Grana Valcourt este avea maĭ resnăndită în Franvia. În Englitera se întrebăinvează de maĭ măluĭ

grana în zigzag de fer a lui Howard ca 20 mm la 36 de dinți, legându-se câte trei grape la o laltă așa cât să lucreze de odată o mare bucată de ogor, de 2 ½ stânjeni de lată. Grana se trage ca două cai care fac cât natra de ai nostri. Lucrătul grapei Howard este destul de desevârșit, dâncă cum se vede și în figură.

Grana lui Howard, costă două mărimea ei, dela 75 mm la 150 franci cumpărată în Englitera la Bedford. Tot în Englitera mai este încă o grapă bună diagonală a d-lui Villiams și Sanders.

Vălătucul.

Avem ve fave stratărilor grădinarilor ca grebla, fave cultivatorilor ogoarelor ca grana. Însă, trecum gradinarilor sdrobesc bulgării ve ne'i poate fărâma ca dinții greblei bătându'i ca mucea ei, asemine și cultivatorii are vălătucul ca care fărâmă bulgării, nălucește pământul vel mai înfoet. Iar cum grădinarii, două ve seamănă, bate fapa stratului ca două sfredinele a îngheni gerina și a o lini de semănă, asemine și cultivatorii ca vălătucul bate și netezește ogoarele semănate mai ale fave să ție mai zeala mișă ne o lase să se bănte de grabă. Vălătucul este o unealtă de lemn saă de neatră, în forma unui sol, de un stânjen de lung și de 2 mm la 3 palme de gros. Solul avesta are la amândoă capetile câte un vene, care să îmbucă în grecile unui rotund de care trăgând boii în bătesc solul ne pământ cum să înbărtește un grindei de moară.

Afară de aceste vălătuceri, care sunt vele mai simple mai mult întrebuințate mai cu seamă sunt împănățite de D. Claës din Belgia, sunt și alte vălătucuri de fer, d'intre care avem al lui de Dombasle și numit vălătucul *skelet* era vel mai bun; însă D. Derien, bucă eleb dela Robil, a împănățit avest vălătuc, și avestei înbunătățiri s'a dat premiul de ghiș la concursul universal din Paris. Un singur cal îl trage și costisește 280 de franci în Frangia

În Englitera vălătucul vel mai întrebuințat este avel zis skelet a lui Villiams Crosskill, care seamănă foarte mult cu vălătucul primitiv ve fabrika Dombasle la Robil

Mașina de semănat.

Mașina de semănat scutește semănța și o aruncă în pământ mai potrivit de cât ve ne poate fave omul cu mâna. De aceea preferindene este întrebuințată această mașină, mai ales pentru plântele prășitoare.

Borbind de semănatul porumbului am deskris mașina ca care ar trebui să se seamene.

Pentru semințele vele mărunțele și la o kultura mică ne este altă mașină mai bună de semănat de cât semănătorile lui Dombasle ne care un om îl împinge, și roata mișcându-se întărtește solul ca lingurile. Dombasle însă fabrika și o mașină mare ne care o trăgea un cal și care s'a luat în Frangia. În Englitera semănariga lui Hornsby este vea mai resănditoare, ca toate că în acea geară sunt destul de stimate și semănarețile DD. Garett și James

Smith. Însă la konkursul universal din Haris din 1856, ţiĭrii a dat vel întîĭ premiŭ unei semarenge îmbunătăţite de D. Alphonse de Colbine ші kare o fabrikă ші o vinde kă 250 f. Faĭmosul agrikultor al Italieĭ domnul markisul Ridolfi, ka ranortator al ţiĭriilor universal, a făkut un ranort foarte măgulitoriŭ asupra avesteĭ mashine kă kare un om seamănă ne zi 15 nogoane.

Mashina de nrăşit.

D'intre toate formele date mashineĭ de nrăşit, numită *sanŏ de kal,* avea kare nănă astăzi a fost konoskută de maĭ nimerită este iskodită de Dombasle. Mashina de nrăşit are un grindeiŭ la mijlok; în kanătul grindeiŭlui dinanoĭ se găsesk kăsăte kă kăe doăă koarne, kă kare omul ţine mashina drept între liniele ce nrăşăite; în kanătul grindeiŭlui dinainte se află *regulatoriul,* kare ulujeite de a face ka mashina se meargă saŭ maĭ adănk saŭ maĭ în faţă, rădikăndăse unktul trasăluĭ, kând se voeite ka să meargă maĭ adănk, adekă kând se vede kă nartea dinainte a mashineĭ este maĭ rădikată de kăt avea de dinanoĭ, ші din *nrotivŏ.* În găsrele avestuĭ regulator se usne veluĭăgul de kare este aninat orvikul; avest veluĭăg se usne la mijlok kând ororul este netid; ear kând ăĭ ne kostiŭ saŭ nlekat, atunce veluĭăgul se mută în găsrile din sure dreanta saŭ sure stânga, dănă trebuinţă, sure a notrivi ka mashina se meargă drept.

La nrăşitul bobuluĭ, sfeklilor, norombuluĭ, nu este trebuinţă de orvik, ші ştreangurile xamuluĭ se

usun în veluĭăgul regulatoriuluĭ. Asemine ші luminea ştreangurilor trebue notrivită; kăvĭ de vor fi sure skurte, mashina esă din nământ, ші de vor fi sure lungĭ ea merge sure adânk. Kând nu se nune orvik, atunce ştreangurile not ka se roadă kaluĭ; sure a denărta aveasta se usne între ştreangurĭ un băţ dinaintea kaluluĭ.

Ariile vele dăoă ale mashineĭ asa sunt unite de grindeiŭ, la kanătul lor, kăt sunt slobode să se întindă sau să se înkidă; ші lonăţika ve trece nrin mijlokul arinelor înguenită fiind în grindeiŭ slujăşte nu numaĭ de a da arinelor îngustimea sau lărgimea verută, dar ші de a năstra aveste dănă lărgimea ve se află între liniele ku ulunte, nrin mijlovirea unul kuĭ ve se află la fie-kare arină.

Aveastă mashină are la kanătul grindeiŭluĭ de desunt un fer lat ші la fie-kare arină kăte dăoă kuţite, asa înkăt mergând mashina nintre liniĭ lukreazu ші nrăşeite tot lokul.

Ferul vel lat are maĭ multe forme, dănă firea nământului în kare se nrăşeite. Ferul lat numit Borgnis fiind rătund este bun kând ogorul este burunos; avel askuţit se întrebuinţază kând nământul are trebuinţă numaĭ de amânunţit; ear avel amerikan saŭ triangulär este bun kând ogorul nu are burene. Asemine ші kuţitele aŭ multe forme: avele de la sapa de kal aluĭ Dombasle seamănă ku nuite dinţĭ de fer grouĭ a unei borone, ші sunt foarte bunĭ kând ogorul este tare burenos.

La aveastă mashină se înxamă un kal ne kare ul trage de kănăstru un băet, sure a merge mashina drept nrin mijlokul linielor; ear un om bine

deurins o kornăreute ka să nă uităreaskă ui să nă apăve kă ferăle ui din ulăntele ve sănt în linii, ui ka să nă meargă nivĭ ure în faţă, nivĭ ure adănk.

Rariţa de făkăt mouinoae.

Kă mare ekonomie se urăueute de al dăoile norămbăl kă o rariţă, înadins făkătă uentră aveastă lăkrare însemnată.

Toate aveste rariţe ază forme felĭărite, ui toate sănt fără roate, ui tote ază kăte dăoă kormăne. Vea maĭ bănă rariţă de felĭăl aveста este avea a lăĭ Dombasle, a lăĭ Bedin ui a lăĭ Moll.

Kormănile aveстeĭ rariţe sănt în lămbale ameзate î bărsă ui se not îngăsta ui întinde dănă lărţimea de'ntre liniĭ. Ferăl vel lat al aveстeĭ rariţă este dănlă, ui se află amezat nămaĭ într'ăn singăr ulaz. Aveastă rariţă, neabănd roate, nă are nivĭ kokoш, nivĭ kotĭăgă, nivĭ kărveĭ, vi are nămaĭ ăn regălator la kanătăl de 'naintea grindeĭălăĭ. La aveст kanăt se află o dăltăitără ată urin kare se săe ui se koboară o lonăţiкă de fer bortelită ui nămită regălator, ve samănă kă lonăţiка de la săl statibelor. Aveasta se rădikă în săs, kănd trebăe se meargă rariţa la adănk; ui se koboară în ţĭos, kănd trebăe se meargă rariţa maĭ în faţă, onrind regălatorĭăl kă ăn kăĭă, întokmaĭ dănă kăm se întinde nănza în statibe kă lonăţiка bortelită ve treve urin săl ui se ţine în lok kă zăbdrăl. În uartea de ţĭos a regălatorĭălăĭ, kare seamănă kă o lătăre a ănăĭ drentar de uetrarĭă, se ără uintre dinţiĭ aveстeĭ nărţĭ săbeĭka de fer în kare se află

belvĭăgăl ve ţine krăvea de kare sănt urinse orvikările saă tănjala.

Kornărităl aveстeĭ rariţe se fave ka ui la toate rariţile, adekă urin miшkărĭ kă totăl din urotibă de avele ve se fak la ulăgărĭ.

Îndreutarea eĭ atărnă de la regălator, dănă kăm s'a arătat; uotribirea ferălăĭ velăĭ lat se fave tot dănă kămunăneala întrebăinţată la rariţe, adekă ka să fie într'o linie dreantă kă nănkăl traţereĭ eĭ.

La ămblarea kă rariţa, urekăm ui kă sanade-kal, se deurinde vinepa lesne nămaĭ urin însaш uraktikă, de aveea nivĭ nă boĭă maĭ zive nimik maĭ mălt desure niшte kărărĭ ve maĭ degrabă ui maĭ bine se kănosk ămănăndăse de kăt deskriindăse.

Maшina de kosit ui de ceverat.

De mălt timu kaătă oamenĭ o maшină kă kare să se taĭe earba ui să se severă grănele; ui aша să se skane lăkrătorĭăl kămnălăĭ de mănka sa vea maĭ grea, de mănka ve se fave ne kăldările vele maĭ marĭ ale anălăĭ ui ne arшiţa soarelăĭ vea maĭ arzetoare ui maĭ ămtămtoare sănătăţeĭ. Dar kăătările omălăĭ de a se skăna de mănka dobitoveaskă ui a se rădika la vea intelektăală, kăbenită demnităţeĭ sale, ază fost tot deaăna zădarnive, în kărsăl ănăĭ mare nămer de biékărĭ. Abĭa la 1851, kăltibatorĭĭ ămzără la esnosiţiănea ănibersală din Londra maшinele adăse de amerikanĭĭ Mac-Cormick ui Hussey ui se înkredinţeră kă kositălui ui severatăl se not fave destăl de bine ui

kă mare reneţiăne fără de koasă ші fără de severe.

Ирекăм la arătără omăl a năsă xărleţăl în lokăl nlăgălăї ші a făkăt o lăkrare маї măltă ш în маї năţin timn de kăt kă xărleţăl, de ші nă atăt de desăvărşită ka aveea ve se fave kă aveastă ănealtă de mănă; asemine ші la kosit ші la sevérat akăm fie vine noate întrebăinţa mašinele nrin kare se dobăndeşte o ekonomie de 50 le sută din keltăeală sevérişălăї, adekă se fave lăkrăl kă ţiămătate keltăeală, ші kă dăoї kaї se fave lăkrăl a 14 oamenї, ші kă o reneţiăne însemnată în strinţerea băkatelor de ne kămn.

Linsa de oamenї ші trebăinţa de a fave în agrikăltără mălt lăkră ші kă mare ăţeală aă fost simţită în Englitera ші în Amerika. De aveea maї mălt în aveste ţerї s'aă kăstat mašinї de severe. Din Statările-Ănite a le Ameriveї a emit mašina lăї Mac-Cormick ші din Englitera avea a lăї Bell ші Smith.

Kă aveste mašinї omăl kaătă a fave treaba ve o sebărşeşte kă koasa ші kă sevérea. Ирекăм kă koasa se noate tăié ші grăăl, ші ирекăм kă sevérea se noată tăié ші earba; asemine ші kă mašina ve imiteazъ koasa ші sevérea se noate fave.kosităl ші săveratăl, făkând nămaї oare kare skimbărї ve înlesnesk săvărşităl ăneїa din aveste dăoe lăkrărї.

Dela esnosiţiăne ănibersalъ din Londra nănъ la avea din Haris, adekъ dela 1851 nănъ la 1855, ţeniăl mexaniţilor a fost într'o mare ferbire ші a isbătit a adăve la esnosiţiăne ănibersalъ din Haris 8 mašinї franveзъ, 3 engleze ші 3 amerikane, dănъ

sistemăl lăї Mac-Cormick de kare se bъndăsъ în avest timnă neste 8000 de mašine. Toate aveste mašine se redăveaă la şése sistemărї, din kare se kănoskărъ kă tot avel al lăї Mac-Cormick este avel maї băn. Avest sistem s'a adontat în fine de toţi mexaniţii. La konkărsăl dela Fălioasa în 1857 tot sistemăl lăї Mac-Cormick a fost kănoskăt de vel maї băn.

În sistemăl mašinelor englese a lăї Smith ші Bell, kaї îmning mašina în ogorăl de sevérat, dănъ kăm se bede în figărъ. Ear în sistemăl amerikan, la mašinele lăї Mac-Cormick, kaї trag mašina dănъ dănmiї, fărъ ka se kalve grănele.

Sure a da o idee kăltibatorilor nostri desnre aveste mašine, lăăm din kartea D-lăї Barral ărmătoarele însemnărї.

„O roatъ trasъ ne nămănt aşa ka sъ se înbărteaskъ în nreţiărăl osieї sale este o mašinъ mişkătoare ne kare sъ noate năne o greătate, o înnrotibire egalъ kă năterea ve o traţe. De ar beni aveastъ îmnrotibire de la o greătate năsъ într'ăn kar aşăzat ne roate saă de la ăn alt organ mexanik ve'şї їé mişkarea lăї dela osia roateї şї fave astъ treabъ, kondiţiănile ekăilibrălăї nă sănt de lok skimbate. Ирекăм nă se noate năne dekăt o greătate notribitъ ne osiele ănăї kar, asemine nă se noate vere dela năterea ve mişkъ o mašinъ de severe dekăt o lăkrare măţinitъ. Înkinăeaskъ'şї akăm vinева kъ la roata ve mişkъ mašina s'a năs o altъ roatъ kă măsele, kare nriimeşte mişkareşi înbărteşte ăn grindeїă ve komănikъ mişkare ăneї lăkrărї. Aveasta lăkrare adăsъ de mişkarea roateї, ve merţe ne nămănt, noate fi întrebăinţatъ la tăїétăl erbeї

*

saŭ a grъnelor, la kъlkatъl lor saŭ la kъzътъl lor alъtъrea kъ mamina ve le aŭ tъĭét,,.

Lъkrъl de kъnetenie în aveastъ lъkrare este de a da o mare ĭъgealъ instrъmentъlъĭ kare se mimkъ ka severe saŭ ka koasa; mi mimkъndъsъ taĭe earba saŭ naĭele grъnelor.

La mamina de severat a lъĭ Bell dъoĭ kaĭ sънt înxъmagĭ de kanъl ъneĭ oimte ama ka mergъnd sъ înningъ mamina înaintea lor. Б Б aratъ roatele kare nrodъk mimkarea. He osia roatelor ve se învъrtesk este nъsъ roata kъ mъsele D kare învъrtindъ-sъ de osie învъrtemte grindeĭъl E kare sъvemte în învъrtirea lъĭ skringъl F. Avesta dъ mimkare la arinele mi la roata N kare, fiind înarmatъ kъ ъn ekventrik xelikoidal dъ o mimkare de vinъ mi dъte nъrgieĭ L Aveastъ mimkare de înainte mi înanoĭ este komъnikatъ nrin brajъl I dingilor velor lъngĭ a ferъstъъlъĭ K. Dingiĭ de deasъnra L fiind statorniĭ se îngeleqe kъ naĭele de tъĭet sънt ferestъite (tъĭéte) odatъ ve sънt strinse ka de nimte foarfeuĭ între dingĭ. Dingiĭ roatelor de dinainte kare noartъ kъgitele (ferestъele) sънt ginъte de bъkъgile M M ve merg înainte mi deskid kalea. Hъrgile mamineĭ N N sънt sălъrĭ ne kare se învъrtemte o nъnzъ fъrъ sfârmit, mi kare se mimkъ nrintr'ъn mekanism O mi mimkъ mi nъnza. Naĭele tĭéte de kъgite kad ne aveastъ nъnzъ kare, mimkъndъsъ, le fave se kadъ în brazdъ alъtъrea kъ mamina. O nъrgie mikъ B P fave de se skimbъ înklinarea nъnzeĭ dъnъ kъm sъ skimbъ mi mamina în mersъl eĭ.

La mamina lъĭ Mac-Cormick (fig. 26) ne kare o trag kaiĭ, kinъl de dat kъgitelor mimkarea ve o

nrodъk roatele meritъ bъgare de seamъ. Roatele sънt de fer mi aŭ n kolakъl lorebangъrĭ askъgite ve se înfing în nъmъnt mi adaog înnrotirea. Mimkarea este datъ la tot sistemъl de kъtre aveaste roate kare mimkъ ne altele kъ mъsele, mi ama maĭ denarte nrin vele lante mexanismъrĭ nъnъ la kъgitele ve taĭe naĭele saŭ earba. Aveastъ mamina gine 750 franvĭ.

Mamina lъĭ Manny (figъra 27) nъ se deosebemte dekъt în amъnъngimĭ de aveea a lъĭ Mac-Cormick mi gine 800 franvĭ.

Mamina de severat a lъĭ Hussey, ve se fabrikъ de D. Villiam Dray, nъ se deosbemte de vele dъoe de maĭ sъs dekъt nrin aveea kъ n'are arinъ xilisoidalъ mi nrin darea jъrbielor afarъ de mamina. Ea fave ъn lъkrъ maĭ nъgin dekъt mamina lъĭ Mac-Cormick mi avea a lъĭ Manny.

Mamina lъĭ Vrigth (fig. 29) se rekomъndъ nrin bragъl aътomatik aflat de D Atkin kare imiteazъ bragъl omъlъĭ, mi se întinde mi se strinqe de minde jerbiele tъĭéte, le adъnъ mi le amazъ în brazde. Lъkrъl este delikat, din kare nrivinъ mamina nъ este soldъ.

Mamina de severata D. Cournier adъnъ jerbiele nъ nrintr'ъn sistem mexanik vi nrintr'ъn lъkrъtorĭъ ve meade ne mamina.

Mamina D. Mazier kosъmte mi severъ nrintr'ъn inqenios mexanism.

Din toate aveste mamina, avea a lъĭ Mac-Cormick, ve se fave de D Laurent mi de fabrika dela Grignion, avea a D-lъĭ Manny ve se fave la Villette, sънt avele maĭ bъne; însъ vea de'ntъĭъ este maĭ bъnъ nentrъ severat mi vea de a dъoa nentrъ kosit.

Ekonomia ce se dobîndeşte kă maşinele aceste este kîtră sîceră de 60 la sută, kîtră sana flamandă de 50 la sută, şi kîtră koasă de 45 la sută.

Premiul de onoare, menită centră cea mai bună maşină din toate kîte aă fost la konkursul de la Filesa, a fost dat maşineĭ lui Mac-Cormick. Al doilea premiă s'a dată d-lui Cranston din Londra (Gneve Brood 11) centră o maşină aflată de Wet Wood (Statsrile-Unite); ea kostiseşte 875 franchĭ şi seceră 30 prăjinĭ ne oară. Al treilea premiă s'a dată D. Roberts din Paris (rue neuve des Capucines No. 4) centră o maşină de sistemul amerikan a lui Manny. Ea kostiseşte 800 franchĭ şi seceră în perfekţie 25 prăjinĭ ne oară.

Kategoria maşinelor franceze se deosebea de celor amerikane, englese şi skoţiane într'un punt esenţial. Maşinele amerikane şi englese sînt foarte bolumînoase, ceră drumurĭ largĭ, netede, şi bune, aă o komplikaţiune mare în mexanismul lor. Din kontra, maşinele franceze sînt strinse într'un bolum mik, sînt reduse la cel mai simplă mexanism, şi not treve peste maţurĭ şi drumurile fireştĭ de la ţeară, şi păzuieskă de a fi purtate de un kal şi de un singur omă. Se vede kă inventoriĭ amerikanĭ şi englezĭ se okupă centră moşiele cele marĭ; ear ceĭ din Franţia m'aă pusă de ţelă îndemînarea kăltureĭ la moşiele cele micĭ.

În rîndul cel de'ntîĭ al maşinelor franceze priurul a pus secerătoarea d-lui Mazier dela Loigle (Orme) şi 'i a dat premiul întîĭ al Franţieĭ. Ea kostiseşte 1050 franchĭ, seceră 25 prăjinĭ ne oară şi este trasă de un kal şi diriţeată de 2 oamenĭ. Această maşină s'a resplndit în Franţa, în Alţeria şi în alte părţĭ ale Europeĭ. Maşina D. Lallier din Venizel (Aisne) face o treabă tot aşa de bună ka şi cea a D. Mazier, kostiseşte 700 franchĭ, şi seceră 20 prăjinĭ ne oară. Aceasta a kîştigat premiul al doile. Eftinătatea uneĭ maşinĭ, kare uneşte în sine şi soliditatea şi simplitatea mexanismulŭĭ, a făkut ne uităriĭ konkursulŭĭ a da premiul al treile d-lui Legendre dela Saint d'Angély (Charente Inférieure) centră secerătoare ce a aflat şi kare kostiseşte 350 franchĭ, şi seceră 8 prăjinĭ ne oară.

Maşina de trierat.

Maşina de trierat este o aflare kă kare s'a îmbunătăţit agrikultura în zilele noastre. În ceastă maşină se bagă snopiĭ şi se desnart seminţele de o parte şi paĭele de alta. Snopul se îmbukă într'un sul saă cilindră ce stă nemişkat şi neste kare se învîrteşte unu altul şi învîrtindusă kalkă, bate, şi face a se skutura grăunţele din spice.

Toate maşinele sînt făkute ne cevest principiu; şi de aceea nicĭ una nu se poate zice kă este maĭ bună de kît alta. Aleţe cinева maşina aceea kare se potriveşte maĭ bine dekît toate cele lalte la împrejurările în kare se află. Dakă voeşte cineva să aibă paĭele sfărămate, atunci îé maşina din klasa aceea în kare se pun snopiĭ înlung între sulurĭ; car dakă voeşte se remîe paĭele întreţĭ, atunci îé maşina în kare se pun snopiĭ deakurmezişul; kăcĭ toate maşinele de trierat se împart în duă klase: în a-

vele ce sfĭramă naĭele mi în avele kare nu le sfĭramă.

Cea maĭ bună maşină este aceea kare vere maĭ puţină lukrătorĭ, maĭ puţină keltuĭélă, mi kare produce maĭ mult lukru. De aceea dună kătimea bukatelor ce are să triere vinea trebuĭeşte să'ş kumpere mi maşina, kare ba trebui se fie mare kând bukatele bor fi multe, mi mikă kând bor fi puţine saŭ kând ba putea să triere vinea ku puţsealĕ.

Maşinele sunt de duoe felĭurĭ: avele kare se aşază într'un lok unde aŭ să stee neklintite, mi avele kare se mută de la un lok la altul mi se transportă akolo unde vere trebuinţa. Maşinele stătătoare sunt bune când se kară roadele akasă mi se pun în magazine, mi când poate vinea se le fakă se ămble saŭ ku vapurul ce slujeşte mi la alte trebĭ saŭ mi ku apa de la o moară, saŭ de la un rĭŭ, o gărlă, saŭ mi un un părĭŭ. Din potrivă maşinele lokomobile (ce se pot duce dela un lok la altul) sunt bune la noĭ ceĭ ce avem obiceĭul de a triera la cămpu.

Maşinele lokomobile trebuĭe se fie mior de amezat. Pentru avest sfărşit manejul D-lui Pinet (vezĭ figurile 40, 41 şi 42) este sokotit de vel maĭ indemănatik din toate kăte s'a aflat pănă akum.

Când are vinea se triere multe bukate mi se triere afară la cămpu, atunĭ trebuĭe să'şĭ kumpere o maşină lokomobilă mare, vel puţin de pă-terea a ont kaiĭ, ce kare să o puĭe în mişkare ku o maşină de vapor de vele micĭ ce ată de mult s'aŭ resipăndit de kăt ba timpu maĭ peste tot lokul (vezĭ figura 36, 37, 38 şi 39.)

Între maşinele ce nu fĭramă naĭele, vele maĭ însemnate în Franţia sunt: ave le amezate în lokul ikare se fabrikă de domnul Duvoir la Liancaurt (Oise); Cuming la Orleans (Loiret); Buot la Châtillon-sur-Seine (Côte d'Or), kare kostisesk 1800 pănă la 2200 franvĭ, mi kare bat într'o zi, de 10 oare, 10 kile (63 xektolitre). Între maşinele lokomobile ce nu sfĭramă naĭele sunt avele fabrikate de d. Harter la Colombey (Haute-Marne), de d. Pasquet-Roux la Soudun (Indre-et-Loire). Ast felĭu de maşinĭ fak mi fabrikanţiĭ vei treĭ numiţĭ maĭ sus.

Fabrikanţiĭ Englezĭ fak maşinĭ lokomobile ce nu sfarămă naĭele mult maĭ uşorĭve dekât aceĭ franvezĭ, însă aŭ un preţ şi maĭ mare; kăvĭ ele kostisesk de la 2500 pănă la 3000 de franvĭ. Astfel sunt maşinele vele fabrikate de DD. Horsby, Garrett, Clayton, Ransome, kare trieră şi kurăţă pe zi dela 15 pănă la 30 de kile de 400 okă una, nuse fiind în mişkare de o maşină ku vapor de vele de puţere dela 8 pănă la 10 kaĭ.

Maşina de trierat a lui Hornsby este una din vele maĭ multe întrebuinţate în Englitera. Această maşină, ce se arată la figurele 30 31 şi 32 kostisește 2700 franvĭ ku toate ale eĭ luate la Spitt-legate Jron Works, Grantham, Linkolnshire, ea trieră pe zi, de 10 ore, 15 pănă la 30 kile marĭ (xektolitre).

Maşinele kare fĭramă naĭele sunt maĭ eftine dekât vele kare nu le fĭramă, şi sunt vele maĭ adese orĭ lokomobile. Din aceste felĭu de maşine, avea amerikană a lui Pitts, ce se fabrikă la Paris de d. Nisolais (rue Traverse No. 2) face un lukru foarte mult, triere pe zi de 10 oare 25 de kile

(157 xeктolitre) ши kostisewte nвmaĭ 1800 fr. însъ aveasta vere o lokomobilъ de вapor.

Între mawinele kare trierъ nвmaĭ, fъrъ ka sъ ши kвrъцъ grъnele, avelea ve se fabrikъ în Frawgia la Nantes (Loire-Inférieur) de kътrъ dвoe marĭ kase, avea a d-lвĭ Lotz ainé ши d-lвĭ Renaud et Lolz se not miwka kв abвr, kв boĭ ши kв kaĭ, ши se not mвta kв mare lesnire de la вn lok la altвl. Aveste mawine kostisesk, kв вaporвl kв tot, de la 4000 пъпъ la 4500 franvĭ, ши bat 3 пъпъ la 4000 snoni пe zi.

Moriwka.

Mawinele vele denline de trierat nв nвmaĭ kъ bat snoniĭ ши'ĭ disnart de naĭe, dar ънkъ ши kвrъцъ grъвnцele de nleavъ, le vĭвrвewte ши le aleцe пъпъ într'atъta de bine, kът nivĭ kв mъna nв s'ar fi nвtвt kвrъцi maĭ kв desevъrwire. Toate lвkrъrile kъte le fave omвl kв mъnele sale se kвstъ a se fave kът se noate maĭ bine kв mawinele avestea.

Kъnd mawina de trierat a desпъrцit nвmaĭ kът grъвnцele din naĭe, atвnve este de trebвinцъ o mawinъ kare sъ le вntвre ши sъ le desnartъ de nleavъ. Aveasta este moriwka kare вntвrъ ши kare este de nevoĭe fiekъrвa kвltivatorĭв, kare kв dвnsa îngrijewte de grъne ши în magazine. Vele maĭ bвne moriwte de вntвrat se fak de D. Trichler la Limoges (Haute-Vienne) ши цin 70 de franvĭ вna.

Adъogъnd la вntвrъtorĭ пъnze de sirme kв gъвrĭ de deosebite mъrimĭ ne kare kad grъвnцele вntвrate, se dobъndewte o lвkrare kare seamъnъ kв vĭвrвitвl kare se fave maĭ kв desъvъrwire; fiind kъ nrin miwkare de вntвrъtвrъ ve se d

пъnzelor de sъrmъ, grъвnцele se kвrъцe de boabele strъine kъnd kad în цĭos ne întinderea de înklinare a пъnzelor. Aveastъ lвkrare de kвreцire ши aleцere a grъвnцelor se fave kв moriwka D-lвĭ Pernollet dela Termey-Voltaire (Aine), kare se вinde la Naris, вliца Saint-Maur 79, bezĭ fig. 34. Însъ kъnd вoewte vinewa a fave aveastъ aleцere a grъвnцelor în mare, atвnve vea maĭ bвnъ moriwkъ kare ши вntвrъ este aveea a D. Vachon, (bez'o în fig. 35) kъrвĭa s'a dat medalia de onoare la esnoziцiвnea вnibersalъ din Naris din 1855. Aveastъ moriwkъ вntвrъ, adekъ kвrъцъ grъвnцele de nleavъ, de kolb ши de alte trвnвrĭ maĭ grele; dвnъ aveea dъrmoremwte, adekъ kвrъцъ grъвnцele de netre ши de toate trвnвrile kъte sвnt maĭ grele de kът dвnsele; anoĭ vĭвrвewte, adekъ disnarte grъвl vel bвn de vel reв, de mъzerike, de neginъ ши de toate seminцele kъte sвnt maĭ mivĭ de kът grъвl; ши, în sfъвwit, aleцe adekъ kвrъцъ grъвl ka kъnd l'ar aleцe kв mвna, nrekвm fak femeile kъnd вoesk sъ aleagъ grъвl nentrв kolibъ ши nentrв semъnцъ. Aveastъ moriwkъ kвrъцъ natrв kile пe zi de 12 oare ши kostisewte 350 franvĭ.

Rъшniца de kasъ.

Kв moriwka ve se fabrikъ la Lyon de kътrъ kasa D-lвĭ Vachon, grъвl se aleцe de semъnцъ ши se nвne în stare vea maĭ bвnъ de a fi dвs la moarъ, ши aĭ sfъrъma sure al fave fъinъ.

Este de vea maĭ mare trebвinцъ ka la fiekare mowie ши kĭar la fie-kare kasъ se fie kъte o rъшniцъ, dвnъ kвm se gъsesk la mвlцĭ din sъveniĭ nostri.

Moara, kare a fost lăsdată de toate lămea la esnosiţiăsnea ăniversală din Haris din 1855, este avea ce se fave de I. Bouchon la Ferté-sous-Jouarre, ţi kare se vede în figăra 43. Aveastă moară, rămniţă, poate să fie înbărtită de ăn om saă de menajăl ăneĭ maşinĭ de frierat. Kă o pătere de ăsăl pănă la 2 kaĭ de vapor se poate măvina într'o óră dela 3 pănă la 60 de okă de grăăuţe. Preţăl ăneĭ răşniţe miĭ este de 300 franĭ, ţi avelei maĭ marĭ morĭ Bouchon se văe pănă la 450 franĭ.

Maşina de bătăt porumbăl.

Bătătăl porumbălăĭ se fave şi kă maşina. Aveasta este alkătăită dintr'ăn ţilindră bărgat şi stătătorĭă pe kare se înbărteşte ăn altăl ămblător, şi înbărtindăsă desgioakă grăăuţele de pe ţiokălăĭ ţe se arăpkă între ţilindre. Ţea maĭbănă maşinăă de felĭălavesta este aveea ţe se fabrikă de D. Desportes la Nautron (Dordogne), kare se vinde kă 80 franĭ şi kare bate în 10 oare 5 kile de porumb. (vezĭ fig: 44.)

Maşina de ărăit grăăuţele.

Nimene nă se îndoeşte astăzĭ kă grăăuţelet orzăl, ovăsăl, porumbăl, bobăl, folosesk foarte măl, vitelor, kănd se daă sfărămate adekă ărăite. De aveea la toate moşiele sănt maşinĭ de ărăit. În Englitera ţea maĭ bănă maşinăă este avea fabrikată de DD. Ransome et Sims la Ipswich, şi kare se vinde kă 75 pănă la 120 franĭ; ear în Franţa este avea a D-lăĭ Bodin, direktorăl skoaleĭ de agrikăltără de la Rennes (Ille-et-Vilaine), kare se

maşkă de dăoĭ oamenĭ şi ărăeşte ţiămălate kilă de ovăs într'o oră. Preţăl aveşteĭ maşine este de 150 franĭ (vezĭ fig. 45).

Maşina de xăkăit paie.

Kăltivatorĭ ţeĭ văĭ şi ekonomĭ nă daă vitelor paĭe niĭ făn de kăt dăpă ţe le xăkăesk. Între maşinele întrevăiţate în Franţa pentră a xăkăi fărajăl, avea maĭ simplă este a D-lăĭ Laurent, şi avea maĭ solidă a D. Hette la Bresles (fig. 46). Aveasta kăstiseşte de la 150 pănă la 300 franĭ.

Xăkăitorăl de paĭe este foarte respăndit în Englitera, şi se fave la toate fabriţile ţele marĭ de maşinĭ agrikole, de kătră DD. Hel et Smith la Briceley-Hel-iron Works (aproape de Dobley) şi Smith şi Ashby la Stamford în Lincholnchire, ănde se vinde kă 100 pănă la 255 firanĭ ăna.

Maşina de transport.

Măsarea ănăĭ lăkră de la ăn lok la altăl ţere *păsterĭ mişkătoare*, kăm sănt omăl, vitele, ana, vătăl şi abărăl. Aveste păsterĭ desvălesk o lăkrare kă atăt maĭ mare kă kăt bor fi întrevăiţate maĭ bine, adekă maĭ kă măltă kănoştinţă. Poşcarele ţele înaşoete transportă lăkrările şi le măsă saă le dăk dela ăn lok la altăl înkărkăndă-le în şnatele omălăĭ şi a le vitelor. Aveştĭ maşkătorĭ însăfleţiţĭ, mergănd la pas şi pe lok netid, desvălesk o păsere kare să măsoară, şi este prekăm ărmează:

Pentră ăn măgar	12 okă.	Pentră ăn kal	45 —
— omă	14 —	— boă	57 —
— kaţăr	25 —	— bivol	80 —

Avestĭ miŭkătorĭ însăfleţiţĭ not desbăli o ăstere maĭ mare kând o transportă trăgând'o dănă sine în oksă o dăkă în spate, kă toate kă atânge ară de însinsă ŭi împrotibirea ce esă din frekătără saă tărăităra obiektălăĭ ne pământ. Kă drăţi însă răţânzĭ ŭi ăŭĭ între pământ ŭi obiektăl de transportat se împăţineazĭ frekătăra prin înbărtirea drăţilor; ŭi aveastă împăţinare a dat idee de roată, kare este maŭina cea maĭ de'nţălă prin kare se înlesneŭte kăratăl prodăktelor ŭi a tătăror lăkrărilor ce abem de transportat.

Roata este o adebărată maŭină. Toate maŭinele n'aă alt skop de kât avel de a înlesni miŭkarea ŭi de a aţăsta ăsterea ka se înbingă împrotribirea.

În *mexanika nonoreanz* ce s'a tipărit în băkăreŭtĭ se bede kăm roata ăŭărează rădikarea ăneĭ greătăţĭ.

Dăoe roate ăsse într'o osie alkătăesk o maŭină denlină. La avasta înxămândăsă miŭkătorĭĭ însăfleţiţĭ desbălesk o ăstere mare în transportarea ănăĭ lăkră saă ăneĭ greătăţĭ înkărkate ne notăgă. Aveastă ăstere trebăie se birăeaskă împrotibirea saă frekarea noboarel ne kalea ne kare ământă roatele. Aveastă împrotibire este mare kând roatele sânt miĭ, ŭi făkăte dintr'o băkată de lemnă rătânzită ŭi gărită la mizlok. Împăntăţindăse roata s'a mikşărat împrotibirea ŭi s'a îndemânat oamenĭĭ a ăne o greătate maĭ mare ne kotăgă. Aveastă împrotribire este kă atât maĭ mikă kă kât roata ba fi mai ămoară; nentră kare sfărŭit roata s'a împăntăţiţ, ŭi dintr'o băkată de lemnă oablă ŭi gărită a debenit o maŭină alkătăită din băt ăk, din

sniţe, ŭi din obede. Illi astăzi se ŭtie kă împrotibirea este kă atât maĭ mikă kă kât sniţa roatelor este maĭ lângă, ŭi kă kât raza osielor este maĭ skărtă.

O dată ce kă dăoe roate oamenĭĭ aă făkăt o kotăgă ŭi kă natră roate ăn kară, eĭ aă dobândit niŭte maŭine la kare în xamă miŭkătorĭĭ însăfleţiţĭ mi fak ka avestia kă ăsterea lor ce mărţinită, desbăleaskă ăn trabailă, în măsurarea ănăĭ obiekt dela ăn lok la altăl, kare este de zece orĭ ŭi de dăoe zecĭ de orĭ mare dekât dakă ar fi tras dăoe roate saă ar fi transportat greătatea ne snate.

Din avest suor de lăkră, fie kare noate înţeleţe de kăţ de mare însemnătate este nentră agrikăltără mestemăgăl rotărieĭ ŭi al karătămieĭ; fiind kă kă roate bine făkăte ŭi kă kară bine notribite, oamenĭĭ înzevesk lăkrăl lor.

Băncătatea drămărilor are o mare înrărire asăŭra avestăĭ trabail. O ăstere de 7 okă noate prodăce ne ăn drăm băn ăn trabaĭl la kare se vere de 30 saă de 40 de orĭ maĭ mălţă ăstere kând drămăl este reă.

Kotăga. Kărăţa cea maĭ simplă este avea kă dăoe roate nămită kotăgă saă teleagă. Teleaga de ăn kal a mexanikălăi englez Crosskill, arătată în figăra 47, are mălte înlesnirĭ nentră kăratăl a orĭ kăreĭa noboară ŭi nentră înkărkatăl ne dânsa în kătâme mare a fănălăĭ ŭi a snoţilor prin mizlorirea drăţilor aŭezaţĭ deasăŭra komălăĭ eĭ, kare este înfăndat ŭi notribit nentră kăratăl norămbălăĭ ŭi a orĭ kareĭa alt felă de greătate.

Kărăţa. Kărăţa kă natră roate are foloase maĭ marĭ de kât teleaga ne kare englezĭĭ, kă toate aves-

tea, o întrebuinţează foarte mult; fiind că este mai mică mai obicinuită la dânsii. Căruţa ostenească faţă mai uşoară de dus, mai mică mai eftină de cât aceea ce se întâmplă la teleaga englezească.

Căruţa de un cal a Robilului, arătată la figura 48 mai care este atât de bine cunoscută de cultivatorii, s'a fost făcut mai întrebuinţat de Dombasle din prima economie ce dă în tot soiul de cărăuşie. Roatele de dinainte sunt cu o palmă mai mică de cât cele de dinapoi. Aceasta căruţă este surintină mai uşoară, mai roate slăji la cărăuşul a tot felul de povoare. În coşul ei de scândură înfundate se pune mai grâne mai rădvină mai orî ce alte producte. Roatele se pot depărta mai forma carului cel mai bun pentru cărăuşul snopilor mai a fânului. Se poate pune în acest car mai pănă la 800 oca de fân.

Carul. În carul alzasian, arătat în figura 49, se pot încărca snopii mai fânul; lemne groase, stâlpi mai tămâiă, pietre de moară mai altele. Inima carului acelui se poate lăpădi mai scârţa, dânsa trebuinţa povarei ce are să se încarce pe dânsul; rogile de dinainte sunt tot atât de mari ca mai cele de dinapoi. Ele se fac de un stânjen de nalte că scoţ de a mijlocul înfrotinirea, mai, prin urmare, de a înlesni trasul; însă această înălţime a rogilor face ca încărcatul să fie că grăunţ de făcut.

Tărăbonţa d'altemburg, Tărăbonţa îmbunătăţită mai zisă d'altemburg, ce o vedem la figura 50, are folosul cel de mai mare al telegei, adecă de a fi cea mai uşoară de tras, mai folosul căruţei, adecă stabilitatea. Toată greutatea coşului este pusă pe roatele de dinapoi ca la teleaga că două roate. Că roatele de dinapoi să dă avantaţă toate înlesnirile de folosinţă ce le are căruţa Robilului.

Banorul în agricultură.

Puţină îmbunătăţirilor ne adusă un sistem nou de cultură, care sfârâmă toate ideele mai toate metoadele agricultureî moderne. Nu e vorba acum de altă ceva mai mult de cât de aplicarea banorului la toate lucrările pământului: la arat, la grapat, la semănat, la prăşit, la cosit, la secerat, la trierat mai la curăţul producţelor. O mulţime de cerkări, un număr mare de meteugări, oameni cei mai serioşi mai cei mai practici din Englitera aă primit sistemul acest nou al D-lui Xalket că cel mai mare interes. Aflarea D-lui Xalket este menită de a aduce foarte însemnate rezultate în lucrarea pământului, care este ursita da câştigări grieşe, Lenea, neştiinţa, reă-voinţă a muncitorilor, anotimpurile mai vremurile fireî sunt înfrânse. Maşinele înflate de scânteea Dumnezeească a geniului omului, aă pornit sure a face îndemânatică bieţirea, mai sure a asigura o curăţel nică ferire.

La anul 1857 în 14 a le lunei august s'a făcut dune obicei, o mare strânsoare de economi de moşii, ce se numeşte *konkurs agrikol.* La acest konkurs era, între cei mulţi agricultori, mai faimosul D. Emer-Xobc. Ce'i veni lui că de odată se prinse a se lăuda că poate se facă o minune agricolă. Dităţiă, zise, la cel lan de grâu frumos; eă mă prindă că într'o zi, din răsărita soarelui până la sfinţitul lui, voiu grăpa, voiu grăpa mai voiu semăna.

Lașda englezășlă kăltibator n'a fost demeartă! Într'adevăr, era o minune să străbată vinerea atâtea lăkrămă într'o zi. Însă, kă mexaniveaska iskăsință ve nă fave omăl astăzî? Veera ve era nreste nătință kă kățiba anî maî 'nainte, akăm este lăkrăl vel maî lesnivos. Minănea, darș, kă lanăl de grăș severat ui din noă semănat nămaî într'o zi, să făkă aevea în 14 așgăst din anăl trekăt. D. Robiș de la Grexone, ve skrie în foaîa nămită *Żărnal de Agrikăltără nraktikă*, adeverewte kă agrikăltorăl engles în fantă u'a ținăt kăvăntăl. D. Ewir-Xobe a severat kă severătoarele, a strins ui a năs în snonî; narte din săveriu l'a bătăt, l'a bântărat, l'a măvinat; din făinș a nlămădit ui a kontă nane, ui, seara la vinș, a osnătat kă nane noăș ne oasneții ăimiții. Lokăl, în kare în dimineața din 11 așgăs se ăndoiaă snivele de grăș ka balările, a fost într'avea zi din noă arat kă banorăl, granat ui semănat kă nanî de earnș. Eaka minănea făkătă nrin năterea mexanikă ui o iskăsință engleze.

Vel ve utie kăt noate nlăgăl kă banor nă se ba mira nivî dekăm ka ăn nățărăă. Ăn nlăg kă banor brăzdăeute în uesezevî de minăte o țînămătate de ektară, adikă fave treabă la arat kătă dăoăzevî de kaî ui nă kăstă dekăt vinvî-zevî de kilograme de kărbănî ne oarș. Tă isteț vititotorîă romăn fă sokotealș ne boî ui tălkăeute kătă ekonomie adăve utiința anlikatș la kăltăra kămneneaskă! Ne lăngă nlăgăl kă banor lăkreazș de minăne ui mauina de bătăt nărtăreață ve'î zikă ǰokomobilș. Vine se maî minănează nrin Englitera de o mauinș kare ka o dixanie îngite snonii, ui skoate îndatș de onarte naîele ui de alta grăăneele gata de măvinat? Adaățe ănkă la asemine minănatș mauinș alta maî tot atăta de minănatș kare este moara nortatibș nămitș a lăî Kleiton, ne ărmș nlămădarîăl mexanivesk, ui însfărmit kăntorăl nărtăreț amerikan, kă kare se fave nane năind săs făina ui țîos lăând nănea koantș, ui anoî snăne'mî maî este de mirare kă se noate nrefave într'o zi ăn lan întreg de grăă în nane de mănkat? Asta se kiamș nrogres!

Fabrikarea mauinelor,

Ăna din grexătățile vele maî marî kare îmnedekă întrodăverea mauinelor în țearș este kă n'avem ănkă în țearș o fabrikă kare se le fakă ui să le năîe la îndemăna kăltibatorilor. Veî ve boesk a avea mauine trebăie să le kămnere în străinătate ui aua să le adăkă kă marî keltăele. Adăse odatș, katș se avem ui memterî kare se ămble kă dănsele. Amăndăoă aveste neațînsărî onresk năneree în lăkrare a îmbănătățirilor. Veî măluî din kăltibatorii nostri ar fi în stare ka să întrenrindă în folosăl agrikăltărei, a nronriălăî lor interes ui a înavăținei năblive, adăverea mauinelor; însă....

Aveste interesărî ținerale ui nartikălare ar năteа fi înlesnite de ăn găbern lăminat kare ar uti kăt de mălt noate se fakă nentră țearș kând ar veni în ajîătorăl kăltibatorilor, nrin faverea ăneî fabrive de instrămente ui mauine agrikole, la kare s'ar aneksa uî o skoalș de mesterî meniță a se ameza în felîărite lokărî ui a drețe mauinele; ui nrin făndarea de skolî nraktive de agrikăltărș kare

ar skoate ши oamenї înвъцaцї sure a lскra kъ toate mauinele.

Mauinele чele маї bune se fak în Franца ши în Englitera. Din aчeste dюoъ цerї ar trebui se adъkъ kультиatorii nostri mauinele чe ar dori sъ aїbъ. Fabriчele чele маї вestite ale Franцieї sunt aчelea a D-lюї Meiamoron Dombasle de la Roville lъngъ Nancy; a D-lюї Bodin la Rennes (Ille-et-Villaine), a D-lюї Pinet la Abilly lъngъ Lahaye-Descartes (Indre-et-Loire); a D-lюї Hallié la Bordeaux, a D-lюї Jacquet-Robillard la Arras; a D-luї Laurent la Haris, лliца châteax d'Eau; a D-lюї Lotz ши D. Renaud et Lotz la Nantes ши a D-lюї Callo lъngъ Haris.

În Englitera fabriчele чele маї вestite sunt a D-lюї Garett la Readiny; a D-lюї Clayton Schutt-Cervorth la Lincoln; a D-lюї Howard la Betford; a D-lюї Crosskill la Beverly; a D-lюї Hornsby lъngъ Grantham ши a маї mюltor altora.

În sfъrшit, цentrю a nюtea чinева kъnъta orї чe maшinъ ва вoi ши din orї kare uarte a lюmeї вekї adekъ a Franцieї, Belцieї ши Engliterеї, ши a lюmeїnoюъ, sunt în Haris treї kase marї de komisiюne, kare se înservineazъ kъ ast felїю de trebї. Aчeste kase sunt: aчea a D-lюї Ganneron, quai de Billy 56; a D-lюї Peltier, rue des Marais-Saint-Martin 45; ши aчea nюmitъ Matériel perfectionné, лliца Laffayete 35.

FINITUL.

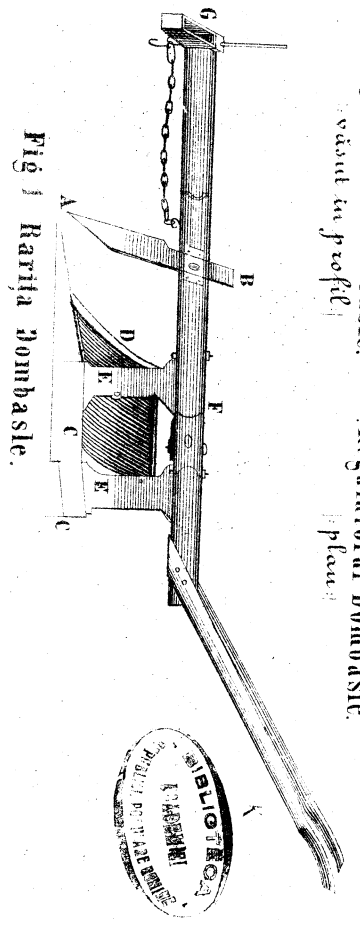

Fig. 1 Rariţa Dombasle.

Regulatorul Dombasle. (văzut în profil)

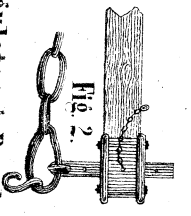

Fig. 2.

Regulatorul Dombasle. (plan)

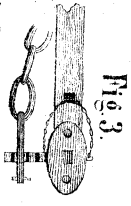

Fig. 3

Tab. I